چاپی یەکەم

نوێترین شێوازی فێربوونی

جلفەی عێراقی

لە ماوەی دوو مانگ

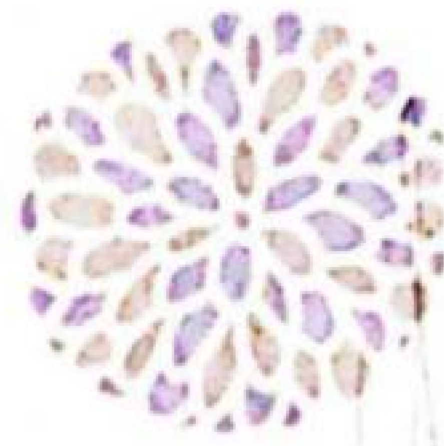

معرفة أي لُغة تفتح أمام الإنسان آفاق جديدة

زانینی هەر زمانێک ئاسۆیەکی نوێ
بەڕووی مرۆڤدا دەکاتەوە

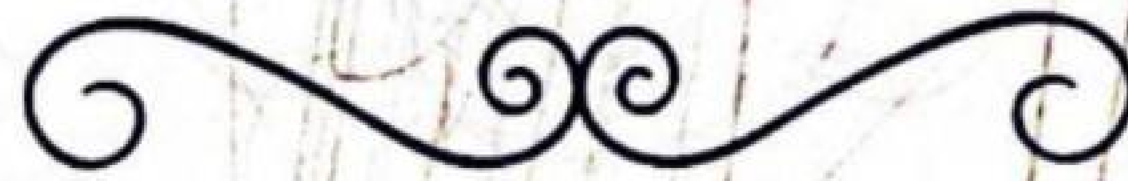
نووسین و ئامادەکردنی
ظاهر صمد بالیسانی

نوێترین شێوازی
فێربوونی جڵفەی عێراقی

بۆ هەموو ئاستەکان

(لا يزالُ المرءُ عالمًا ما دامَ في طَلَبِ العلم، فإذا ظنَّ أنّه علمَ فَقدْ بدأَ جَهلَهُ)

(ابن قتيبة)

(مرۆڤەکان هەمیشە زانان مادام بەدوای زانستدادەگەڕێن،هەرکاتیک
گومان ببەن کە زانان ئەو کاتە نەزانینیان دەست پێ دەکات)

نووسین و ئامادەکردنی :
ظاهر صمد باليسانى
بەکالۆریۆس لە زمانی عەرەبی زانکۆی بەغدا

2021

- نوێترین شێوازی فێربوونی جلفەی عێراقی
- نووسینی: ظاهر صمد بالیسانی
- نەخشەسازی ناوەوە : أحمد نورالدین
- نەخشەسازی بەرگ: محمد جەبار
- پیتچنین: أحمد نورالدین
- نرخ: 5000 دینار
- چاپی یەکەم: 2021
- تیراژ: (3000) دانە
- لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی چاپخانەکان ژمارەی سپاردنی (865) ساڵی (2021)ی پێدراوە

پێشەکی

زمـان بابەتێکـی هێنـدە گرنـگ و گشـتگیرە وا بـە سـانایی پێناسـە ناکرێـت ، بۆیـە بـە زەرورەتێکـی زۆر گرنگـم زانی کەئـەم ئەرکـە بخەمـە ئەسـتۆی خـۆم تابتوانـم خزمەتێکـی بچـووک بەکۆمەڵگاکـەم بکـەم بـۆ هەمـوو ئـەو کەسـانەی کەبـەدوای ڕێگایەکـی گونجـاوو سـەرکەوتوودا دەگەڕێـن بـۆ فێربـوونی زمـانی عـەرەبی بەشـێوازی جلّفـەو ئاخاوتنـی عێراقیانـە ، وەبـۆ ئەوانـەی کەدەیانەوێـت پەیوەندیەکانیـان فراوانـتر بکـەن لەبوارەکانیـی خوێنـدن و کاری بـازرگانی و سـەفەرکردن و کاروبـاری ڕۆژانەیانـدا سـوودمەند بـن و کێشـەی قسـەکردن و تێگەیشـتنیان نەبێـت لـەم زمانـەدا . هێڤـی دارم بـەم خزمەتـە بچووکـەم سـوودێکی گـەورە بگەیێنـم وەئـەو بۆشـاییە زەرورەی کەهەیـە سـەبارەت بـەم زمانـە لەناوچینـی خوێنـدەوار بەتایبـەتی و کۆمەڵگـە بەگشـتی پـڕ بکەمـەوە .

جیـاواز لـەم کتێبانـەی کەبـاس لەفێربـوونی زمـانی عـەرەبی دەکـەن هەڵسـاوم بەتێکەڵاوکـردنی بابەتـەکان بەگشـتی کەئەمـە جـۆرە شـەوقێک و زیندوویيـەک دەبەخشـێتە بابەتـەکان وە فێرخـواز ئـارەزووی زیاتـری دەبێـت بـۆ تێگەیشـتن لێـی ، جگـە لەمـەش بەشـێوازی پراکتیکـی و ووتنـەوەی خـوول سـوودی زۆر زیاتـر دەبێـت ، کەبابەتـەکان پێـک هاتـوون لـە (فەرهەنگـی زاراوە وشـیکردنەوەی دەسـتەواژەکان و بەکارهێنـانی ووشـەکان لەڕستەدا وەشـێوازی پرسـیار کـردن و چونیـەتی وەڵامدانـەوەو کوورتـە چیـرۆک و شـێوازی گفتوگـۆی ڕاسـتەوخۆ وەهەروەهـا پەنـدوو ووتـەی جـوانی نـاوداران و .....هتـد) .

بیگومـان هەمـوو کارێـک هـەوڵ وماندوبـوونی دەوێـت منیـش بەدەرنیـم لـەو کەسـانەی کـە بـە بەدواداگـەڕان و شـەونخوونی و کات و مانـدوو بوونێکـی زۆر گەیشـتوون بـە بەرهەمـی ڕەنجـی دەسـتیان بـەڵام مـن هەمـوو ئەمانـە دەگەڕێنمـەوە بـۆ فەزڵـی خـوای گـەورە کەپشـتیوانم بـووە لەگەیشـتن بـەم بەرهەمـەم . وەبەڵێنتـان پـێ دەدەم کەلەچاپـی دووەمـدا زانیـاری زۆر باشـترو جیاوازتـان پێشـکەش بکـەم .

لەکۆتاییـدا جگـە لەخـودا هیـچ کـەس بـێ هەڵـەو کـەم و کـورتی نیـە ، بۆیـە بەخۆشـحاڵیەوە ڕەخنـەو پێشـنیارەکانتان دەخەمـە سـەرچاوم وەدڵنیـام کەهەڵەکانـم بـەرەو سـەرکەوتنی زیاتـرم دەبـەن .

وەداواکارم خـودای باڵادەسـت بەردەوامیـمان پێببەخشـێ لەسـەر کاری چاکـە وە ئێـوەی خوێنـەری خۆشەویسـتیش لـە دووعـای بەخێـر بـێ بەشـم مەکـەن .

ظاهر صمد باليسانى

ئەم کتێبە پێشکەشە بە

- ڕۆحی پاکی (دایکم) .
- جگەرگۆشەکانم (زەمەن _ تەمەن _ ڤینا) کەِ ئاوەدانی ماڵەکەمن .
- ئەو کەسانەی کە بەدوای زانستدا دەگەڕێن .
- شەیدایان و ئارەزوومەندانی زمانی عەرەبی .
- ئەو کەسانەی کەنرخی فێربوونی زانست دەزانن .
- ئەو کەسانەی کەبەچاوێکی ڕەگەزپەرستانە سەیری نەتەوەی عەرەب ناکەن .
- (باوکی شیرینم) کە ڕەنج و ماندوبوونێکی زۆری کیشاوە تا بەم ڕۆژەی گەیاندم .
- (هاوسەری ئازیزم) کەهەمیشە پاڵپشتم بووە بۆ هەموو کارێکی باش و چاک .

گرنگی زمانی عەرەبی بۆ چی

١- بەرزبوونەوەی ئاستی ڕۆشنبیری و زانستی.

٢- لەبەر ئەوەی زمانێکی جیهانیە .

٣- لەبەر ئەوەی زمانی قورئانە ، قوڕئان کۆتا پەیامی ئاسمانە کەبەزمانی عەرەبی دابەزیوە بۆ مرۆڤەکان .

٤- دەبێتە هۆی دۆزینەوەی هەلی کار لە هەموو بوارەکان.

٥- لەبەر ئەوەی زمانی ئاشنابوونە بەزانستی نوێ .

٦- بۆ زیاتر تێگەیشتن لەبابەتە شەرعی و فقەیەکان .

٧- پێویستیەکی گرنگی ژیانی ڕۆژانەیە بۆ ڕایی کردنی کاروبارو مامەڵەکانمان .

٨- پێویستیەکی گرنگە کە لەزۆربەی شوێنە گشتیەکان لەناوەوەو دەرەوەی وولات بەکار دێت .

قالوا عنِ اللغة
ووتراوه دەربارەی زمان

(من تعلم لُغة قومٍ أمِن شرَّهم ومكرهم وعرف خيرهم)

هەرکەسێك زمانی هەر نەتەوەیەك فێربێت لەفێڵ و خراپەی ئەو گەلە پارێزراو دەبێت , وەخێرو باشیەکانیشیان دەناسێ

(اللغة هي جسر التواصل بين الأمم)

زمان پردی پەیوەندی نێوان گەلانە

(إذا كنت تتحدث مع رجُل بلُغةٍ يفهمها فيذهب كلامُك الى رأسه)

ئەگەرتۆ قسە لەگەڵ پیاوێك بکەی بەو زمانەی کەلێی تێدەگا ،ئەوە قسەکانت دەبێتە جێگەی گرنگی ئەوکەسە

(معرفة أي لُغة تفتح أمام الإنسان آفاق جديدة)

زانینی هەر زمانێك کردنەوەی دەرگایەك و ئاسۆیەکی نوێیە بەرووی مرۆڤدا

Scanned with CamScanner

هەندێك تێبینی زۆر گرنگ و پێویست

١- لەئاخاوتنی جلفی پیتی (ك = چ) بۆ ئافرەتان

نموونە // شسمك بۆ نێر

شسمچ بۆ مێ

٢- وە پیتی (ق = گ) بۆ هەر دوو ڕەگەز

نموونە// أگولك پێت دەڵێم ، بۆ نێر

أگولچ پێت دەڵێم ، بۆ نێر ، بۆ مێ

٣- ئەگەر بمانەوێ كاری (ڕابردوو - ماضي) بكەینە (ڕانەبردوو – مضارع)

پێویستە ئەم پیتانە لەسەرتا زیاد بكەین (أنیتُ) (أ - ن - ي - ت) واتای

كارەكە دەبێتە ڕانەبردوو :

نموونەی (فعل ماضی) : **كاری ڕابردوو**

راحَ للسوگ	**چوو بۆ بازاڕ / ڕابردوو – بۆ نێر**
راحتْ للسوگ	**چوو بۆ بازاڕ / ڕابردوو – بۆ مێ**

ئەگەر بیكەینە **ڕانەبردوو** :

يَروحْ للسوگ	**دەچێ بۆ بازاڕ/ ڕانەبردوو/ بۆ نادیار نێر**
تروحْ للسوگ	**دەچێ بۆ بازاڕ/ ڕانەبردوو/ بۆ نادیار مێ**
أروحْ للسوگ	**دەچم بۆ بازاڕ/ بۆ تاكی نێر**
نروحْ للسوگ	**دەچینە بازاڕ / بۆ كۆی نێرو مێ**

٤- (فعل مضارع) دوو کاتی هەیە (ئێستاو - داهاتوو)

٥- دەتوانین کرداری ڕابردوو کەبەپیتی (ت) دەست پێ دەکات بەشێوەی پرسیار بەکاربێنین بۆکەسی بەرامبەر تاکی (نێرو مێ)

تروح للسوگ دەچیتە بازاڕ ؟ بۆ کوڕ

تروحينْ للسوگ دەچیتە بازاڕ ؟ بۆ کچ

٦- چەند پیتێك هەیە لەڕێزمانی کوردی بەکاردێت وەك (چ ، گ ، پ) لەڕێزمانی عەرەبی بەکارنایەت بەڵام درکاندن و ئاخاوتنی پێ دەکرێت . وەك :

(شاي ئەبێت بە (چای) , (أقول دەبێتە (أگول) , (قول لي دەبێتە (گولْ لي)

جێناوەکان

(جێنـاوەکان) : بنچینـەی فێربوونـی زمانـی عەرەبیـن ، بـۆ هـەردوو بەشـی (قواعد و جلفـی) ئەگـەر دەتـەوێ فێـری زمانـی عەرەبـی بیـت ، دەبێ سـەرەتا جێنـاوەکان بنـاسی وە شـێوازی بـەکار هێنانیـان کۆنـترۆڵ بکـەی .

شیکردنەوەی وانەی جیناوەکان لەچەند بەشێکدا :

بەشی یەکەم : جێناوە سەربەخۆکان : (الضمائر المنفصلة)

• جێناوە سەربەخۆکان بەپێی ئەو کەسانەی قسەیان لەگەڵ دەکەین (سێ جۆرە) :

١	مُتكلم	قسەکەر
٢	مُخاطب	گوێگر ، بەرامبەر ، قسە لەگەڵ کراو
٣	غائِب	ئامادە نەبوو ، نادیار

جۆری یەکەم , للمتكلم	بۆ قسەکەر

(أنا – آنی) من بۆ نێرو مێ)
(نَحنُ - إحْنَه) ئێمە بۆ نێرو مێ)

چەند نموونەیەك

آني أريدَك (أريدچ)	من تۆم دەوێ ، بۆ کورِ و کچ
إحنه تعبانين	ئێمە ماندووین ، بۆ کۆ، نێرو مێ
إحنه نروح	ئێمە دەڕۆین ، کۆی نێرو مێ

جۆری دووەم , للمخاطب والمخاطبة	گوێگر (کەسی دووەم ، نێرو مێ)

أنتَ	تۆ ، نێر ، بەرامبەر	أنتُمْ + أنتُوا	ئێوە ، بۆ کۆی نێر ، بەرامبەر
أنتِ	تۆ ، مێ ، بەرامبەر	أنتنَّ	ئێوە ، بۆ کۆی مێ ، بەرامبەر
أنتُما	ئیوە بۆ دووان ، نێرو مێ ، بەرامبەر		

چەند نموونەیەك

أنتَ وفي	تۆ بە وەفای ، بۆ تاکی کور
أنتِ وَفيَة	تۆ بەوە فای ، بۆ تاکی کچ
أنتُما جَميلانْ	ئێوە جوانن ، بۆ دووان
أنتُوا حلوينْ	ئێوە جوانن ، بۆ کۆی نێر
أنتنَّ حلواتْ	ئێوە جوانن ، کۆی مێ

جۆری سێیەم : للغائب + والغائبة	بۆ ئامادە نەبوو
هُو	ئەو ، نێر ، نادیار
هِي	ئەو ، مێ ، نادیار
هُما	ئەوان ، بۆ دووکەس ، نێرو مێ ، نادیار
هُم - هُمَه	ئەوان ، بۆ کۆی نێر ، نادیار
هُنَّ	ئەوان ، بۆ کۆی مێ ، نادیار

" تێبینی "

(مثنى) واتە دوان لەجلَفی بەکار نایەت ، بەڵکو لەجێگەی (دوو) (کۆ) بەکاردێت .

چەند نموونەیەك

هُو إبْني	ئەو کوڕمە
هِي سَيّارَتي	ئەو سەیارەکەمە
هُما طالِبانِ	ئەوان دوو قوتابی کوڕن
هُما بِنْتان	ئەوان دوو کچن
هُم أولادْ	ئەوان کۆمەڵێک کوڕن
هُنَّ مُدَّرِساتْ	ئەوان کۆمەڵێک مامۆستای ئافرەتن

بەشی دووەم : جێناوە لکاوەکان (الضمائر المتصلة)

١- تاءُ الفاعِل : (تُ) جێناوی لکاوی بکەر

٢- واو الجَماعة : بۆ کۆی پیاوان

٣- نون النِسْوَة : (نَ) تایبەتە بە کۆی مێ

٤- أِلفُ الاثْنَين : بۆ دوان (نێرو مێ)

٥- یاء المُخاطَبة (ي) بۆ فەرمان کردن بەئافرەت و پرسیارکردن لە تاکی مێ

٦- یاءُ المتَکلِم (ي) بۆ قسەکەر

٧- کاف الخطاب (ك) بۆ بەرامبەر

٨- ناء المتکلمین بۆ کۆی هەردوو ڕەگەز

٩- هاء الغائب والغائبة (ه - ها) بۆ هەردوو ڕەگەز

یەکەم : تاء الفاعل // جێناوی لکاوی بکەر
(تَ - تِ - تُ – تما - تم - تنَّ)

تەنها دەچنە سەر (کرداری ڕابردوو - ماضي) دەبن بە (بکەر - فاعل) واتە ئاخاوتنەکە باس لە ڕابردوو دەکا

تُ	رحتُ	ڕۆیشتم، بۆ کوڕ کچ
تَ	رحتَ ؟	ڕۆیشتی ، بۆ نێر
تِ	رحتِ ؟	ڕۆیشتی ، بۆ مێ
تمَا	رحتُما ؟	ڕۆیشتن ، بۆ دوو ، نێرو مێ
تُم	رحتُمْ + رحتُو ؟	ڕۆیشتن، کۆی نێر ، بەرامبەر
تُنَّ	رحتُنَّ ؟	ڕۆیشتن ، کۆی مێ

چەند نموونەیەك

رحتُ للسُوگ	چووم بۆ بازاڕ
سافَرْتْ ويَّه مَنْ ؟	سەفەرت لەگەڵ کێ کرد
حچيتِ ويَّه منُو؟	قسەت لەگەڵ کێ کرد
دَرَسْتُمْ + دَرَسْتوا وينْ ؟	لەکوێ خوێندتان
حَچِيتنَّ ويَّاهَم ؟	قسەتان لەگەڵ ئەوان کرد

دووەم : واو الجماعة : (و)

دەچێتە سەر کرداری (ماضي - مضارع - الامر) بەم شێوەیە دەنوسرێت (وا) بەلام هەر بە (و) دەخوێندرێتەوە .

راحُوا	ڕۆیشتن ، ڕابردوو
يَروحُونْ	دەڕۆن ، ڕانەبردوو ، کۆی نادیار
رُوحُوا	بڕۆن ، کۆی نێر ، فە رمان

سێیەم : نون النسوة (نَ)

تایبەتە بە کۆی مێ . حەرفی (نَ) دەچێتە سەر فعل (ماضي - مضارع - الامر)

سافَرْنَ	سەفەریان کرد ، بۆ ڕابردوو (ماضي)
تَدرِّسنَ	دەخوێنن ، بۆ ، ڕانەبردوو (مضارع)
إطْلَعْنَ	دەرچن ، بڕۆن ، فەرمان (أمر)

چوارەم : الف الاثنین : (ا)

ئەلفێکـە دەخرێتـە سـەر فعـل (مـاضي - مضـارع - الامـر) ئەگەرفاعـل دوان بێـت بـەڵام لەکـوردی دوان نیـە ،

لە (ماضی – الأمر) هەر بە (ا) دەنوسرێت ، لە مضارع مرفوعیش بە (ان) :

الطالبانِ كتبا الدَّرْسَ .	دوو قوتابیەکە وانەکەیان نوسی
الجنديانِ يَهرُبانِ مِنَ المعركةَ .	دوو سەربازەکە لەشەڕ ڕادەکەن .
إذْهبا الى المدرسةِ .	بڕۆنە قوتابخانە .

" تێبینی " ئەم شێوازی دەربڕینە لەجلفی ئاخاوتنی پێ ناکرێت .

پێنجەم : یاء المخاطبة : (ي)

تەنها دەچێتـە سـەر ئـەو فعـل مضارعـەی کەبـە (تـاء) دەسـتی پێکردبێـت بەمەرجێـك فاعیلەکـە تـاکی مـێ بێـت ، هەروەهـا بـۆ فەرمـان کـردن بەتاکـی (مـێ) بەکاردێـت .

أُكْتبي الدرسَ - امر	وانەکە بنووسە
تروحينْ للسوكْ ؟ - مضارع	دەچیت بۆ بازار؟

شەشەم : یاء المتکلم (ي) بۆ قسەکەر

دەچێتە سەر هەموو (فعلەکان) وە دەچێتە سەر (اسم + حرفْ) :
ئەگەر بچێتە سەر فعل (ن) لەپێش دێت .

نساني	لە بیری کردم
يَنْساني	لە بیرم دەکات
إنْساني	لەبیرم بکە
كِتابي	کتێبەکەم
إليّ	بۆلای من

بَيتي بَعيدٌ	ماڵم دووره
سَيَّارتي حلوة	سەیارەکەم جوانە
أريدُ تنساني	دەمەوێ لەبیرم بکەی
ليش تَحچي عليَّ ؟	بۆ قسەم لەسەر دەکەی

بەشی حەوتەم: جێناوە لکاوەکان بۆ (بەرامبەر - المخاطب) (بۆ هەر دوو ڕەگەز)

- كاف الخطاب (كَ - كِ - كُما - كُمْ -كنَّ)

ئەم جێناوە لکاوانە (كاف الخطاب) دەچنە سەر (فعل - اسم - حرف) دەبنە (بەرکار) بو بەرامبەر بەکاردێن .

كَ	بۆ نێر	هذا بيتُكَ ؟
كِ	بۆ مێ	هذا بيتُكِ ؟ هذا بيتَچْ ؟
كُما	بۆ دوان	مدرستُكُما ؟
كُم	بۆ کۆی نێر	وينْ بيتُكُم ؟
كُنَّ	بۆ کۆی مێ	وينْ بيتُكُنَّ - بيتُچِنْ

بەشی هەشتەم : (ناء) الفاعل (بکەر) و (ناء) المفعول (بەرکار)

بۆ هەر دوو ڕەگەز بەکار دێن باس لە زەمەنی ڕابردوو دەکەن ، لەکوردیدا دەبێتە مان (بکەرەکان) بەمەرجێك بچێتە سەر (فعل ماضی) وە پێشی سکون بێت ، گەر پێشی فتحە بێت دەبێتە (بەرکار) .

چەند نموونەیەك

بۆ بکەرەکان : فاعل

رحْنا	ڕۆیشتین ، بۆ کۆی نێرو مێ
سافَرْنا	گەشتمان کرد ، بۆ کۆی نێرو مێ

بۆ بەرکار : مفعول

قتلَنا	کوشتمانی ، ئێمەی کوشت
نادانا	بانگی کردین
نسانا	لەبیری کردین

ئەگەر لەگەڵ (مضارع و أمر) بێت ، دەبێتە بەرکار

يقْتُلنا	دەمان کوژێت ، ڕانەبردوو
أُقْتلْنا	بمان کوژە ، فەرمان

ئەگەر لەگەڵ (اسم یان حرف) بێت بەم شێوەیە دەبێت

بيتُنا بَعيدْ	ماڵمان دوورە
غداكُم عَلينا	نانی نێوەڕۆتان لەسەرئێمەیە

بەشی نۆیەم : جێناوە لکاوەکان بۆ (نادیار) (بۆ هەر دوو ڕەگەز)

ضمیر الغائب : نا ئامادە : ئەوکەسەی کە ئامادە نیەو باسی دەکرێت .

جێناوی نادیار بۆ ئەوشتە ، یاخود بۆ ئەو کەسە بەکاردێت کە لەبەرچاو نیە وە دیارنیە .

(ها - هٗ) (الغائب و الغائبة) بۆ نادیاری نێرو مێ :

ئەم دوو جێناوە (لکاون) دەچنە سەر (اسم + حرف) بو نادیار بەکاردێ

(ه - بۆ نێر)

ه	بَيتُهٗ عَليه دَيْن	ماڵەکەی ، بۆ کوڕ ئەو قەرزی لەسەرە ، بۆ نێر
هم	بَيْتهم عَليهم دَيْن	ماڵەکەیان ، بۆ کۆی نێر ئەوان قەرزیان لەسەرە ، بۆ کۆی نێر
هن	بَيْتهنْ عَليهن دَيْن	ماڵەکەیان ، بۆ کۆی مێ ئەوان قەرزیان لەسەرە ، بۆ کۆی مێ

(ها - بۆ مێ)

ها	سَيَّارتُهاَ عَليْها ألف دينار	ئۆتۆمبێلەکەی ئەو ، بۆ کچ هەزار دیناری لەسەرە

بەشی سێیەم : ئەو جێناوانەی کەتایبەتن بە (ڕەگەزی مێ)

شێوەی بەکارهێنانیان لە قسە کردن و ئاخاوتندا .

جێناوە لکاوەکانی تایبەت بە ڕەگەزی (مێ) (پێنج جۆرن) :

١- تـاء الفاعـل المخاطبـة (تِ) : دەچێتـە سـەر کۆتایـی (فعـل مـاضي) لەحاڵەتـی پرسـیار کـردن بەکاردێـت .

وەک : (رحتِ .. درّستِ .. نجحْتِ .. وصلتِ).

٢- نـون النسـوة (نَ) : بـۆ بەرامبـەر بەکاردێـت بـۆ کـۆی ئافرەتـان ، (دیـارو نادیـار) الحـاضر والغائـب .

وەك : أنتنَّ تَدْرّسنَ ... هنَّ تَعْمَلْنَ .

هەروەها دەچێتە سەر فعلی (ماضي ... مضارع ... الأمر) .

الطالباتُ تَذْهَبنَ الى المَدْرَسة . (مضارع)

یا بَناتُ أُكْتُبنَ الدَرْس . (امر)

المُدّرساتُ طَلعْنَ مِنَ المَدرسة . (ماضي)

البناتُ شَرِبْنَ الحَليبَ . (ماضي)

" تێبینی "

(تُنَّ) جێناوێکی بەرامبەری لکاوە بۆ کۆی ئافرەتانی بەرامبەر بەکاردێت .

وەک : (طلعتنَّ من المدرسة ؟ سافرتُنَّ الى السليمانية ؟

٣- كاف الخِطاب : (كِ) لە لەهجەي عێراقی دەبێتە (چ)

(كُنّ) دەبێتە (چنَّ) :

ئەم جێناوانە (لکاون) دەچنە سەر (فعل + اسم + حرف) دەبنە (بەرکار) بو بەرامبەر بەکاردێن .

(كِ ... بۆ مێ - هذا بَيتُكِ ؟ .... لە لەهجەي عێراقی دەبێتە هذا بيتچ ؟

(كنّ ... بۆ کۆی مێ - وينْ بيتْكنَّ ... لە لەهجەي عێراقی دەبێتە (بيتُچنْ)

٤- هاء الغائبة (ها) بۆ نادیاری مێ :

كتابُها کتیبەکەی ئەو بۆ کورِ

سيّارتُها ئۆتۆمبێلەکەی ئەو

عليْها ألف دينار هەزار دیناری لەسەرە

٥- يـاء المخاطبـة (ي) : تایبەتـە بـە (فعلـی ئەمـر) ، لەکاتـی فەرمانکـردن بەڕەگەزی مـێ دەچێتـە کۆتایـی فعلەکە

وەک : (إطْلعي إجْلِسي . گولي . جِيبي .... تعالي)

بەراوردکرنی (جێناوە لکاوەکان) لەگەڵ (جێناوە سەربەخۆکان)

(هو - هي - ها - ه - هما - هم - هن)

(واو الجماعة - الف الإثنين - نون النسوة)

(كتبَ الدرسَ)	**هو - كتبَ**	**وانەکەی نووسی / تاکی نێر**
(كتبتْ الدرسَ)	**هي - كتَبَتْ**	**وانەکەی نووسی / تاکی مێ**
(واو) الجماعة	**هم - كتَبوا**	**نوسيان - بۆ كۆی / نێر**
(الف) الإثنين	**هما - كَتَبا**	**نوسيان - بۆ دوو کەس / نێر**
(نون) النسوة	**هنَّ - كَتبنَ**	**بۆ کۆی ئافرەتان**

(ها) (كتبها)	**كتبها**	**نوسی / بۆ یەك کچ**
(هم)	**هُم - يَلعَبون**	**ئەوان یاری دەکەن / کۆی نێر**
(هنَّ)	**تلْعَبنَ**	**ئەوان یاری دەکەن / کۆی مێ**

„ تێبینی "

بەراودی جێناوی لکاوی (بکەر - فاعل) لەگەڵ جێناوە سەربەخۆکان :

(تُ - تَ - تِ - تما - تُم - تُنَّ - نا المتكلم - ياء المخاطبة - ياء المُتكلم)

نووسینی: ظاهر صمد باليساني

(نا) المتكلمين	كتبنا , نحن	نوسیمان - بۆ کۆی نێرو مێ
(ياء) المخاطبة	أكتبي , أنتِ	بنوسە - فەرمان بۆ تاکی مێ
(ياء) المتكلم	كتابي	کتێبەکەم - بۆ تاکی نێرو مێ
(تُ) تاء المتكلم	كتبتُ , أنا	نوسیم - بۆ نێرو مێ
(تِ) تاء المخاطبة ,	كتبتِ الدرسَ, أنتِ	وانەکەت نوسی، بۆ تاکی کچ
(تَ) تاء المخاطب	كتبتَ الدرس , أنتَ	وانەکەت نووسی ، بۆیەک کەسی نێر
(تُم) ، للمخاطبين	كَتَبْتُم الدرس ... انتوا	ئێوە نوسیتان ، بۆکۆی نێر
(تُنَّ) ، للمخاطبات	كَتَبْتنَّ الدرس ... أنْتنَّ	وانەکەتان نووسی ، کۆی مێ

الأمس ..... عشناه ولم يعود	دوێنێ ڕۆشتوو ناگەڕێتەوە
اليوم ..... نعيشه ولنْ يدوم	ئەمڕۆ دەگوزەرێ و دەڕوا بەردەوام نابێت
والغد ..... لاندري أينَ سنكون	بەیانی نازانین لەکوێین و چارەنوسمان چیە
فصَافحْ ..... وسامحْ	لێبوردەبە ..... چاوپۆشی بکە لەهەڵەکان
فأنا ...... وأنتَ	من ...... وە تۆ
هم ...... ونحنُ	ئەوان ...... وە ئێمە
في النهاية ...... راحلون	لەکۆتایدا ..... دەڕۆین و کۆچ دەکەین !!!!

چەند نموونەیەك لەسەر چۆنیەتی بەکار هینانی جێناوەکان بەگشتی

اني أرّوح	من دەڕۆم	بۆ ، کوڕو کچ
إحْنا نَروح	ئێمە دەڕۆین	بۆ کۆی ، کوڕو کچ
أنْتَ ترّوح ؟	تۆ دەڕۆیت	بۆ نێر ، بەرامبەر
أنتِ تروحين؟	تۆ دەڕۆیت	بۆ مێ ، بەرامبەر
انتُو تروحّون ؟	ئێوە دەڕۆن	بۆ کۆی نێر ، بەرامبەر
انتنَّ تَروحْنَ ؟	ئێوە دەڕۆن	بۆ کۆی مێ ، بەرامبەر
هو يَروح	ئەو دەڕوات	بۆ نێر ، نادیار
هي تروحْ	ئەو دەڕوات	بۆ مێ ، نادیار
هُم يَروحون	ئەوان دەڕۆن	بۆ کۆی نێر ، نادیار
هُنَ تروحنَ	ئەوان دەڕۆن	بۆ کۆی مێ ، نادیار
هُما طالبانِ = طالبتانِ	بۆ دووکەس بەکاردێت	نێرو مێ ، نادیار

سَيّارَتي	ئوتۆمبێلەکەم	ابّويه ، أبي	باوکم
حَبيبْتي	خۆشەویستەکەم	أُخْتي	خوشکم
قَلَمي	پێنوسەکەم	أُمي ، يمه	دایکم
أخويه / اخي	براکەم	گلبي ، قلبي	دڵم
عَمي	مامم	عيوني	چاوەکانم
خالي	خاڵم	زَوجَتي	هاوسەرەکەم
زَوجي	پیاوەکەم	مَدْرَسَتي	قوتابخانەکەم
شُغلي ،عَمَلي	کارەکەم	مُشْكلْتي	کێشەکەم
تَعْليقاتي	کۆمێنتەکانم	صُورَتي	وێنەکەم

تاقیکردنەوە : ئاستی خۆت بزانە لە وانەی جێناوەکان

*** هاتوا جّمل للضمائر الآ تية : ڕستە بهێنەوە بۆ ئەو جێناوانەی خوارەوە :**

١- آني : ....).

٢- إحنە: ....).

*** إخترالإجابة الصحيحة للفراغات الآتية : وەڵامی ڕاست بۆ ئەم بۆشاییانەی خوارەوە هەڵبژێرە :**

١- أروح للسوگ ..... دەچم بۆ بازاڕ.

(أ- هو ب- احنە ج- آني)

٢- ندرس في المدرسة .... لەقوتابخانە دەخوێنین .

(أ- انت ب - إحنە ج - هي)

*** حوّل الجّمل الكرديه الى اللغه العربية مستخدما ضمائر المتكلم :**

ئەم ڕستانە بکە بە عەرەبی ، بەمەرجێك جیناوی لکاوی تیدا بەکار بینی :

١- من دەچم بۆ بازاڕ : ....)

٢- ئیمە ماندووین : ....)

٣- ئیمە دەڕۆین: ....)

*** هاتوا جّمل للضمائر الآتية :**

ڕستە بهێنەوە بۆ ئەو جێناوانەی خوارەوە :

١- هم: ....)

٢- أنتو : ....)

٣- أنتِ : ....)

٤- هو : ....)

*** إخترالإجابة الصحيحة للفراغات الآتية :**

وەڵامی ڕاست بۆ ئەم بۆشاییانەی خوارەوە هەڵبژێرە .

١- يجي للدوام .... دێ بۆ دەوام .

(أ- هو ب- احنه ج- هي)

٢- تحچي ويه احمد .... قسه لەگەڵ احمد دەکا .

(أ - هي ب - أنت ج - أنتم)

٣- يحچون ويا احمد ..... قسه لەگەڵ احمد دەکەن

(أ - هم ب - هو ج – أنتو)

٤- تختص (نون النسوة) ب ؟ نونی نسوه تايبەته به

(أ- الرجال ب- النساء ج- للجنسين)

٥- تدخل ياء المخاطبة (ي) على الفعل ؟ ياء المخاطبة (ي) دەچێته سەر فعلی

(أ - ماضي ب - الأمر ج - الأمر والمضارع)

٦- رُوحوا ..... بڕۆن . فەرمانه بۆ

(أ - جماعة الإناث ب - جماعة الذكور ج - للمفرد المذكر)

*** اجب عن الاسئلة الآتية : وەڵامی ئەم پرسيارانەی خوارەوه بدەوه :**

١- تدخل ضمائر الفاعل على الفعل ؟ جێناوه بکەرەکان دەچنه سەر فعلی

(أ- ماضي ب- مضارع ج- أمر)

٢- حچيت ويا منو؟ لەم ڕستەيه جێناوی (تِ) بۆ يەكێك لەمانه بەكار هاتوه .

(أ - مؤنث مفرد ب - مفرد مذكر ج - للجمع)

٣- رحتو وين ..... چوون بۆ كوێ ؟

(واو الجماعة) كەجێناويكی لكاوی بكەره دەربڕينی پي دەكەين بۆ :

(أ – جماعة الإناث ب – جماعة الذكور ج – للمفرد المذكر)

٤- الضمير (ك) نستخدم في الحچي؟ جێناوی كاف بەكار دێنين له ئاخاوتن بۆ

(أ- الغائب ب- المخاطب ج- للغائب والمخاطب)

٥- محمد باچر أدز ..... الرسالة. محمد بەيانی نامەت بۆ دەنێرم

يەكێك لەم جێناوانه دەبێته تەواو كەری ڕستەكه

(أ - لكَ ب - لچ ج - لكم)

٦- أحبچ حيل ..... زۆرم خۆشدەوێی؟ ئەم ڕستەيه بۆ يەكێك لەمانەيه .

(أ - مفرد مؤنث ب - مفرد مذكر ج - لجمع المؤنث)

أسماء الإشارة
(ناوەکانی ئاماژەکردن)

هذا	ئەمە	(بۆ نێر) نزیک	هذا أخُويي
هذهِ - هاي	ئەمە	(بۆ مێ) نزیک	هاي مَدْرَستي
ذالكَ- ذاكَ	ئەوە	(بۆ نێر) دوور	ذاكَ اليَوم
تِلْكَ - ذيج	ئەوە	(بۆ مێ) دوور	ذيج المَرَّة
هؤلاء - هَذولَه	ئەوانە	(بۆ نێر) دوور	هذّول الأوْلاد
هَذَني	ئەوانە	(بۆ مێ)	هَذني البنات
هَذاكَ	ئەو	(بۆ نێر) دوور	هَذاكَ الولَد
هَذيجْ	ئەو	(بۆ مێ) دوور	هَذيجِ المَرَّة

شێوەی پێک هێنانی

اسم اشارة + اللي + فعل

هذني البَنات الواگفات — ئەوکچانەی کەوەستاون (کۆی مێ)

هذا اللي گاعِدْ — ئەوەی کەدا نیشتوە (نێر)

هذوله اللي واگفين — ئەوانەی کەوەستاون (کۆی نێرینە)

ذيجِ اللي انكسر — ئەوەی کەشکا (بۆ تاکی مێ، بێ گیان)

چەند نموونەیەك لەسەر چۆنیەتی بەكار هێنانی ناوەكانی ئاماژەكردن بەگشتی

هاي مَكتبَتي	ئەوە كتێبخانەكەمە
هاي غُرفة جلُوس	ئەوە ژووری دانیشتنە
هاي ستارة	ئەوە پەردەیە
هذا كرسي	ئەوە كورسیە
هذا مصباح	ئەوە گڵۆپە
هاي وسادتي	ئەوە سەرینەكەمە
هذا تلفزيون	ئەوە تەلەڤزیۆنە
هاي طاولة	ئەوە مێزە
هاي سَجًادة	ئەو بەرماڵە
هذا جِدار	ئەوە دیوارە
هاي مِرآة	ئەوە ئاوێنەیە
هاي وِسادة	ئەوە سەرینە

نووسینی: ظاهر صمد بالیسانی

في المطبخ
لە چێشتخانە

هذا مطبخ	ئەوە چێشتخانەیە	هاي مَحْمَصة الخُبز	ئەوە فرنی نانە
هذا حوضُ الغَسيل	ئەوە مەغسەلە	هاي ثلاجَة	ئەوە سەلاجەیە (بەفر گر)
هذا صَنبورُ الماء	ئەوە بۆری ئاوە	هاي حافظة خّبز	ئەوە سەلەی پاراستنی نانە
هذا صابون غَسيل	ئەوە سابونی پاک کەرەوەیە	هذا فرنْ	ئەوە فرنە
هذا دولابْ	ئەوە دۆلابە	هاي مِروحَة ، بَنْکە	ئەوە پانکەیە
هاي غلاية ماء	ئەوە کتری ئاوە	هاي سَلة مُهمَلاتْ	ئەوە تەنەکەی پاشماوەکانە
هذا طباخ ابو عيون الأربَع	ئەوە تەباخی چوار چاوەیە	هاي غسالة المواعن	ئەوە غەسالەی قاپ شوشتنە

زاراوەکانی لەهجەی عێراقی

أبّو سَرحان	الذئب	گورگ
إسْقافي	إبن الشوارع	کوڕی شەقامەکان
أبو الدُروب	الشخص الذي يحاول الإلتفات فى الكلام	ئەوکەسەی پێچ وپەنای هەیە
أتانيكْ	أنتظرك	چاوەڕێت دەکەم
أتْلَعْثَم	لا أعرف ماذا أقول	نازانم چی دەڵێم
أحاچيكْ	أتكلمّ معك	قسەت لەگەڵ دەکەم
أردْلَك	أعوّدّ اليك	دەگەڕێمەوە لات
أزْغيرّون	صغير	بچووك
اشْسَويتْ ؟	ماذا فعلت ؟	ئەوە چیت کرد
إشْطَحْ	أُغْرّبْ عن وجهي	لەبەرچاوم وون بە
إشْلَعْ	إذهبْ بسّرعة	بەخێرایی بڕۆ
أعاينْ	أشُوف	دەبینم

آغاتي	سيدي	گەورەم
أكرَعْ	أصْلَع	بچووك ئەوەی کەسەری ڕوتاوەتەوە
الإسْكافي	مّصلِح الأحذية	پينە دۆز
أتْرَچي	بائع السجاد	ئەوەی (بەرماڵ - دووگورد) دەفرۆشێ
السِنْگ	حوض غسيل الصحون	حەوزی قاب شۆردن
العبا يْچي	الذي ينسج العباءات	ئەوەی عەبای ئافرەتان دروست دەکات
الگاعْ	الأرض	زەوی
أم الگّمَل	شتيمة تعني الفتاة التي يّوجَد في شعرها قّمَل	بۆ جنێو دەوترێ ، واتە ئەی کچە سەر بە کێچ و ئەسپێ
إنضربتْ بوري	أصبتُ بخيبة أمل كبيرة	توشی بێ هیوایيەکی زۆربووم

إستخدام الأفعال
بەکارهێنانی کردارەکان

بەکارهێنانی کردار لە کوردیدا بۆکەسی بەرامبەر (کەسی دووەم) (المخاطب) و کەسی سێەم (الغائب) ووشەی (ئێوە ، ئەوان) دەخرێتە سەری لەعەرەبیدا کردار بەم جۆرە بەکار دەهێنرێت بۆ جێناو :

ذَهَبْتُم؟ رحتوا	ڕۆیشتن	ذَهَبوا - راحوا	ئەوان ڕۆیشتن
كُنْتُم؟ چنتوا	ئێوە بوون	كانوا - چانو	ئەوان بوون
تَكُونُون؟ تصيرون	ئێوە ئەبن	يَكُونون - يصيرون	ئەوان ئەبن

جۆرەکانی کردار (انواع الفعل)

یەکەم // الفعل الماضي (کرداری ڕابردوو)

ذهبَ - راحَ	ڕۆیشت	تاکی نێر
ذهبَتْ / راحَتْ	ڕۆیشت	تاکی مێ
ذهبتُ / رحْتُ	ڕۆیشتم	تاکی نێر، مێ
ذهَبْتُم؟ رحْتوا	ئێوە ڕۆیشتن	کۆی پیاوات
ذَهَبْتنَّ؟ رحْتنَّ	ئێوە ڕۆیشتن	کۆی ئافرەتان
ذَهَبوا / راحوا	ئەوان ڕۆیشتن	کۆی پیاوات
ذَهَبنَ / رحنَ	ئەوان ڕۆیشتن	کۆی ئافرەتان

" تێبینی "

گــەر ســەرنج بدەیــن ئــەوە بــەدی دەکەیــن کەلەزمانــی کوردیــدا لەقســەکردندا جیــاوازی لــە نێــوان نێــرو مێــدا نییــە ، بــەڵام لەزمــانی عــەرەبی هەیــە .

یەکەم // فعل ماضي لە چاووگی (نووسین):-

نووسیم	كتبتُ / أنا	بۆتاکی نێرومێ
نووسیت	كتبتَ / أنتَ	بۆ تاکی نێر ، بەرامبەر
نووسیت	كتبتِ / أنتِ	بۆ تاکی مێ ، بەرامبەر
نووسی	كتبَ /َ هو	ئەو ، بۆ تاکی نێر نادیار
نووسی	كتبت / هي	ئەو ، بۆ تاکی مێ ، نادیار
نووسیمان	كَتَبْنا / نحن	کۆی نێرو مێ
نووسیتان	كَتَبْتُم ؟ / انتم	کۆی نێر ، بەرامبەر
نووسیتان	كَتَبْتنَّ ؟ /انتن	کۆی مێ ، بەرامبەر
نووسیان	كَتبوا / هم	کۆی نادیار نێر
دەنووسم	اكتبُ / انا	فەرمان بۆ نێر
من نووسیم	كتبّتُ / آني	بۆ تاکی نێرو مێ
ئێمە نووسیمان	احْنا / كَتَبْنا	بۆ کۆی نێرو مێ
تۆ نووسیت	انتَ كتبتَ , انتِ كتبتِ	بۆ بەرامبەر ، نێرو مێ
ئێوە نووسیتان	انتوا كَتَبْتوا	کۆی نێر، بەرامبەر

استخدام الفعل الماضي فی الکلام : کردای ڕابردوو لە شێوەی ئاخاوتنی جیاوازدا :

بۆی نوسیم	كتبْ لي	(تاك نێرو مێ)
بۆ ئێمەت نووسی	كَتَبْتَلْنا؟	(کۆ نێرو مێ)
بۆ تۆم نووسی	كَتَبْتَلَكْ	(بۆ کور)
بۆ تۆم نووسی	كَتَبْتَلَجْ	(بۆ کچ)
بۆ ئێوەم نووسی	كَتَبْتَلْكُم	(کۆ کوڕو کچ)
بۆ ئەوم نووسی	كَتَبْتَلَه	(بۆکور)
بۆ ئەوم نووسی	كَتَبْتَلْها	(بۆ کچ)
بۆ ئەوانمان نووسی	كَتَبْنالْهّم	(کۆی ، نادیار ، نێر)
بۆی نووسیم	كَتَبْلي	(بۆ کوڕ)
بۆی نووسیم	كَتَبَتْلي	(بۆ کچ)
بۆمانی نووسی	كَتَبلْنا	(بۆ تاکی ، نێر)
بۆمانتان نووسی	كَتَبْتّولْنا ؟	(بۆ کۆی بەرامبە ، نێر)
بۆمانیان نووسی	كَتَبولْنا	(بۆ کۆی، نێر ، نادیار)

دووەم // الفعل المضارع (کردای ڕانەبردوو)

أروحُ	دەڕۆم
تَروحُ ؟	دەڕۆیت
يروحُ	دەڕوات
نَروح	دەڕۆین
تروحُون	ئێوە دەڕۆن
تروحْنَ	ئێوە دەڕۆن
يَروحُونْ	ئەوان دەڕۆن
تروحْنَ	ئەوان دەڕۆن ، بۆ نادیار ، مێ

فعل مضارع لە چاووگی (نووسین)

دەنووسێت (بەرامبەر) نێر	تَكْتُبُ ؟
دەنوسێت (بەرامبەر) مێ	تَكتُبينْ ؟
دەنووسێت (نادیار) نێر	يكتُبُ
دەنووسێت (نادیار) مێ	تَكْتُبُ
دەنووسین (کۆ) (متكلم) نێرو مێ	نَكْتُبُ
ئێوە دەنووسن (کۆ) بەرامبەر نێر	تَكْتبُون
ئێوە دەنووسن (کۆ) بەرامبەر مێ	تَكتُبنَ
دەینووسن (نادیار) نێر	يكْتبُون
دەینوسن (نادیار) مێ	يكتُبنَ

سێیەم // الفعل الامر (کرداری فەرمانکردن)

روحْ	برۆ	مفرد مذكر / تاكى نێر
روحي	برۆ	مفرد مؤنث / تاكى مێ
روحا	برۆن (٢ كەس)	مثنى مؤنث و مذكر / نێرو مێ
روحُوا	برۆن	جمع مذكر / كۆى نێرينه
روحْنَ	برۆن	جمع مؤنث / كۆى مێينه

فعل الأمر له چاووگى (نووسين)

بنووسه	أكتبْ	تاكى نێر
بنووسه	أكْتُبي	تاكى مێ
بنووسن	أكْتبُوا	كۆى نێرينه
بۆم بنووسه	أكْتُبْلي	فەرمانه بۆ تاكى نێر
بۆم بنووسن	أكْتُبولي	فەرمانه بۆ كۆى نێرينه
بۆمان بنووسه	أكْتُبْلنا	بۆ تاكى نێر
بۆمان بنووسن	أكْتبُولنا	كۆى نێر

استخدام الأفعال
بەکارهێنانی کردارەکان

أشربُ ... دەخۆمەوە --- أنا أشربُ ---- من دەخۆمەوە ---- بۆ کوڕو کچ

إشربْ ... بخۆوە ---- أنتَ إشربْ ---- تۆ بخۆوە ---- بۆ کوڕ

إشربي ... بخۆوە ---- أنتِ إشربي ---- تۆ بخۆوە ---- بۆ کچ

تَشْرَب ؟... دەخۆیتەوە ---- أنتَ تَشربْ ---- بەرامبەر، بەشێوەی پرسیا ---- بۆکوڕ

تشربينْ؟ ... دەخۆیتەوە ---- أنتِ تشربينْ ---- بەرامبەر، بەشێوەی پرسیا ---- بۆکچ

شربتُ ... خواردمەوە ---- أنا شربتُ ---- من خواردمەوە .

شربتَ؟ ... خواردتەوە ---- أنتَ شربتَ ---- بەشێوەی پرسیا ---- بۆ کوڕ

شربتِ؟ ... خواردتەوە ---- أنتِ شربتِ ---- تۆ خواردتەوە ---- بۆ کچ

شربَهٌ ... خواردیەوە ---- بۆ کوڕ ، نادیار

شربَها ... خواردیەوە ---- بۆ کچ ، نادیار

نشْرَب ... دەخۆینەوە ---- إحْنَه نَشْرَب ---- بۆ کۆی نێرو مێ

إشربوا ... بخۆنەوە ---- أنتم إشْربوا ---- ئێوە بخۆنەوە ، فەرمانە ، کۆی نێر

شرَبْنا ... خواردمانەوە ---- نحن شربنا ....خواردمانەوە ---- بۆ کۆی نێرو مێ

شَرَبْتوا ... خواردتانەوە ----انتوا شربتوا...... خواردتانەوە ---- بۆ کۆی نێر

تَشْرَبْنَ ... دەخۆنەوە ---- أنْتنَ تَشْرَبْنَ ---- ئێوە دەخۆنەوە ، کۆی مێ ، بەرامبەر

تَشْرَبْنَ ... دەخۆنەوە ---- هُنَ تَشْرَبْنَ ---- ئەوان دەخۆنەوە ، کۆی مێ ، نادیار

يَشْربون ... دەخۆنەوە ---- هُمْ يشربون ---- ئەوان دەخۆنەوە ، کۆی نێر ، نادیار

هەردوو بابەتی (جێناوەکان -کردارەکان) لە چەند دەربڕینێکدا
(الضمائر - الأفعال)

من پرسیارم کرد .... آني سئلتٌ / تاکی نێرو مێ

ئێمە پرسیارمان کرد ...... إحْنَه سَئَلْنا / کۆی نێرو مێ

تۆ پرسیارت کرد .... أنتَ سَئلْتَ / تاکی مێ ، بەرامبەر

ئێوە پرسیارتان کرد .... أنتُو سَئلتُوا / کۆی پیاوان ، بەرامبەر

ئەو پرسیاری کرد .... هو سَئلَ .... تاکی نێر ، هي سَئلتْ ..... تاکی مێ

ئەوان پرسیاریان کرد .... هُم سَئلوا / کۆی پیاوان

ئەوان پرسیاریان کرد .... هنّ سَئلنَ / کۆی ئافرەتان

من پرسیاردەکەم ...... آني أسْئل / تاکی نێرو مێ

ئێمە پرسیاردەکەین .... إحنه نَسْئَل / کۆی نێرو مێ

تۆ پرسیاردەکەیت ...... أنتَ تَسئَل / تاکی نێر ، بەرامبەر

ئێوە پرسیاردەکەن ...... انتوا تَسْئلُون / کۆی نێر ، بەرامبەر

ئەو پرسیار دەکات ...... هو يَسْئل ، هي تَسْئَل / بۆ نێرو مێ

پرسیار بکە .... إسْئَلْ / کوڕ ، فەرمان

پرسیار بکە .... إسْئلي / کچ ، فەرمان

پرسیار بکەن .... إسْئَلوا / کۆی پیاوان ، فەرمان

پرسیار بکەن .... إسْئَلْنَ / کۆی ئافرەتان ، فەرمان

چەند نموونەیەك لەسەر كردارەكانی (ماضي - مضارع - أمر)
ڕابردوو - ڕانەبردوو - داخوازی

حچیتْ - أحچي - إحچ

ڕۆیشتم – دەڕم - بڕۆ

قسەم كرد - قسەدەكەم - قسەبكە

ضَیَعْتْ - أضیعْ - ضِیعْ

سَكَتْتْ - أسْكُتْ - أسْكُتْ

ونم كرد - ونی دەكەم - ونی بكە

بێدەنگ بووم ، بێدەنگ دەبم ، بێدەنگ بە

گمْتْ - اگومْ - گوم

صَیحتْ - أصِیحْ - صِیحْ

هەڵسام - هەڵدەستم - هەڵسە

بانگم كرد - بانگی دەكەم - بانگی بكە

باوَعْتْ - أباوَعْ - باوعْ

إشْتَرَیْتْ - أشْتَرَي - إشْترِ

سەیرم كرد - سەیردەكەم - سەیركە

كڕیم - دەكڕم - بكڕە

سلَمْتْ – أسلّم - سلّمْ

بعْتْ - أبیعْ - بِیعْ

سڵام كرد - سڵاو دەكەم - سڵاو بكە

فرۆشتم - دەفرۆشم - بفرۆشە

غسَلْتْ – أغْسِلْ , إغْسِلْ

لبَسْتْ - ألبَسْ - إلْبَسْ

شۆردم - دەیشۆم - بیشۆ

پۆشیم - دەیپۆشم - بیپۆشە

لگیتْ – ألگي - إلگ

دۆزیمەوە - دەی دۆزمەوە - بیدۆزەوە

سَوَّیتْ – أسَوي - سَوّي

كردم - دەیكەم - بیكە

جیتْ - أجي - تَعالْ

هاتم - دێم - وەرە

رحْتْ - أروَّح - روحْ

چۆنیەتی بەکارهێنانی چەند ووشەیەك و دەستەواژەیەكی باو

چەند دەربڕینێك بۆ (ئاگادار کردنەوە) :

وَلچ ؟ : کچێ

ولَكْ؟ : کوڕە

ولچنْ؟ : کچەکان ، بۆ کۆ

ولْكّمْ؟ : کوڕەکان ، بۆ کۆ

دِیربالَچ : ئاگادار بە بۆ کچ

دِیرْبالكْ : ئاگادار بە بۆ کوڕ

دیربالچنْ علْنفسچَنْ : ئاگاداری خۆتان بن (بۆ کۆی مێ)

دیربالكّمْ على نَفسْكّم : ئاگاداری خۆتان بن (بۆ کۆی نێر)

انْدِیربالْنَه : ئاگاداری خۆمان دەبین ، بۆ کۆی نێرو مێ

دِیرْبالَچ عَلیها : ئاگاداری بە (بۆ مێ)

دِیرْبالكْ عَلیهَ : ئاگاداری بە (بۆ نێر)

صَوچِچ : خەتای تۆیە (بۆ تاکی مێ)

صُوچكْ : خەتای تۆیە (بۆ تاکی نێر)

پرسیار کردن لە (شوێن) :

وینَچ ؟ : لەکوێی (بۆ مێ)

وینَك؟ : لە کوێی(بۆ نێر)

وینچَنَ؟ : لە کوێن(بۆ مێ)

وینْكّم ؟: لە کوێن (بۆ نێر)

دەستەواژەی (ڕۆیشتن) :

رحْتِ ؟ : رۆیشتی (پرسیار ، بۆ مێ)

رحتْ ؟ : رۆیشتی (پرسیار ، بۆ نێر)

لا ما رحتْ : نا نەڕۆیشتم ، وەڵام ، بۆ کوڕو کچ

لیش ما رحتِ ؟ : بۆ چی نەرۆیشتی(بۆ مێ)

لیش ما رحتْ؟ : بۆ چی نەرۆیشتیت (بۆ کوڕ)

ما تْریدْ نرُوحْ : نامانەوێت بڕۆین (وەڵام ، بۆ کوڕ کچ)

دەستەواژەی (هاتن) :

هات ، بۆ کوڕ: إجَه

هات ، بۆ کچ : إجَتْ

هاتی ، بۆ کچ ، بۆ پرسیار : إجیتِ؟

هاتن ، بۆ کۆی پیاوان ، بۆ پرسیار: إجیتّوا ؟

نا نەهاتین ، وەڵامە بۆ کۆمەڵێك (نێرو مێ) : لا ما إجینا

بۆ نەهاتن ، پرسیار ، بۆ کۆی نێر: لیش ما إجیتوا ؟

کارمان هەبوو : چان عِندْنه شّغلْ

بەڕاست : صّدگ ؟

دەستەواژەی (لەگەڵ بوون) :

ويّاكْ : لەگەڵ تۆ (بۆ نێر)

وياچ: لەگەڵ تۆ (بۆ مێ)

ويّاكّم : لەگەڵ ئێوە (بۆ کۆی نێر)

ويّاچنْ : لەگەڵ ئێوە (بۆ کۆی مێ)

ويّاهم : لەگەڵ ئەوان ، بۆ نادیار

اسُولفْ : قسەدەکەم ، باس و خواس

ويه منّو تسّولفْ؟ : لەگەڵ کێ قسەدەکەی (بۆ نێر)

ويَه صَديقي : لەگەڵ هاورێکەم

ويه منّو تسّولفينْ؟ : لەگەڵ کێ قسەدەکەی (بۆ مێ)

ويَه صَديقْتي : لەگەڵ هاورێکەم

عن شنو تسّولفون ؟ : لەسەر چی قسەدەکەن

عنْ حَياتنا اليَوميّة : لەسەر ژیانی رۆژانەمان

دەستەواژەی (بينين) :

شفتّ : بينيم ، بۆ من ، نێرو مێ

شفتَ؟ : بينيت؟ (بۆ نێر)

شفتِ؟ : بينيت ؟ بۆ کچ

شفتوا ؟ : بينيتان ، بۆ کۆی نێر

شّفْنا : بينيمان ، بۆ کۆی نێرو مێ

شافوا : بينيان ، بۆ کۆی نێر ، نادیار

شافْها : بينی (بۆ تاکی مێ) نادیار

شافَه : بينی (بۆ تاکی نێر) نادیار

شْنُو شّفْتوا ؟ : چيتان بينی

وينْ شفْتوا ؟ : لە کۆی بينيتان

شْفْناها : بينيمان (بۆ مێ) نادیار

شْفناه : بينيمان (بۆ نێر) نادیار

دەستەواژەی (زانین) :

عَبالَكْ ما اعْرفْ ؟ : وا دەزانی نازانم (بۆ نێر)

عَبالِچ ما اعْرَفْ ؟ : وا دەزانی نازانم (بۆ مێ)

عَبالكْ تَعرفْ ؟ : وا دەزانی دەزانین (بۆ تاکی نێر)

عَبالِچ تَعْرفْ ؟ : وا دەزانی دەزانین (بۆ تاکی مێ)

عَبالكُم مانَعْرفْ ؟ : وا دەزانن نازانین (بۆ کۆی نێر)

عبالچِنْ مانَعْرفْ ؟ : وا دەزانن نازانین (بۆ کۆی مێ)

دەستەواژەی (قسە کردن) :

إحْچي : قسەبکە (بۆتاکی نێرو مێ)

يحچي : قسەدەکات (بۆ نێر)

تحچي : قسەدەکات (بۆ مێ)

يحچون : قسەدەکەن (بۆ کۆی نێر)

تحچَنْ : قسەدەکەن (بۆ کۆی مێ)

بس يحچي : بەس قسەدەکات (بۆ نێر)

بس تحْچي : بەس قسەدەکات (بۆ مێ)

دەستەواژە و دەربڕینەکانی (بیستن) :

سمعتُ : گوێم لێی بوو (بۆ ، نێرو مێ)

سمعتَ ؟ : گوێت لێ بوو؟ (بۆ نێر)

سمعتِ؟ : گوێت لێ بوو ؟ (بۆ مێ)

تسمعْ ؟ : گوێت لێیەتی؟ (بۆ نێر)

تَسْمَعينْ؟ : گوێت لێیەتی؟ (بۆ مێ)

يَسْمعُون : گوییان لێیەتی (بۆ کۆ) نێر

تَسْمَعُون : گویتان لێیەتی (بۆ کۆ) نێر

سامَعَكْ : گوێم لێتە (بۆ نێر)

سامعض : گوێم لێتە (بۆ مێ)

يَسْمَع : گوێ دەگرێ (بۆ نێر)

تَسْمَع : گوێ دەگرێ (بۆ مێ)

دەستەواژەی (هەواڵ پرسین) :

اخْبارِكْ؟ : دەنگوباست (بۆ نێر)

اخْبارِچ ؟ : دەنگوباست (بۆ مێ)

اخْبارِكُم ؟ : دەنگوباستان (بۆ کۆی نێر)

اخْبارِچِنْ ؟ : دەنگوباستان (بۆ کۆی مێ)

اخْبارهُم : دەنگوباسیان (بۆ کۆی نێر ، نادیار)

اخْبارهِنْ : دەنگوباسیان (بۆ کۆی مێ ، نادیار)

چۆنیەتی بەکارهێنانی دەستەواژەی (ڕۆیشتن)

تعالْ نَروح ..... وەرە بڕۆین

ما أروحْ ويّاك .... لەگەڵ تۆ ناڕۆم

رحت لِلسّوگ؟ .... چووی بۆ بازاڕ

لامارحتْ ..... نەخێر نەچووم

ليش مارحتْ؟ ..... بۆ نەچووی

شوكتْ تَروح؟ ..... کەی دەڕۆی

تروحينْ لِلْمدرسة؟ ..... دەچیە قوتابخانە

لا بارِحة رُحْنا ..... نەخێر دوێنێ چووین

رحتو ويّه منو؟ ..... لەگەڵ کێ چوون

الجماعَة وين راحوا؟ ..... جەماعەت بۆکوێ چوون

اليوم ارُوح للسّوگ ..... ئەوڕۆ دەچمە بازاڕ

ابَدّلْ وبَعدينْ إنرُوح ..... خۆم دەگۆڕم ئەوجا دەڕۆین

ويّا مَنْ تُروح ؟ ..... لەگەڵ کێ دەڕۆیت

أروّحْ أزَيّنْ ..... دەچم سەرم دەتاشم

اريدْ هَسّه ارُوحْ ..... دەمەوێت ئێستا بڕۆم

زوجتی راحتْ ويّا اخُوها وأخْتها ..... هاوسەرەکەم ڕۆیشت لەگەڵ خوشك وبراکەی

هسه ارُوح وارْجَع إنتَظرْني ..... ئێستا دەڕۆم و دەگەڕێمەوە چاوڕێم بکە

آني ارُوح وياك ...... من دەڕۆم لەگەڵ تۆ

ما أروح اليوم ما أگدَر ..... ئەمڕۆ ناچم ناتوانم

منّو راحْ مِنْكم؟ ..... کێ چوو لە ئێوە

منو إجَه مِنكم؟ ..... کێ هات لە ئێوە

الأقارب -- کەسە نزیکەکان (ئەندامانی خێزان)

عائلة , الأسرة .... خێزان

گرايب .... کەسی نزیك ، ناسياو

أبْ .... باوك

أمْ .... دايك

أخْ .... برا

أُختْ .... خوشك

إبنْ .... کوڕ

إبنَة .... کچ

عَمْ .... مام

عَمَة .... پور

ولدْ............ کوڕ

بِنْتْ......... کچ

الوالِدْ............ باوك

الوالِدَة............ دايك

الوا لِدانْ ....دايك و باوك

جَدْ - بيبي .... باپير

جَدَّة – بيبيتي .... داپيره پلك

عَمَّة............ پلك

إبْنْ العَمْ ...... کوڕی مام

بِنْتْ العَمْ ...... کچی مام

إبْن خال ...... کوڕی خار

بِنْت خال ...... کچی خار

جَهالْ ...... منالْ

نسيبْ ...... زاوا

عَمْ .... مام

خال .... خالْ

خالَة .... پور

حَفيد........... نەوەی کوڕ

حَفيدَة ....نەوەی کچ

Scanned with CamScanner

نووسینی: ظاهر صمد باليسانی

محادثة
گفتوگۆی ئەحواڵ پرسین

مَرحَبا زينبْ شلونجْ صَحْتَج ؟

سڵاو زەینەب چۆنی تە ندروستیت جۆنە؟

الحمدلله تَسْلَمينْ , انتِ شلونَج ؟

سوپاس بۆ خوا سەلامەت بی ، تۆ چۆنی؟

الحمدلله زينة,عمي و مَرَتْ عَمي شلونهَم ؟

سوپاس بۆ خوا باشم مام و مامۆژنم چۆنن؟

زينينْ الحمدلله .

باشن سوپاس بۆ خوا

ذاكَ اليومْ رحْنا لِبيتْ خالي سَألوا عَنْكَم

ئەو ڕۆژە چوين بۆ ماڵی خاڵم لە ئێوەیان دەپرسی

فاطمه بنتْ عمتي تسَلِّم عَليجْ و تگولْ كّلشْ مّشتا قتْلَج.

فاطمەی کچی پورم سڵاوی هەیە بۆت ، وە دەڵێ زۆر بیری دەکەم

ان شاء الله نروحْ يمَهَم ونشوفهَم الأسْبوع الجاي .

خودا بیەوێ دەچینە لایان ، دەیان بینین هەفتەی داهاتوو

تاقیکردنەوە لەسەر بابەتی ئەندامانی خێزان

هات معاني الكلمات الاتية :واتای ئەم ووشانە بنوسە .

(مرت عمي - بنت خال إخوانچ و أخواتجچ – كلش - نروح)

اختر الإجابة الصحيحة : (وەڵامی ڕاست هەڵبژێرە :

(خالْ - عمَّة - جدَّة - أخ - خالَة)

١- أختْ ابُوكْ شِيصِيرلَكْ ؟ خوشكی باوك چی تۆيە ....)

٢- اخو أمَّك شصِير لَكْ ؟ برای دايكت چی تۆيە ....)

٣- أُم أبوك شيصير لك ؟ دايكی باوكت چی تۆيە ....)

٤- أختْ أمكْ شيصيرلك ؟ خوشكی دايكت چی تۆيە ....)

٥- إبنْ ابُوك شيصير لَكْ ؟ كوڕی باوكت چی تۆيە ....)

ئەندامەكانی لاشەی مرۆڤ
اعضاء جسم الانسان

رأسْ -------- سەر

ظَهرْ ------ پشت

ظُفرْ ،------ نينۆك

كَتفْ - جَتفْ ----- شان

خَدْ ،وجْنة ------كوڵمە

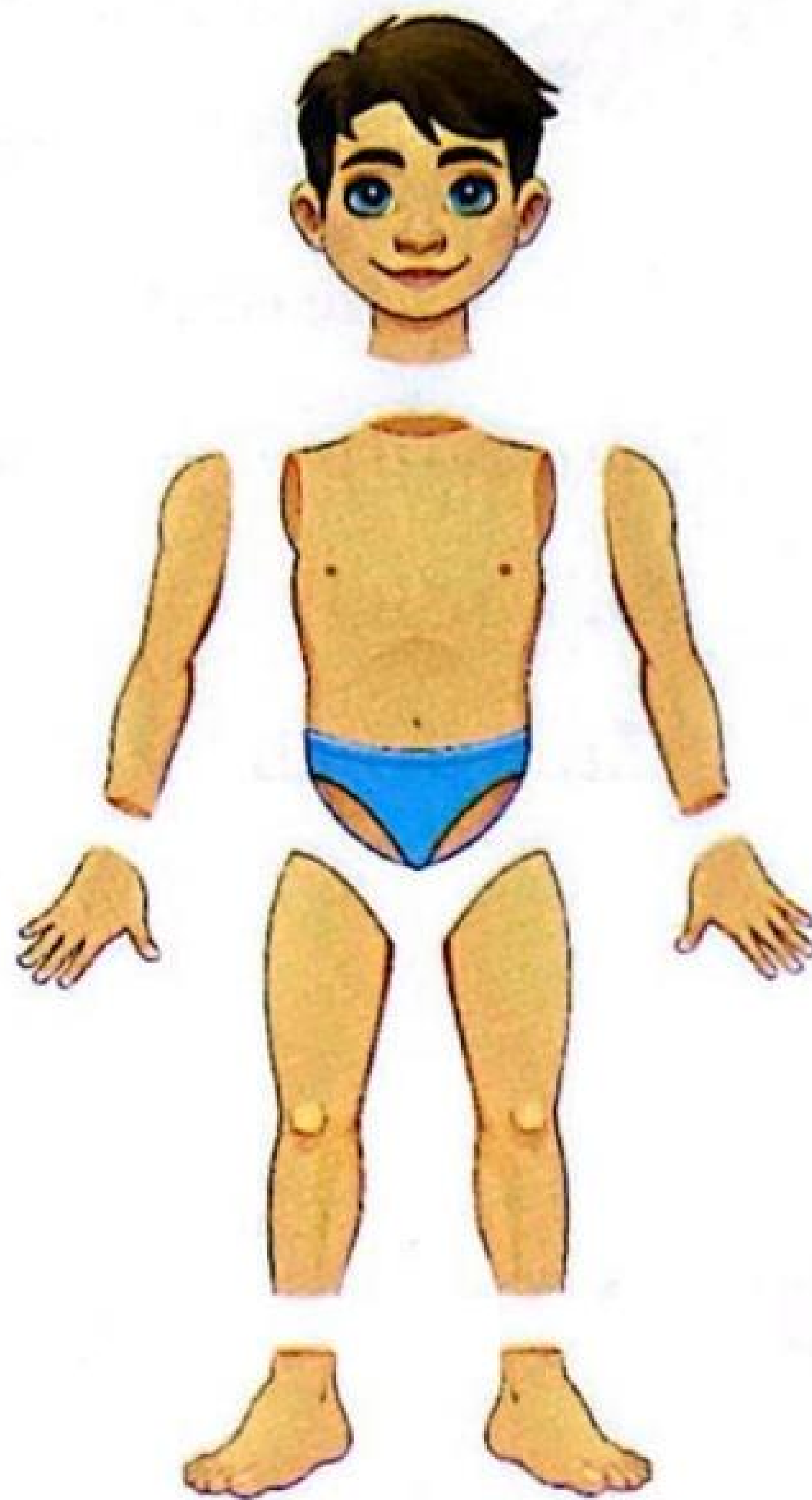
رِجْل ، قدَم ------ پێ

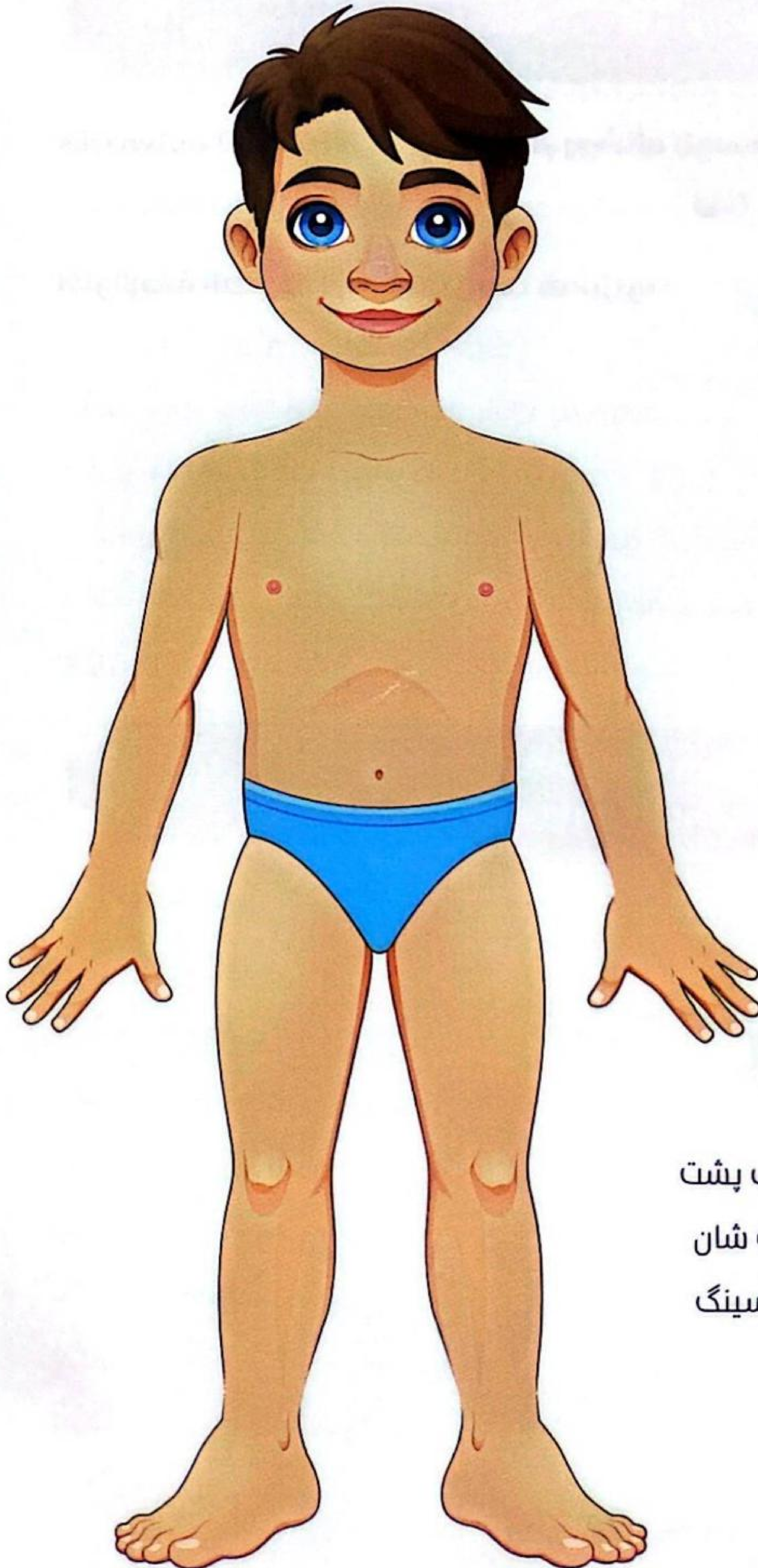
عَقبْ ------- پاژنە

مِرْفَق ------ ئانيشك

وَجْه ------- روو ،دەموو چاو

شَعرْ ------ قژ

رمُوشْ ------ برژانگ

عينْ ------- چاو

خَشْم ، أنفْ ----- لووت

أذُنْ ------- گوێ

لِحْية ------ ڕیش

لِسان ------ زمان

سِنْ ، سنُونْ ------ دانەکان

فَكْ -------- پووك

شارِبْ ------ سمێڵ

حَنْ ، ذَقْن ------- چەناگە

رُكْبة ------ ئەژنۆ

صَدرْ ------ سنگ

چتفْ ------ شان

ذِراعْ ------- قۆڵ

سُورّة ----- ناوك

أصْبَعْ ---- پەنجە

كَفْ ------ لەپی دەست

بَلْعُوم ، حَلقُوم ----- گەروو

جُمْجُمه ---------- کەلە سەر

عَمُودْ فَقري ---------- بڕبڕەی پشت

عَظْمُ الكَتفْ ----------- ئێسکی شان

عَظمٌ الصَدرْ ---------- ئێسکی سینگ

فَخذْ ---------- ڕان

كَعْبْ ---------- پاژنە

مِفصَلْ ---------- جومگە

شَفْه ---------- لێو

كبَدْ - مِغلاگ ---------- جەرگ

هەندێك لەناوەكانی قۆناغەكانی تەمەنی مرۆڤ

إنسانَة ***** مرۆڤ (مێ)

إنسانْ ***** مرۆڤ (نێر)

دُوخَة ***** سەرگێژە

طِفلْ ***** منالّ (نێر)

رِجالْ ***** پیاوان

طِفلة ***** منالّ (مێ)

نِسْوانْ ***** ژنان

طفلْ رَضیعْ ***** منالّی ساوا

حُرمَة ***** ژن

جاهلْ ***** منالّ ، نەزان

رَجُلْ چبیرْ ***** پیاوێكی بەتەمەن

ولیدْ **** مندالّ

شایبْ ***** پیاوی پیر

صغَیرْونی ***** بچكۆلانە

شایبَة ***** ئافرەتی پیر

صَغیر ***** بچووك

عَجُوزْ ***** پیر

شابْ ***** گەنج ، لاو (نێر)

عَجوزَة ***** پیرە ژن

شابَّة ***** گەنج (مێ)

چِبیر ***** گەورە

زوجْ ***** مێرد

زوْجَة ***** هاوسەر

إبنْ ***** كوڕ

خالَة ***** پوور ، خوشكی دایك

إبنِ العَم ***** كوڕی مام

بنتِ العَم ***** كچی مام

إبنْ خالَة ***** كوڕی پوور

بنت خالَة ***** كچی پوور

گرایبْ ***** ناسیاو ، خزم

نَسیبْ ***** زاوا

فدْ واحِدْ ***** كەسێك ، زەلامێك

فدْ وَحْدَة ***** كەسێك ، بۆ مێ

هەندێك ڕستە :

چَمْ جاهلْ عِنْدكْ؟ ***** چەند منالْت هەیە .

أبوكْ شايبْ؟ ***** باوكت پیرە.

هاي بنتْ خالْتي ***** ئەوە كچی پوورمە.

زِلْمَە و گدْهَە ***** پیاویت و لەئاستیایت .

إجَە عَليك فدْ رَجُل شايبْ ***** پیاوێكی پیر هات بۆ لات.

الحواس الخمس للإنسان
پێنج هەستیارەكانی مرۆڤ

رؤيا - البَصر .... بینین

تَذُّوق .... تام كردن

سَمعْ .... بیستن

شَمْ .... بۆن

لَمسْ .... بەركەوتن

بعض الكلمات والجمل التي تستخدم في الحواس الخمسة

هەندێك ووشەو دەستەواژە لەسەر پێنج هەستەكە بەكاردێت :

حَسّ ----- هەستی كرد

يَحِسّ ---- هەست دە كات

أحِسّ بِهِ----- هەستی پێ ئەكەم

حِسّ----- هەست بكە

حِسّ بيَّ ----- هەستم پێ بکە

حَسّاس ----- هەستیار

إحْساس ----- هەستکردن

حاسَّة ----- هەستەوەر

مَحْسُوس----- هەست پێکراو

عَدِيمُ الإحْساس ----- بێ هەست

تَحَسُّس ----- سۆراخ کردن

حاسَّةُ النَّظَر
هەستەوەری بینین

(رأى ---- بَصَر---- تَطَلَّع ---- حَدَقَ ---- شاهَد ---- شافَ) - بینین

لا يَنْظُرْ .... سەیرناکات ، بۆ تاکی نادیار

أنْظُرْ- أنْظُري ... سەیرکە ، فەرمان ، بۆ کوڕو کچ

لِيَنْظُرْ ... با سەیرکە ، فەرمانە ، بۆ نادیار

لاتَنْظُروا ... سەیرمەکەن ، بۆ کۆی کوڕ

ناظِرْ ... سەیرکەر ، تاکی نێر

النَّظَر ... نەزەرکردن

نَظري ضَعِيف ... بینینم ، چاوم کزە

نَظّارَة .... چاویلکە – عەینە ك

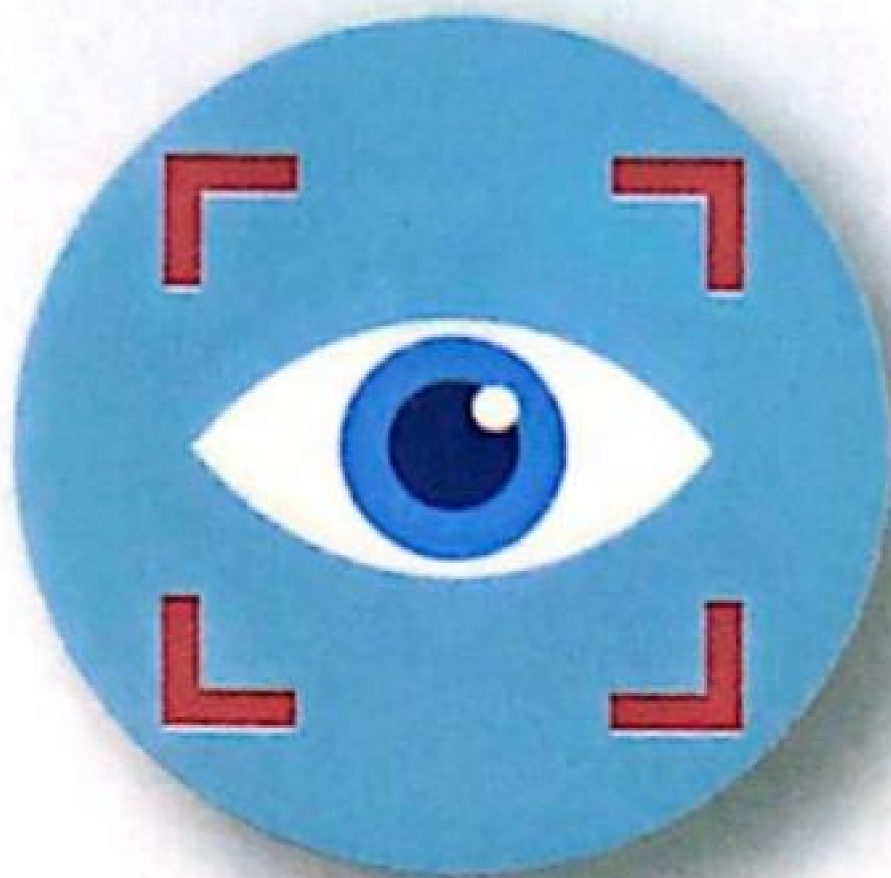
مِنْظارْ ... دووربین (ئامیری نیزککردنە وە)

مَنْظَر ... دیمەن

نَظْرَة ... نیگا- بینین

وِجْهَة نَظَر... بۆچوون

غَضُّ النَظرْ ... چاوپۆشین

حاسَّةُ السَّمْع
هەستەوەری بیستن - گوێگرتن

أصْغى ... أنْصَتَ ... بێدەنگ بوو ، گوێی گرت

الأذُنْ ... گوێ

صَوتْ ... دەنگ

سَمِعَ .... بیستی- گوێی گرت

سَمِعَ اللهُ دُعائَه ... خوادا نزاکەی بیست ، گیرای کرد

سامِعْ- مُسْتَمِع (اسم الفاعلْ) ... بیسەر- گوێگر

سَمِيع (صيغة المبالغة)... بیسه ری هه موو شتیك

مَسْمُوعْ ... بیستراو

سَمّاعَة... ئامێری بیستن

سمّاعَة الأذُنْ ... هیتفۆن

سُمْعة ... ناوده نگ ، ناو بانگ

ثَقيلُ السَّمْع ... گوێ گران

له أذُنٌ سَمِيعَة ... گوێی سووکه ، باش دەبیستێ

حاسَّةُ الشَّمّ
هه ستی بۆن کردن

أنِف - خَرطومْ - (خَشمْ) ... لووت - که پوو

الشَمّ .... بۆن - بۆن کردن

إسْتَنْشَق ... تَنَسَّمَ .... هەڵمژین ، هەڵیمژی

شُمْ ... بۆن بکه

لاتَشَمْ ... بۆن مەکە

شامّ - شامِمْ(اسم الفاعل) ... بۆنکردوو

شَمّام (صيغة المبالغة) ... زۆربە بۆن

مَشمُوم (اسم المفعول) ... بۆنکراو

حاسّةُ التذَّوْق
هەستەوەری تامکردن - چێژ

لِسانْ ... زمان

التّذَوُّق ... تامکردن

مُتَذَوِّق (اسم الفاعل) ... تامکە ر

مُتَذَوَّق (اسم) ... تامکراو

حاسَّةُ اللّمْس
هەستەوەری بەرکەوتن - دەست لێدان

لَمَسَ ... بەری کەوت - دەستی لێدا - هەست پێ کردن

لَمْسَة ... یەك دەست لێدان

لاتلْمَسْني ... دەستم لێ مەدە

لامِسْ (اسم فاعل) ... دەست لێدەر

مَلْمُوس (اسم مفعول) ... دەست لێدراو

لامَسَ ... بەری کەوت

لامَسَ زَوْجَتَه ُ... جووت بوو لەگەڵ خێزانی

صيفات الطعم
خەسڵەتەکانی چێژ

حامِض ..... ترش   مُرّ ..... تاڵ   مالِح .... سوێر

حلُو ..... شیرین   لَذيذ ..... بەتام   حاذ - حارّ ...... تیژ- گەرم

دەستەواژەکانی پرسیارکردن

١-چی ..... (شنو)

چی بوو ..... شنواللي صارْ - شلي صارْ

چیت کرد ..... شو اللي سَويتْ - شسَويتْ

چۆن - کوو..... شلون (شون)

٢- چۆن ..... (كيف)

چۆن هاتی .... كيف جئتَ..... شلون أجيتْ ؟

چۆن برۆم ..... كيف اذهبْ..... شلونْ أروح ؟

چۆن بوون ..... كيف كنتم ...... شلونْ چنتو ؟

چۆنی- کووی ..... كيف حالك ..... شلونَك ؟

چۆنن - کوونە ...... كيف حالكم ..... شلونكُمْ ؟

٣ - چەند (كم - چم - شگد)

نرخی بەچەندە ...... بكم سعره ..... بيش شگد سعْرَه ؟

سەعات چەندە ..... كم الساعة ..... بيشْ الساعة ؟

تعجب : چەند جوانە ..... كم هي جميلة ..... ما اجْمَلها ..... شگدْ حلوة ؟

٤- کێ (من - منو)

تۆ کێی ...... مَنْ انت ...... منو انتَ ؟

کێت دەوێت ..... ترید مَنْ ...... منو تریدْ - رایدْ منو ؟

٥- کوا - (کا ...... این ...... وین) ؟

کوا قوتابخانه ...... این المدرسة ..... وین المدرسَة ؟

لەکوێ – لەکێندەر .... من این ...... مِنْ وینْ ؟

لەکوێ بووی ....این کنت ...... وینْ چنتْ ؟

خەڵکی کوێی .... من این انت ...... وین الأهل .... وینْ أهْلَكْ ؟

٦- بۆ - بۆچی (لماذا - لیم - لیش)

بۆ دەڕۆیي .... لماذا تذهب ..... لیش تروحْ ؟

بۆ تورەبوی ...... لم غضبت ..... لیش صِرتْ عَصبي ؟

کەی .... متی - ایّان .... شْوکتْ

کەی دێی .... متی تجي ..... شْوکتْ تجي ؟

٧- کام - کامە (اي - یاهو)

کامەیە هاوڕێت .....ایّهم صدیقك ... یاهو صاحبَك ؟

کامیان جوانترە .... ایهما اجمل .... یاهو الأجمَل ؟

٨- ئایا (هل - أ)

هل تشربْ گهوه ؟ .... ئایە قاوە دەخۆی

هل انتَ أخو محمد ؟ .... ئایە تۆ برای محمدی

چەند دەستەواژەیەك لەسەر (الأوقات - کاتەکان)

- صباحْ - غدا - صُبحْ - باچرْ ...... بەیانی
- شُروقُ الشَمس .... خۆرهەڵات
- غروبُ الشَمس .... خۆرئاوا - ڕۆژ ئاوا
- گبل الظُهرْ .... بێش نیوڕۆ
- بعدَ الظُهر - ورَه .... دوای نیوەڕۆ
- مساء - عَصرْ .... ئێوارە
- لَیلْ .... شەو
- اللیلَة .... ئەم شەو
- مُنتَصَفُ اللیلْ- نّص اللَیلْ ...... نیوەی شەو
- في الصباحْ - بُكره ....لەبەیانی
- في المساءْ .... لەئێوار
- بعدَ العَصرْ .... دوایي عەسر
- المغرِبْ .... ئێوارەی درەنگ (کاتی خۆرئاوا بوون)
- بالنَّهارْ .... بەڕۆژ
- باللَیلْ .... بەشەو
- هذا الیومْ - هَلْ یوم .... ئەوڕۆ ئەو ڕۆژە
- کل لیلة .... هەموو شه وێك
- امسْ - بارحة .... دوێنێ
- گبل البارحَة - أولْتِ بارحَة .... بێش دوێنێ
- اللیلة الماضیة .... شەوی ڕابردوو

- الليلة القادِمَة – ليلّه جايّه .... شەوی داهاتوو

- كُل سَنة – كُل عامْ .... هەموو ساڵێك

- كُل يوَمْ .... هەموو ڕۆژێك

- كُلْ لِيلَة .... هەموو شەوێك

- بِيومْ منَ الأيامْ .... ڕۆژێك لە ڕۆژان

- في الأسبوع - باسبوع .... لە حەفتەدا

- الأسبوع الماضي - بِاسْبُوع سابقْ .... حەفتەی ڕابردوو

- الأسبُوع القادِمْ - الاسبُوع الجاي .... حەفتەی داهاتوو

- في الشهر- بشَهرْ .... لە مانگ

- الشهر السابِقْ .... مانگی پێشوو

- السنة الماضية - العام الماضي .... ساڵی ڕابردوو

- السَنة القادِمَة - السنّه الجايّه .... ساڵی داهاتوو

چەند دەستەواژەیەك لەسەر (صیفات – خەسڵەتەکان)

جَمیلْ - حلْو .... جوان

صَغیرْ .... بچووك

طَویلْ .... درێژ

کَبیر - ضخمْ .... گەورە

قصیرْ .... کوورت

مُستَقیمْ – عَدْلْ .... ڕاست

کثیرْ- هْوایَه .... زۆر

شْویَه - قَلیلْ - ضَئیلْ ..... کەم

زاهي .... جوان و گەشاوە

مُنْعِش .... بوژێنەرەوە

رائع ، رَوْعة............ ناوازە

عَظیمْ .... مەزن

قَبیحْ .... ناشیرین

رَقیقْ .... ناسک

أنیقْ .... کەشخە

حَنُونْ .... میهرەبان

لَطیفْ.......... نەرمو نیان

عَطُوفْ.......... بە سۆز

قاسي .... دڵڕەق

أناني .... خۆپەرست

مُتواضِعْ .... خۆنەویست

بَسیطْ .... سادە

صامِت او قلیلْ الکَلامْ .... بێدەنگ یا کەم

دوو

حَکیم .... دانا ، لێزان

الصفات
ئاوەڵناوەکان

بارِد = سارد

حارْ = گەرم

وَفي – وَفيّة = بەوەفا

غالي = بەنرخ

ثَخينْ = ئەستور۔ قایم

جَديدْ = تازە ۔ نوێ

حامِضْ = ترش

نَحيفْ = لاواز

خَشنْ = زبر

رَخيصْ = هەرزان

رَفيعْ = زەعیف و باڵابەرز

صلبْ = ڕەق

ضَيّقْ = تەسك

الألوان
ڕەنگەکان

أسْوَد ..... ڕەش

ابْيَض ...... سپی

احْمَر .... سوور

ازْرَق .... شین

اصْفَر .... زەرد

اخْضَر .... سەوز

قَهْوائي .... قاوەیی

بُرتُقالي .... پرتەقاڵی

حَنْطاوي ...... گەنمی

بَنَفْسجي ...... مۆر

وَرْدي .... پەمەیی

ظروف المكان
ئاوڵفەرمانی شوێنی

فَوْقَ - فَوگ = لەسەر
هُنالِكَ = لەوێ
تَحْتْ - جوه = لەژێر
قَريبْ - گريبْ = نزیک
امامْ = بەردەم
بَعيدْ = دوور
خَلْفْ - وَرَه = لە پاش
بَعدْ - بَعْدينْ = دوای

يمَينْ - يمّنَه = لای ڕاست
قَبلْ - گبلْ = پێش
يَسار - يُسرَه = لای چەپ
مَقابِل- گبالْ = بەرامبەر
هّنا - اهْنَه = لێره
جَنبْ - يَمْ = تەنیشت ، لە لا
هُناكَ = ئەوێ

دەستەواژەکانی تایبەت بە (ناردن)

من ناردم	دَزيتْ	(بۆ کوڕو کچ)
ناردمان	دَزينا	(بۆ کۆی ، کوڕو کچ)
ناردت	دَزيتَ ؟	(بۆ کوڕ)
ناردت	دَزيتِ ؟	(بۆ کچ)
ناردتان	دزيتوا ؟	(ناردتان ، بۆ کۆی نێر، بەرامبەر)
ناردی	دازْ	(بۆ کوڕ)
ناردی	دازتْ	(بۆ کچ)
ناردیان	دازوا	(بۆ کۆی نێر نادیار)
بنێره	دزْ	(بۆ کور) فەرمان
بنێره	دزي	(بۆ کچ) فەرمان
بنێرن	دزوا	(فەرمان بۆکۆ)
بۆ منت نارد	دَزيتْلي ؟	(بۆتاك نێر ، يه ك كه س)

بۆ ئێمەت نارد	دَزيتلْنا ؟	(بۆ تاكی نێر)
بۆ تۆم نارد	دَزيتْلَك	(بۆ كوڕ)
بۆ تۆم نارد	دَزيتْلَجْ	(بۆ كچ)
بۆ ئێوەم نارد	دَزيتلْكَم	(بۆ كۆ بەرامبەر)
بۆم نارد	دَزيتْلَه	(بۆ كوڕ ناديار)
بۆم نارد	دَزيتلْها	(بۆ كچ ناديار)
بۆی ناردین	دازلْنا	(بۆ كوڕ)
بۆی ناردین	دازَتْلنا	(بۆ كچ)
بۆمان ناردن	دَزينالْهَم	(كۆی نێرینه ، ناديار)
بۆيان ناردین	دازولْنا	(كۆی نێرینه ، ناديار)

چەند دەستەواژەیەك لەسەر (التكرار - دووبارە بوونەوە)

دائماً .... بە بەر دەوامی

كثيراً - غالباً...... بەزۆری

نادراً - قليلاً .... بەكەمی

كُل شَهر .... هەموو مانگێك

كُل يَوم .... هەمووڕۆژێك

كُل أسبّوع .... هەموو هەفتەیەك

في كل يوم جمعة .... لەهەموو ڕژێكی هەینی

في كُل عِيد .... لە هەموو چەژنێك

أحياناً .... جارو بار

ظروف الزمان
ئاو ڵفرمانی كاتی

أبداً............. هەرگیز

غالباً............. بەزۆری

قريباً .... بەم نزیكانە

أخيراً.......... لە كۆتایدا

متأخِراً.......... درەنگ

حَديثاً.......... تازە

فيما بَعدْ .... لە مەودووا

لِلْغاية .... ئەوپەڕی ، لەڕادە بەدەر

بعدئذٍ............ لە پاشان ، لەدووایدا

باكراً .... زوو

الآنَ.............. ئێستا

بَعدَ ذلك...... دووای ئەمە

قبلَ ذلك...... ...... پێش ئەمە

سابقاً.............. پێشووتر

في المُسْتَقْبل .... لە ئایندەدا

مَرَّة أخرى.......... جارێكیتر

غداً .... بەیانی

بعدَ غدْ............ دوو بەیانی

يَوم = رۆژ

شَهر= مانگ

ساعَة = سەعات

دقيقة = خولەك

سنَة, عام = ساڵ
مساء = ئێواره
صَباح = بەیانی
عَصر= پاش نیوەڕۆ
فَجر= سپێده
مَغرِب = ئێواره
أمسْ = دوێنێ

غَدا = سبەینێ
ظُّهر= نیوەڕۆ
البارحة = دوینی
اليومْ = ئەمرۆ
بوكتها = لەكاتی خۆی
قريباً = بەمزووانە
شوكتْ = كەی

الفصول الاربعة
چوار وەرزەكە

الصَيفْ ****** هاوین

الخَريفْ ****** پایز

الشِتاءْ ****** زستان

الرَّبيعْ ***** بەهار

الصَيفْ

الرَّبيعْ

الشِتاءْ

الخَريفْ

چەند دەربڕینێك تایبەت بە وەرزەکان

شتْوي .... زستانە

أكْلات شتْويّة ....خواردنی زستانە

طَقسْ ....کەش

مَطَرْ- مُزنْ .... باران

سَحابْ .... هەور

بَرَق .... هەورە تریشقە (بروسك)

ثَلجْ .... بەفر

رطُوبَة .... شێ

تَجَمّد .... بەستن

صاحي - مُشْمِس

صافي .... خۆرە تاوە

غائِم .... هەورە

عاصفَة .... ڕەشەبا

ضَبابي .... تەماوی

فَيضان .... لافاو

دِفْ .... خۆشگەرمی

لِحاف.......... بە تانی

برُودَة........ سەرما

رَذاذ............ نمە باران

مَطر غَزير...بارانێکی زۆر

بَرق.............هە ورە تریشقە (بروسك)

رَعذ......... هە ورە گرمە

بَرَدْ (حالُوبْ) .... تە رزە

دَرجَة الحَرارَة.......... پلەی گەرما

الطَقس......... پێشبینیەکانی کەش و هەوا

وَحَل.......... قوڕاو

تَبَلَل .... تە ڕبوو

قَطرُ النَدی.......... دڵوپە شەونم

صَقیع .... زوقم (شە ختە)

مِظَلة .... (شَمْسيّة) .... چە تر(سە یوان)

محادثة حول الشتاء
گفتوگۆ لەسەر زستان

أختمال اليوم تمَطِّر ثَلج ..... سقوط الثلوج محتمل اليوم . لەوانیە ئەمڕۆ بەفر ببارێ .

صار شَكَدْ مَماطِرة؟ ...... منذ فترة لا تمطر؟ . چەندێکە باران نە باریوە .

لِيتَه يمّطر . خۆزگە باران دە باری .

البارحَة زخّ المَطر . دوێنێ باران بەلێزمە (بەخووڕ) باری

اتبَلَلتْ مِنَ المَطر .... تبللت من المطر . تەڕ بووم بە بارانەکە.

جِيبْ شَمْسية ويّاك .... چەتر لەگەڵ خۆت بێنە .

نَسِيتْ الشَمسية مالْتي ...... نسيتُ مِظلتي . چەترەکەم لە بیر چووە .

شُوفْ المَطر شكَدْ هَواية ...... انظر الی المطر و غزارة هطوله .

سە یری بارانەکە بکە چەند زۆرە ، چۆن بەلێزمە دەبارێ

يمّنه مَطرَتْ ثَلج .... تساقط الثلوج عندنا . لای ئێمە بەفر باری .

يمّكم ماكو مَطر .... الم تمطر عندكم . لای ئێوە باران نییە .

برأيك اليوم تمّطر؟ .... هل تمطر برأيك اليوم . بەڕای تۆ ئەمڕۆ باران دەبارێ .

بزّه المطرْ قوي ...... تهطل المطر بغزارة في الخارج . لە دەرەوە بارانەکە بەهێزە.

هاي السنة هْواي مَطرتْ....... هطل المطر بغزارة هذا العام . ئەم ساڵ باران زۆر باری .

تمّطر حالُوبْ .... تمطر البرَد . تەرزە دەبارێ .

ما أصّدگ تمطر...... لا اظنه ماگرا . باوەڕ ناکەم ببارێ .

على طول اليوم مَطرَتْ...... كان ممطرا طوال اليوم . ئەمڕۆ بە درێژایی ڕۆژ باران باری .

صار فيضان بِبعض المناطق .... حدث الفيضان في بعضِ المناطق . لە هە ندێك شوێن لافاو بووە

چەند دەستەواژەیەك لەسەر (الحال - چۆنیەتی)

شلونْ إجيتْ ؟ ...... چۆن هاتی

جيتْ بسُرعَة .... بەخێرای هاتم

انتَ بطيء .... تۆ هێواشی

بِهُدوء .... بە لەسەرخۆیی

بالخَفي .... بەنهێنی

إحچی عَلناً .... بە ئاشكرا قسەبكە

إنسان لَطيف .... مرۆڤێكی نەرم و لەسەرخۆ

بۆ سوپاس كردن ئەم دەستەواژانە بەكار بێنە

ألف شُكر .... هەزار جار سوپاس

مَمنون لَك ...... سوپاس بۆتۆ

عاشتْ ايدَك ...... دەستت خۆش بێت

آني هْواية أشكُرَك .... من زۆر سوپاست دەكەم

آني بالخدْمَة .... من لەخزمەتم

آغاتي ألف مَمنونْ ...... ئەزیزم هەزار جار سوپاس

تدَلّلْ .... نازت هەیە

تسلَم الايادي .... دەستەكانت خۆش

الله يجازيكْ .... خوا پاداشتت بدا تەوە

الله يَنصُرَكْ .... خودا سەر كەوتووت بكا

دەربڕینەکانی نیشاندانی ڕێزو چۆنیەتی وەڵامەکەی

چەند دەستەواژەیە بۆ پێشاندانی ڕێز لەکەسی بەرامبەر :

بيش أخدمك؟ --- بەچی خزمەتت بکەم

آغاتي شتريد؟ --- ئازیزم چیت دەوێ

اتفضلوا؟ --- فەرموون

شتحبون؟ --- حەزتان لەچیە

شتأمرون ؟ ---- فەرمانتان بەچیە

أگدر أخدمك ؟--- دەتوانم خزمەتت بکەم

عيوني أمُر؟ --- چاوەکەم فەرمان بکە

شتريدْ أخي ؟ --- چیت دەوێت براکەم

بۆ وەڵام دانەوەی ئەو شێوازەی کە ئاماژەمان پێ کرد دەکرێت ئەم وەڵامانە بەکار بێنین :

بيش أخْدمَك ؟ --- بەچی خزمەتت بکەم

وەڵام --- خادِم رَبك --- لەخزمەت خوا بیت

آغاتي شتريد؟ --- ئازیزم چیت دەوێ

وەڵام --- آغاتَك ربَك --- گەورەو ئازیزت خوداتە

اتْفضَلوا ؟ --- فەرموون

وەڵام --- زاد فَضْلك --- فەزڵت زۆر بێت

شتأمُرون؟ --- فەرمانتان بەچیە

وەڵام --- لا يأمُر عَليَه ظالِم --- زاڵم ئەمر نەکات لەسەر مان

عيوني أمُر؟ --- چاوەکەم فەرمان بکە

وەڵام --- تَسْلَم عيُونك --- چاوتان خۆش بێت

شێوازی تریش هەیە بۆ پێزانین و ڕێز وەک :

شتریدون ؟ ---- چیتان دوێ

علی شنّو تدَوَر؟ --- لەچی دەگەڕێت

اشرایدْ مِنّی ؟ --- چیت لەمن دەوێ

شتریدْ عینی ؟ --- چیت دەوێت چاوەکەم

ئەگەر ویستت شتێک پێشکەشی کەسێک بکەی سوود لەم دەستەواژانە وەرگرە

کەسێک پێت دەڵێ :

قمیصَک کْلش حلّو .... کراسەکەت زۆر جوانە

تۆش بڵێ :

تسْتاهلَه .... پێشکەشت بێت

جگە لە ووشەی (تسْتاهل) دەتوانی ئەم ووشانەش بڵێی :

گدامَك ---- لەردەمت دایە

بالخدْمَة ---- لەخزمەتت دایە

مایَغلە عَلیكْ ---- نرخی نییە بۆ تۆ

تسْتاهلْ اکثَر ----- شایەتی لەوە زیاتری

تێبینی// دەکرێ سوود لە پیتی(ش) وەرگرین بۆ پرسیارکردن لەجیاتی (چ - چی) دەتوانین پیی (ش) بکەینە پێشگر بۆ ووشەکە .

شتگولْ – شتگولینْ ؟ .... چی دەڵێی/ بۆ کوڕ کچ

شتشّوفْ – شتشوفین ؟....... چی دەبینی/ بۆ کوڕ کچ

شتْتصَورْ؟ .... بینینی تۆ چیە ، چیت بەمێشکدا دێت / کوڕ

شتتصَورينْ؟ .... بينينى تۆ چيه / بۆ كچ

شتريدْ- شتريدينْ ؟.......... چيت دەوێ/ بۆ كوڕو كچ

شعِندَكْ - شعندچ ؟ .... چيت لايه/ بۆ كوڕو كچ

شنْسَوي .... چى بكەين ؟ كوڕو كچ/ كۆ

شتَشْتَغوَلْ - شتَشْتَغولين ؟...... چ كارێك دەكەى؟ كوڕ كچ

شوكتْ ؟.......... كەى ؟ كوڕو كچ

شگدْ ؟............ چەند ؟ كوڕو كچ

شتْبيعْ ؟............ چى دەفرۆشى /بۆ كوڕ

شتَشْترَي؟ .... چى دەكڕى/ بۆ (تاك) كوڕ

شتْحبّونْ ؟......... حەزتان لەچيه/ بۆكۆ (ئێوه)

شتأمُرونْ ؟ .... فەرمان بەچى دەكەن/ كۆ بۆ (ئێوه)

شَسَوي ؟....... چى بكەم؟ كوڕو كچ

شَگولْ ؟........ چى بڵێم/ كوڕو كچ

شتَشْعرون ؟...... هەست بەچى دەكەن/ كوڕو كچ

چۆنيەتى بەكارهێنانى (كان - چان) بۆ ڕابردوو

تێبينى// لەكردارى (كان) (ك) دەكەرێت به (چ) له جلفى دا:

چنتْ بالسوگْ......... له بازاڕ بووم/ بۆ كوڕ و كچ

چنتْ برّة....... لەدەرەوه بووم/ بۆ كوڕ و كچ

چنتْ نائِمْ .... خەوتبووم/ كوڕ

چنتْ عَطشانْ .... تێنوو بووم/ بۆ كوڕ

چنتْ جَوعان .... برسى بووم/ كوڕ

چنتْ ضايجْ .... دڵتەنگ بووم/ بۆ كوڕ

چنت بالمَدْرَسة .... لەقوتابخانە بووم / کوڕوکچ

چنت راضي .... ڕازی بووم/ کوڕ

چنت ناسيكْ .... لەبیرم کردبووی / بۆ کوڕ

چنت صائِمْ .... بەڕۆژوو بووم/ بۆ کوڕ

چنتْ بالبيتْ .... لەماڵەوە بووم/ بۆکوڕو کچ

هەندێك دەستەواژەی یەکتر ناسین

هاوڕێیانی کوڕ = الأصْدِقاء

هاوڕێیانی کچ = صْدِيقاتْ

هاوڕێی کوڕ = صَدِيقْ

هاوڕێی کچ = صَدِيقَة

هاوڕێیەتی = صَداقَة

گەنج ، کوڕ = شابْ

گەنج ، کچ = شابَّة

گەنج ، کچ = فَتاة

گەنج ، کوڕ = فَتی

گەنجانی کوڕ= الشَبابْ

گەنجانی کچ = الشابَّاتْ

پیاوی پیر= شايبْ

لەگەڵ ئێوە دێم = أجي ويّاكَمْ

دەڕئەچێت لەگەڵ = يَروحْ ويّاه

ئەگەڕێتەوە لەگەڵ = يِرجَعْ ويّاه

متمانەم پێیەتی = عِندي ثِقة بها

متمانەم پێتانە = أثِقْ بِكّم

باوەڕم پێت نیە = ما أثِق بِكْ

دەکرێ یەکتر بناسین = مُمْكِنْ نْتْعَرّف ؟

هاوڕێکەم خیانەتی لێکردم = صَديقي خانْني

لەگەڵ بێوەفاو مەژی = لاتعاشرْ البَذّاتْ

متمانەی دڵسۆزی = ثِقة وإخْلاصْ

متمانەی پێیانە = يَثِق بِهمْ

پێشکەشی ئەکات یان دیاری ئەداتێ = يُقدّمْ أوْ يهدي

دیاری= هَدْيّة

یادگاری = تِذْكارْ- ذِكْرى

بەبۆنەی ئەوە = بمُناسَبة هذا

یادی ساڵانە = ذِكْرى سَنوية

هەندێک ڕستە گرنگن بۆ ئاخاوتنی ڕۆژانە

آني جَوْعانَه ... من برسیم، بۆ کچ

آني جَوْعانْ .... من برسیم، بۆ کوڕ

آني شَبْعانْ .... من تێرم، بۆ کوڕ

آني شَبْعانَه .... من تێرم، بۆ کچ

آني عَطْشانْ .... من تینووم، بۆ کوڕ

آني عَطْشانَه .... من تینوم، بۆ کچ

آني تَعْبانْ .... من ماندووم، بۆ پیاو

آني تَعْبانَه .... من ماندووم، بۆ کچ

آني بَردانْ .... من سەرمامە، بۆ کوڕ

آني بَردانَه .... من سەر مامە، بۆ کچ

آني مُحْترَه .... من گەرمامە، بۆ کچ

آني مُحْتر .... من گەرمامە، بۆ کوڕ

حديقة الحيوانات
باخچەی ئاژەڵان

ئاژەڵی کێوی ـــــــ حیوانات برِّیة

شێر ـــــــ أسَد

شێری مێ ـــــ لَبُوه

پڵنگ ـــــــ نمِر

پڵنگی مێ ------ نمَِرة

ئاسک ------ غَزال

بە رانە کیوی ------ کَبَش جَبلي

ئە سب ------ حِصان

حوشتر ------ جَـمل

گوێدرێژ ------ زمالْ ، مُطي

مە یمون ------ قِردْ

کە متیار ------ ضَبع

سمۆرە ------ سِنْجاب

زەرافە ، وشترمرخ ------ زَرّافة

کەنگەر ------ کنْغر

مار ------ افْعی ، ثُعبان

ورچ ------ دُبْ

رێوی ------ ثُعلبْ

گورگ ------ ذئبْ ، ذیبْ

بەرازە کێوی ------ خِنْزر برِّي

مشك ------ فأرْ

جورج ، مشکی گەورە ------ جُرَذ

کە رۆیشکە کێوێ ------ أرنَبْ بَرِّي

توتکە سەگ ------ جَرُّو

شەمشەمە کوێرە ------ خُفَّاش

گوێدرێژی کێوی ------ حمار بَرِّي

ئاژەڵی ڕاوکەر ،گۆشت خۆر ------ حیوانات مُفْترِسە

قەلە رەش ------غُراب

قاز ------ إوَّزة

عەلە شیش ------ دیك رومي

گیانداری خشۆك ------ زواحِفْ

مراوی ------ بَطَ

پەپوولە ------ فَراشة

هێلان ------ عَشْ

باڵ ------ جَناحْ

کلك ------ ذَیلْ

بزن ------ ماعِزْ

مەر ------ ظأنْ

هەشت پێ ------ أخطَبّوطْ

ئەسپی دەریا ------ فَرَس النَهرْ

مێرولە ------ نمّلة

دووپشك ------ عَقْرَبْ

مار مێلکه ------ سَحْلية

کیسەڵ ------ سُلْحُفات

سەگی دەریا ------ قَقْمَة

خاڵ خاڵۆکە ------ دُعْسوقة

بۆق ------ ضِفْدَع

صقرْ ------ باز

نَسرْ ------ داڵ

بَزونة ----- پشیلە

سَبعْ ------ شێر

دیچ ------ مریشك

حَمامَه ----- کۆتر

بطْ ------ مێشوولە

واوي ----- ڕێوی

فَرّوخ ----- جوچك

دودَة ---- کرم

أبُو بَرعِيِض ----- مارمێلکە

سەگ ----- چلبْ

کەرویشك ---- أرْنَبْ

میشوولە ----- بَعّوضَة

مانگا ---- بَقَرَة

ڕێوی ----- ثَعْلَبْ

گا ----- ثَوّرْ

گامیش ----- جامُوسْ

ئەسپ ------ حِصانْ

چەندووشەیەکی بەسوود بەکاردێت لە کاری ڕۆژانەدا

صارْ .... بوو

صِيرْ .... ببە

تَعْبانْ .... ماندوو

جَيْبْ .... گیرفان

چوالاتْ ......کەل و پەل

حگ .... ماف

حِيلَه .... فێڵ

حَرامي .... دز

خَلی .... بهێڵە

شاقَة .... گاڵتە

سَبْ .... جنێو

شَلعْ .... هەڵکێشان

ضايِجْ .... بێزار

طَلْعَة .... دەرچوون

صُدُگْ .... ڕاست

عُگُبْ .... لەدوای

عَرْكَة .... شەڕ

عارْ .... سەرشۆڕی

غَراضْ .... کە ل و پەل

كافی .... بەسە

كومَە .... کۆمەڵێك

كارُوكْ .... بێشکە

گدَاية .... سواڵ کەر

لِيغادْ .... بەو لاوە

لِيجاي ...... بەم لاوە

لِيوْره .... بۆ دواوە

لِيگدام ...... بۆ پێشەوە

وَگفَة .... وەستان

وَرَه .... دواوە

لُوگی .... دوو زمان

ذَبْ .... فڕێدان

رَخيصْ ...... هەرزان

شاغُولْ ....ئیشکەر

يَصيرْ ..... دەبێت

ما يَصيرْ .... نابێت

تسْلَمينْ .... خۆش بي ، سەلامەت بی

مع تحياتي وإحْترامي........ لەگەڵ ڕێزو سڵاوم

گلْبي .... دڵی من

ضَوَه .... ڕووناکی

مفردات حول المحكمة
چەند ووشەو واتایەك لەسەر دادگا

مَحْكَمة --- دادگا

مَحاكِم --- داد گاگان

حاكِم --- قازی

حُكَماء --- کار بەدەستەکان ، قازیەکان

حاكِم عادِلْ --- قازی داد پەروەر

كاتِبْ العَدلْ --- داد نووس

مُدَّعي --- داواکار

مُدَّعي عَليهِ --- داوا لەسەر تۆمار کراو

مُشْتكي --- داواکار ، سکاڵاکار

مُتَهَمْ --- تاوانبار

شاهِدْ --- شایەت ، گەواهی دەر

إعْتقالْ ، قَبضْ --- گرتن ، دەست گیرکردن

إعْترافْ --- دان پیانان

مُحامي --- پارێزەر

تَوكيلْ --- بەنوێنەر گرتن

إنْتِقادْ ، إعْتراضْ --- ڕەخنەگرتن

طَعنْ --- تانه لێدان ، پەڵبگرتن

تُهْمَة --- تۆمەتبار کردن

عاقِبة ، نَتيجَه --- سەرەنجام ، دەرەنجام

عقُوبَة --- سزا

تَوْقيف --- ڕاگرتن

غَرامَة --- زيان نامه ، پێبژاردن

تَوَرُّطْ --- تووشبوون ، تێوەگلان

خواردەمەنیەکان
المأكولات

بَصلْ ------ پیاز

بُتيتَه ------ بەتاتە

تمَنْ ------ برنج

عَدَسْ------ نیسك

لَحمْ ------گۆشت

لِحمْ مَثرُوم ------ گۆشتی قیمەکراو

لَحَمْ خَرُوفْ------ گۆشتی مەڕ

لَحمْ عِجْلْ ------ گۆشتی گۆلك

لَحَمْ دَجاجْ ------ گۆشتی مریشك

سَمَچ ------ماسی

مَرَگ ------ شلە

رُگی ------شوتی

بَطيخْ ------کاڵەك

تِينْ ------ هەنجیر

عِينَبْ ------ترێ

فَطُورْ ------ نانی بەیانی

غَداءْ ------ نانی نیوەڕۆ

عَشاءْ------ نانی ئێوارە

طَحينْ ------ ئارد

خَبّاز ------ نانەوا

جُبْنة ------ پەنیر

بَيْض ------ هێلکە

بَيْضْ مَقْلی ------ هێلکەی سوورکراوە

بيضْ مَسْلّوقْ------هێلکەی کوڵاو

مَرَگة ------ شلە

سَلْطة ------ زەڵاتە

فِلْفِل حارْ ------ بیبەری تیژ

مَلحْ ------ خوێ

حليبْ------شیر

شايِ------چایە

Scanned with CamScanner

«اسم الوجبات الاكل الاساسية باللهجة العراقية»
«ناوی ژەمەکانی خواردن بە لەهەجەی عێراقی»

ريوگ - فطور ..... نانی بەیانی

غداء ...... نانی نیوەڕۆ

عشاء ...... نانی ئێوارە ، شێوان

بعض الجمل :

آني كُلْ يَومْ أتريگ .... من هەموو رۆژێك نانی بەیانی دەخۆم

ماَمْتْرِّيگ اليَومْ .... ئەمڕۆ نانی بەیانیم نەخواردووە

تجي تْتْرِّيگ ويّانَه؟ ..... دێی نانی بەیانیمان لەگەڵ بخۆی

لا آني مُتْرِّيگْ...... نەخێر نانی بەیانیم خواردوە

راحْ أتْرِّيگ وأجي ..... نانی بەیانی دەخۆم و دێم

تغدّيتْ اليَومْ ؟ ...... ئەمڕۆ نانی نیوەڕۆت خواردوە

لامالحگتْ أتْغدَّه ..... نا فریا نەکەوتم نانی نیوەڕۆ بخۆم

تَعالْ تَغدَه ويّاي... وەرە نانی نیوەڕۆم لەگەڵ بخۆ

شكرًا ما أتـْغَدَّه ......سوپاس نانی نیوەڕۆ ناخۆم

ليشْ ما تْتْغَدَّه ؟ ..... بۆ نانی نیوەڕۆ ناخۆی؟

أسَوي رجيمْ ..... ڕەجیم دەکەم

مێخالف إنْ شاء الله نْتْعَشَه سَوَه ...... کیشە نیە خوا حەزبکا نانی ئێوارە بەیەکەوە دەخۆین

انتَ مَعزوم عِندي لِلْعَشاء ...... تۆ دەعوەتی منی بۆ نانی ئێوارە

اليوم تعشيتْ ؟..... ئەمڕۆ نانی ئێوارەت خوارد

لا مامْتْعَشي ...... نەخێر نانی ئێوارەم نەخواردووە

بارحة تَعشينا يَمْ مُحمد .... دوێنی نانی ئێوارەمان لای محمد خوارد

بعد ما أتْعَشةَ يمّكُم ..... لەمەو دوا نانی ئێوارە لای ئێوە ناخۆم

حديقة الفواكه
باخچەی میوەجات

فاكِهة... میوە

فَواكِه ... میوەكان

فواكِه مجَفَفة ... میوەی وشكراو

خَضْروات.... سەوزە- گیاو گۆل

أعْشابْ ... گژو گیا

بقّولياتْ .... پاقلەمەنیەكان

حَبّوبْ ... دانەوێلە

يوسفي - .... لالەنگی - لالە

نارنج - كباد ..... كەبات

حامِض- ليمون .... لیمۆ

تُفاحْ .... سێو

دُرّاق .... خوخ

فراولَة ..... شلیک

رُمان .... هەنار

حَضْرمْ .... بەرسیلە - پەسیرە

بَطيخْ - رگي .. شوتی- شفتی

شَمامْ – بَطيخْ أصفَر .... كالەك – گندۆرە

حَنْظلْ ..... گوژاڵك

بَرقّوقْ - إجّاصْ ... هەڵوژە - ئاڵوباڵو

إجاصْ الأخْضَر ... هەلوژە ترشە

إجاصْ الأصْفَر ... هەلوژەی زەرد

بَرقّوق الداكِنْ- هەلوژەی ڕەشباو

كَرزْ ... گێلاس

زعرُور ... گۆیژ - گێوژ

مشْمش - (طَرشانَه) .... قەیسی

انَناس .... ئەناناس

طَلَحْ - موز ...... مۆز

جَزر ...... گێزەر

لَوْز .... بادەم - چەقیلە

تمْر .... خورما - خورمە

زيتون ..... زەیتون

زَبيبْ ...... كشمش.... مێوژ

جَوز .... گوێز - گیز

بَلّوطْ .... بەڕوو

كَمأة - جَمّه ..... دۆمبەڵان

طَماطِم - تەماتە

باذنْجان ..... باینجان

خيار ..... ئاروو - خەیار

قِثّاءْ - تَرْعّوزي.... تەرۆزی

بامية - (بانيه) .... بامێ - بامیە

كّوسَة – شجَر .... كولەكە - كودی - كودو

دَبّاء - قَرَع - يَقْطينْ .... كولەكەی زەرد

قَرنَبيطْ - زهْرَة ... قەرنابیت

قرنبيطْ اخْضَر - بروكلي ... برۆكلی

مَلفوفْ - لَهانَة - كرنَبْ .... كەلەرم

خَسْ .... كاهوو - خاس

سلقْ ..... سلَق

كعُوبْ .... كەنگر
راوَندْ .... ڕێواس - ریڤاس
سبانَخ .... سپێناخ
فَطرْ .... قارچک - کوارگ
فُجلْ ..... توور
شَمَندرْ..... چەوندەر
شَلغَمْ ..... شێلم
بَصلْ ..... پیاز
بَصل أخضَر .... تەڕە پیاز
ثُومْ .... سیر
فُلفُلْ .... بیبەر
فلفل اسْود .... بیبەری ڕەش
فُلفُلْ حُلو - فُلفُلْ بارِد .... بیبەری شرین
فُلفُلْ حارّ .. بیبەری تیژ
ورق العِنَبْ - عَريشْ ... گەڵا مێو - پەلکە مێو
كَرفَسْ ...... کەرەوز
كُرّاثْ ..... کەوەر
مَعْدُنوسْ ..... مەعدەنوس
رَشادْ .... تەرەتیزە - تەڕەتووله
رشادْ مائي ..... کوزەڵە
جَرجير ..... جەرجیر
شَبيثْ ...... شبیت
اللُّوفْ (هاز) ...... کاردوو - کاردی
بَطنج ، نَعْناعْ .... پونگ ، پونگە
بَربيلْ - رَجلَة ..... پەڵپینە
رَزْ - أُرْز - تمَن ..... برنج
بُرغَل .... ساوەر - ساوار- ساڤار

جَريشْ ... بڕویش- بڕووش
حَبيَّة ... گەنمەکوتاو
عدَسْ ... نیسک
حِمصْ ... نۆك
يَنْسونْ ... رازیانە
زنجَبيلْ ... زەنجەفیل
كَرْكمْ ... زەردەچەوە
كاري ... کاری
بهاراتْ ... بەهارات
سمَاق ... ترشی سماق
سُكر- شَكر ... شەکر
هيلْ ...هێل
خَلْ ... سرکە
قَرَنفُل ... مێخەک
قَرفَة ، دار صين ... دارچین
زعْفَرانْ ... زافەران ،جافرە
حبَّة سَوْداء ، حبَّة البركة ... ڕەشکە
ماءُ الوَردْ ... ئاوی گوڵ
صُودَ ... سۆدە
لوبياء ... ماشەسپی - لوبیا
فاصوليا - فاصوليه ..... فاسۆلیا
فاصوليا خضراء ... فاسۆلیای تەڕو سەوز
فاصوليا - يابِسَة - فاسۆلیای وشک
فُولْ- باقِلاءْ - باجِلَه .... پاقلە

هەندێك ڕستە و پرسیاری گشتی لەسەر جیاوازی لەنێوان (نێرو مێ)

پرسیار کردن لەکەسی بەرامبەر :

شنو إسْمَكْ ... ناوت چیە ، بۆ نێر

شنو إسْمِجْ ... ناوت چیە ، بۆ مێ

شنو شّغلكْ ... ئیشت چیە ، بۆ نێر

شنو شّغلچ ... ئیشت چیە ، بۆ مێ

شێوازی پرسیار کردن بۆ زەمەنی ڕابردوو :

وینْ چانوا ؟ ... لەکوێ بوون ، بۆ کۆی نێر

وینْ چانِنْ ؟... لەکوێ بوون ، بۆ کۆی مێ

وینْ چِنْتِ ؟... لە کوێ بووی ، بۆ مێ

وینْ چِنْتَ ؟ ... لە کوێ بووی ، بۆ نێر

أنتَ سَویتَ ؟ ... تۆ کردت ، بۆ نێر

أنتِ سَویتِ ؟... تۆ کردت ، بۆ مێ

الكلمات
ووشەکاری

مُخْتَبَرٌ ..... تاقیگە

قاعة الإجْتِماعْ ..... هۆڵی کۆ بوونەوە

حَدِيقةٌ الأطْفالْ ..... باخچەی منالان

عازِفْ ..... ژەنیار

مَسرحٌ الجامِعة ..... شانۆی زانکۆ

مُخْرِجٍ .... دەرهێنەر

مُمَثِل - مُمَثِلاتْ .... شانۆکاری کوڕوکچ

حَفْلَة التَّعارُف ...ئاهەنگی یەکتر ناسین

فِرقَة الموسيقى .... تیپی موسیقا

مُطرِبْ - مُطرِبَة - مُغَني - گۆرانی بێژ

زَواجْ .... هاوسەر گیری

رَقصْ ... سەما

تَصْفيقْ .... چەپڵە

الدَبْكَة ..... هەڵپەڕکێ

الخطّوبَة .... مارەبڕین

الجائزة الألى .... خەڵاتی یەکەم

المَرْحَلة الأولى .....قوناغی یەکەم

مِنْ ياجامِعَة ؟.... لەچ زانکۆیەك

جائِزة اخسَنْ طالِبْ .... خەڵاتی باشترین قوتابی

تَعِينْ .... دامەزراندن

تأيدْ الجامِعَة .... پشتگیری زانکۆ

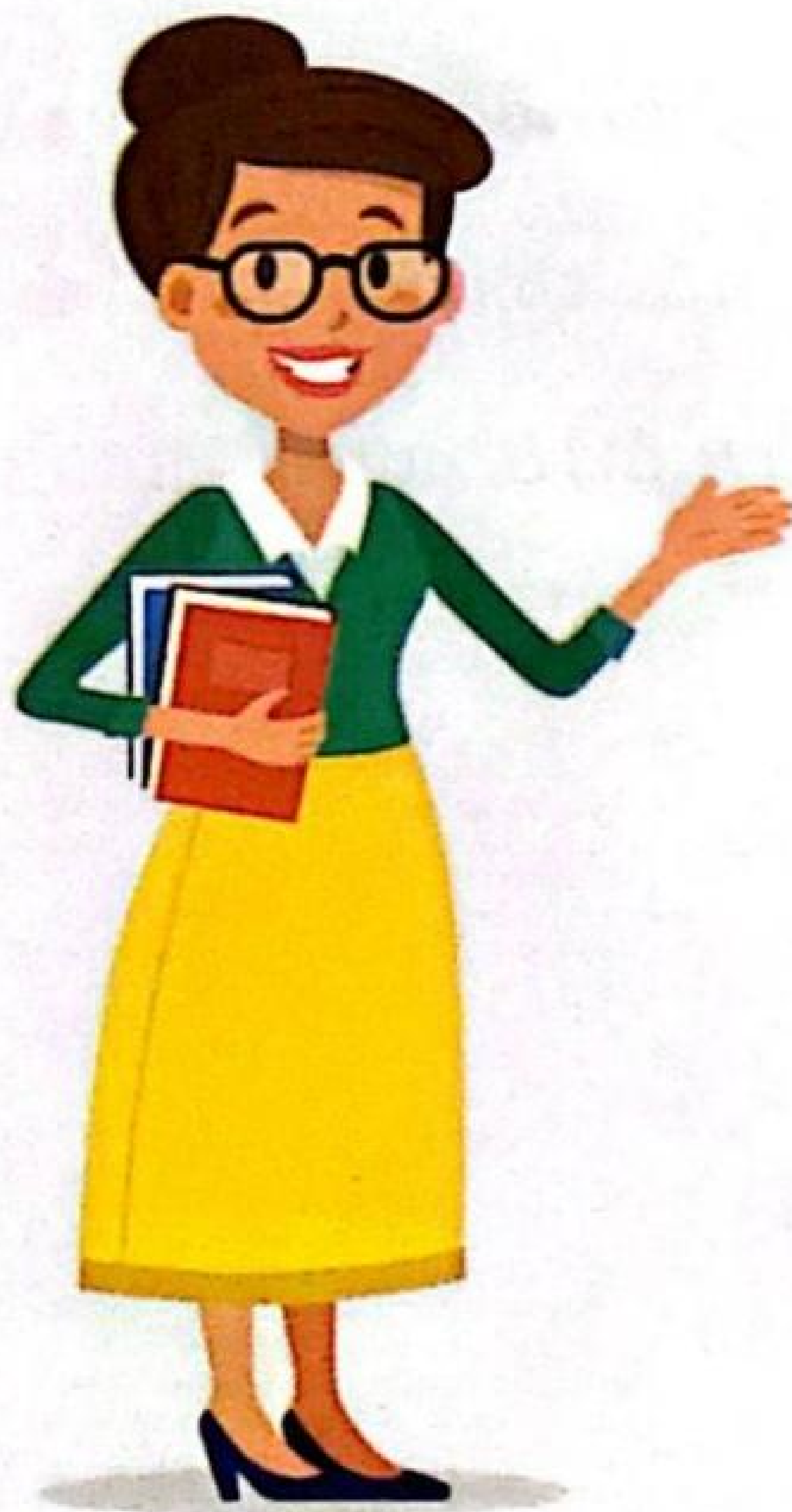
ياقسمْ ؟ ..... لەچ بەشێك

مِنْ وينْ تَخَرجْتْ ؟.... لەکوێ،لەچ زانکۆیەك دەرچووی

بِآسنة تَخَرَّجْتْ ؟..... لەچ ساڵێك دەرچوی

هاي السنة - هذا العامْ ..... ئەم ساڵ

مُتْعَينْ ؟.... دامەزراوی

بەکار هێنانی چەند دەستەواژەیەک بۆ (پێدان و وەرگرتن)

أَخَذْ - إلْزمْ - هاكْ .... بگرە - هانێ - وەرگرە/ بۆ کوڕ

أَخَذي - إلْزَمي – هاچ .... بگرە - هانێ - وەرگرە / بۆ کچ

جِيبْ - جِيبي ...... بێنە / بۆ کوڕو کچ

ودِي .... ببە/ کوڕو کچ

نَزِلهْ .... دایگرە/ بۆ کوڕ

حَطْ .... داینێ/ بۆ کوڕ

خلي .... وازی لێبێنە/ بۆڕو کچ

هاچ أخذيْ هاي .... ها ئەمە بگرە / بۆ کچ

هاكْ أخذْ هاي ...... ها ئەمە بگرە/ بۆ کوڕ

جيبْ لي شاي .... چام بۆ بێە/ بۆ کوڕ

خلي يمّي .... لای من داینێ/ کوڕوکچ

إلْزمْ لي هاي .... ئەمەم بۆبگرە/ بۆکوڕ

مِناك إلزَمَهْ .... لەم لاوە بیگرە / بۆ کوڕ

نَزِلْ ليِ هذا .... ئەمەم بۆ داگرە/ بۆکۆڕ

کۆمەڵێك ووشەی جلفی عێراقی زۆر بەکارهاتوو

وینْ ...أینَ ....لەکوێی

وین رایحْ ؟..... بۆکوێ دەچی

هاي وینَك ؟..... ئەوەلە کوێیت

ألگَهْ , أجِدَ ..... دەی دۆزمەوە - دەی بینمەوە

وین ألگَة هاي الشركة ؟..... ئەم کۆمپانیایە لەکوێ بدۆزمەوە.

وینْ ماوینْ ؟ ...... بۆکوێ ، لەکوێ

فَلَتتْ - شرَّدتْ - طَفرتْ - إنهَزمتْ - فرَرتْ ..... ڕامکرد - هەڵاتم

فَلَتتْ مِنهمْ .... لەدەستیان ڕامکرد

وشرایدْ ... شتریدْ ؟..... چیت دەوێ

هسَه انتَ شتریدْ؟...... ئێستا چیت دەوێ

وشعِنْدكْ ماعِندَك ؟ ...... چیت لایە ، چیت لا نیە

شعِدْكَم لِلْعشاءْ ؟ ..... .چیتان هەیە بونانی ئێوارە

وليّ - إشْطحْ – إچْلِبْ - إطْفرْ - إمْشي - جُرْ - أُغربْ عَنْ وجهي ..... لاچۆ لەبەرچاوم - وون بە لەبەرچاوم

خَلي يُوليّ .... وازی لێ بێنە بابڕوات

أنطَه ... أعْطی ...... دای - پێی دا

ينْطي ... يّعْطي ...... دەدات

ينْطيني ... يعْطيني ...... دەم داتێ

إنْطي ... إعْطِ...... بدە - پێی بدە

إنْطيني ... إعْطيني ... بم دێ ، پێم بدە

أنْطاك؟ ... أعْطاك؟ ... پێی دای

أنْطوكْ ... أعطوكْ ؟ .... پێیان دای

دَنْطيه ... يلا إعْطيهِ ..... دە بی دێ ، دە پێی بدە

دا أنْطِيه ...ها أنا أعطيه ...... ئەوە پێی دەدەم

أگعُد .... إجْلِسْ ...... دانیشە

أگعُدعَ الْگاع .... لەسەرزەویەکە دانیشە

گعَدْتِه مِنْ نومْ .... لەخەو هەڵمستاند

گـومْ .... هەستە

هسه مايـَـگـومْ مِنْ نومْ .... ئێستا لەخەو هەڵناستێت

صافِنْ ... شارد الذهنْ .... خەیاڵ ڕۆشتو

ليش صافِنْ هيچ ؟ .... بۆ وا خەیاڵت ڕۆشتوە

هيچ...هكذا .... ئاوا - ئەوها - وەسا

مَيصِرْ هيچْ .... ئاوا نابێ

(کْلش .. هوايه .. حيل .. کومه) هەمووی بەواتای زۆر دێت

کْلش... كثيرا .. .جدا ... زۆر

کْلشْ حلو ... جميل جدا ... زۆرجوانە

حِيل قَوي ... قوي جدا ... زۆر بەهێزە

عِدنَه هُوايه مَشاكِل ... کێشەی زۆرمان هەیە

دِربالَكْ ... إنْتَبه ... إحْذرْ ... وریابە ئاگاداربە

دِرْبالَكْ مِنَ السيّارات .... ئاگاداری ئۆتمبێلەکان بە

لا ديربالْ لِكلامِه ... لاتَهْتَمْ لِكلامِه .... گوێ بەقسەکانی مەدە

بەکارهێنانی چەند دەستەواژەیەك بۆ (پارە پێدان و وەرگرتن) هەروەها (پێژماردن و كۆ و سەرجەم)

إعْطاءْ - دَفعْ .... پێدان

أخُذْ هذا .... ئەمە بگرە

إحْسَبْ لي هذا .... ئەمەم بۆ بژمێرە

مجْمّوع الحِسابْ .... كۆی گشتی حسابەكە

يَصيرْ ما أدْفَع ؟ .... دەبێ پارە نەدەم

شگدْ الدَفعْ ؟.......... پارەدانەكە چەندە

أكثرْ مِنْ هذا...... زیاتر لەوە

أقَلْ مِنْ هذا .... كەمتر لەوە

بيش ؟ .... بەچەند ، چەند

شگدْ انْطِيتَه ؟ .... چەندت پێدا

شگدْ الباقي؟ .... ئەوەی ماوە چەندە

حِسابي صارْ شگدْ ؟ حیسابەكەم كردی چەند

إدْفَعْ اربعينْ ألف .... چل هەزار بدە

يَصيرْ بأرْخَصْ؟ .... بەهەرزانتر دەبێت

أنتْ ماخذْ هْوايَه مِنّي .... تۆ زۆرت لەمن وەرگرتوە

حِسابَك صارْ عِشرينْ ألفْ .... حسابەكەت كردی بیست هەزار

ليشْ تاخُذْ مِني زايدْ ؟ .... بۆ زیاتر لەمن وەردەگری

وَحْدي .... بەتەنیایی

بِسْ- فقَطْ...... تەنیا ، بەتەنیا

تعالْ وَحْدَكْ .... بەتەنیا وەرە

بسْ هُو إجَه .... تەنیا ئەوهات

خَلي يجي وحْدَه .... با بەتەنیا بێت

يروحْ وَحْدَه ...... بەتەنیا دەڕوا

إجَه وحْدَه محْدْ ويّاه .... بەتەنیا هات کەسی لەگەڵ نەبوو

گولّه خَلي يَجي وَحْدَه .... پێی بڵێ با بەتەنیا بێت

يَروحْ وحْدَه .... بەتەنیا دەڕوات

بَسْ گولّه هیچی .... تەنیا ئاوای پێ بڵێ

أريدْ بَسْ هاي .... تەنیا ئەمەم دەوێ

لەدەستەواژەی (وحدي + بس) کەڵك وەردەگرین بۆ ئەنجامدانی کارێك کەبەتەنیا ئەنجام بدرێت

وَحْدي .... بەتەنیایی

بِسْ- فقَطْ....... تەنیا ، بەتەنیا

تعالْ وَحْدَكْ .... بەتەنیا وەرە

بسْ هُو إجَه .... تەنیا ئەوهات

خَلي يجي وحْدَه .... با بەتەنیا بێت

يروحْ وَحْدَه ...... بەتەنیا دەڕوا

إجَه وحْدَه محْدْ ويّاه .... بەتەنیا هات کەسی لەگەڵ نەبوو

گولّه خَلي يَجي وَحْدَه .... پێی بڵێ با بەتەنیا بێت

يَروحْ وحْدَه .... بەتەنیا دەڕوات

بَسْ گولّه هیچی .... تەنیا ئاوای پێ بڵێ

أريدْ بَسْ هاي .... تەنیا ئەمەم دەوێ

چەند دەستەواژەیەکی گشتی و زۆر بەکار هاتوو

خابَرْتَه البارِحَة...... دوێنێ تەلەفۆنم بۆکرد

خابَرْني اليَوم....... ئەمڕۆ تەلەفۆنی بۆکردم

خَلْ يخابرْني بَعدْ ساعَة .... بادوای سەعاتێکی تر تەلەفۆنم بۆ بکات

بَعدينْ أخابرَه....... دوایی تەلەفۆنی بۆ دەکە م

شَفْتَه...... بینیم

شافْني ...... منی بینی

شوفْ ...... ببینە - سەیرکە

شَوَفْنِياه .... پیشانم بدە

شَوَفْتَه...... پیشانم دا

نْتْشاوَفْ .... یەکتر دەبینین

هَسَه - هَساعْ - تَوْني ...... ئیستا

هَسَه اجيتْ ...... ئێستا هاتم

تَوْني جِيتْ ...... هەرئیستا هاتم

صِيحَةً...... بانگی بکە - گاسی بکە

صِحْتَه...... بانگم کرد

صِيحْ ابُوكْ ...... باوکت بانگ بکە - گاسی بابت بکە

صِرنا زناگينْ .... دەوڵەمەند بووین

صايرْ مِثلْ الثَلجْ .... وەك بەفری لێهاتووە

ليشْ صايرْ عَصبي؟ ...... بۆ توڕە بووی

صارْ أستاذْ .... بەسەرچاو مامۆستا

طاحْ - وَكَعْ ...... کەوت

خَطيَّه وَكَعْ مِنَ الدَرجْ ... داماوە لەپیژەکە کەوتەخوارەوە

طاحْ مِنْ عيني .... لەبەرچاوم کەوت

هەندێك دەستەواژەی گشتی - پرسیارو وەڵام

لیشْ سَكْرانْ؟ ------ بۆ سەرخۆشی

لیشْ زعْلان ؟------ بۆ زیزبووی

لیشْ تخافْ ؟-------- بۆ دە ترسی

لیشْ تَشاقه ؟------- بۆ گاڵتە دەكەی

لیشْ تَضْحَكْ ؟------ بۆ پێدەكەنی

لیشْ تباوعْ ؟ ------ بۆسەیر دەكەی

لیشْ مَنامْ ؟------- بۆ ناخەوی

لیشْ أنامْ ؟----- بۆ بخەوم

لیشْ ماتاكُل بُرغُل ؟ ------ بۆ ساوەر ناخۆی

تاكُلْ بَطیخْ ؟ ------ كاڵەك دەخۆی

تاكُلْ بَصلْ ؟ ------ پیاز دەخۆی

تاكُلْ فجلْ ؟ ------ توور دەخۆی

لَعَدْ شترِیدْ ؟ ------ كەواتە، ئەدی چیت دەوێ

كەسی بەرامبەریش بەم شیوەیە وەڵام دەداتەوە :

آكُل ثومْ ------ سیر دەخۆم

عِدكُمْ زیتون أخْضرْ ؟ ------ زەیتوونی سەوزتان هەیە

لا والله ماعِدْنَه ------ نا والله نیمانه

شعِدكُم خَضْرواتْ ؟ ------ چیتان هەیە لەسەوزەوات

عِدْنَه تین و عَرمُوطْ ------ هەنجیرو هەرمێمان هەیە

„ تێبینی "

وەڵامەكەی بەم شێوەیە دەبێت (ما اكل + ناوی خواردنەكە) بڵێ .

نمونه : (ما آكُلْ عدَسْ) نیسك ناخۆم

(ما احبْ هذا الأكلْ) حەزم لەو خواردنە نیە

بۆگلەیی كردن لە كەسەكە دەتوانی بڵێی :

لَعَدْ شتْحبْ ؟ ----- ئەدی حەزت لەچیە

دەستەواژەی (پێویست – نا پێویست)

کلش ضروري ...... زۆر پێویستە

لا مو ضروري .... نەخێر پێویست نیە

لازم أجي .... دەبێ بێم

مولازم تجي ...... پێویست ناکا بێیت

لازمْ تروحْ اليومْ ...... دەبێ ئەمڕۆ بچی

ضروري تْحْچي لَهَم .... پێویستە قسەیان بۆ بکەی

مالازمْ تْحچي .... پێویست ناکا قسە بکەی

بۆ وەرگرتنی ڕای بەرامبەر پێویستمان بەم دەستەواژانە دەبێت

شتگولْ ؟ .... چی دەڵێی/ بۆ کوڕ

شتْگولينْ ؟....... چی دەڵێی/ بۆ کچ

شتگول نروحْ ؟ .... چی دەڵێی بڕۆین بۆ نێر

شتْگولينْ نروح ؟ ...... چی دەڵێی بڕۆینبۆ مێ

شتگولْ أسوي هيچي ؟ .... چی دەڵێی ئاوابکەم بۆنێر

" تێبینی "

دەکرێ سوود لە ئاوەڵفرمانی کاتی (هسه) وەربگرین بۆ ئەوەی ڕای ئێستای گوێگر بزانین .

هسه شتگولْ ؟.......... ئێستا چی دەڵێی بۆ کوڕ

هسه شتشوف ؟...... ئێستا چی دەبینی بۆ کوڕ

شتشوفينْ ؟............ ئێستا چی دەبینی بۆکچ

شتتصَورْ ؟............. چی بەمێشکدا دێ کوڕ

شتتصَورينْ ؟.......... چی بەمێشکدا دێ بۆ کچ

شنو رأيكْ ؟.......... ڕای تۆ چیە کوڕ

شنو رأيج ؟........... ڕای تۆ چیە بۆ کچ

شنَسَوي ؟............ چی بکەین کوڕو کچ/ کۆ

هيچِي مو زين .... ئاوا باش نیە کوڕو کچ

صحْ لو لا ؟.......... ڕاستە یان نا کوڕو کچ

يعْجبَكْ ؟............ بەدڵتە کوڕ

يعْجبَچ ؟......... بەدڵتە بۆ کچ

أعْتَقِد .... بڕوام وایە / بۆ (متكلم) کوڕو کچ

يمْكنْ نگدر .... ڕەنگە بتوانین/ بۆ کۆ (ئێمە)

شلونْ مانگدر .... چۆن ناتوانین/ کۆ بۆ (ئێمە)

اذا طَلعْ مو هيچِي .... ئەگەر وا دەرنەچوو

يجوز مايَطلعْ هيچِي .... لەوانەیە وا دەرنەچێ

چۆنیەتی بەکار هێنانی دەستەواژەی (بەکەڵك و بێ کەڵك)

غَيرْ مُفيدْ ..... بێ کەڵک

يَفيدْ ..... سوودی دەبێت

ما يَفيدْ ..... سوودی نابێت

يفيدْني ..... بەکەڵکم دێت

يَفيدَكْ ...... سوودی دە بێت بۆت

ما يَفيدَكْ ..... سوودی بۆت نییە

أسْتفادْ مِنّه .... سوودی لێ دەبینم

ما أسْتفادْ مِنّه ...... سوودی لێ نابینم

شِيفيدَه ؟ .... بەکاری چی دێت

هاي شنو ؟ .... ئەمە چییە

ما أصَوّر يَفيدَك ...... وای نابینم سوودی بۆت هە بێ

أعْتَقدْ يُفيدَكْ ..... پێم وایە سوودی دەبێ بۆت

- بۆ پلە کاریش سوود لەم دەستەواژانە وەرگرە

(ورە ما ..... بعد ما ..... گبڵ ما)

گبلْ ما نَجي ..... پێش ئەوەی بێین

گبلْ مانَروحْ ..... پێش ئەوەی بڕۆیین

گبلْ ماتَنامْ ..... بەرلەوەی بخەوی

ورَه ما تَسافرْ .... دوای ئەوەی سەفەر دەکەی

بَعدْ ما تخابرْ ...... دوای ئەوەی پەیوەندی دەکەی

- وە دەکرێ ئاوەڵفرمانی کاتی زیاد بکەین بۆسەر ڕستەکە :

گبڵ ماتجي بدقيقة ...... بەر لەوەی بێی بە خولەکێک

بعدْ ما رحتْ بشويّه .... دوای تۆزێک لەوەی تۆ ڕۆ ویشتیت

گبڵ ماتخابرْ ...... پێش ئەوەی پەیوەندی بکەی

بنُصْ سَاعَة ..... بە نیوکاژمێر

ووشەی (تَوْني) دەتوانین بەکار بێنین بۆ جەخت کردنەوە لەسەر کاتەکە .

تَوْني وَصَلتْ ..... ئێستا گەیشتم

تَوْني گعدتْ ...... ئێستا دانیشتم

مكونات البيت
پێکهاتەی ماڵ

الاثاث ... ناومال - موبيليات

بائع الأثاث - مغازضي ... مۆبیلیات فرۆش

الاثاث القديم - المستخدم - العتيك ... ناومالی کۆن

بائع الاثاث القديم ....کۆنە فرۆش

سِقفْ ... بنميچ - سەقف

ثُريا - مَصابيحْ مُعَلقة ... چلچرا - ئاوێزە - سورەییە

بابْ ... دەرگا - قاپی

مَقبضْ البابْ - يدة ... دەسکی دەرگا

عتْبَة .... بەردە رگا - بەرقاپی

شباكْ .... پەنجەرە

زجاج الشباك - جامْ ... شوشەی پەنجەرە

فتحة الشباك - الرازونة .... هەوایی پەنجەرە بچوك

شرْفَة .... هه یوان - بالکون

سَطحْ .... سەربان

خزانُ الماء - تنكي ... تەنکی ئاو

صَحنْ - الستلايتْ ... سینی سەتەلایت

الرَّدهة - مَمْشى - حُوشْ ... حەوشە

الرَدْهَة الخَلفية ... حەوشەی دواوە

المَمَرّ .... ڕارەو - مەمەڕ

الغُرفَة .... ژوور

ُرفة النوم .... ژووری نوستن

غُرفة المَعيشة ... ژووری دانیشتن

غُرفة الضيُوف ... ژوری میوان - دیوەخان

الحمّام .... حەمام - گەرماو

الخَلاء - الغائِطْ - المَرافِقْ- المِرْحاضْ- تواليتْ ... ئاودەست - سەرئاو

المِرْآبْ - كَراجْ .... گەراج

سَرْدابْ - قَبُو .... ژێرزەمین

المِدْفأة .... ئاگردان - کورە

المدفأة النفطية - صُوبَه .... زۆپا - سۆبە

المَدْخَنة .... دووکەڵ کێش

الدَّرجْ - السُلَّم .... قادرمە - پەیژە

الجِدار .... دیوار

السّور ... پەرژین - سنور

المَخْزَن ... کۆگا

الطابقْ الاولْ .... نهۆمی یەکەم

الطابق الارضي .... قاتی ئەرزی

الطابق الثاني .... نهۆمی دووەم

الطابق العُلوي.... قاتی سەرەوە

الطابق السّفلي .... نهۆمی خوارە وە

السّلكْ - واير .... وایەر - تەل - تێل

الأنبُوبْ - بوري .... بۆری

مَجاري .... ئاوەڕۆ

تكييف - سبلِيت .... فێنككەرەوە - سپلیت

ساجِبَه .... هەواگوڕ- ساحیبه

مِصْباح .... گڵۆپ

قَنْديل - لَمْبه ... چرا

قابِس- بَلَك ... پلاک

سَدّادة .... سەرقاپ

صَنْبور - حَنفيّة ... بەلوعە

خَرطوم - صُوندة .... سۆندە

مِغْطَس - حوضْ الإسْتِحْمام .... بانیۆ

القاطِع الكهربائي ... سندوقی فیوزی کارەبا

مَكْنَسة كَهربائية ... گسکی کارەبایی

مُشَغِل الأقراص ... ڤدیۆ سیدی

جهاز الإستقبال - ستلایت

هوائي - أرْيَل .... ئاریَل ... ئالێر

تِلْفاز... تەلەفزیۆن

مِذْياع - ڕادیۆ

مِمْسحة .... پەڕۆی شت سڕینەوە

مِمْسحة مَطاطية .... ماسیحە

ساعَة جِداريَة .... کاتژمێری دیوار

لَوْحَة .... تابلۆ

طاولَة .... مێز

طاولَة الطعامْ ... مێزی نانخواردن

مِطفأة السَجائر ... تەپلەكى جگەرە

مَزهرية ... گوڵدان

سَّلةُ المُهمَلات ... تەنەكەى خۆل

طاولَة صَغيرة - طَبْلة .... مێزی بچوك

رَفُ الكُتُبْ ... ڕەفەى كتێب

سَتائِر - بَرْدَة .... پەردە

ورق الجدرانْ .... لەزگەى ديوار

لَوحَة .... تابلۆ - لەوحە

جَرسُ الباب .... زەنگى دەرگا

مِبْرَدَة ....ساردكەرەوە

المَنْضدَة - طاولة - مێز

سَجَّادة ... زوليَە ... فەرش - مافوور

اريكَه - قەنەفە

سخَّانُ الماء ... بۆيلەر - گيزەر

طبَّاخ ... تەباخ - چێشت لێنەر

خزانةُ المَطْبخ - كونتر ... كەوانتەر

قنينَة الغاز - أسْطوانة الغاز .... بوتڵى غاز

أسطوانة النَفط - بَرميل النَفط .... بەرميلى نەوت

قِدرْ - جِدْرِيَه ... مەنجەڵ

قِدر الضَغط .... مەنجەڵى بوخار

مِلعَقة - خاشوگة ... كەوچك- ملاك

شوكة - چـطلْ ... چەتاڵ - چەنگاڵ

سكين ... چەقۆ

مَملَحة ... خوێدان

ولاَّعة - جِدَّاحة ... شقارتە - چەرخ

مِقلاة ... تاوە - مەقلى

مِصْفاة الشاي ... چاپاڵۆ - سوزگى

قَدَح - كلاس .... پەرداخ - گڵاس

إناء - دَوْرق - سُلاحية ... دۆلكە - سوراحى

دَلو - سَتلْ ... سەتڵ- پەقرەچ

خزانةُ المَلابِس ... دۆڵاب - كەنتۆر

سَريرْ - قَرْيَولة ....سيسەم – قەروێلە

فِراش - دوشَط ...جێگە - دۆشەگ

وِسادَة - مَخَدة ... سەرين – باليف

تَكايَة ... گوشە - پشتى

مُوكيتْ ... ڕاخەر

لِحافْ ... لێفە - لێف

غِطاء الوِسادَة ... بەرگەسەرين - بەرگەباليف

علاَقة المَلابِس - شَمْعَة - تِعلاكَة ...

عەلاقەى جل

شَرشَف ... چەرچە ف

غِطاء - بَطانيَة .... بەتانی - پێخەف

مِرآة .... ئاوێنە

مِشطْ .... شانە -

المِقْراضة ...نینۆکبڕ

مِلقَطْ .... مووکێش

كَحلْ .... کل

صَبغة الشَعر .... بۆیەی قژ

صَبْغة الاظافرْ .... بۆیەی نینۆك

مَرهَم التَرطيبْ .... کرێمی تەرکردن و چەورکردن

عَطر .... بۆن - عەتر - گوڵاو

مُعَطّر.... بۆنخۆشکەر

المَغْسَل ... دەستشۆر

المَنْشِف - خاولي

مَسْحُوق مُطَّهِر ... پاك كەرەوە - تايت

غَسُول- صابُون ... سابون

غسُول الوَجه .... پاکەرەوەی دەموچاو

غسول الفم .... دەم پاکەرەوە - غەرغەرە

مُزيل البُقَع ... پەڵە لابەر

فرشاة اسنان ... فڵچەی ددان

معجون الاسنان ... هەویری ددان

فِرشاة الحلاقة ... فلچەی ریش تاشین

مِنْشار ... مشار

مِعْوَل - كَرك ...خاكە ناس

مِطرقة .... چەكوش

مِسْمارْ ..... بزمار

بِسْمار مُلَوْلَبْ - بورغي ... بورغوی

مِقراض - كَتَرَ ... کەتەر - بڕەر

مفَكْ البرَاغي- دَرنفيس ... دەرنافیس

اسلوب النداء
شێوازی بانگ کردن

صاحَ ـــــــ بانگی کرد ، بۆ تاکی مێ ، ڕابردوو

صاحَ ـــــــ بانگی کرد ، بۆ تاکی نێر ، ڕابردوو

صاحَني ـــــــ بانگی کردم ، بۆ تاکی ، نێرو مێ

أصيحُها ـــــــ بانگی دەکەم ، بۆ تاکی مێ ، نادیار

أصيحُه ـــــــ بانگی دەکەم ، بۆ تاکی پیاو ، نادیار

نَصيحُ ـــــــ بانگ دەکەین ، بۆ کۆی پیاوان و ئافرەتان

صِيحُ ـــــــ بانگ بکە ، فەرمان ، بۆ تاکی ، نێر

صِيحي ـــــــ بانگ بکە ، فەرمان ، بۆ تاکی ، مێ

صِيحُو لي ـــــــ بۆم بانگ بکەن ، فەرمان ، بۆ کۆی ئافرەتان و پیاوان

صِحْتُه ـــــــ بانگم کرد ، بۆ تاکی ، نێر ، نادیار

صِيحُه ـــــــ بانگی بکە ، فەرمان ، بۆ تاکی ، نێر ، نادیار

صاحُوا ـــــــ بانگیان کرد ، بۆ کۆی نێر ، نادیار

صِيحُهُم ـــــــ بانگیان بکە ، بۆ کۆی پیاوان

صيحُهنْ ـــــــ بانگیان بکە ، بۆ کۆی ئافرەتان

صاحُوني ـــــــ بانگیان کردم ، بۆ کۆی پیاوان

أصيحُ أُمي ـــــــ دایکم بانگ دەکەم

شێوازی دەربڕینی (نەرێ) :

لا تصيحْ ـــــــ بانگ مەکە ، بۆ نێر

لا تصيحي ـــــــ بانگ مەکە ، بۆ تاکی مێ

ليش تَصيحُ ؟ ـــــــ بۆ بانگ دەکەی ، بۆ تاکی نێر

ما أصيحُ ـــــــ بانگ ناکەم ، بۆ تاکی نێرو مێ

" تێبینی "

دەکرێت ئەم دەستەواژەیە بەواتای (هاوارکردن) دەربڕینی پێ بکرێت :

أسلوب التحية والسلام
شێوەی ڕێزو سڵاو

أسَلِّم عَليكْ ـــــــــ سڵاوت لێ دەکەم

سَلِّمْ عَليه ـــــــــ سڵاوی لێ بکە

سلَّمتْ عَليه ـــــــــ سڵاوم لێکرد

سلِّمْ عَليْها ـــــــــ سەلامی لێ بکە

سَلْمُو عَليَّ ـــــــــ سەلامیان لێکردم

سلَّمتْ عَليْهُم ـــــــــ سڵاوم لێکردن

آني أسلّمْ عليكْ ـــــــــ من سڵاوت لێ دەکەم

أنتَ ليشْ ما تسلّمْ عليَّ ؟ ـــــــــ تۆ بۆ سەلام لەمن ناکەی

چەند دەستەواژەیەك لەسەر (وساخە - پیسی)

وسَاخە .... پیسی

وسَخْتَه .... پیسم کرد

وسَخَه .... پیسی کرد

وسَخْنا .... پیسمان کرد

وسَخُوا .... پیسیان کرد

مَيْتوَسَخ .... پیس نابێت

ليش وسَختْ نَفْسكْ ؟.......... بۆ خۆت پیس کرد

القول الجميل
ووتەی جوان

مثلُ الأخوة في اللهِ كَمَثَلِ اليَد والعَين .

وێنەی برایەتی لە بەرخوا وەک دەست و چاو وایە

إذا دَمعتِ العين ... مَسَحتْ اليدُ دَمْعَها .

ئەگەرچاو فرمێسک بڕێژێت ، ئەوا دەست فرمێسکەکە دەسڕێت

وإذا تألمَتْ اليَدُّ ... بَكتِ العَينُ لأجْلها .

وە ئەگەر دەست ئازاری بوو تووشی ئازار بوو , چاو دەگری لە بەر ئازاری دەستەکە .

فەرهەنگی دەستەواژەی (عِند) بەشێوە زاری جلْفی عێراقی .
سەیری گرنگی جێناوەکان بکەن چ گۆڕانکارییەک دروست دەکەن لەدەربڕینەکان !

عِندي ... هەمە ، بۆ کوڕو کچ

عِدْنا ...هەمانە ، بۆ کۆی کوڕو کچ

عِندَكْ ... هەتە ، بۆ کوڕ

عِنْدَچ ... هەتە ، بۆ کچ

عِدْكُم ... هەتانە ، بۆ کۆی پیاوان

عِدضَنْ ... هەتانە ، بۆ کۆی ئافرەتان

عِدْها ... هەیەتی ئەو ، بۆ کچ ، نادیار

عِنْدَه ... هەیەتی ئەو ، بۆ کوڕ ، نادیار

عِدْهُم ... هەیانە ئەوانە ، کۆی پیاوان ، نادیار

عِدْهِنْ ... هەیانە ئەوانە ، کۆی ، ئافرەتان

فەرهەنگی وشەو واتا

مأسّور = بەند کراو ، دیل

مَشگوگ = دڕاو

مَحروگ = سوتاو

مَشوي = برژاو

مَقلي = سورەکراو

مَخْنوط = خنکاو

مَجْبّور= ناچارکراو

مَکْسُور= شکاو

مٌغْلَقْ = داخراو

مَفْتوحْ = کراوە

مَعْروفْ = ناسراو

مَنْشورْ = بڵاوکراوە

مَجْنونْ = شێت

مٌصَوَرّ= وێنەگر

مَعْرِضْ = پێشانگا

مَحذوفْ = لابراو ، سڕاوە

مَسْمّوح = ڕێگەپێدراو

مٌستَخْدِم = بەکارهێنەر

مَهْمُومْ - مَحْزونْ = غەمبار، خەفەت بار

مَحْفّوظ = پارێزراو

مٌضافْ = زیادکراو

„ تێبینی "

ئەم ووشانە(کثیر - جدا - جِیل - کُلش - هُوایَە) هەموویان بەواتای (زۆر) دێن بەڵام شێوەی   بەکارهێنانیان جیاوازە .

لە عەرەبی فصحی = کثیرا ... جدا

لە جڵفی = کلش ... حیل ... هّوایە

„ تێبینی "

لە فصحی (کثیرا) بۆ ژماردنی کۆمەڵە شتێک بەکاردێت کە ژمێردراو بێت :

کثیراً مِنَ الناسِ یحبُوها = زۆرێک لەخەڵک خۆشیان دەوێ

کثیراً مِنِ الأحْبابْ = زۆرێک لە خۆشەویستان

سیاراتْ کثیرةٌ في الشوارع = سەیارەکان زۆرن لە شەقامەکان

" تێبینی "

(جدا) بۆ شتێک بەکار دێت کەنەژمێردراو بێت.

أشكُركَ جدا = زۆر سوپاست دەکەم

احبُّكَ جداً = زۆرم خۆشدەوێیت

جميلٌ جدّا = زۆرجوانە

آسِفة جِداً = زۆر ببورە

" تێبینی "

لەجلّفی (حيل و كلش،) بۆ ژماردنی شتێکە کە نەژمێردرێت (نەژمێردراو بێت)

كُلش زينْ = زۆرباشە

حِيلْ تعْبانَه = زۆرماندووە

كُلشْ جَوْعانْ = زۆربرسیە

حيلْ حلوَة = زۆر جوانە

كُلشْ حلّو = زۆرجوانە

" تێبینی "

(هوایە) بۆ (نەژمێردراو و ژِمێردراو) دەتوانین بەکاری بهێنین .

هُوايَه سَهلْ= زۆرئاسانە

هُوايَه مِنَ الطُّلابْ = زۆرێک لەقوتابیان

هُوايَه آسفه = زۆرببورە

" تێبینی "

ئەگەر بمانەوێت بڵێن (زۆر زۆر) بۆ ژمێردراو : لە فصحی

(كثير كثير جدا = زۆر زۆر)

الظّلم كثير كثير جدا = ستەم زۆر زۆرە

الضيّوف كثير كثير جدا = میوانێکی زۆر زۆر

هەندێك دەستەواژە سەبارەت بە (کاتژمێر - سعات)

بەشەکانی سعات :

رُبْعْ --- چارەك

ثُلْثْ --- بیست

نِصْفْ --- نیو

ثَلاثْ تَرْبَع --- سێ چارەك

سَبعَ ورُبعْ --- حەوت و چارەك

ثمانیَە ونُصْ --- هەشت و نیو

ثُلات أرباعِ سَاعَة --- سێ چارەکە سعات

بۆ ئەوەی بە ووردی کات دیاری بکرێت پێویستە ئەم یاسایە بەکاربێنین :

عَشرْ دَقائِق --- دەخولەك

خَمسْ دَقائِق --- پێنج خولەك

رُبْعْ ساعَة --- چارەك

خَمْستَعشْ دَقیقَة --- پانزە خولەك

عشرینْ دَقیقة --- بیست خولەك

خَمْسه وَعشرینْ دَقیقَة --- بیست و پینج خولەك

خَمَسه وثلاثینْ دَقیقة --- سی پێنج خولەك

اربعینْ دَقیقة --- چل خولەك

ستینْ دَقیقة --- شەست خولەك

جۆرێکی تر بۆ ژماردنی کات هەیە ، ئەویش جۆرە باوەکەیەتی :

سَبْعَ ورُبُع --- حەوت و چارەك

سِتَّە وخمَسة --- شەش و پێنج

ثمَانیَة وعَشرة --- هەشت و دە

أربعَ وربُع --- چوارو چارك

تِسْعة وثُلثْ --- نۆ و بيست خولەك

سَبْعة ونصْ إلاّ خَمسَة --- حەوت و بيست و پێنج خولەك

سَبعة ونصْ --- حەوت و نيو

سَبعة ونصْ وخَمْسَة --- حەوت و سی و پێنج خولەك

ثمانيَة إلاّ ثُلثْ --- بيستی دەویّ بۆ هەشت

ثمانية إلاّ ربُع --- چارەكی دەوێت بۆ هەشت

ثمانية إلاّ عَشرَه --- دەی دەوێت بۆ هەشت

ئەگەر پرسیاری كاتژمێرت لێ بكرێت بۆ حاڵی حازرو ئێستا وەڵامەكەی بەمشێوەیە دەبێت :

هَسه بِالْوحْدَه --- ئێستا سەعات يەكە

هسَه بثنتينْ --- ئێستا سەعات دووە

هَسه بثلاثَه --- ئێستا سەعات سێ يە

هسه بالعَشره --- ئێستا سەعات دەيە

هسه بدّعشْ --- ئێستا سەعات يانزەيە

هسه بثنْتَعَشْ --- ئێستا سەعات دوانزەيە

شێوەی قواعد :

١٢:٠٥ - الساعة الثانية عشر وخمس دقائق ---- دوانزە و پێنج خولەك

١٢:١٠ - الساعة الثانية عشر وعشر دقائق ---- دوانزە و دە خولەك

١٢:١٥ - الثانية عشر وربع (خمسة عشر دقيقة)---- دوانزە و چارەك

١٢:٣٠ - الثانية عشر ونصف (ثلاثون دقيقة) ---- دوانزە ونيو (سی خولەك)

دەربڕینی (زیاتر لەنیو كاتژمێر) :

١٢:٣٥ - وحْدَة الاّ خمسة وعشرون --- يە ك بيست و پێنج كەم

١٢:٤٠ - وحْدَة الأ عشرون ---- يە ك بيست كەم

١٢:٤٥- وَحْدَة الاّ ربُع --- يه ك چارێگ كەم

١٢:٥٠ - وَحْدَة الاّ عشرة ----- يه ك دەكەم

١٢:55 - وَحْدَة الاّ خَمْسة ----- يەك پێنج كەم

الأوقات
کاتەکان

بِلازحْمَه بيشْ الساعَه؟ .... بەیارمەتیت سعات چەندە

شگدْ الساعَه؟ .... سعات چەندە

ثنعَشْ وربُّع .... دوانزەو چارەگە

وَحْدَه وثُلث .... يەك و بيست دەقەيە

ثنتينْ ونّص .... دوو نیو

ثلاثه ونّصْ .... سێ و نیو

سِتَ الاّ ثُلثْ .... بیستی دەوێ بۆ شەش

سبعه الا ربّع .... حەوت چارەکی دەوێ

ثمانيَه وعشرَه .... هەشت و ده دەقەیە

تِسعَه الاّ خْمسه .... پێنجی دەوێ بۆ نۆ

ساعَه عشرَه .... سەعات دەیە

إحْدَه عشْ .... یانزە

ثنعَشْ وعشْره .... دوانزەو ده دەقەیە

بلْ وَحْده .... سعات يەك

شْوكتْ .... کەی

بَعدْ وكتْ ....جارێ زووه

شْوكتْ تعَزْلونْ .... کەی دايي دەخەن

بوكتْهه .... لەکاتی خۆیدا

بَعدينْ .... دوايي

اقَلْ مِنْ ساعَه .... کەمتر لەسعاتێ

گبلْ يَومَين .... پێش دوو ڕۆژ

البارِحَه .... دوێنێ

يَوم الجاي .... ڕۆژی ئاینده

باچِر .... بەیانی

نُص الليلْ .... نیوەی شەو

أوَلْ بارحَه .... پێرێ

بَعدَ الظّهرْ .... دوایي نیوەڕۆ

(ژمارەو و ژمێردراو) العدد والمعدود

ژمـاره ئەمـڕۆ بۆتـه بنچینەیـەك و بنەمایـەكی گرنـگ لـە قسـه كردنـدا ،ئاشكراشـه بـۆ زانینـی مانـگ و ڕۆژو سـاڵەكان ، هەروەهـا بـۆ دیـاری كـردنی ژمـارەی كـەس و شـتەكان بەكاردیـت ،جـاری وەهـاش هەیـە لەبـری (نـاو ڕانـاو) بەكاردێـت ، لـە لایـەكی تریشـەوە بـۆ بابەتـە ئابووریەكانیـش زۆر سـوودی لـێ وەردەگیرێـت و پشـت بەژمـاره دەبەسـترێت ، لەبەرئـەوە پێویسـتیەكی زۆرمـان بەزانینـی (ژمـارەو ژمـاردن) هەیـە .

چەند دەستەواژەیەك لەسەر ژمارەو ژماردن

العَدَدْ والمَعدّود ---- ژماره و ژمیردراو

عَدَدْ - أعْدادْ ---- ژماره - ژمارەكان

مَعْدّود - مَعدّودات ---- ژمێردراوەكان

عَدْ ---- ژماردن

عدّادْ ---- ژمێرەر

تِعْداد ---- سەرژمێری

صفر --- سفر

صفر اليدين ---- دەست بەتاڵ

له (١) وه بۆ (١٠)

واحِد - واحِدة .... یەك

إثْنان - اثْنینْ ... دوو

ثلاثة - ثلاثَ ... سێ

اربعة - اربعَ ... چوار

خمسة - خمسَ ... پینج

ستة - ستَ ... شەش

سبْعة - سَبعَ ... حەوت

ثمانیة - ثماني - ثمانِ .... هەشت

تسعَة - تسعَ ... نۆ

عشرة - عشرَ ... دە

چەند نموونەیەك :

الیوم اربعَ بالشَهر ---- ئەمڕۆ چواری مانگە

شّفتْ ثنیناتْهُم ---- هەر دووکیانم بینی

أرید أربَعْ كیلوات ---- چوار كیلۆم دەوێ

فدْ شَخص ---- یەك كەس

" تێبینی یەکەم "

لەکاتی دیاری کردنی (کڕاو - یان ژمێردراو) پێویستە لە ژمار (٣) بۆ (١٠) بزوێنەکانی لێ بکرێتەوە واتە (تاء المدورة) کەنیشانەیە بۆ (مؤنث)

نموونە :

خمسْ کلوات ---- پێنج کیلۆ

عشرْ نفرات ---- دە نەفەر

„ تێبینی دووەم "

بـۆ ژمـارە (١) زۆر بـە دەگمـەن و لەهەندێـك شـوێنی تایبـەت نەبێـت (واحـد) بەتەنیـا ناهێندرێـت ، بەواتایـەکی تـر زۆر (فـد) ی لەگـەڵ بەکاردێـت ، ئەگـر بـۆ (شـت) بێـت ئـەوا ژمـار (یـەك) ناوترێـت ، تەنیـا (فـد + شـتەکە) دەوترێـت

نموونە :

إجَه فدْ واحدْ عَليك ---- زەلامێك هات بۆ لات

فد واحد خابَرْني ---- نەفەرێك تێلی بۆ کردم

فَدْ سيّارة ---- ئۆتۆمبێلێك

فدْ كيلو ---- كیلۆیەك

فدْ كُرسي ---- كورسیەك

„ تێبینی سێیەم "

بۆ ژمارە (٢) دەکرێت جۆرە باوەکەی ، کە ئەویش (نفرين) یان (إثنين) بەکاربێنین.

لە (١١) وە بۆ (٢٠)

أحَدَ عشرَ- إحْدى عَشرة - إحْدى عشْ . ١١

إثنا عَشر- اثنتا عشرة - إثنا عشْ . ١٢

ثلاثة عشر - ثلاثَ عشر - ثَلاتَعَشْ . ١٣

اربعة عشر-اربعةعشرة - أرْبَعَتَعَشْ . ١٤

خمس عشر - خمس عشرة - خَمْستَعَشْ . ١٥

ستة - ستَ عشر - سِتَعَش . ١٦

سبعة - سبع عشرة - سبعتعشْ . ١٧

ثمانية - ثماني عشر - ثمَنْتَعَشْ . ١٨

تسعة - تسع عشر - تِسْعَتَعَشْ . ١٩

عشرون - عِشرين . ٢٠

له (٢٠) وه بۆ (٩٩)

پێویسته ئەم یاسایه ڕەچاو بکەین (واحد + و) ئینجا ژماره گەورەکه دەوترێت .

واحد + و + عشرون ... بیست و یه ك ٢١

اثنين + و + عشرون ...بیست و دوو ٢٢

ثلاثون - ثلاثين ... سی ٣٠

اربعون - اربعين ... چل ٤٠

خمسون - خمسين ... پە نجا ٥٠

ستون - ستين ... شه ست ٦٠

سبعون - سبعين ... حه فتا ٧٠

ثمانون - ثمانين ... هه شتا ٨٠

تسعون - تسعين ..نەوەد ٩٠

مائة ... سەد ١٠٠

بە(مائة) دەنووسرێ و بە (میه) دەخوێندرێتەوە :

مِیَه ------ سەد ١٠٠

مِئَتان - مائَتينْ - مِيتينْ ... دووسەد ٢٠٠

ثلاث مائة -- ثَلاثْ مِيَه ... سێ سەد ٣٠٠

أربَع مائة - أربعْ مِيَه ... چوار سەد ٤٠٠

خَمسْ مِيه --- پێنج سەد ٥٠٠

ستْ مِيَّه --- شەسەت ٦٠٠

سَبعْ مِيَّه --- حەوت سەد ٧٠٠

ثمَانْ مِيَّه --- هەشت سەد ٨٠٠

تِسْع مِيَّه --- نوسەد ٩٠٠

” تێبینی چوارەم “

بۆ ژماردنی ژمارەکانی تری خانەی (سەدان) یش ، دەکرێت ئەم شێوازە بەکاربێنین . میە + و + واحد = میە واحد ---- ١٠١

میتينْ و إثنَين ٢٠٢

ثَلاثْ مِئَه وثلاثَة ٣٠٣

أربعْ مِيه وارْبَعَ ٤٠٤

خَمسْ مِئَه وخَمْسَه ٥٠٥

ستْ مِئَه وسِتَه ٦٠٦

سبعْ مِئَه وسَبْعه ٥٠٧

ثمانْ مِئَه وثمَانيه ٨٠٨

تِسعْ مِئَه وتِسْعَه ٩٠٩

مِئَه وعشرون ١٢٠

مِيه وثلاثين ١٣٠

مِيتينْ وثلاثينْ ٢٣٠

ثلاث مِئَه وأربعينْ ٣٤٠

خَمسْ مِئَه وستينْ ٥٦٠

سِتْ مِئَه وسبعينْ ٦٧٠

سَبعْ مِئَه وثمانينْ ٧٨٠

ثمَانْ مِئَه وتسعينْ ٨٩٠

تِسعْ مِئَه وتسعينْ ٩٩٠

مِيه واحدْ وعشرين ١٢١

مِيتينْ وثنينْ وثلاثينْ ٢٣٢

ثَلاثْ مِئَه وثَلاثَ وأرْبَعينْ ٣٤٣

ارْبَعْ مِيه واربَعهَ وخَمْسين ٤٥٤

خَمسْ مِيه وخَمْسَه وستين ٥٦٥

سِتْ مِيه وسته وسبعين ٦٧٦

سَبعْ ميه وسبعه وثمانين ٧٨٧

ثمانْ مِيه وثمانيه وثمانين ٨٩٨

تِسعْ مِيه وتِسْعَ وتسعين ٩٩٩

ألفْ ... هەزار ١٠٠٠

الفانْ - الفين ٢٠٠٠

ثَلاثْ تالاف ٣٠٠٠

اربعْ تالاف ٤٠٠٠

خمسْ تالاف ٥٠٠٠

ستْ تالاف ٦٠٠٠

سَبْع تالاف ٧٠٠٠

ثمانْ تالاف ٨٠٠٠

تسعْ تالاف ٩٠٠٠

Scanned with CamScanner

له (١٠،٠٠٠) وه بۆ (١٠٠،٠٠٠)

عشر تالاف ..... ١٠،٠٠٠

عشرينْ الف ...... ٢٠،٠٠٠

ثلاثين ألف .... ٣٠،٠٠٠

اربعين الف .... ٤٠،٠٠٠

خمسين الف .... ٥٠،٠٠٠

ستين الف .... ٦٠،٠٠٠

سبعين الف .... ٧٠،٠٠٠

ثمانين الف .... ٨٠،٠٠٠

تسعين الف .... ٩٠،٠٠٠

ميت الف .... ١٠٠،٠٠٠

ژمـاره ناوەخنەكانيـشى بـەم شـێوەيە دەبێـت ، واتـە ژمـاره (لێكـدراوەكان)

عشر تالاف ..... ١٠،٠٠٠

إدَعَشْ الف ..... ١١،٠٠٠

ثنَعَشْ الف ..... ١٢،٠٠٠

ثلاثْتَعَشْ الف ...... ١٣،٠٠٠

اربعَ تَعَشْ الف ..... ١٤،٠٠٠

خَمْستَعَشْ الف ..... ١٥،٠٠٠

ستَّعَشْ الف .... ١٦،٠٠٠

سَبْعَتَعَشْ الف ..... ١٧،٠٠٠

ثمانْتَعشْ الف ..... ١٨،٠٠٠

تِسْعَتَعشْ الف ..... ١٩،٠٠٠

عشرينْ الف ...... ٢٠،٠٠٠

خَمسه وستَين الف ..... ٦٥،٠٠٠

واحد وعشرين الف ..... ٢١،٠٠٠

ثنين وثلاثين الف ..... ٣٢،٠٠٠

تَلاتَه واربعين الف ..... ٤٣،٠٠٠

اربع وخَمسين الف ..... ٥٤،٠٠٠

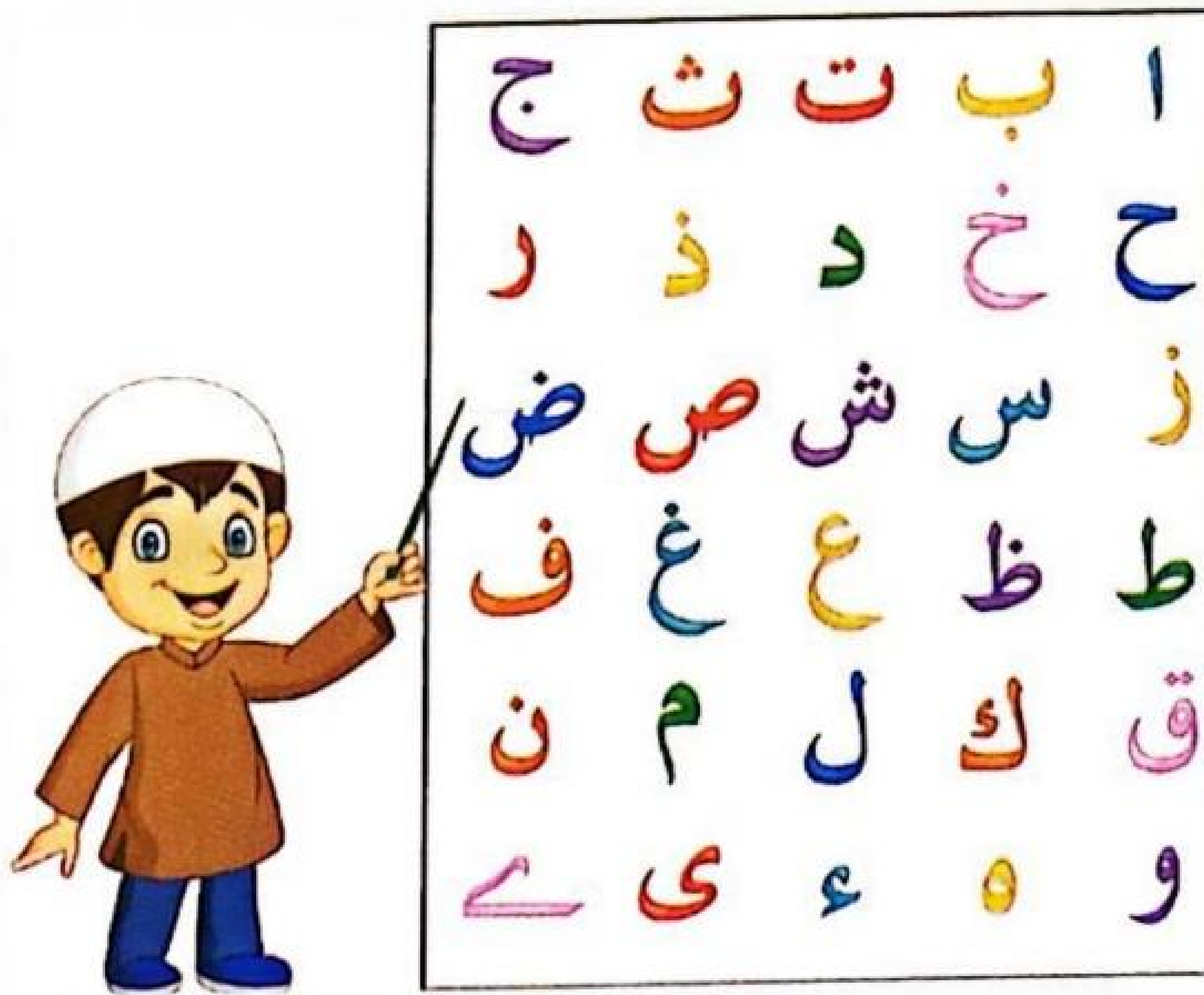
خَمسه وستَين الف ..... ٦٥،٠٠٠

ستَه وسبعين الف ..... ٧٦،٠٠٠

سَبعَه وثمانين الف ..... ٨٧،٠٠٠

ثمانيه وتسعين الف ..... ٩٨،٠٠٠

تسعه وتسعين الف ..... ٩٩،٠٠٠

بـۆ زانینـی چۆنیـەتی ژمـاردنی ژمـارەکان لـە (١٠٠،٠٠٠) وە بـۆ ملیـۆن بـەم شـێوەیە دەبێـت .

تِسعةَ عَشَرَ ألفا..... ١٩٠٠٠

عشرون ألفا ٢٠٠٠٠

مِیئْ ألف ... سەد هەزار ١٠٠،٠٠٠

مائتا ألف - میتین ألف ... دووسەد هەزار

ثَلاثْ مِیة ألف ... سێ سە د هە زار ٣٠٠،٠٠٠

اربعْ مِیئْ ألف ..... ٤٠٠،٠٠٠

خمسْ مِیئْ ألف ..... ٥٠٠،٠٠٠

سِتْ مِیئْ ألف ..... ٦٠٠،٠٠٠

سبعْ مِیئْ ألف ..... ٧٠٠،٠٠٠

ثمانْ مِیئْ ألف ..... ٨٠٠،٠٠٠

تِسعْ مِیئْ ألف ..... ٩٠٠،٠٠٠

میئْ ألف واحد ..... ١٠٠،٠٠١

میتین ألف وحد وعشرین ..... ٢٠٠،٠٢١

ثلاثْ میت ألف واربع مِیە واربعە ..... ٣٠٠،٤٠٤

تسعْ مِیئْ الف وثلاث میە وخمسین ..... ٩٠٠،٣٥٠

تسعْ میە وتسع وتسعین الف وتسع میە وتسعە وتسعین .... ٩٩٩،٩٩٩

لەملیۆنەوە بۆ ملیار :

ملیون ... ملیون ١،٠٠٠،٠٠٠

ملیونان - ملیونین ... دوو ملیون ٢،٠٠٠،٠٠٠

ثلاثة ملاین .. سێ ملیون ٣،٠٠٠،٠٠٠

عشر ملاین ... دە ملیون ١٠،٠٠٠٠٠

خَمسْتَعشْ ملیون ..... پانزە ملیون ١٥،٠٠٠،٠٠٠

عشرين مليون ..... ٢٠،٠٠٠،٠٠٠

تسعينْ مليون ...... ٩٠،٠٠٠،٠٠٠

مِيثْ مليون ..... ١٠٠،٠٠٠،٠٠٠

خمسْ مِيثْ مليون ..... ٥٠٠،٠٠٠،٠٠٠

تسعْ مِيثْ مليون ...... ٩٠٠،٠٠٠،٠٠٠

مليار ..... ١،٠٠٠،٠٠٠،٠٠٠

مليارين ..... ٢٠٠٠،٠٠٠،٠٠٠

ثلاثْ ميت مليار ..... ٣٠٠،٠٠٠،٠٠٠

تسعْ مِيت مليار ..... ٩٠٠،٠٠٠،٠٠٠

أنواع العدد
جۆرەکانی ژمارە

١-الأعداد المفردة : ژمارە تاکەکان :

من ١ إلى ١٠ ويلحق بها (مائة وألف)

لە ١ تا ١٠٠ هەروا (مائة - الف - مليون) چەندجارەکانیان

٢ ـ الأعداد المركبة: (دوو ژمارەییەکان)

من (١١ إلى ١٩) لە (١١ تا ١٩)

٣ ـ ألفاظ العقود : ژمارە دەییەکان

(عشرون، ثلاثون، أربعون، خمسون، ستون، سبعون، ثمانون، تسعون)

(٢٠ - ٣٠ - ٤٠ - ٥٠ - ٦٠ - ٧٠ - ٨٠ - ٩٠)

٤ ـ الأعداد المعطوفة :

من (٢١ إلى ٩٩) تذكير الأعداد وتأنيثها

نێرو مێی ژمارەکان بۆ زانینی نێرو مێی ژمارە پێویستە سەیری ژمێردراوەکە بکەین .

چەند تێبینیەکی گرینگ لە سەر ژمارەکان

١- العددان واحد واثنان يطابقان المعدود في التذكير والتأنيث في كل الاحوال وفي جميع صورها (الإفراد ، والعطف ، والتركيب)

ژمارەیەك و دوو ، وەك ژمێردراو دەبن لەڕووی (نێرو مێ) لەهەمووحاڵەتێكدا ، واتە بەتەنیا بێت یان لەگەڵ ژمارەی تر بێت .

طالبٌ واحدٌ ..... یەك قوتابی

امرأةٌ واحدةٌ .....یەك ژن

رَجّلان إثْنان .... دوو پیاو

طالبتانِ اثنتان ...دوو قوتابی

احَدَ عَشر رجلا ... یانزە پیاو

احْدى عشرة أمراة ... یانزە ژن

اثنا عشر مدرساً ... دوانزدە مامۆستا

اثْنتا عَشرةَ دَرَّجة ... دوانزدە نمرە

واحد وتسعون بيتاً ... نەوەدو یەك ماڵ

واحدة وتسعون مدينةً ...نەوەدو یەك شار

مائة طالبٍ وطالبةٍ ... سە قوتابی/ كوڕو كچ

٢ ـ الأعداد من ثلاثة الى تسعة ، تكون مخالفا للمعدود في جميع صورها ،فإن كان (المعدود) مذكرا،كان(العدد)مؤنثا والعكس صحيح .

ژمارەکان لە (٣) تا (٩) بە پێچەوانەی (ژمێردراون) لەهەمووشێوەکانی ئەگەر(عدد) نێر بێت (معدود) مێ دەبێت وەپێچەوانەکەشی ڕاستە .

اربعةُ رِّجالٍ ... چوار پیاو

اربعُ نساءٍ ... چوار ژن

خمسٌ وعشرون تفاحةٍ... بیست و پینج سێو

الف وخمسٌ خَلية ... هەزارو پێنج خانە

تسعةُ طلابٍ ... نۆ قوتابی پیاو

تسعُ طالبياتٍ... نۆ قوتابی ژن

٣ ـ العدد (عشرة): يخالف معدوده إذا كان مفردا

ژماره (ده) ئەگەر بەتەنیابوو ئەوا پێچەوانەی ژمێردراو دەبێت .

عشرُ درجاتٍ... دەنمره

عشرةُ أقلامٍ ... ده قەڵەم

مئة وعشرُ كتُبٍ ... سەدو ده كتێب

ويوافق معدوده إذا كان مركبا .

وەك ژمێردراو دەبێت ئەگەرلەگەڵ (١تا ٩)هات واته له (١١تا ١٩)

(اثنتا عَشرةَ إمرأة ... دوانزده ژن اثْنا عشرَ رَجُلا ... دوانزه پیاو)

تێبینی/

ژمار (١٠) لەهەمووحاڵەتێکدا پێچه وانەی ژمیردراوه جگه له (١١ تا ١٩)

٤ ـ ألفاظ العقود والمائة والألف ومضاعفاتهما لا تتغير بتغير المعدود (تذكيرا وتأنيثا)

ژماره دەییەکان و سەدو هەزارو ملیون ، وەك خۆی دەمێنیتەوه بەژمێردراو ناگورێت واته (معدود)

مائةُرجلٍ .... سەد پیاو

مائةُ امرأةٍ .... سه د ژن

مائة الف سنة .... سەد هەزارساڵ

مائة الف يوم .... سەد هەزار ڕۆژ

مليون وردة .... مليون گوڵ

مليون مّحارِب .... مليون جەنگاوەر

تێبینی/

ڕیزبەندی ژمارەو ژمێردراو .

- في العدد (واحد واثنان) يتقدم المعدود على العدد :

لەژمارەی (یەك و دوو) معدود پێش عدد ئەکەوێ .

كتابٌ واحدٌ - كتابانِ اثنانِ

العدد الترتيبي
ژمارەکانی پلەبەندی

کل الاعداد عدا (واحد واثنان) يتقدم العدد على المعدود فيها :

هەموو ژمارەکان جگەلە (یەك و دوو) عدد پیش معدود دەکەوێت .

ثلاثُ بناتٍ .... سێ کچ

اربعةُ فتيانٍ .... چوار کوڕ

عشرُ مجلاتٍ .... دە گۆڤار

عشرون كتاباً ... بیست پەرتوك

مائة آية ... سەد ئایەت

مليون حسنة .... ملیونێك چاکە

الف دينارٍ ... هەزار دینار

مليار جُندي .... ملیارێك سەرباز

الاوّل - الأُولى ..... یەکە م

الثاني- الثانية ..... دووەم

الثالث- الثالثَة ..... سێ یەم

الرابع- الرابِعَة ..... چوارەم

الخامس- الخامسة ..... پێنجەم

السادس- السادسة ... شەشەم

السابع- السابعة ... حەوتەم

الثامن- الثامنة ... هەشتەم

التاسع-التاسعة ... نۆیەم

العاشر- العاشرة ... دەیەم

الحادي عشر - الحادية عشرة... یازدەیەم

الثاني عشر - الثانية عشرة ... دوازدەیەم

الثالث عشر - الثالثة عشرة ... سیانزدەیەم

العشرون ... بیستەیەم

الواحد والعشرون - الواحدة والعشرون ... بیست و یەکەم

التاسع والتسعون - التاسعة والتسعون ... نەوەدو نۆیەم

و المائة ... سەدەیەم

المائتان ... دووسەدەهەم

المائتين .... دوو سەدەهەم

الثلاث مائة - الثلاثة مائة ... سێ سەدەیەم

المائة الف ... سەد هەزار

الالف ... هەزارەیەم

الالفان - الالفين ... دوو هەزارەیەم

المليون ... ملیونەیەم

„ تێبینی یەکەم "

العدد الترتيبي يكون دائما على وزنِ (فاعل) ويجب أن يوافق معدوده في التذكير والتأنيث والإفراد والتركيب .

- ژمارەی ریزبەندی هەمیشە لەسەر وەزنی (فاعل) دێت ، دەبێت وەك معدودەکەی بێت لەرووی (مفرد ، وجمع ، و مثنی) ومذكر ومؤنث ، لەبەرئەوەی دەبێتە (صفة) بۆمعدود .

البابُ الرابعُ .   الرابعُ : صفة مرفوع

عند المرحلةِ السابعةِ   السابعةِ : صفة مجرور

ئەگەر ژمارەکە دووانە ، بوو تەنها بەشی یەکەمی دەکریت بەوەزنی فاعل .

الفصلُ الخامسَ عشرَ

الفقرةُ السابعةَ عشرةَ

الجزءُ الواحدٌ والخمّسون

" تێبینی دووەم "

الاعداد عشرون- ثلاثون - اربعون- خمسون- ستون- سبعون- ثمانون- تسعون و مائة و الالف ومليون والمليار تبقى على حالها في العدد الترتيبي . ژمارەکانی (مائة والف وملیون و بلیون) وەك خۆی دەمێنەوە لەژمارەکانی (الترتيبي) الطالبة المائة .... الفقرة الالف ..... الخَليَّة المليون .

چۆنیەنی بەکار هێنانی ژمارە لە ڕستەدا

آني من مواليد سنة الف وتسع مية وخمسة وثمانين

من لەدایك بووی ساڵی هەزارو نۆسەدو هەشتا و پێنجم .

اشتريتُ قميصاً في السوق بخمستعش الف

لەبازاڕ کراسێکم بە پانزە هەزار دینار کڕی .

تبدأ الدوام الرَّسمي في الشهر التاسع في السنة الفين وتسعة عشر

دەوامی فەرمی لەمانگی نۆی ساڵی دوو هەزار ونۆزدە دەست پێ ئەکات .

سعر سَيَّارتي ثلاثة وثلاثون الفا وخمس مية دولار

نرخی ئۆتۆمبێلەکەم سی و سێ هەزار و پێنج سەد دۆلارە .

اني مَدِين لِصَديقي بمِليون واربعين الفاً

من ملیۆنێک و چل هەزاری هاورێکەم قەرزارم .

تبدأ الدورة في الثالث من الشهر الرابع

خولەکە لەسێی مانگی چوار دەست پێ دەکا .

راح أكتبُ الرسالة السابعة

نامەی حەوتەم دەنووسم .

السنة تتكون من اثنى عشر شهرا

ساڵ لەدوانزدە مانگ پێکدێت .

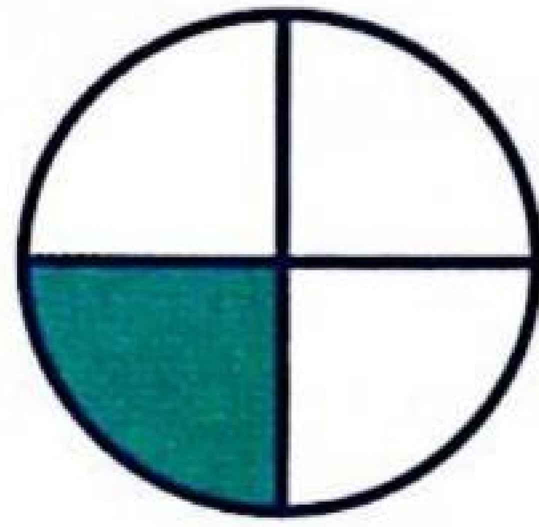
وثلاث مية و خمسة وستين يوما

وەلەسێ سەد و شەست و پێنج ڕۆژ .

هذا الكتاب يَحتوي على مية وحدة

ئەم پەرتوکە سەد یەکە لەخۆ دەگرێ

کەرتەکان
الکسور

نِصْف -------- نیوە ١/٢

ثُلث ---------- سێ یەك ١/٣

رُبْع --------- چارەگ ١/٤

ثَلاثْ أرْباع ---------- سێ لەسەر چوار ٣/٤

ثُلثانْ ----------- دوو لەسەر سێ ٢/٣

سُدُسْ ---------- شەش یەك ١/٦

واحد بِلْمِية ---------- یەك لەسەد ١/١٠٠

ارْبَعة اخْماس ---------- چوار لەسەر پێنج ٤/٥

ثَلاثْ أتْساع ------------ سێ لەسەر نۆ ٣/٩

الأسماء التجارية
ناوە بازرگانییەکان

تاجِر ________ بازرگان

مُشتري ________ کڕیار

بائع ________ فرۆشیار

دَین ________ قەرز

تَنْزيلات ________ داشکاندن

رأسْ مال ________ سەرمایە

وَکیل ________ بریکار

حِساب التَّوفیر ________ حیسابی پاشەکەوت

رِبْح ________ قازانج

خسارة ________ زە رە ر

مُقاولات ________ قۆنتەرات

شَحنْ ________ بار

اصابع اليد
پەنجەکانی دەست

خُنصر --------- پەنجە تووتە

بِنصّر ---------- پەنجەی دووەم (تەنیشت تووتە)

وسْطی ---------- پەنجەی ناوەڕاست

سَبابَة ----------- پەنجەی شەهادە

إبْهام ----------- پەنجەی گەورە

هەندێك پرسیاری گشتی بۆ نێرو مێ (مؤنث - مذكر)

ـ بيش الساعة - سەعات چەندە؟

- شْوكتْ تَرجَعْ / تَرجَعينْ - کەی ئەگەڕێتەوە؟

ـ شلون تَعْرفْ / تَعْرفينْ - چۆن ئەزانیت؟

ـ شْتْسَوي/ شْتْسَوينْ - چی ئەکەیت؟

ـ شتريدْ / شتريدينْ - چیت ئەوێ؟

ـ ليش لا - بۆ نا؟

ـ تگدر/ تگدرينْ تنْطيني --- ئەتوانی بم دەیتێ

ـ شقَصّرتْ ويّاك - کەم و کوریم چی بووە لەگەڵت؟

ـ لِوينْ تروحْ / تروحينْ - بۆ کوێ دەچیت؟

ـ مّمْكِن طَلَبْ - ئەکرێ داوایەک بکەم ؟

ـ شگدْ عْمْرك /عْمرچ - تەمەنت چەندە ؟

ـ چمْ مَرَة - چەند جار؟

ـ شنو هذا / هاي - ئەمە چییە؟

ـ شتگول/ شتگولينْ - چی ئەڵێیت؟

ـ أكو واحِد يگدر يساعِدْني؟ - یەکێک هەیە بتوانێ یارمەتیم بدات

کۆمەڵێك ووشەی جلفی عێراقی زۆر بە کارهاتوو

لیش .... لماذا - لِمَ ..... بۆ - بۆجی – لۆ - لۆچی

لیش واگف هنانَه --- بۆ لێرە وەستاوی

شنو - شو ... ماذا ... چی- چ

شنو اسْمك - شسْمك --- ناوت چیە

خلي یروح --- با بڕوا ، لێگەڕێ با بڕوا

خليني أحْچي --- ڕێگە بدە قسەبکەم

خلي الجنَطه یمَك --- جانتاکەلای خوت دانێ

خلي الصَونده بالتَنكي --- سۆندەکە بخەرە ناو تەنکی

خلي یَولي --- دەبا بڕوات

بیش - بِکَم - جَم --- بەچەندە - چەندە

بیش سعره - بِکَم سعره --- نرخی چەندە - سعری چەندە

بیش الساعَه - شگد الساعَة --- سەعات چەندە

شگد مْوَدَب --- چەند بەڕێزە

عَبالي --- وامزانی

عبالكْ مَشایفه --- ئەڵێی نەتبینیوە

علمّود --- لەبەرئەوە - بۆئەوەی

قَریتْ علمّود انجحْ --- خوێندم بۆئەوی دەرچم

جیتْ عَلمودكْ --- لەبەرتۆ هاتم

اکو شي --- هیچ شتێك هەیە

ماكو شي --- هیچ شتێك نیه

ماكو انتَ --- دیارنیت ، بۆ نات بینم

عِفتَه --- بەجێم هێشت ، وازم لێهێنا

عافني--- جێی هێشتم

عُوفني --- جیم بهێڵە - وازم لێ بێنە

عُوفَه --- جێی بهێڵە - وازی لێ بێنە

لَتعوفني --- جێم مەهێڵە

لَزَمتَه --- گرتم

لزمُوه الشرطة --- پۆلیس گرتیان

لَزَمتَك لَتخَجي --- لەخەت گیرای قسەمەکە

روحْ --- برۆ ، بۆ کوڕ

أروحْ --- دەرۆم ، بۆ تاکی کوڕو کچ

نروح --- دەرۆین ، بۆ کۆی کوڕو کچ

لیش مَتروحْ ویّاهُم؟ --- بۆ لەگە ڵ ئەوان نارۆی

راحتْ --- ڕۆیشت ، بۆ تاکی کچ

رحتِ ویّاهُم ؟ --- لەگەڵ ئەوان رۆیشتی ، بۆ تاکی کچ

رحتْ للسُوگ ؟ --- چوم بۆبازاڕ، بۆ تاکی کور

راح + فعل مضارع = سوف - س+ مضارع

راحْ انام ... سآنام ... سوف انام ... وا دەنووم - دەخەوم

راحْ اروح لِلْجامع ... سوف اذهب للمسجد ... دەچمە مزگەوت

التسويق
بازاڕکردن

مَلابِس نِسائية -------- جلی ئافرەتان

مَلابِس رِجالية --------- جلی پیاوان

يَشْماخ --------- جامانە

حَذْرية --------- کڵاو

مَززُوف --------- کون بوو

مَشگوگ ------- دڕاو

شِرَه ---------- کڕین

بَيع -------- فرۆشتن

رَهن --------- ڕەهن

بيش -------- بەچەند

چَم -------- چەند

چَم كيلو ؟ ------- چەند کیلۆ

فَدْ كيلو --------- کیلۆیەك

أريد كِيلْوَيْن -------- دوو کیلۆم دەوێ

بيش هايْ -------- ئەمە بەچەندە

بش الوَحْدة -------- دانەی بەچەندە

خَمسْ كيلْوات ------- پێنج کیلۆ

عِدْكَم شَخاطة ؟ -------شقارتەتان هەیە

لا بسْ عِدنا جِدَّاحة ------ نەخێر تەنیا چەرخمان هە یە

أرید فدْ شْویه مِنْ هذا ------ کەمێکی ترم دەوێ لەمە

اکو حَجمْ چِبیر ؟ ---------- قەبارەی گەورە هەیە

لا بس صَغیرْ مَوجود --------- نەخێر تەنیا بچوك هەیە

عِدکَم قَمْصانْ إلیْ ؟ --------- کراستان هەیە بۆ من

نعم أکو أحْجام وألوان -------- بەڵێ هەموو قەبارەو ڕەنگێکمان هەیە

هذا ضیّگ -------- ئەمە تەسکە

جیب لی حَجم آخر ---------- قەبارەیەکی ترم بۆ بێنە

ما یَصیر علیە ------- بۆم نابێت

أکو أکبر مِنْ هذا ؟ ------ لەمە گەورە ترتان هەیە

شْویَە ضیّگ ------- کەمێك تەسکە

هذا اللّون مایْعْجبني ------- حەزم لەم ڕەنگە نیە

أرید لَونْ فاتِح --------- ڕەنگێکی کراوەم دەوێ

أکو مَحل لِلأحْذیة اهْنَه ؟ ------- دوکانی پێڵاو هەیە لێرە

هذا لَحم ایش ؟ ------- ئەمە گۆشتی چیە

بَله زحْمَه اریدْ چم قطعة ------- ئەزیەت نەبی چەند پارچەیەکم دەوێ

عِندكْ قیمه ؟--------- قیمەت هەیە

ارید بعدْ شْویه -------- تۆزێکی ترم دەوێ

هي کْلش هْوایه --------- ئەمە زۆر زۆرە

چۆنیەتی بەکار هێنانی دەستەواژەی (راح) ڕۆشتن

تعال نُروح ..... وەرە بڕۆین

ما أروحْ ويّاك ..... لەگەڵ تۆ ناڕۆم

رحتْ للسوگ؟ ..... چووی بۆ بازاڕ

لا مارحتْ..... نەخێر نەچووم

ليش مارحتْ ؟..... بۆ نەچووی

شوكتْ ترّوح ؟ ..... کەی دەڕۆی

تروحين لِلمَدْرَسة ؟..... دەچیە قوتابخانە

لا بارِحة رحْنا ..... نەخێر دوێنێ چووین

رحتو ويّه مّنو ؟ ..... لەگەڵ کێ چوون

الجماعـَة وينْ رّاحوا ؟.....جەماعەت بۆکوێ چون

چۆنیەتی بەکارهێنانی هەندێک دەستەواژە بەشێوەی (تاک و کۆ)

تاکی نێر مخُبَل شێت

تاکی مێ مُخَبْلَة شێت

کۆ مَخابلْ شێتەکان

تاکی نێر غالي بەنرخ

تاکی مێ غاليَة بەنرخ

کۆ غَوالي بەنرخەکان

„ تێبینی "

دەستەواژەی (غالي) بەدوو واتا بەکاردێت :

یەکەم : بۆ کڕین و فرۆشت

دووەم : بۆ ڕێزگرتن و دەربڕینی خۆشەویستی

عافیَة .... بۆدەست خۆشیە

عَوافي .... دەست خۆشی لەکۆمەڵێک

زَنگین .... دەوڵەمەند

زَنگینِة .... دەوڵەمەند

زَناگینْ .... دەوڵەمەندەکان

مِسْکینْ .... هەژار

مِسْکینَة .... هەژار

مَساکینْ .... هەژارەکان

سچینْ..........چەقۆ

سَچاچینْ .....چەقۆ کان

دُوکَان........ فرۆشگا

دَکاکینْ ......فرۆشگاکان

فانُوس............. چرا

فَوانِس .... چراکان

گفتوگۆ لە بازار

قُماش ناعِم **** قوماشی نەرم

قُماش خَشِن **** قوماشی زبر

گـطنْ **** لۆکە

جَوارِبْ **** گۆرەوی

ذِراعْ **** قۆڵ

كَتَفْ ،چتفْ**** شان

منْ رُخَصَتَك عِدكُم قُمصان جَدِيده ؟ **** بەیارمەتیت کراسی تازەتان هەیە

قَميص نُصْ رِّدانْ **** کراسی نیوقۆڵ

قَميصْ أبّو رِّدانْ **** کراسی قۆڵ درێژ

أحْجام چبيرة **** قەبارەی گەورە

ما أحبْ هذا الُلون **** حەزم لەم ڕەنگە نیە

أگدر أرَجْعَه ؟ **** دەتوانم بیهێنمەوە

تگدر تَشَوفْني غَيرْ نَوعِية ؟ **** دەتوانی جۆرێکی ترم پیشان بدەی

هذا مَيَصِرْ لي *** ئەمەیان بۆم نابێت

العمل والمهن
(کارو پیشه)

ئەندازیار **** مُهندِس

ئه ندازیاری شارستانی ***** مُهَندِس مَدَني

ئەندازیاری میکانیکی ***** مُهَندس مِیکانیکي

ئەندازیاری تەلارسازی ***** مُهندس مِعماري

پرۆگرام سازی کۆمپیوتەر ***** مُبرّمَج کُمبیوتَر

ڕوپێوکار ***** مَسَّاح

وێنەکێشی ئەندازیاری ***** رَسَّام هِنْدَسي

مامۆستای زانکۆ ***** أُستاذ جامعي

مامۆستای ئامادەیی ***** مُعلَّم إعْدادي

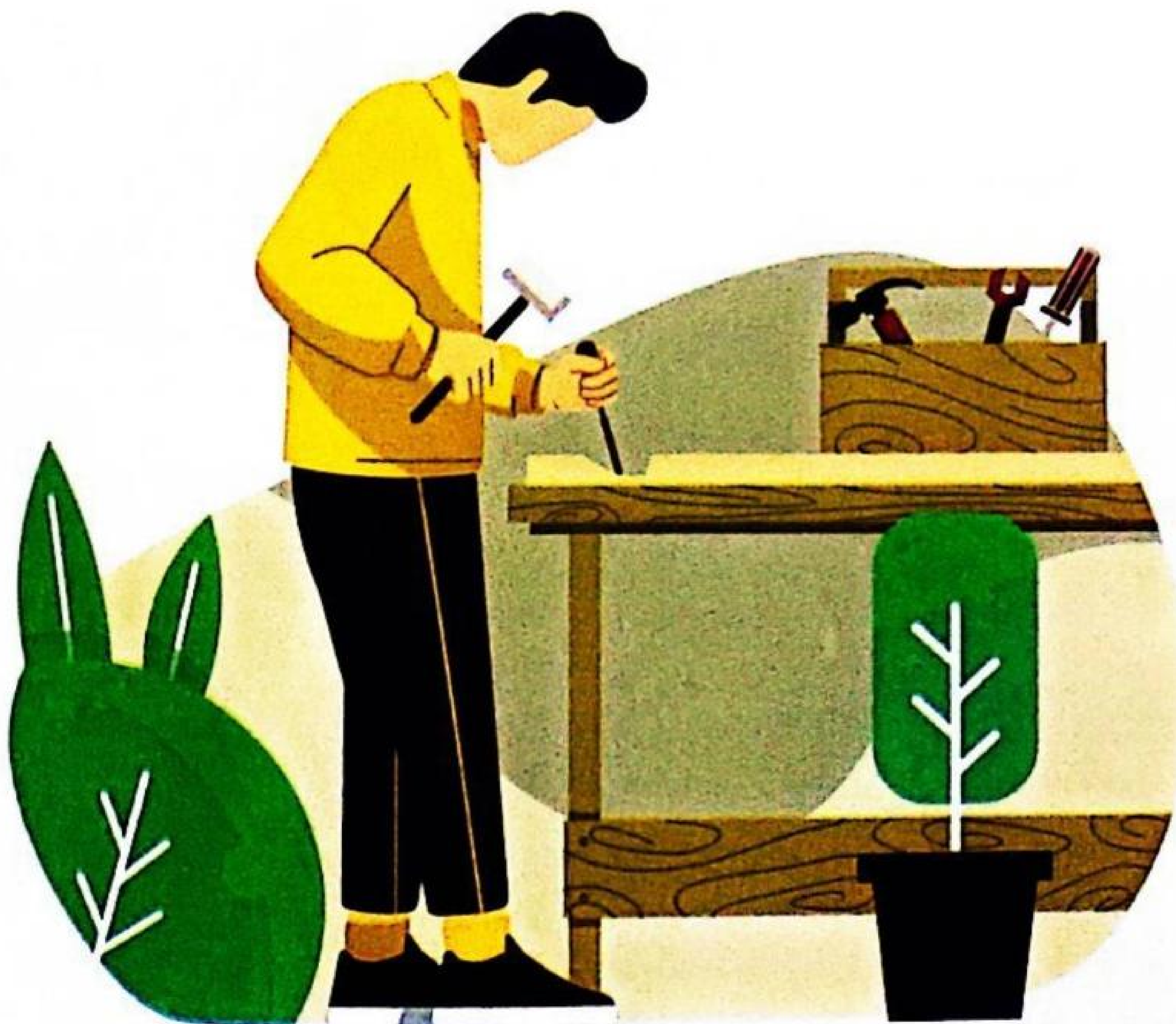
مامۆستای سەرەتایی ***** مُعلَّم إبْتدائي

دارتاش ***** نجَّار

پزیشك **** طَبیبْ

ئاسنگەر ***** حدَّاد

کەشتیەوان **** بحَّار

إعلام وصحافة ومراسلين
ڕاگەیاندن و ڕۆژنامەوان و پەیام نێران

وەزارەتی ڕاگەیاندن **** وزارة الإعْلام

ڕۆژنامەوانی **** الصّحافة

چاودێری ڕۆژنامەوانی **** الرّقابة الصّحفية

ڕۆژنامەوان **** صُحَفي

پەیامنێری سەربازی **** مُراسِل عَسْكري

ئەمە بینای وەزارەتی ڕاگەیاندنە ؟ **** هذا مَبْنى وزارة الإعْلام

بە ڵێ چیت دەوێت **** نعم شتُرِيدْ ؟

دەمەوێت چاوم بە هەندێك كەسایەتی بكەوێت **** اريدُ مُقابَلة بَعض الشخصيات

لە ڕۆژنامەوانی یان لە ڕاگەیاندن ؟ **** من الصحافة امْ منَ الإعْلام

لە هەمووی **** منَ الجَميع

كەناڵی تەلەفزیۆنی **** قَنوات تَلَفزيّون

كەناڵی ئاسمانی **** قنوات فَضائِيّة

بەرنامەی ڕۆژانە **** برْنامج يومى

بەرنامەی هەفتانە **** برنامج أسبوعي

كەناڵی ناوخۆیی **** قنوات محليّة

شیکردنەوەی دەستەواژەی (صدق)

سەیری دەستەواژەی (صدق) بکەن بۆ چەند واتا بەکاردێت !!

صِدْقْ .... ڕاستگۆیی / چاوگ

صَدِیق .... هاوڕێی کوڕ

صَدِیقة .... هاوڕێی کچ

صَداقة .... هاوڕێیەتی

أصْدِقاء .... هاوڕێکان / کۆی نێر

صَدیقاتْ .... هاوڕێکان / کۆی مێ

صَدَقَة .... خێرو چاکە ، بەخشین

صَدَقَ .... ڕاستی کرد / بۆ کوڕ

صَدقُوا .... ڕاستیان کرد / کۆ نادیار

صَدَقَتْ .... ڕاستی کرد / بۆ کچ

ما أصَدَّقْ / ما أصَدكْ .... باوەڕ ناکەم / تاکی نێرو مێ

صدَقْتَ .... ڕاستت کرد / کوڕ

صدِّقُوني .... باوەڕ م پێی بکەن / بۆ کوڕو کچ

صدَقتِ .... ڕاستت کرد / بۆ کچ

صادِق + صَدِّیق .... ڕاستگۆ / بۆ کوڕ

صدَقتُمْ / صَدکْتوا .... ڕاستتان کرد / کۆ نێر

صادِقَة .... ڕاستگۆ / بۆ کچ

چەند دەستەواژەیەك لەسەر (كردنەوەو داخستن)

فتحَ البابْ .... دەرگا كەی كردەوە / ڕابردوو

يَفْتَحْ البابْ .... دەرگا كە دەكاتەوە / داهاتوو

إفْتَحْ البابْ .... دەرگاكە بكەوە / فەرمان كردن

إدفعْ البابْ .... باڵ بەدەرگاكەوە بنێ / فەرمان كردن

سَدّ البابْ .... دەرگاكە دابخە / فەرمان كردن

إكْفلِ البابْ .... دەرگاكە كليل بدە

لا تفتح البابْ .... دەرگاكە مەكەوە / نەرێ

لا تَسدّ البابْ .... دەرگاكە دامەخە / نەرێ

خَلي البابْ مفتوح .... با دەرگاكە كراوە بێت

سدّ الْباب وَراكْ .... دەرگاكە دابخە وای خۆت

دَفْتَحَه .... دە بيكەوە

دَسدَه .... دە دايخە

ما أفْتَحْ .... دايناخەم

ليش ما تَفْتَحْون ؟ .... بۆ نايكەيەوە

مَتْسَدْ .... دا ناخرێت

هذا المَحَل مَفْتوّح .... ئەم دوكانە كراوەتەوە

شوَكتْ تَفْتَحون ؟ .... كەی دەيكەنەوە

باللّيْل نَفْتَح .... بەشەو دەيكەينەوە

إحْنَه فاتحينْ منَ الصّبح ..... ئێمە لەبەيانيەوە كردوومانەتەوە

چەند دەستەواژەیەکی تایبەت بە (ئۆتۆمۆبێل)

جيتً بِالسيًّارة .... بەسەیارە هاتم

بالسيًّارة أروح .... بەسەیارە دەڕۆم

راحْ أسافر بالسيًّارة .... بەسەیارە سەفەردەکەم

صَعدتً بالسيًّارة .... سواری سەیارە بووم

هسه راحْ تَطْلعْ السيًّارة .... ئێستا سەیارکە دەردەچی

طَلعَتِ السيًّارات .... سەیارکان دەرچوون

ما چانْ أكو سيًّاراتْ .... سەیارەکان لەوێ نەبوون

نَزِلْ .... دابە زە

إرْجَعْ شْويه .... کەمێك بگەڕێوە دواوە

أُكُف اهْنَه .... لێرە بوەستە

إطْلعْ مِنه .... لێرەوە دەرچۆ

إطْلعْ لِگدام .... بۆ پێشەوە برۆ

تَحرَّكْ بلا زَحْمه .... بجولێ بە ئەرك نەبێ

خلي يَصْعَد .... با سەر کەوێ

خلي يَنْزِلْ .... با دابەزێ

خلي يطلعْ .... با دەربچێ

إمشِ مِنَّه .... لێرە برۆ

لوفْ مِنّايه .... لێرە پێچ بکەوە

دِرْبالكْ لا تَطلعْ ..... ئاگاداربە دەرمەچۆ

لا تلْوًفْ ...... پێچ مەکەوە

لا تْوگف ...... مەوەستە

لا تَنزِلْ ...... دامەبەزە

لا تَصْعَدْ ...... سەر مەکەوە

إدْفَعْ شّويَّه ...... کەمێك پاڵنێ

جَرَّه لِورَه ...... بۆ دواوه ڕایکێشه

گدامك سيَّارة ...... لەبەردەمت سەیارە هەیە

گدامك نازِل ...... لەپێشەوە دابەزین هەیە

أوگف بالسرَّه ..... بەسەرە بوەستە

سَيطرة كدًامك ...... لەبە ر دە مت خاڵی پشکنین هەیە

وراك سيَّارة ...... لەدواتەوە سەیارە هەیە

بصَفَك سيَّارة ...... لەتەنیشتەوە سەیارە هەیە

دِرْبالك لِوَره ...... ئاگاداری دواوە بە

شَغِلْ السَيارة ...... سەیارەکە ئیش پێبکە

بدِّلْ الجير ..... گێرەکە بگۆڕە

إكسرْ علْ يمّنه ...... بەلای ڕاستدا بیشکێنەوە

إكْسرْ عَلْ يّسره...... بەلای چەپدا بیشکێنەوە

لا تَكْسرْ عَليهْ ...... مەشکێنەوە سەرم

إلزمْ بريكْ...... ئیستۆپ بگرە

إگعد علْ كشنْ ...... لەسەر کوشنەکە دانیشە

نَظِفْ الكشنْ ...... کوشنەکە پاك بکەوە

لا تخلي رِّجْلك علْ دَشْبُول ..... قاچت لەسەر داشبول دامەنێ

صَعّدْ الجامَه ...... جامەکە بەرزکەوە

نزلْ الجام ...... جام بێنە خوارەوە

إگعد بالصَدرْ ...... لەپێشەوە دانیشە

إگعدْ لِوره ..... لەدواوە دانیشە

چم نَفر ؟ ...... چەند نەفەر

نفراتْ هّوايه...... نەفەری زۆر

مَرّاية مَكسّورة ...... ئاوێنەکە شکاوە

إلزمْ ستيرن ..... سوکانەکە بگرە

إنگلبتِ السيَّارة ...... سەیارە وەرگەڕا

نووسینی: ظاهر صمد بالیسانی

چەند دەربڕینێك لەسەر (لەبیرکردن – نسیان)

نَساني ...... لەبیری کردم

وآنی راحْ أنْساها ...... منیش ئەو لەبیردەکەم

يلّلي نَساك ...... ئەوەی لەبیری کردی

إنْساه ...... لەبیری بکە / بۆ کوڕ

إنْساها ...... لەبیری بکە / بۆ کچ

نسیناکُم ...... لەبیرمان کردن

وانتّو نَسیتّونا ...... ئێوەش ئێمەتان لەبیر کرد

أنْسی روحي ...... گیانی خۆم لەبیردەکەم

وما أنْساکُم ...... بەڵام ئێوە لەبیر ناکەم

مّوسَهل انْساکّم ...... ئاسان نیە لەبیرتان بکەم

شّوکتْ تَنْسە؟ ...... کەی لەبیر دەکەی

ينْسّون إبْساعْ ...... زوو لەبیر دەکەن

أبدْ ما أنساچ ...... هەرگیز لەبیرت ناکەم

منّو گال ...... کێ ووتی

آني ناسیچ ...... من لەبیرم کردووی

إنْسە همّومَكْ ...... خەمەکانت لەبیر بکە

إنْسىَ الماضي ...... رابردوو لەبیر بکە

شلّون أنْساکّم ؟...... چۆن لەبیرتان بکەم

لا تنساني ..... لە بیرم نەکەی

شلون أگدر أنْساكْ !!..... چۆن دەتوانم لەیادت کەم

والله ما نَسیتَك ...... بەخوا لەبیرم نەکردووی

نسیتّ أجي ..... بیرم چوو بێم

مو تنْسە خابرّني ..... بیرت نەچێ تێلم بۆ بکە

صدگني ما نا سِیك ...... بروام پێبکە لەبیرم نەکردووی

هاي اوّلْ مرّة أنْسە ...... ئەمە یەکەم جارە لەبیرم دەچێ

چۆنیەتی بەکار هێنانی دەستەواژەی (عبالي - وامزانی)

عَبالي ____ وام زانی / بۆ ، کورو کچ

عَبالْنا ____ وامان زانی / کۆی ، کوڕو کچ

عَبالَكْ ____ وات زانی / کوڕ ، بەرامبەر

عَبالَجْ ____ وات زانی / کچ ، بەرامبەر

عَبالْكم ____ واتان زانی / کۆ ، کوڕ ، بەرامبەر

عبالجنْ ____ واتان زانی / کۆ ، کچ ، بەرامبەر

عبالْها ____ وای زانی / کچ ، نادیار

عبالّه ____ وای زانی / بۆ، کچ ، نادیار

نموونه :

عبالكمْ ما أجي لِلدَّوام ؟

واتان زانی نایەم بۆ دەوام

عبالْنا ماكُو دَوام

وامان زانی دەوام نیه

عبالَكْ آني ناسيكْ ؟

وادەزانی من لەبیرم کردووی

چۆنیەتی بەکارهێنانی دەستەواژەی (حضن - لەباوەش گرتن)

حُضنْ ---- باوەش

حَضَنَ ---- لەباوەشی گرت / کوڕ

حاضِن ---- ئەوەی لەباوەش دەگرێ / کوڕ

حاضِنة ---- ئەوەی لەباوەش دەگرێ / کچ

حَضانَة ---- داینگە ، واتە مناڵ دەگرێتە خۆی

إحْضني ---- لەباوەشم بگرە ، فەرمانە

يَحْضُن ---- لەباوەش دەگرێ ، بۆ نادیار

حُضْنًا ---- باوەشی ئێمە

أحْضانَهُم ---- باوەشی ئەوان

ليش ماتَحْضّني ---- بۆ لەباوەشم ناگری

حُضْنَكُم ---- باوەشی ئێوە

ما أريد أحْضّنك ---- نامەوێ لەباوەشت بگرم

ما أحْضّنَك ---- لەباوەشت ناگرم / بۆ نەرێ نەفی

نامْ بحْضّني ---- لەباوەشم خەوت

چەند ڕستەیەک :

يمّه ليش ما تحْضني ____ دایکە بۆ لەباوەشم ناگری

والله حضْنَچ أحلى وطَن ____ بەخوا باوەشت جوانترین نیشتیمانە

مْحْتاجْ حُضْنَك ____ پێویستم بە باوەشتە

تعالْ إحْضّني ____ وەرە لەباوەشم بگرە

حضْنَك يدَّفيني ____ باوەشت گەرمم دەکاتەوە

مِنْ زمانْ مَحروم مِن حُضْنَچ ____

دەمێکە لە باوەشی تۆ بێ بەشم

محادثة في الجامعة
گفتوگۆ لەزانکۆ

صباح الخير ...... بەیانیت باش

ساعَة بيش؟ .... کاتژمێر چەند

يَبدي .... دەست پێ دەکات

المَحاضرة ..... موحازرە

ساعة ...... کاتژمێر

ثمانية ونَص .... هەشت و نیو

شنو مَوضّوع المَحاضَرة ؟ ...... بابەتی موحازرە کە چیە

ما أعْرف شنو عِدنَه ...... نازانم چیمان هەیە

جِبْتلي المَلازم ؟ ..... مەلزەمەکانت بۆهێنام

لا نسيتْ ...... نەخێر بیرم چوو

شوَكتْ تَخلصْ المَحاضرة ؟ ..... کەی موحازرە کە تەواودەبێت

ساعة وَحدة ونُص ...... سعات یەک و نیو

شنَسَوي وَرى المَحاضرة ؟ .... چی بکەین دوای موحازەرە

نروح لِلمَكتبة .... دەچینە کتێبخانە .

نووسینی: ظاهر صمد باليسانى

محادثة في السوگ
گفتوگۆ لەبازاڕ

وين صاير السوگ الأحْذيه ؟ .... بازاڕی پێڵاوله کوێیه

أحسَنْ محَل وينْ صاير ؟ .... چاکترین دووکان له کوێدایه

أريد أشْتري حاجات مِنَ السُّوگ .... دەمەوێت شت بکڕم له بازاڕ

شوكتْ تعَزْلون المَحل ؟ ...... کەی دووکان دا دەخەن

اكو رگي بَهَلْ مناطِق ؟ ...... شووتی هەیه لەم ناوچەیەدا

عدكم بَطّيخ ؟ .... کالەکتان هەیه

إنْطينى كيلو لِيمون ..... یەك کیلۆ لیمۆم بدەن

الكيلو چم واحِد ؟ ..... کیلۆیەك چەند دانەیه

بلا زحْمه وزّنلي هاي .... بە ئەرك نەبێت ئەمەم بۆ بکێشه

عدكُم تُفاح أخْضَر ؟...... سێوی سەوزتان هەیه

هذا الخَسْ شّوية خايسْ ...... ئەم کاهوه تۆزێك سیس بووه

حطْ لي بعلاّگة .... بۆم بخه عەلاگه

عِدكُم صنْدوگ الحاجات ؟........ سندوقی پێداویستیەکانتان هەیه

ماعِدْنه خَضْروات ...... سەوزەمان نیه

هاي فَواكِه مو زينّه ...... ئەم میوانه جوان نین

جبتْلَك كَعُوب ...... کەنگرم بۆ هێناوی

بعض المصطلحات السياسية
هەندێك چەمكی ڕامیاری

پارتەكان و رامیاری **** الأحْزاب ، والسياسة

ئەندام و سەرۆك **** عضْو ورَئيس

كاندیدێك دیاری دەكات **** يرْشِحْ مُرَشحًا

هەڵمەتی هەڵبژاردن **** حَمْلة إنْتخابيَة

دەنگ دەدات **** يَقترِع ، يصوت

سندوقی دەنگدان **** صَنْدوق الإقْتِراعْ

بازنەی هەڵبژاردن **** دائرة إنْتِخابات

سەر دەكەوێت **** يَفوز - ينْتَصر - إنْتِصار

سەر نەكەوتن **** فَشَل

دەدۆڕێت **** يَهْزِم

نادۆڕێت **** ما يَنْهَزِم

زۆرينه **** أكْثَرِيَة

دەنگ **** صَوْت

دەنگدەر **** ناخِب

شارەوانی **** بَلَدية

پارتی دەسەڵات **** الحزبْ السلطة

دادوەر****الحاكِم

چەند ووشەیەك و دەستەواژەیەك (لەبواری بزیشكی - الطبي)

الأمْراض .... نەخۆشیەكان

طّب .... زانستی پزیشكی

طّبابَة .... پیشەی پزیشكی

طَبيبْ .... پزیشك

اطِبّاء - أطِبة .... پزیشكەكان

طَبيبة .... پزیشكی ئافرەت

طَبيبْ إختصاصي .... پزیشكی پسپۆر

طَبيب الامراض النسائية .... پزیشكی نەخۆشیەكانی ئاقرەتان

طبيب الامراض الجِلْدية .... پزیشكی نەخۆشیەكانی پێست

طبيب الامراض النفسية .... پزیشكی نەخۆشیە دەروونیەكان

طبيب أمراض الاطفال .... پزیشكی نەخۆشیەكانی منداڵان

طبيب الاسنان .... پزیشكی ددان

طبيب الحنجرة والأذن و الأنف .... پزیشكی قورگ و گوێ و لووت

اختصاصي البَولية (الكلى والمثانة) .... پسپۆڕی میزەڕۆ گورچیلە و میزڵدان

طبيبْ جَرّاح .... پزیشكی نەشتەرگەری

طبيب صَيدلاني .... پزیشكی دەرمانساز

طبيب بيطري .... پزیشكی بە یتاڵ

مساعد طبيب .... یارمەتیدەری پزیشك

المُضَمِد .... برینپێچ

معاون طبي .... یارمە تیدەری پزیشكی

مّمرِض- مّمرِضة .... پەرستار

مستشفى التعليمي .... نەخۆشخانەی فێرکاری

الامراض الجلدية .... نەخۆشیەکانی پێست

الوِلادة .... منداڵ بوون ، لەدایك بوون

المركز الطبي .... سەنتەری پزیشکی

المُجمع الطبي .... کۆمەڵگەی پزیشکی

الطبابة العسكرية .... پزیشکی سەربازی

المُختبر الطبي .... تاقیگەی پزیشکی

المَركز الاستشاري .... سەنتەری ڕاوێژکاری

كلية الطّب .... کۆلێژی پزیشکی

كلية التمريض .... کۆلیژی پەرستاری

معهد التمريض .... پەیمانگەی پەرستاری

التحليل الطبي .... شیکاری پزیشکی

تحليل الدَّم .... شیکاری خوێن

تحليل البَول .... شیکاری میز

الفحص الطبي .... پشکنینی پزیشکی

الدَّواء .... دەرمان

الداء .... دەرد

حُقنة (إبْرە) .... دەرزی

مُخدِر .... هۆشبەر

مُسكِن .... هێورکەرەوە

مُهدِيء .... هێواشکەرەوە

مُطَهِر .... پاکەرەوە

تعقيم .... پاکەردنەوە

مَنشِط .... چالاك كەرەوە

تبيض .... سپیکردنەوە

مَزيل الرائحة .... بۆن لابەر

الدواء العشبي (اعشاب) .... دەرمانی گیایی

جريح - مَجروح .... بریندار - زامدار

إحتراق .... سوتان - سوتاوی

كسر .... شکان

باطني .... هەناوی

وَرَم .... گرێ

حَبّ .... زیپکە

صَلَع .... کەچەڵی

حَصْوَة - حَصى الكلية .... بەردی گورچیلە

حَمْل .... دووگیانی

نَزيف .... خوێن بەربوون

الآلم المَفاصِل .... ئازاری جومگەکان

تساقُطْ الشَعْر .... قژ هەڵوەرین

الألَم - الوَجْع .... ئێش و ئازار

ضَغط الدَم .... پەستانی خوێن

شلون أسْتعْمِلَه .... چۆن بەکاری بێنم

بعدَ الأكل .... دوای نان

مَرَتينْ باليوم .... رۆژی دووجار

عِدكَم دَوه ما الإسهال ؟ .... دەرمانی سکچوونتان هەیە

أخافْ مو زين .... دەترسم باش نەبێت

أريد دَوه مَطهِر للجَرح .... دەرمانی پاك کردنەوەی برینم دەوێت

هالدّوه فَيضّر بالمَعْده؟ .... ئەم دەرمانە زیانی نیە بۆ گەدە

بطني يّوجَعْني .... سكم دێشێت ، ئازارم دە دات

راسي يّوجَعْني .... سەرم دیشیت ، ئازارم دە دات

عدكم مّسَكِنات ؟ .... ئازار شكێنتان هەیە

گلبي يدّوگ بِسّرعة .... دڵم بەپەلە لێدەدات

عندي وَجَع في البَطن .... ئازار لە سكی هەیە

عندي وجع في الأذن .... ژانی گوێم هەیە

صيخ لي دكتور .... پزیشكم بۆ بانگ بكە

وين أكو اقّرَبْ مّستشفی؟ .... لە كوێ نزیكترین نەخۆشخانە هەیە

إنتظرْ شْويه .... كەمێك چاوە ڕێ بكە

اكو صيدلية؟ .... دەرمانخانە هەیە

ما اگدر انام؟ .... ناتوانم بخەوم

عندي سّعال .... كۆكەم هەیە

إخْلعْ ملابِسّك .... جلە كانت داكەنە

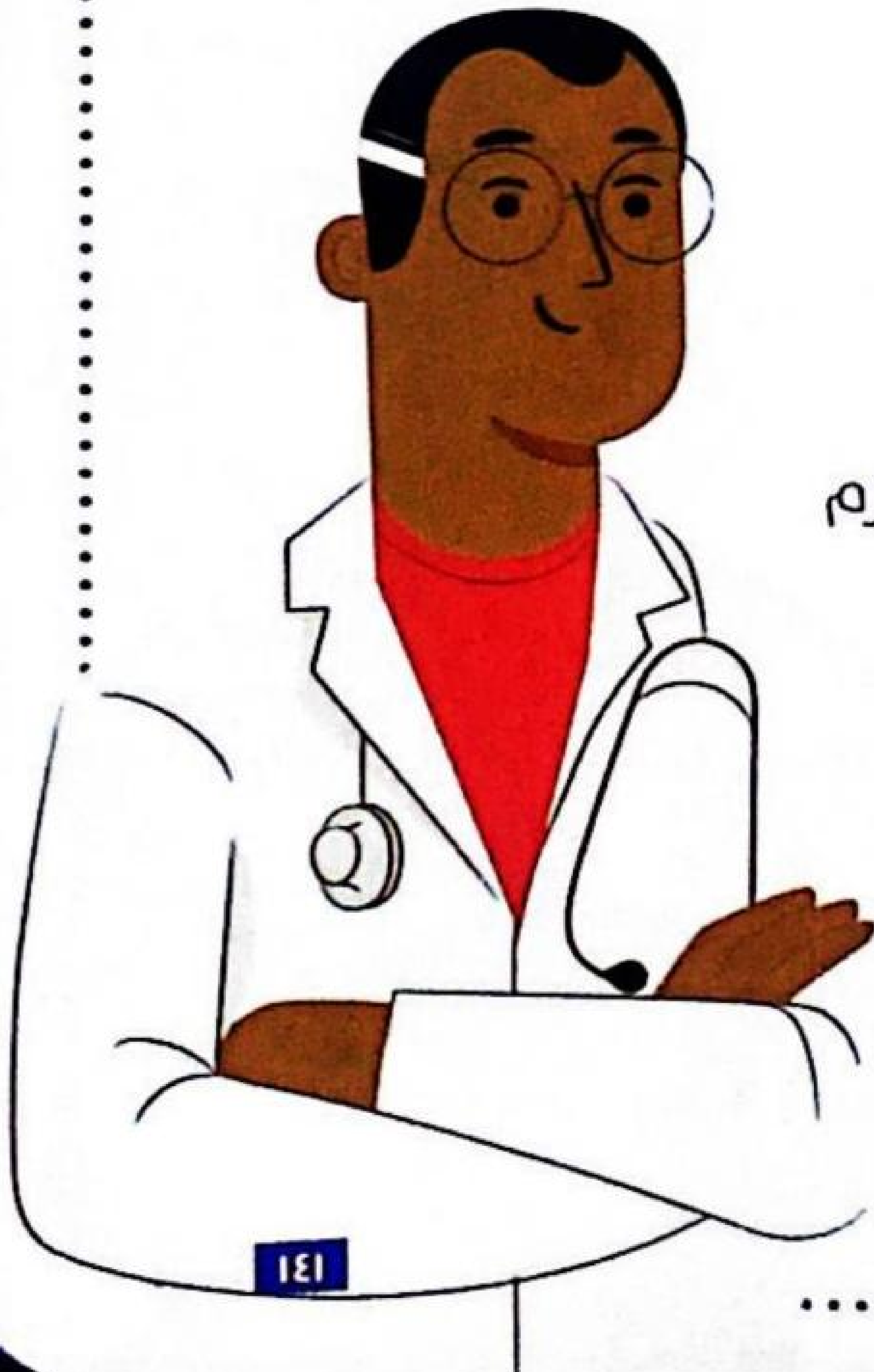
أحسْ بتَحَسُن .... من هەست بەچاك بوون دەكەم

عندي ألم باسناني .... ژانم هەیە لە ددانم

ما اريد أخْلَعَه .... نامەوێت دایكەنم

تصير زين بعد ايام .... دوای چەند ڕۆژێك باش دەبی

أتمنی لك الشفاء .... هیوای چاك بوونەوەت بۆ دەخوازم

چەند گفتوگۆیەک لەسەر (نەخۆشیەکان – الامراض)

شلونك .... چۆنی

آني زين الحمد لله .... من باشم سوپاس بۆ خوا

آني مريض .... من نەخۆشم

ابوكم شلون صَحْته ...... باوکتان تەندروستی چۆنە

مو زين .... باش نیە

عندَه وجَع فی البطن .... لە سکی ئازاری هەیە

عنده وجع في الرأس .... لە سەری ئازاری هە

عِندي حكّة ...... خورشتم هەیە

عِندي وجّع بسني .... ئازار لە ددانم هەیە

زُكام +رَشَح .... هەڵامەت

صيحوا لي دكتور ..... بزیشكم بۆ بانگ بكەن

الطبيب ماجاي اليوم ...... بزیشك ئەمڕۆ نەهاتوە

ماكو شي .... هیچ نیە

إسْتخدِم ها الدواء ...... ئەم دەرمانانە بەکار بێنە

إن شاء الله تصير زين ...... ان شاء الله باش دەبی

ممكن تنصحني دكتور .... ئەکرێت ئامۆژگاریم بکەی دکتۆر

وگعَتْ حشوة السني ...... حەشوەی ددانم کەوت

هەندێك دەستەواژە سەبارەت بە (نەخۆشی و نەخۆشخانە)

ضَغط الدَم ***** فشاری خوێن

وَجْع ***** ئازار

وَرَم ***** ئاو سان

جَرحْ ***** برین

مَرَضْ ***** نەخۆشی

نَزيفْ ***** خوێن بەربوون

سَكْتە **** سەكتە

كسرْ ***** شكان

فَسخْ ***** لەجێ چوون

إنسيداد ***** گیران

مَغص ***** ترشەلۆك بوون

مضران أعْور ***** ڕیخۆڵە كوێرە

حَبْ ***** زیپكە

دُوخة ***** سەرگێژە

زُوعة ***** ڕشانەوە

كُحَة ***** كۆكە

سخُونَه ***** تا

نَشْلَه ***** هەڵامەت

مَشي *****سك چوون

هەندێك ڕستە :

عِندَك وجعْ ***** ئازارت هەیە

عینَك مُتورم **** چاوت ئاو ساوە

عِندَك حساسية بالإبْرَة ؟ ***** حەساسیەت بەدەرزی لێدان هەیە

شنو المَرض مالتَك ؟ ***** نەخۆشیەكەت چیە

عِندك نَزيف داخلي ! ***** خوێن بەربوونی ناوەكیت هەیە

ضاربَة سَكْتَه ! ***** سەكتە لێی داوە ، جەڵتە

رِجْلي مَفسّوخَة ***** قاچم لەجێ چووە

أزَوّعْ ***** ئەڕشێمەوە

أكَح هْوايه ***** زۆر دەكۆكم

عِندَه سخُونَه ***** تای هەیە

شنو مَنشُول ؟ ***** چیە ؟ هەڵامەتتە

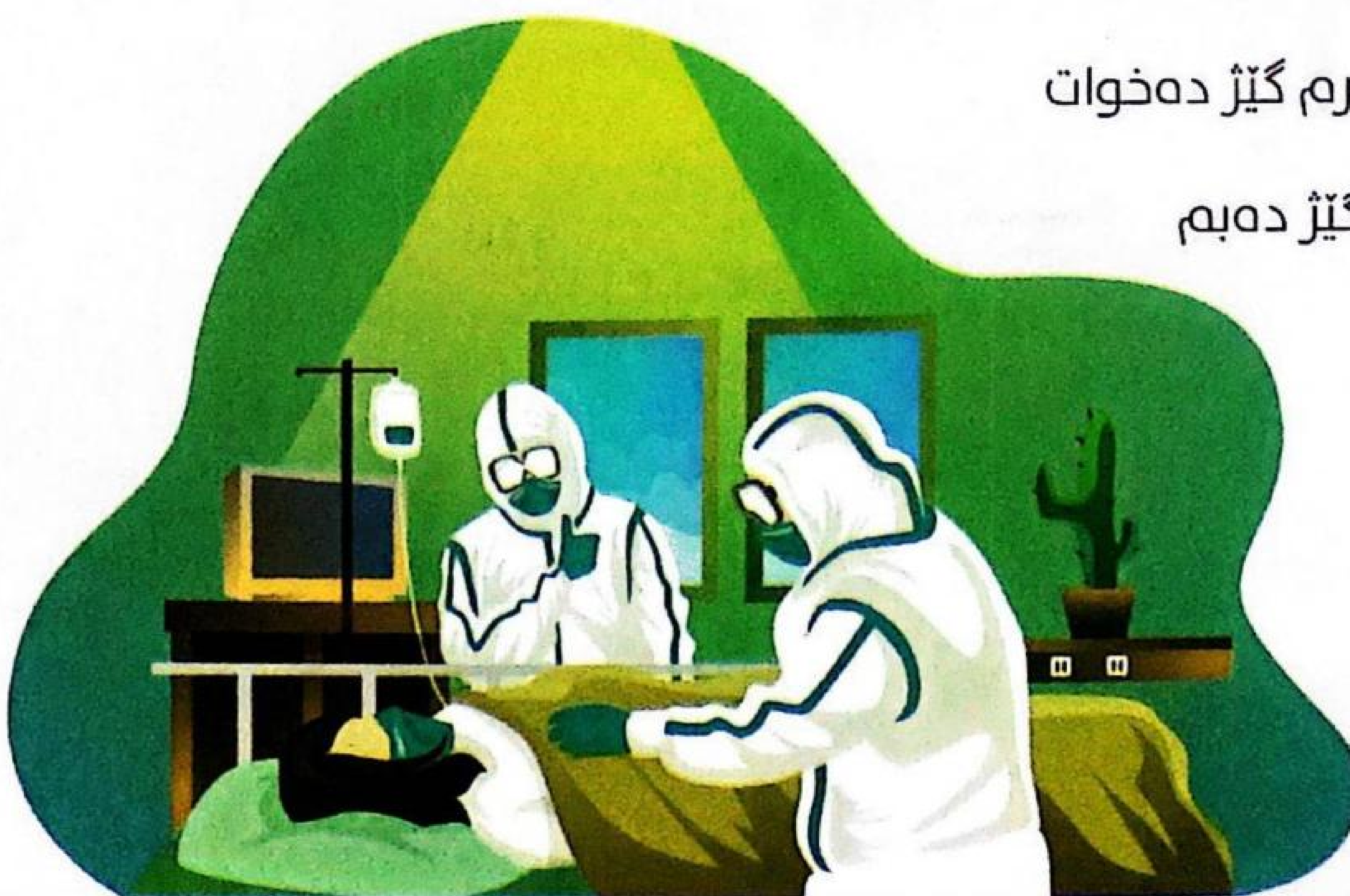
نعم عندي نَشْلَه ***** بەڵێ هەڵامەتم هەیە

بَطْني تمْشي ***** سكم دەچێت ، سك چووم هەیە

راسي تُوجَعْني ***** سەرم دێشێت

راسي دايخ ***** سەرم گێژ دەخوات

كُلش أدُوخ ***** زۆر گێژ دەبم

گفتو گۆ لەسەر کات
محادثة على الأوقات

اليوم ثْلاثاء؟	ئەمڕۆ سێ شەمە
لا اليوم أرْبعاء	نەخێر ئەمڕۆ چوارشەمە
شْوَكتْ تجي يمَي؟	کەی دێیە لام
يومْ الخميس أجي	ڕۆژی پێنج شەم دێم
إحْنه هَسه بيا شَهر؟	ئێستا ئێمە لەچ مانگێکین
إحْنة بشَهْر كانون الثاني	ئێمە لەمانگی کانونی دووەمین
اليوم شگد بالشَهر؟	ئەمڕۆ جەندی مانگە
ستَعَشْ بالشَهر	شانزەی مانگە
گبل سنتين	پێش دوو ساڵ
بَعْد ألف سنة	دوای هەزار ساڵ
شكدْ عُمْرَك؟	تەمەنت چەندە
عْمري عشرين سَنة	تەمەنم ٢٠ ساڵە
اخُوية أكبَر منى	براکەم لەمن گەورەترە
آني أصْغَرْهُم	من لە هەموویان بچوکتر

بەکارهێنانی ووشەکانی پرسیار
كلمات الاستفهام

ماذا - ليش --- بۆ	شلونْ --- چۆن	متى - شو كتْ --- کەی
ها --- چی	وينْ --- کوێ	كمْ - شگد --- چەند
أي ---- کام	يمته ---- کەی	مَنْ - منو ---- کێ
أينَ - وين ---- کوێ	ياهو ---- کام	هل--- ئایا

* چم مرة رايح لهذا المكان ؟ چەند جار چوویت بۆ ئەم شوێنە
* چم اخ وأُختْ عنَدك ؟ چەند خوشك و برات هەیە
* شُوكتْ تَزورْني؟ کەی سەردانم دەکەیت
* يا قلم قَلَمك ؟ کام پێنووس پێنووسی تۆیە
* ياهو أُسْتاذَك ؟ کامیان مامۆستاکەتە
* ويا مَنْ تروحْ ؟ لەگەڵ کێ دەڕۆیت
* هلْ كتاب إلْمَنْ ؟ ئەم پەرتووکە هی کێیە
* شگد تريدْ سّكَرْ ؟ چەند شەکرت دەوێت

أيام الأسبوع
ڕۆژەکانی هەفتە

السَبت	شەممە
الأحد	یەك شەممە
الإثْنين	دوو شەممە
الثُلاثاء	سێ شەممە
الأرْبِعاء	چوار شەممە
الخَميس	پێنج شەممە
الجُمعة	هەینی

چەند دەستەواژەیەك لەسەر جەژن و پیرۆزبایی

مَبروك علَيك عِيد الأضْحى .... جەژنی قوربانت پیرۆز

عِيد ميلاد سَعيد ..... چە زنی لەدایك بوونت شاد

أتمنَى لَك سَنة سَعيدة .... هیوای سالێکی شادت بۆدەخوازم

حَظْ سَعيد .... بەختێکی باش بۆتۆ

الف مبروك .... هەزار جار پیرۆزە

كُل عام وأنتَ بألَف خَير .... هەموو سا ڵێك بەخێرو خۆشی

مَبْروك عَليك عيد الفطْر .... جەژنی ڕەمەزانت پیرۆز

عِيدية .... جەژنانە

أبويه أريد عيديه .... باوکە چەژنانەم دەوێ

زين إبْني هاي العيدية مالتّك .... باشە کوڕم ئەمە جەژنانەکەتە

منو عايَدْكُم؟ .... کێ جەژنانەی لەگەڵ کردن

مَحَدْ عايِدْنا .... کەس جەژنانەی لەگەڵ نەکردین

منو أول شَخص عايَدَك؟ ...... کێ یەکەم کەس جەژنانەی لێ کردی

أبويه وأمي .... دایك و باوکم

لازم أعايِـد زوجَتـي وأطفـالي .... پێویستە جەژنانـە لەگـەڵ هاوسـەرو منداڵـە کانـم بکـەم

العيد مو للمساكين !! .... جەژن بۆ هەژاران نیە

منو يعايد المسكين مثلى !! ...... کێ جەژنانە لەفە قیرێکی وەك من دەکا

بالعيد أجي يمّكُم ...... لەجەژندا دێم بۆ لاتان

لا گبل العيد تّعال ...... نەخێر پێش جەژن وەرە

بالعيد عِدْنا خُطار هُوايه .... لەجەژندا میوانمان زۆر هەیە

إحْنه هَمين يَجيتّه خُطار .... هە روەها ئێمەش میوانمان دێت

گرايبكُم بالعيد يجُون ..... لەجەژن حزمەکانتان دێین

نعم يجُون ...... بەڵێ دێن

وحْنه نَروح يمّهُم .... ئێمەش دەچینە لای ئەوان

أحْلى شيِ بالعيد ...... جوانترین شت لەجەژن

شوفَتْكُم .... بینینی ئێوەیە

وشوفَتْ الحَبايب .... هەروەها بینینی خۆشەویستانە

گفتوگۆ لەچێشتخانە
محادثة في المطعم

تفضَلوا --- بفەرموون

من رٌخَصتَك --- بەیارمەتیت

بَله رَحْمَة تعال --- بێ زەحمەت وەرە

آغاتي شتِرِيد؟ – بەڕێزم ، گەورەم چیت دەوێت

شتأمُرون --- فەرمان بەچی دکەن

شتحبٌون --- حەزتان لەچیە

العفو شُكرا --- ببورە سوپاس

لا ماكو داعي للشُكر ---- نەخێر پێویست بەسوپاس ناکا

هذا واجبي --- ئەمە ئەرکی خۆمە

شتريد گولْ ؟ --- چیت دەوێ بڵێ

زين --- باشە

جيبْ لي --- بۆم بێنە

تمَنْ ومَرگ ---- برنج و شلە

شتريدْ بَعد؟ --- چیترت دەوێت

إذا مَيصير رَحْمه ----- ئەگەر ئەرك نەبێت

لا ماكو رَحْمه ---- نەخێر ئەرك نیە

أريد شْويَه من لَبَن اربيل --- کەمێك ماستاوی هەولێرم دەوێ

بعيني --- بەسەرچاو

راحْ أجيبْ لَك ---- ئێستا بۆت دێنم .

چەند گفتوگۆیەك لەسەر (زویربوون و ئاشت بوونەوە - الزعل و المصالحة)

شبيك زَعْلان مني --- چیتە لەمن زویر بووی

ليش زَعْلان --- بۆ زویر بووی

منوگال آني زَعْلان --- کێ ووتی من زیز بووم

الله لايَجيبْ الزَعلْ بيْنا --- یاخوا زویر بوون نەکەوێتە نێوانمان

الزَعل مُو زين --- زویر بوون باش نیە

مَمْنوع الزَعل --- زویر بوون قەدەغەیە

ويّا مَن متْزاعلَه؟ --- لەگەڵ کێ زویر بوون

ما أريد تزْعَل ---- نامەوێ زویر بوون

صار فَتْرَة متْزاعلين --- ئەوە دەمێکە زویر بووین

آنی زَعلانَه --- من زویر بووم

ليش زَعَلتْها ؟ --- بۆ زویرتان کرد

آنی زعلانْ منها --- من زویر بووم لەو - بۆ کچ

ما أحْچي وياها ---- قسەی لەگەڵ ناکەم ، بۆ کچ

زَعْلان مِنَك --- لەتۆ زویر بووم

زعلان مِنْهُم ----- لەوان زویر بووم

زعلان مِنَهٌ --- لەو زویرم ، بۆکوڕ

أنتو هُوايه تتْزاعَلون --- ئێوە زۆر زویر دەبن

آنی أبَد --- من هەرگیز

ما أزْعَل مِنَچ ---- لەتۆ زویر نابم

هو أبد مايَزْعَل --- ئەو هەرگیز زویر نابێت

إتْعاركتْ ويّه أهلي ---- شەڕم لەگەڵ ماڵەوە کردووە

إتْعارَكتْ ويّه صَديقي --- شەڕم لەگەڵ هاوڕێکەم کردووە

شّوَكتْ تتْصالحّون ؟ ----- کەی ئاشت دەبنەوە

ما أحبْ أصالحَهٌ --- نامەوێ لەگەڵی ئاشت ببمەوە

شّوَكتْ اتْعازَلتُو ؟ ---- کەی شەڕتان کرد ، زویر بوون

اتْصالحتُو لَوْلا ؟ --- ئاشت بوونەوە یان نا

لا إحنَه بَعْدنا مّتزاعلين ---- نەخێر تا ئێستا تووڕەین

لِيشوَكتْ مَتْحاچون ؟ --- لەکەیەوە قسەلەگەڵ یەك ناکەن

اتْعارَكْنَه وَتْزاعَلْنَه --- شەڕمان کردوو تووڕەبووین

روح صالحْها ---- بڕۆ ئاشتی بکەوە

ما أصالحْها --- نامەوێ لەگەڵی ئاشت ببمەوە

مايَقْبَل نتْصالَح --- قەبووڵی نیە ئاشت بینەوە

گفتوگۆ بۆ هەواڵ پرسین

صباح الخير حبيبْتى ...... بەیانیت باش خۆشەویستم

صباح الخير عزيزتي .... بەیانیت باش ئەزیزەکەم

اشلونچ بخير .... چونی باشی

اشتقتُ لَك - اشْتاقيتٌ لَچ .... بیرم کردی ، بیرت دەکەم

ليش ماتبَينينْ؟ .... بۆ دیارنیت

انتِ زينه خو ماكو شي ؟ .... تۆ باشی خۆ هیچت نیە

فَرَّحتُ حيلْ مَنْ شّفتچ .... زۆر دڵخۆشبوم کەتۆم بینی

اخبارچ شلون ؟ .... دەنگ و باست چۆنە

شكو ماكو .... چی هەیە چی نیە

سلامتكْ - سلامْتَچ ماكو شي .... هەر ساغ بیت هیچ نیە

إنْقَهَرتٌ هّوايه بغيابچ .... زۆرخەمباربووم بەدیار نەمانت

بس فرَحتُ هّوايه مَنْ شّوفْتچ ..... بەڵام زۆر دڵخۆش کەتۆم بینی

انتِ حياتي .... تۆ ژیانی منی

أحب كل يوم أسْئل عَليچ ... حەزدەکەم هەموو ڕۆژێك هەواڵت بپرسم

أفْرَحْ مَنْ أشوفچ ...... دڵخوش دەبم کەدەت بینم

أي شي تردينْ .... هەرشتێکت دەوێ

أٌطلّبي مني .... داوام لێبکە

آني بالخدْمَة ...... من لە خزمەتم

تدَلّلينْ بعينى .... نازت هەیە دەیخەمە سەرچاوم

بس أنتِ ماتسألينْ ...... بەڵام تۆ ناپرسی

اتمنى تكونين بسعادة ...... هیواخوازم بەختەوەربیت

الله يحفظج ويوفقچ ...... خوا بت پارێزو سەرکەوتووت بکا

زاراوەکانی جلفەی عێراقی

فرهّود .... نهب منظم ..... دزییێکی ڕێکخراو

فَلَتْ ..... ڕامکرد

فُوتْ ..... أدْخُل ..... برِۆ ، بچۆ ژورێ

فیتَرچي ..... وەستای سەیارە

فیکة ..... حِیلة ،خِدْعَة ..... فێڵ

قبَغْلي ..... پێڵاوی بێ قەیتان

كاغِدْ ..... قطعة ورقة .... پارچەکاغەز

عَجّوز ، شايب..... عجوز كبير ..... پیاوی پیر

كُلش ..... كثير جدا ..... زۆر

لَبْلبی .... نۆکاو

لّوگي ....الشخص الذي يصعب خداعه .. ئەوکەسەی ناتوانی فێڵی لێ بکە

لَنْكة ...... الملابس المستعملة ...... جلی بەکار هاتوو

لَچمَه .... شوێنی سووتان

ما أدري .... لا أعلم ..... نازانم

ما أگدر .... لا أستطيع ..... ناتوانم

ما أگلَك ...... لا أقول لك ...... پێت ناڵێم

ماشَة..... ملقط قطع الفحم ..... مقاش

ماكو .... لا يوجد .... نیە

مالتي ..... كلمة لتثبيت الملكية .... ئەوە هی منە

مُبَهْدل ، مُخَربَط ..... الشخص الغير مرتب .... کەسی نارێك لەڕووی جل وبەرگ

مّخَبل .... مجنون ..... شێت

مَخَدة .... وسادة ..... سەرین

مَزروفْ .... مَثقوب ..... کوون بوو

مَصارینْ ...... أمعاء ...... ڕیخۆڵە

مْصَلخْ..... عاري الجسد ..... بێ جل و بەرگ ، ڕووت

مْطي ...... الحمار ..... گوێ درێژ

مِعْلاگ .... الكبد .... جەرگ

مْلتهي ..... مشغول .... سەرقاڵ

مَمة ..... مەمەی شیر

منُو .... من ...... کێ

مَهَفة .... مروحة يدوية ..... پانكەی دەستی

مْواچل .... أطعمة ..... خۆراك

مَگَصْ ...... مقص .... مە قەس

تْلاگة ..... نلتقي ..... بەیەك دەگەین

نَاصي ...... منخفض ..... نزم

کۆمەڵێك دەستەواژەی زۆر پێویست بۆ ژیانی ڕۆژانە

هذا العُودْ اعْوج .... ئەم دارە خوارە

ابْتَسِمْ .... خەندە بكە

إبْتِسامَة .... خەندە

لاتشاقَه بيَّه .... گاڵتەم بێ مەکە

أشاقَه ويَّاك .... گاڵتەت لەگەڵ دەکەم

تحْكي صْدكْ لوتشاقَه ؟ ...... بەڕاست قسە دەکەی یان گاڵتە

آني بْردانْ .... من سەرمامە ، بۆکوڕ

آني بردانَة ...... سەرمامە ،بۆ کچ

كّلش مُختَرَ ...... زۆر گەرمامە ، بۆكوڕ

كّلش مُختَرَه .... زۆر گەرمامە ، بۆ كچ

بگ...... واتە مێشولە

باوغ - باوعي .... سەیرکە ، بۆ کوڕو کچ

بِالْعافية .... نۆشی گیانت بێت

بَچي .... واتە گریان

باگ – يبُوگ ...... دزی ، دەدزێ

بّندِقيَه .... تفەنگ ، چەک

تالِيهَه مو زين ...... کۆتاییەکەی باش نابێت

تالي ...... سەرەنجام

كّلش تَعْبان ...... زۆر ماندووم

جيبَك فارغ ...... گیرفانت بەتاڵە

غْراضي ضايِعَه .... شتومەکم وون بووە

كّلش جَوعانْ ...... زۆر برسیمە

كلش عَطْشانْ ...... زۆر تینومە

چفّوفي وينْ ...... دەست کێشەکانم لەکوێن

چپ...... بێ دەنگ بە

چوالاتْ ...... کەل و پەل

ماعِندكْ حگ ...... مافت نیە

حِلْفْ ، لاتَحْلفْ ...... سوێند مەخۆ

ليش خابِصْ .... بۆ شڵە ژاوی

خيسَه ، خايس ...... ئاوی پیس ، گەنیو

خشَبه ، خَشَب ...... دار ، تەختە

بيتّك من خَشَبْ ..... ماڵە کەت لەدارە

خَلي ..... بهێڵە ، داینێ ، لێگەڕێ

خَلي يمّك ...... لای خۆت داینێ

خطّوبَة .... مارەکردن ، مارە بڕین

خَتْله ...... خۆ شاردنەوە

دُوسْ ...... پێ پیا بنێ

دوس عَلْ بنزين ...... بەنزینی بەرێ

دربُونة .... کۆڵان

برآس الدربُونة ...... لەسەری کۆڵان

دَرب ..... ڕێگە

دزْ .... بی نێرە

دور ،+ سره...... نۆبە ، سەرە

ذبالة ...... خۆڵ و خاشاک

ذَبْ + شَمر....... فرێدان

زغطُوط ..... گەوج و نەزان

رَضْ ...... شڵە قاندن

رَكضْ ...... ڕایکرد

سماچ ...... ماسی گر

سَبْ ، لا تسبْ ...... جنێو ، جنێو مەدە

شاري + مُشتَرِي ...... کڕیار

شاغُولْ .... ئیش کەر

شَنيتّه .... ماستاو

شَلْع + شلع الأسنان ...... هەڵکێشان

لاتصيح ..... هاوار مەکە

شَدّ ...... توند کردنەوە

آني ضايح ...... من بێزارم

طلْگه .... فیشە ك

طگ ...... تەقی

طلْعَە ...... چوونە دەرەوە

فارْ .... کوڵا

عُگبْ صَلاة .... دوای نێژ

عرگة ، لاتعارگ...... شەڕ ،شەڕ مەکە

عِلْچ ...... بنێشت

عِفطي ...... بەڕەڵا ، شەلاتی

کومَە ...... کۆمەڵێک زۆر

کاروكْ ...... بێشکە

گرْعَة .... کەچەڵی

گوي .... بەهێز

گولَة ..... بەڵێن ، قسە

گدايَة ، إمْگدي ...... سواڵ کردن

گبل یومْ ..... بێش یەک ڕۆژ

روحْ لِيغاد ...... بڕو بەو لاوە

تعال ليجاي ..... وەرەبەم لاوە

روحْ ليگدام ..... بۆ پێشەوەبڕۆ

ارجَعْ لِيوَره .... بگەڕێوە بۆ دواوە

انتَ لوگي .... تۆ دوو زمانی

هـذا البـاب مگفّـول .... ئـەم دەرگایـە داخـراوە

نصَبْ - شاقه ..... گاڵتە پێ کردن ، گاڵتە

نگس - الكلب نگس .... سەگ گڵاوە

نَحسْ .... شووم

انتَ نَعْسانْ ...... تۆ باوێشک دەدەی

ئاستی خۆت تاقی بکەوە

مِنْ اخلاقِ الجاهلِ ....

الإجابة قَبلَ انْ يَسمَع ....

والمُعارضَة قَبل انْ يَفهم ....

والحُكم بما لا يَعلم ....

للضحك فقط -- تەنها بۆ پێکەنین -- نكات عراقية -- نوکتەی عێراقی

سَأل زَوجٌ زَوْجَتَه .... پیاوێک پرسیاری لەخێزانەکەی کرد

إذا تَزَوجْتُ عَليجِ ..... ئەگەر ژنم بەسەر هێنای !!

ماذا تَلْبسين؟ .... چی لەبەر دەکەی

یوم زاواجي ؟.... ڕۆژی هەوسەر گیریم

رَدَتِ الزَوجَة ..... خێزانەکەی وڵامی دایەوە

بِكلْ رُومانسية .... بەهەمووو هەستێکی ڕۆمانسیەوە

ألْبَس لَك ..... لەبەری دەکەم بۆت

حِزام ناسِف !!..... پشتێنی بۆمبڕێژکراو !!

مثل عيرافي/ پەندی عێراقی

اطعم الحلك تستحي عين .

أطْعِمْ :نان بدە

الحلْگ :دە م

تسْتَحي :شە رم دە کات

العِينْ :چاو

زاراوەکانی لەهجەی عێراقی

إنكَتَلْ .... قتلوه ..... کوشتیان

اهْدّومْ ..... ملابس ..... جل و بەرگ

اهْناتَه ..... هنا ...... لێرە

أوگَفْ .... قف ..... بوەستە

إيطـير فِيالَـه ..... الشـخص الـذي يتكلـم أشـياء كـذب ..... ئەوکەسـەی قسـەی درۆی زۆرە

إيلا گوتَة ...... يعثرون عليه ...... دەی دۆزنەوە

أچِلْ ..... الطعام ...... خواردن

اگعُد ..... إجلسْ ..... دانیشە

أگولَكْ .... أقول لك شيئا ..... شتێکت پێ دەڵێم ، یان پێت دەڵێم

باوعْ .... أُنظرْ ...... سەیرکە ، ببینە

بايدار ..... دواسة القدم في الدراجة ..... پایداری پایسکل

باچِرْ .... غدا .... بەیانی

فُول .... باگلة ..... پاقلە

بَرْدَة .... ستارة ..... پەردە

بَزونَة .... قطة ..... پشیلە

بَسْطالْ .... حذاء عسكري ...... پێڵاوی عەسکەری

بطْل .... زجاجة ...... شووشە ، جام

بعدينْ .... فيما بعد .... دواتر ، لەدواییدا

بكيفي .... على مزاجي ..... بەئارەزووی خۆم

شفايفْ ..... لێو

بُويه ...... أبي ...... باوكه

بَنْكة ..... مروحة ..... پانكه

بيبيتي ..... حبوبتي ... جدتي .... الجدة ...... داپيره

بگاية ..... بعوضة .... ميشوله ، پێشكه

تانيني ..... إنتظرني ..... چاوەڕيم بكه

تايَر ..... دولاب ..... تايه

تَخت .... سريرالنوم ..... جێگەی خەوتن

تْراچي ...... أقراط الأذن ..... گواره

تِعْلاگة ..... شي لتعليق الملابس .... ئامرازی هەڵواسينی جل

تمَنْ ..... أرز ..... برنج

تَوْني ...... الآن ، في هذا الوقت ...... ئێستا ، لەم كاتەدا

ثْـگـيل .... ثقيل ..... قوڕس

جِدَّاحَة ..... ولاعة سجائر ...... چەرخ

جِدْريَة ..... قِدر ...... مەنجەڵ

حاتَه ...... البنت الجميل .... كچی جوان

حايطْ .... الجدار .... ديوار

گفتوگۆی پێويست بۆ فێربوونی زمان

على شنّو تباوعْ؟ --- تەماشای چی دەكەی

ماكو شي روخْ --- هيچ نيە بڕۆ

هسّه انتَ مَشْغّول --- ئێستا تۆ سەرقاڵی

باچِر أخابرَك --- من بەيانی پەيوەنديت پێوە دەكەم

ساعَه شگَدْ تجي ؟ ---- سەعات چەند دێی

آني باچِر هُواية مَشْغول --- من بەيانی زۆر سەرقاڵم

مو مَشكلة عَگَبْ باجر --- کێشە نیە دوو بەیانی

عِنْدَك مَجال تجي؟ --- مەجالت هەیە بێی

نَعَم آني ما أروح للدَّوام --- بەڵێ من ناچم بۆ دەوام

زين إتِفَقْنا عَلْ مَوعِد --- باشە ڕێک کەوتین لەسەر کاتە کە

گبل ما أجي ادزْ لَك رِسالة --- بەر لەوەی بێم نامەت بۆ دەنێرم

يَصير خير إن شاء الله --- خێر دەبێت إن شاء الله

المُهِم إحْنا نَحِل المُشْكِله --- گرنگ ئێمە کێشەکە چارەسەر بکەین

گدام المحَل أنْتَظرَك --- لەپێش دوکانەکە چاوەڕێت دەکەم

چەند دەستەواژەیەك لەسەر (کۆمپیوتەر)

ئەم کۆمپیوتەرە بەچەندە --- بيش هذا الكّومبيُوتر

دەمەوێ لابتۆپ بکڕم --- أريد أشْتري لابتوبْ

وەستای کۆمپیوتەر لەکوێیە ؟--- وين المُصَلِح مال الكومبيوتر

ئەم کۆمپیوتەرە بڕە لە ڤایرۆس --- هذا الكومبيوتر مَليانْ فايروسات

ئەم لابتۆپە کار ناکات --- اللابتُوب مايَشْتَغّل

نازانم چیەتی --- ما أدري شبيه

هیتفۆنی کۆمپیوتەرم دەوێت --- أريد سمّاعَة مال كومبيوتر

خوولی فێربوونی کۆمپیوتەرهەیە ؟ --- أكو دَورة تَعليم كومبيوتر

هیچ لەکۆمپیوتەرنازانم--- ما أعْرف شيِ بالكومبيوتر

مەرەکەبی کۆمبیوتەرتان هەیە؟ --- عِدْكُم حِبرْمال حاسِبة

دیڤیدیەکە شکاوە ئەمەوێ بیگۆڕم --- ديفيدي مكسّور أريد أبَدْلَه

ئـەرك نەبێـت دەتـوانی كۆمپیوتـەر فۆڕمـات بكـەی --- بِـلا زحمـە تَعْـرفْ أتفرَمَـتْ كومبیوتـر؟

پێویستە ئەم كۆمپیوتەرە فۆڕمات بكەم --- محتاج أفَرْمت هذا الكومبیوتر

كێ دەزانێ فۆڕمات بكات --- منو يَعْرف يسَوي فورمات؟

دەمەوێ ڕایكێشم --- أريد أسْحَبْ

خەتی إنترنێت – خَطْ إنترنيت

یەك مانگ بەچەندە --- شَهْر واحد بيش؟

خێراییەكەی چۆنە -- سُرعَة النيتْ شْلون؟

هەموو مانگێك چل هەزار --- كُل شَهر أربعين ألف

پارەكەی زۆر زۆرە --- فلّوسَه كْلشْ غالی

دەتوانم بەكارت بەكاری بێنم--- أگدر أشتَغُل بالكارت ؟

بەڵێ بۆ نا--- اي ليش لا

ئەوە دوو ڕۆژە --- هاي يَوْمَين

خزمەت گوزاریەكە وەستاوە – مَگْطّوعة الخدمَة

با بە نێت قسە بكەین --- خَلي نسَوي جاتْ بالإنترنيت

ئیمەیڵت هەیە --- عِنَدك إيميل ؟

ئیمەیڵی كۆمپانیام بدێ --- إنطيني إيميل مال شَرِكة

دەتوانی نێت بكەیتەوە --- تَعرفْ تَفْتَحْ إنترنيت ؟

نازانم بیكەمەوە --- ما أعْرف أفْتَحْهَ

بەمۆبایلەكەت نێت بكەوە --- إفْتَحْ إنترنيت بالموبايل

گفتوگۆیەکی پێویست

- عجوز-- پیاوێکی پیر

- یـگول لأحَد أحْفادهِ --- بە یە کێك لە نە وە کانی دەڵێ

- یا ولدي --- ئەی کوڕە کەم

- هل تدري أن الجنة بلاش و النار بِفلوس؟

ئایا دە زانی بەهە شت بە خۆڕاییەو دۆزە خیش بە پارە یە

- الولد گال --- کوڕەکە ووتی

- شلون يَصير هذا يا جدي ؟ -- ئە وە چۆن ئە بێ باپیرە

- الجد گال --- باپیرەووتی

-النار بفلوس --- ئاگر بەپارەیە

- اللي يلعبْ قِمار يَدفَع فلوسْ -- ئە وەی قومار دە کات پارە دە دات !!

- واللي يشربْ الخَمْرَ يَدفُع فلوسْ -- وە ئەوەی مەی دەخواتە وە پارە دە دات!!

- واللي يدِّخِنْ يَدفع --- ئە وەی جگە رە دە کێشی پارە دە دات!!

- واللي يسافرْ يدَوِّرعلى الفواحِش يدفَع

ئە وەی گە شت دە کات و بە دوای خراپە کاری دە گە ڕێت پارە دە دات!!

- و الجنة يا ولدي ببلاش -- وە بەهەشتیش بە خۆڕا یيە ڕۆڵەکەم!!

- اللي يصلي، يصلي ببَلاش -- ئەوەی نوێژ دە کات بە خۆڕایی نوێژدە کات!!

- واللي يَصُوم، يَصوم ببلاش -- ئەوەی ڕۆژوو دەگرێت بە خۆڕایی ڕۆژوو دەگرێت!!

- والـلي يسـتغفر، يسـتغفر ببـلاش -- ئـەوەی داوای لێخۆشـبوون دەکات بەخۆڕایـی داوا دەکات!!

- والـلي يـتْرُك الحـرام ، يـترك ببـلاش --- ئـەوەی وازلـە قەدەغـە کـراوەکان دێنـێ بەخـۆڕا ییـە !!

- فهـل تُريـدُ دَفـع المَـالْ لِتشـتَري نـار؟ --- ئایـا دە تـەوێ پـارە بـدەی بـۆ ئـەوەی ئاگـر بکـڕی

- أو تروح لِلجَنّة ببلاش ؟ --- يان بچيته به هه شت به خورِا يى

چۆنیەتی وەڵام دانەوەی داواکان

بــۆ وەڵامدانــەوەی (داوا) چ بــە (ئــەرێ) و یاخــود بــە (نــەرێ) دەکرێــت ئــەم شــێوازە بــەکار ببرێــت :

بۆ (ئەرێ)

صارْ بعيني --- بوو ، بەسەر چاوم

بالخدمَة --- لەخزمەتدام

دَلَلْ --- نازبکە ، بۆ فەرمانە

أگدَر --- دەتوانم

هَسە ---- ئێستا

تأمُر--- فەرمان دەکەیت

ليش لا --- ئەی بۆ نا

غـالي وطَلَـبْ رخيـص --- ڕێـزت هەیـە ، داواکـەت هیـچ نیـە (واتـە جـێ بەجـێ کـردنی ئاسـانە)

بۆ (نەرێ)

مَيصِرْ --- نابێت

لا عيني --- نەخێر چاوەکەم

ما أگدر --- ناتوانم

لا عَفواً--- نەخێر ببورە

دەستەواژەکانی (توانین و مۆڵەت وەرگرتن و ڕێپێدان)

تگدَرْ تفَكر؟ --- دەتوانی بیر بکەیتەوە

أگدر أگولَه --- دەتوانم پێی بڵێم

شلونْ گدرتْ تگوله؟ --- چۆن توانیت پێی بڵێی

أگدر آكُل؟ --- دەتوانم بخۆم

أگدر أنام ؟ ---- دەتوانم بخەوم

أگدر أخابر ؟--- دەتوانم تەلەفۆن بکەم

أگدر ماأخلي يروح ؟ --- دەتوانم نەهێڵم بڕوات

تگدر تجيبْ خمس جايات؟ --- دەتوانی پێنج چا بهێنیت

أگدر أشيل هاي ؟ --- دەتوانم ئەمە هەڵگرم

أگدر أركُض ؟--- دهتوانم ڕابکەم

تگدر تشيل هالْكُرسي ؟--- دەتوانیت ئەم کورسیە هەڵگری

تسمَحْ لي؟ --- ڕێگەم پێ دەدەی

بكيفَك ؟ --- بەمەیلی خۆت

اللي يعْجبَك --- ئەوەی پێت خۆشە

أرجوك --- تکایە

اللي تگـُول --- ئەوەی دەیڵێت

ما تصير عَصَبي ؟ --- توڕە نابیت

شلّون تريد؟ ---- چۆنت دەوێت

أگدر أجي ويَّاك ؟--- دەتوانم لەگەڵ تۆ بێم

تخليني أسلِم عَليهمْ ؟ --- دەهێلیت سڵاویان لێ بکەم

شتريد سَوي --- چیت دەوێ بیکە

أرجُّوك إسْتَريح --- تکایە دانیشە

بلا زحمه شْويه ماي --- بەئەرك نەبێت ، کەمێك ئاو

لا تحجي إذا جِبْتهم؟ --- قسە نەکەی ئەگەر هێنامن

دەستەواژەکانی (نەرێ کردن) النفي

بۆ (نەرێ کردن) دەکرێت لە وشەکانی (ما - لا - مو) کەڵك وەرگرین :

لا ما أريد --- نەخێر نامەوێت

لا هَسە راح --- نەخێر ئێستا ڕۆشت

لا هو گاعِد --- نەخێر ئەو دانیشتوە

لا كُلش مُو حلّو --- نە ، زۆر ناشیرینە

لا باچر راح أجي ---- نە ، بەیانی دێم

ما يَعرفْ --- نا زانێت

مايَدْري --- نازانێ

ما يَنام --- ناخەوێت

ما ينْگـَضي --- بەسەر نا چێت

ما يَجي --- نایێت

ما يروحُون --- نا ڕۆن

ما يخافُون--- نا ترسن

ما يَعرفْ يَحْچي --- نازانێ قسەبكا

ما يَتأخرْ --- دوا ناكەوێت

ما يشُوفْ --- نا بینێت

ما يَهمْني --- بەلامەوە گرنگ نیە

ما يلوگ لي --- لێم نایێت

ميحاچيني ---- قسەم لەگەڵ ناکا

ما أعانِد --- کەلەرەقی ناکەم

موزين عَليك --- بۆت باش نیە , باش نیە بۆت

گفتوگۆی تایبەت بەچوون بۆ شوێنێك

تجي باچر نروح لِلسّوگ ؟

دێي بەیانی بچین بۆ بازاڕ ؟

نعم نروح بس شّوكتْ ؟

بەڵێ دەڕۆین بەس چ کاتێك ؟

نروح ورَه الضّهر

دوای نیوەڕۆ دەڕۆین ؟

زين بسْ لاتتَأخرْ تَعالْ مِنْ وكتْ

باشه دوا مەکەوە لەکاتی خۆی وەرە

ما أَتأخَرْ أجي مِنْ وكتْ

دوا ناکەوم لەکاتی خۆی دێم

هسه وين نروح ؟

ئێستا بۆ کوێ بچین ؟

نروح يَم قَلْعة أربيل

دەچینە لای قەڵای هەولێر

اي والله آني أحبْ أروح لِلسوگ وأشوف الْقلعَة

ئەرێ والله منیش حەزدەکەم بچمە بازار قەڵا ببینم

زين أكو خَياطْ اهناك ؟

باشە لەوێ خەیاتی لێیە ؟

ليش شتْسَوي يَمِ الَخيَّاط ؟

بۆ چی دەکەی لای خەیاط ؟

تحبْ نروح بِا المْشي لو بالباصْ ؟

حەز دەکەی بە پێ بروین یا بە پاص ؟

لا نروحْ با المْشي أحْسَن

نا بەپێ دەرۆین باشترە

الأمثال العراقية: پەندی عێراقی

الطّولْ طّولْ نَخْلة ... والعَقلْ عَقلْ صَخْلة ! .

إللي ما يَعرفْ يَرگصْ ... يگول الگاع عوجة ! .

إفشي شَهرْ ولا تَعبرْ نَهر !.

قصة وعبرة
چیرۆك و پەند

بَعدَ يومِ طَويلِ مِنَ الشّغل

دوای ڕۆژێکی درێژ لە کارکردن

خُطّتْ والدْتي الطَعامَ گدام والدي

دایکم خواردنەکەی خستە بەردەمی باوکم

ويه قِطْعة خُبز ساخِن، بس الخُبزْ چان مُحْمِصْ أكثرَ مِن لازم

چـان مُحـروگ شْـوية .لەگـەل پارچـە نانێکـی گـەرم ، بـەڵام نانەکـە زیـاد لەپێویسـت بـرژا بـوو، وەکەمێـك سـووتا بـوو .

فأخَذ والدي قِطْعة الخُبز المَحْروگ

باوکم پارچە نانە سووتاوەکەی هەڵگرت

فابْتَسم لأمي ،بَعدينْ سَألني ،شْلونْ جِنْتْ اليوم في المدرسة؟

زەردەخەنەیەکـی بـۆ دایکـم کـرد، دواترلـە منـی پرسـی ئەمڕۆلـە قوتابخانـە چـۆن بوویـت ؟

مـا أذْكـرْ كيـفْ أجَبْتُ والـدي ، بـسْ اذكَـر چـان والـدي أكَلْ بِذلـكَ الخُبـز شْـويه مِـنَ الجِـبنِ و المـربى

مـن بیـرم نیـە چـۆن جوابـی باوکـم دایـەوە، بـەڵام ئـەوەم بیـرە باوکـم پارچەنانـە سـووتاوەکەی هەڵگـرت و کەمێـک پەنیـرو مرەبـای پـێ خـوارد

بعـدْ مانتَهينـا مـن تنـاولِ الطعـام، سـمعتُ أمـي تگـول لأبي أعْـذُرني آسـف ، چـان الخُبـز مُحمصاً اكـثر مـن لازم

دوای تەواوبوون لەنان خواردنمان ، گوێم لێ بوو دایکم بە باوکمی دەووت بم بووره لەوەی کەنانەکە زیاتر لەپێویست برژا بوو.

لنْ أنسى إجابَة والدي أمامَ إعْتذار امي حينَ گال :

هەرگیز وەڵامی باوکم بیرناچێت لەبەرا مبەر داوای لێبوردنەکەی دایکم کە ووتی:

حبيبتي ، مايخالف ، ماكو مُشكِلة ، انتِ تَعرفين آني أحبْ الخُبز المَطْبوخ اكثر من لازم ، واذا چان محروقاً لَكانَ طَعْمَه أحْلى . خۆشەویستم ئەوە کەی کێشەیە ، تۆ دەزانی من حەزم لەوەیە نان زیاد ببرژێت ، ئەگەر تامی سووتاویش بدات خۆشترە؟!!

وآني گبلْ ما أنام رحتُّ إلى أبي ، وگلْتلةَ:صُدگ تُحِبْ الخُبز المَحروگ؟

منیش لەپێش نووستن چوومە لای باوکم پێم ووت: هەر بەڕاست باوکە گیان تۆ حەزت لە نانی سووتاوە؟

فحط ابي رأسي فوگ صَدرهِ وگال لي هذا الحَچي: باوکم سەری نام بەسنگیەوە ئەو قسەی پێگوتم

يابني امك اليوم قد عَمِلَتْ كثيرا فَتَعبَتْ هُوايَه : کوری خۆم : ئەمرۆ دایکت زۆر ماندوو بوو

مقابل كل ما عملتْ، لا أعْتقدْ أنَّ كَسرَة مِن خُبز مَحروقْ سَتكون لَها كُل هذا الضَرَر ، مايكْتلني .

لەبەرامبەر ئەو هەموو کارەی بڕوا ناکەم پارچە نانێکی سووتاو ئەو هەموو زیانەی هەبیت ، خۆ نامکوژێت !

شتعلمنا من هاي القصة/ چ فێربووین لەم چیرۆکە ؟

الحياة مَلِيئة بِالنواقِص والأخْطاء

ژیان پڕیەتی لەکەموو کوری لەهەڵە

ماكو شَخصْ كامِل و َبلا عيُوب

کەس نیە کامل و بێ عەیب بێت

يَجبْ أنْ نَتَعلَّم ، انْ نَقْبَل بأخْطاء الآخَرين

پێویستە فێربین هەڵەی بەرامبەر قەبووڵ بکەین

هكذا تَستمرْ عَلاقَتنا ، وتَستَمرّ الحياة

بەم شێوەیە پەیوەندیەکان و ژیان بەردەوام دەبێت

ما يَصير كَسرْ گلبْ طَيبْ بِسَببْ قِطعَة خُبزْ مَحروگ

ناکرێت لەسەر پارچە نانێکی سووتاو ، دلێکی میهرەبان بشکێنین .

ووشەکاری لەم چیرۆکە

مَحْروگ --- سووتاو

شُغل ، عَمَل --- کار

طَويلْ ... درێژ

حَطه أمامَه --- خستیەبەردەمی

طَعام --- خواردن

طَبخ --- چێشت لێنان

تناول الطعام --- نان خواردن

خبُز --- نان

رَغيفْ --- سه مون ، کولێرە

خُبز الصاج --- نانی بازاڕی

خُبز الرَقاق (الرگاگ) --- نانی تیری

خُبز الساخِنْ --- نانی گەرم

خُبز شَعير --- نانی جۆ

خُبز المُحْمِص --- نانی برژاو

قِطعَة مِنَ الخُبز --- پارچە نان

خُبزْ الذّرَة --- نانی گەنمە شامی

جُبْنة --- پەنیر

كَسْرة الخُّبز --- لەتە نان

ابَدا --- هەرگیز - قە ت

التّعبْ - المَشَقة- الجُهْد --- ماندوویی - هیلاکی

طَيِّب - رَحيم - حَنُون --- میهرەبان - بەسۆز

گفتوگۆ دەربارەی شوێنێك

بِلا زَحْمَه .... بێزەحمەت

وينْ أَگدَر ..... لەکوێ دەتوانم

أحْصل على هاي العِنوانْ ؟ ..... دەگەم بەم ناونیشانە

شگد بَعيد اهْنه ؟..... چەن دوورە لێرە

حيلْ دَوَّرتْ .... زۆر گەڕام

وما لگيتْ ...... نەم دۆزیەوە

روحْ گوبلْ .... ڕێک برۆ

اهْناكْ خَلفْ هاي الْمَحطَه تلگة .... لەوێ لەپشت وێستگەکە دەی دۆزیتەوە

أدَوِّرْ عَشغلْ ...... بەشوێن ئیش ئەگەڕێم

أنتَ تَعيشْ اهْنه ؟..... تۆ لێرە ئەژیت

جَمْ لُغة تَعرفْ ؟ ..... چەن زمان ئەزانیت

بسْ أعْرفْ كُردي ..... تەنیا کوردی دەزانم

عِندكْ بِطاقة مَعلوماتْ ؟ .... فۆڕمی زانیاریت پێیە

لا ما شايلْ ...... نەخێر هەڵم نەگرتوە

إنْطينى عِنوانكْ .... ناو نیشانەکەتم پێبدە

الإسم الثُلاثي ..... ناوی سیانی

مكانُ السَكَنْ ..... شوێنی نیشتەجێ

محلّة شورش ..... گەڕەکی شۆڕش

يَم محَل أبومحمد ..... لەلای دووکانی باوکی محمد

هەندێك دەستەواژە سەبارەت بە (حچي) واتە (قسە)

أحْچي --- قسە دەکەم

نَحْچي --- قسە دەکەین

تَحْچي --- قسە دەکا / نادیار کچ

يحْچي --- قسەدەکا / نادیار کوڕ

خوشْ حَچي --- واتە قسەکەم بەدڵە ، پێم باشە

موخوشْ حَچي --- واتە قسەکەم بەدڵ نیە ، پێم باش نیە

شنو ها الْحچي؟ --- ئەم قسەیە چیە

يگلبْ بالْحچي --- لەقسە ڕادەکات ،لادان لەقسەو مەبەست

آني ما أگول هيچي --- من وا ناڵێم

آني أگولْ --- من دەڵێم

حچيتْ لَە --- قسەم بۆ کرد

ما أحْچي لَە --- قسەی بۆ ناکەم

حچيتْ ويَّاهُم --- قسەم لەگەڵ کردن

دَگولْ هيچي --- دە وا بڵێ

هاي موحچي --- ئەمە قسە نیە

أريد أحْجي وياه --- دەمەوێ قسەی لەگەڵ بەکەم ، بۆکوڕ

لاتَحچي وياي --- قسەم لەگەڵ مەکە

هەندێك دەستەواژە سەبارەت بە (صار) واتە (دەبێ)

صارَ --- بوو

صارَتْ --- بوو ، بۆ کچ

ما صارْ --- نەبوو

لیش ما صارْ --- بۆ نەبوو

شْوکِتْ صارْ ؟ --- کەی بوو

صارْ شگد --- کردی چەند

صارْ ألفَينْ --- کردی دوو هەزار

صارْ عَصبي --- تورە بوو

يَصيرْ عَصبي --- تورە دەبێت

صيرْ عَصبي --- تورەبە

ما تصيرْ عَصبي --- تورە نابێت

لاتصيرْ عَصبي --- تورەمەبە

شنواللي صارْ ؟ --- چي ڕویدا

ما صارْ شي --- هیچ ڕوی نەداوە

صايرْ مُو وفي --- بێ وەفا بووی ، بۆ کوڕ

صايرَه ما تَسْألينْ ؟ --- وات لێهاتوە ناپرسی ، بۆ کچ

صِرنا زناگينْ --- دەوڵەمەند بووین

صارْ زنگينْ --- دەوڵە مەندبوو

ما صارْ عِندي مَجالْ --- مەجالم نەبوو

وينْ صايرْ--- کەوتۆتە کوێ

صايرْ گدامَكْ --- کەوتۆتە بەردەمت

يَصيرْ ما أدْفَعْ فلّوس ؟ --- دەتوانم پارە نەدەم

لا ما يَصيرْ --- نەخێر نابێت

هەندێك دەستەواژە سەبارەت بە (ناسنامەو پێناسەكان)

هَوية طالبْ ---- ناسنامەی قوتابی

هَويَة ---- ناسنامە

هَوية المَوَظفينْ ---- ناسنامەی فەرمانبەران

هويَة الأحْوال ---- پێناسەی باری کەسیەتی

هَوية عَسكرية ---- پێناسەی سەربازی

جَواز سَفر ---- بەڵگە نامەی سەفەر

إجازَة القِيادة ---- مۆڵەتی شۆفێری

إجازة عمُومية ---- مۆڵەتنامەی شۆفێری گشتی

إجازة خصُوصية ---- مۆڵەتنامەی شۆفێری تایبەتی

جِنْسيَة ---- ڕەگەزنامە

جِنْسية عراقية ---- ڕەگەزنامە عێراقی

جِنسيَة أجْنَبيَة ---- ڕەگەزنامە بیانی

بِطاقَة ---- بليت ، كۆپين

بِطاقَة تمْوينيَة ---- كۆپینی خۆراك

بِطاقة سَكنْ ---- كارتی شوێنی دانیشتن

هەندێك پرسيار كە لە (بازگەكان) دەكرێن

سَيطَرة ---- بازگە

سَيْطرة وهْمِية ---- بازگەى وەهمى خەيالْى

دِزْبالَكْ أكو سَيطرة ---- ئاگاداربە بازگە هەيە

أوگُفْ عينى ---- بوەستە چاوەكەم

عِندكْ هَويَة ؟ ---- پێناست پێيە

شايِلْ هَويَه ؟ ---- پێناست هەڵگرتوە

نَعمْ شايِلْ ---- بەڵێ هەڵم گرتووە

جيبْ هَويتَك ---- پێناسەكەت بێنە

هَويتَك مو مزَوْرة ---- پێناسەكەت ساختە نيە

طلِعْ إجازة مالتَك ---- مۆڵەتنامەكەت دەركە

هەندێك دەستەواژەى پێويست (بعض العبارات الضرورية)

شكو ماكو؟ .... چ هەيە چ نيە

ماكو شي سلامْتَك .... هيچ نيە سەلامەتيت

أهْلكْ شْلونْهُم؟ ...... ماڵەوەتان چۆنن

وينْ رايح ؟ ...... بۆ كوێ دەڕۆى

رايح لِلْمدرسَة .... دەچمە قوتابخانە

وين صايرْ المَدرسة؟ .... قوتابخانەكەت لە كوێيە

يم القلعَة .... لەلاى قەڵايە

الله بالخير ...... بەخێر بێى

تَسْلَم ...... سەلامەت بی

على عيني .... بەسەرچاو

ما أعْرفْ .... نازانم

أعرفْ شْويه .... کەمێك دەزانم

تنْدَلْ بيتْ محمد ؟ .... ماڵی محمد پێدەزانی

لا ما أنْدَلْ .... نەخێر پێ نازانم

جايبْ المّوبايل ؟ ...... مۆ بایلەکەت هێناوە

لا نسيتْ - ناسي ..... نا بیرم چوە

بلازحمة إنْطيني مَجال ..... بەیارمەتیت ڕێگەم بدە

العفو – آسِف ..... ببورە

ميْخالفْ إخْنه إخوة .... كێشە نیە ئێمە براین

أريدْ مِنْ هاى ...... لەمەم دەوێ

ياهو .... لەکامەی

إثنناتهُم .... لەهەردوو کیان

لا كُلهّم ...... نەخێر لەهەموویان

شبيكْ ضايج ؟..... چیەوە بێزاری

والله شگولْ .... والله بڵێم چی

عّوفْني - خَليني .... لێم گەڕێ وازم لێ بێنە

إخْجَلْ منْ نفسكْ ...... شەرم لەخۆت بکە

شبيكْ ماتَخْجَلْ ؟ .... چیە شەرم ناکەی

كافي ...... بەسە

ياويلي ..... ئەی هاوار

ضاعْ إبني ..... کوڕەکەم وون بوو

ماراحْ يَضيعْ إن شاء الله .... نا وون نابێ ان شاءالله

چەند گفتوگۆیەکی پێویست

آني مِن وينْ شايفكم؟ ----- من لەکوێ ئێوەم بینیووە

من أربيل ---- لە هەولێر

ما أصدگ ---- باوەڕ ناکەم

اشْبيكّم تَعْبانين؟ ----- چیتانە هیلاک و ماندوو دیارن

لَتْخافْ ماكو شي ----- مەترسە هیچ نیە

شتريدون آني بالخدمة؟ ----- چیتان دەوێ من لەخزمەتم

روحوا إرْتاحوا شْويه ----- بڕۆن کەمێک پشوو بدەن

أريد آخّذ رأيكَم ----- دەمەوێ بۆچوونتان وەربگرم

شتگولون ؟ ----- چی دەڵێن

باچِر نسافرْ ----- بەیانی سەفەربکەین

ليش سَكتْتوا ؟ ----- بۆ بێدەنگ بوون

لِأنْ مانحب نَجي ----- چونکە حەزناکەین بێین

إحْنَه سافَرْنا ----- ئێمە سەفەرمان کرد

الأسْبُوع الفائِتْ ----- هەفتەی ڕابردوو

خَليهَه لِغير وَكتْ ----- لێی گەڕێ بۆ کاتێکی تر

إبعد عنّا ماراح تَسْمَعك ----- دوورکەوە ، گوێت لێ ناگرین

ما أروحْ ----- ناڕۆم

أريد أگعدْ يمْكّم ----- دەمەوێ لەلاتان دانیشم

لا إحْنه ماتَرضهَ ----- نەخێر ئێمە ڕازی نین

تَگعدْ ويَّانَه؟ ----- لەگەڵ ئێمە دادەنیشی

هَسه طَلعتْ مِنْ الغرفَة ----- ئێستا لە ژوورەکە دەرچووم

إحْنَه طالعينْ مِنْ زمان ----- ئێمە دەمێکە دەرچووین

أنتَ تأخرتْ ----- تۆ دوا کەوتی

تَطْلَعْنَ ----- دەر دەچنْ / کۆی ئافرەتان نادیار

يَطْلَعون ----- دەردەچن/ کۆی پیاوان نادیار

تَطْلَعْ ؟ ----- دەردەچی ؟ پرسیار لەتاکی نێر، بەرامبەر

تطلعينْ ؟ ----- دەردەچی ؟ پرسیار لەتاکی مێ ، بەرامبە ر

ثنياتْنا ----- هەردووکمان ، کوڕو کچ

ثنياتْکَم ----- هەردووکتان ، بەرامبەر

ثنياتْهَم ----- هەردووکیان ، نادیار

چەند دەستەواژەیەك لەسەر (گەردن ئازادی)

أبَرِئْ ذِمَتْکُم ----- گەردەنتان ئازاد دەکەم

بَرِئْ ذِمَتي ----- گەردەنم ئازاد بکە

بَرُو ذِمَتي ----- گەردەنم ئازاد بکەن

ليش ما تَبَرِئْ ذمَتي؟ ----- بۆ گەردەنم ئازاد ناکەی

ما أبَري ذمَتَّكَ -----گەردەنت ئازاد ناکەم

بَرِيتْ ذِمَتكْ ----- گەردەنم ئازاد کردی

بَرِينا ذِمَتْکُمْ ----- گەر دەنمان ئازاد کردن

بعض المصطلحات في محل بيع الملابس
هەندێک دەستەواژە لەدووکانی فرۆشتنی (جل و بەرگ)

عِندكْ ملابِسْ حلو؟ ------ جلی جوانت هەیە

نعم عِدنَه ------ بەڵێ هەمانە

اللي عِدْنَه كُله حلو ------ ئەوەی هەمانە هەمووی جوانە

هذا بشگد ؟ ------ ئەوە بەچەندە

هذا بيش ؟ ------ ئەوە بەچەندە

عشرة الآلف ------ ١٠ هەزار

لا هذا كُلش غالي ------ نەخێر ئەمە زۆر گرانە

لا رخيصْ جدا ------ نەخێر زۆر هەرزانە

أريدْ شي ------ شتێکم دەوێ

يكونْ رخيص ------ هەرزان بێت

ويكون زينْ ------ هەروەها باشیش بێت

مَيصير بخَمسة آلاف ؟ ------ بە پێنج هەزار نابێت

نعم يَصير ------ بەڵێ دەبێت

أگدر أجَرْبه ؟ ------ دەتوانم تاقی کەمەوە

نعم جَربْ ------ بەڵێ تاقی بکەوە

هذا چبير ------ ئەمە گەورەیە

هذا صغير ------ ئەمە بچووکە

جيب لي ------ بۆم بێنە

حَجم آخَر ------ قیاسێکی تر

وإذا ما عاجَبَك المَلابِس ------ ئەگەر جلەکانت بەدڵ نەبێت

تگولْ : دەڵێی

أروحْ آخُذْ فَرّه وأرْجَع ..... دەڕۆم پیاسەیەک دەکەم دێمەوە

وإذا چانْ ويَّاكْ صاحِبَك .... ئەگەر هاورێکەت لەگەڵت بێت

انتَ تگولْ ..... تۆ دەڵێی

ها شلون علّيه يـلوگ لي ؟ .... ها چۆنە لەبەرم ، لێم دێ

هو شيگول ؟ ئەو چی دەڵێ

لا والله ما يلوگ لَكْ !! .... نە بەخوا لێت نایەت !!

نووسینی: ظاهر صمد باليساني

محادثة بين الأخ والأخت
گفتوگۆی نێوان خوشك و برا

سارا : اخْ سالار فد سؤال؟

کاکە سالار پرسیارێك

سالار : تفضلي

سالار: فە رمووو

سارا : چنَك اليومْ مُو طَبيعي خَير خو ما صايرْ شي ؟

دە ڵێی ئەمرۆ ئاسایي نیت ! خێرە خۆ هیچ ڕووی نەداوە

سالار: لا ماكو شي ليش مُبَينْ عليَّ شي؟!

نەخێرهیچ نەبووە ، بۆ هیچم پێوە دیارە ؟!

سارا: آني أعْرف أخّويه من أكْلَك مُبَيين

من برای خۆم دەناسم لە خواردنت ڕا دیارە

سالار : شگولج خَليها

چیت پێ بلێم وازی لێ بێنە

سارا : بهيچ سهُولَه أعُوفَك ؟! والله لازمْ تگلي

بەم ئاسانیە وازت لێ بینم ؟! بە خوا دە بی پێم بلێی

سالار : اليوم گلْتُ لِأبُويَه ، آني بكّليَة ، أحْتاج فَدْ قاط

ئەمڕۆ بەباوکمم ووت من لە زانکۆم پێویستم بە قاتێك هەیە

تَدرينْ أشلون جاوبني ؟

دە زاني چون وە ڵامی دامەوە ؟

گال : والله هَسه ما أگدر أشْتَري لَك قاط !!

ووتی : بەخوا ئێستا ناتوانم قاتت بۆ بکرِم

سارا : من هاي أنتَ ضايج ؟ عَمَتْ عيني أحْسَنْ قاط بشگد ؟

لەمە بێزار بوویت ؟ چاوم کوێربێت ! باشترین قات بەچەندە؟

لا تَهْتَمْ آني أشْتَري لَك : گرنگی پێ مەدە من بۆت دەکرِم

چەند دەستەواژەیەکی گشتی

یا جَماعة آني أعْتذرْ ----- جەماعەت داوای لێبوردن دەکەم

ماراحْ اگدر أجي للدورة ----- ناتوانم بێم بۆ خوولەکە

لأنْ إحْتمال يَجّونه خُطار ----- چونکە لەوانەیە میوانمان بێ

بس ما مّتأكِد يَجّون لَولا ----- بەڵام دڵنیا نیم دین یان نا

إذا صار عِندي مَجال أجي ----- ئەگەر دەرفەت هەبوو دێم

آني شَدّيتْ حِزام الأمان ----- من پشتێنی سەلامەتیم بەست

هذولَه فَضْحّوني ----- ئەوانە ئابڕویان بردم

إنْفَضَحتّ ويّاها ----- ئابڕووم چوو لەگەڵ ئەو کچە

الخّبز باقيلَه شَويه ----- نانەکە تۆزێکی ماوە

خلي يَسْتوي زايد ----- با زیاتر ببرژێ

شكَتَبتّوا في الدورة؟ ----- چیتان نوسی لە خوولەکە

المُعلِمة شكالتّلك؟ ----- ماموستاکە چی پێ ووتی

شنْطتّكُم الأستاذ؟ ----- ماموستاکە چی پێتاندا

هەندێك دەستەواژەی زۆر گرنگ بۆ دۆزینەوەی هەلی کار

وينچ ؟ ----- لەکوێی

ليش تأخرتِ ؟ ----- بۆ دوا کەوتی

آني بالطريق ----- من لەڕێگەم

آني جاية ----- من وا دێم

زين تَعالي ----- باشە ورە

من وَكتْ ---- لەکاتی خۆی

اليوم عِدنا مُقابَلة ----- ئەمڕۆ چاو پێکەوتنمان هەیە

موتنْسيينْ ----- لەبیرت نە چێ

جيبي وياچ ----- لەگەڵ خۆت بێنە

سيفي مالْتچ (بِطاقة شَخْصية) ----- سیڤیەکەت

مرحباً شلُونكّم ----- سڵاو چۆنن

مّمْكِنْ سّؤال ----- دەکرێ پرسیارێك

نَعم تفَضَلي ----- بەڵێ فەرموو

أريد أشْتَغُل ----- دەمەوێ کار بکەم

إذا عِندكّم شّغل ----- ئەگەر ئیشێکتان هەبێت

أهلاً وسهلاً بيچ ----- بەخێرهاتنت دەکەین

شعِندچ الشهادة ؟ ------ بڕوانامەی چیت هەیە

أني عِندي شهادة ----- من بڕوانامەی

إدارة و إقتِصاد ----- کارگێڕی و ئابوری

من أي جامعة ؟ ----- لەچ زانکۆیەك

من جامِعة دهوك ----- لەزانکۆی دهۆك

ياسنة تخرجتِ؟ ----- ساڵی چەند دەرچووی

تخرجتّ سنة ----- دەرچووم لەساڵی

ألفين و سِتَعشْ ----- دوو هەزارو شانزە

زين خِلالْ هَا سَنَتين ----- باشە لەماوەی ئەم دوو ساڵە

تُوظفْتِ بمِكان ؟ ----- لەهیچ شوێنێك دامەزراوی

لا والله مامُتْعَينة ----- نا بەخوا دانەمەزراوم

اشگد حاولتّ ----- چەند هەوڵمدا

بسْ ماحّصَلتّ شي ----- بەڵام هیچم دەست نەکەوت

زين انتِ تعرفينْ لغة ؟ ----- باشە تۆ زمان دەزانی

تَقصّد أي لّغة ؟ ---- چ زمانێکت مەبەستە

أقصد اللغة العربية ----مەبەستم زمانی عەرەبیە

أو الإنجليزية ----- یان ئینگلیزی

لا والله موزين باللغة ---- نە بەخوا لەزمان باش نیم

أگدر شّويه احچي بِها ---- دەتوانم کەمێك قسەی پێبکەم

لَعَدْ شلّون تشْتَغلينْ ؟ ----- کەواتە چۆن کاردەکەیت !!

إذا ما تَعْرّف أي لّغة!! ------ ئەگەر هیچ زمانێك نەزانی !!

مع الاسَف ----- بەداخەوە

ما نگدر نساعَدچ !!----- ناتوانین یارمەتیت بدەین

الشرط الاساسي ----- مەرجی بنەڕەتی

للمتعينينْ عِدْنه ----- بۆ دامەزراندن لەلای ئێمە

الموظفونْ لازم ----- فەرمانبەرەکان دەبێ

يَعْرفّون اللغة ----- زمان بزانن

يعني شلون ؟ ----- کەواتە چۆن !!

هذا مَعْقّول ----- ئەوە مەعقوڵە !!

إحْنَه الأكراد ----- ئێمەی کورد

بِبْلَدِنا ----- لە وڵاتی خۆمان

لازم نَعْرف غَيرْ لّغة ----- دەبێ زمانێکی تر بزانین !!

حتى نَحْصل عَشّغل !! ----- تاکوو کارمان دەست بکەوێ !!

هسّه إفْتَهَمْتّ ----- ئێستا تێگەیشتم

عَجيبْ في هذا البِلد ----- سەیرە لەم وڵاتەدا

الدراسة فَقط ----- خوێندن تەنیا

للدراسة ---- بۆ خوێندنە

مو لِلتّعليم ----- نەوەك بۆ فێربوون !!

حسافَه عَالْعُمرِ الّلي راح ------ داخ بۆ ئەو تەمەنەی کە تێپەڕی

والتّعبْ الّلي ضاع ----- وەئەو ماندوو بوونەی کەبەفیڕۆ چوو !!

بعض الأسئلة والأجوبة
هەندێك پرسیارو وەڵام

مْمكن سؤال أخّويه ----- دەتوانم پرسیارێك بكەم براكەم

اتْفَضَل عيني ----- فەرموو چاوەكەم

أي شي تّريد؟ ----- هەر شتێكت دەوێ

آنی بالخدْمَة ----- من لەخزمەتم

تَعرفْ تَقْرءْ كّردي؟ ----- دەزانی كوردی بخوێنیتەوە

نَعم اعْرف ----- بەڵێ دەزانم

تطدر تَرْجمْلي هاي الرسالة؟ ----- دەتوانی ئەم نامەم بۆ وەرگێری

يا رساله ؟ ---- كام نامه

هاي الرسالة إجّتْني مِنْ صَديقي ----- ئەم نامەیە لە هاوڕێكەم بۆم هاتوە

جِيبْ أقْراها ----- بێنە بابیخوێنمەوە

تفَضَل عيني ----- فەرموو چاوەكەم

بسْ گّللي ----- بەڵام پێم بڵێ

أنتَ بس ----- تۆ تەنیا

تَقْرا الكُردي---- كوردی دەخوێنیەوە

لو تَفْهم هَمينْ ؟---- یاخود لەكوردی تێدەگەی

نعَم اگدر أقْرأ وأفْهَم زين ---- بەڵێ دەتوانم بخوێنمەوە ، وەتێدەگەم بەباشی

زين لَعَد تَرجِمْلِياها ----- كەوایە بۆم وەرگێڕە

هاي الرِّسالة جايَتَك مِنْ صَديق كُردي ----- ئەم نامەیەت بۆهاتووە لەهاوڕێیەكی كوردت

يَسأل عَليك ويُريد يَطَمِنْ عَليك ----- هەواڵت دەپرسێ ودەیەوێ لەباشیت دڵنیا بێتەوە

اي والله هذا صاحِبي ----- ئەرێ بە خوا ، ئەوە هاورێمە

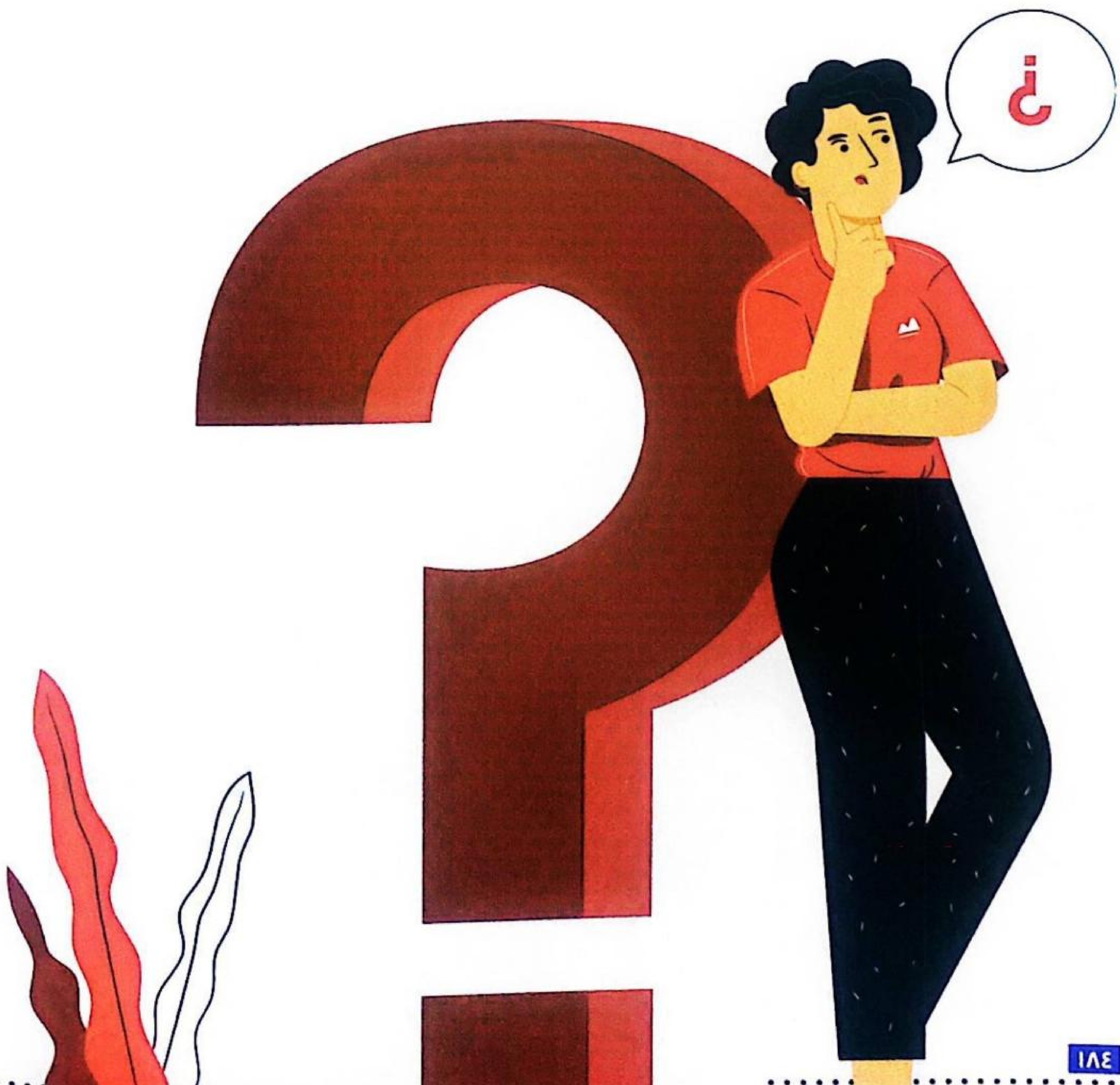
اتْعَرَّفتْ عَليهَ مِنْ اربيل ----- لەهەولێر یەکترمان ناسی

ولَد طَيِّب و حَبّاب ----- کورێکی چاك وخۆشەویستە

زين لَعدْ جاوبَه ----- کەوایە وەڵامی بدەوە

شَجاوبْ عَليه؟ ----- چۆن وەڵامی بدەمەوە

أشكُرَه ----- سوپاسی بکە

الإتصال بصديق
تەلەفۆن کردن لەگەڵ هاوڕێ

شكراً على المّكالمة ----- سوپاست دەکەم بۆ تەلەفۆکەت

صارْلي هّوايَه أتانيك ----- ئەوەدەمێکە چاوەڕێت دەکەم

حتى مانمْتّ ----- تەنانەت نەش نووستم

بارِحَة بالليل ----- دوێنی شەو

شلّونَچ شخْبارچ عَزيزَتي ----- چۆنی دەنگ و باست ئازیزەکەم

اوگفي دَقِيقَه ----- دەقەیەک بوەستە

مُو كتْلي بيتْ اخْتي ----- پێت نەگوتم ماڵی خوشکم

باچر يَجُون لِبيتْنا ----- بەیانی دێن بۆ ماڵمان

يَبْقوُن و يَتَعَشُون يمّنَه ----- دەمیننەوە و نانی ئیوارە دەخۆن لەلای ئێمە

و گلْت شلُون أخابرْها ----- گوتم چۆن تەلەفۆنی بۆ بکەم

و انتِ مَشْغّولَه ويّه الخّطار ----- وە تۆ سەرقاڵی لەگەڵ میوانەکان

نَعم صَحْ كَتَبْتلَج ----- بەڵێ ڕاستە بۆم نووسی

هّمَه إجَوَّي ساعه تِسْعَة ----- ئەوان کاتژمێر نۆ هاتن

هسَ راحوا للسُوگ ----- ئیستا چوون بۆ بازاڕ

و بَعدينْ يَرجَعُون يَتَعَشّون ----- دوایی دەگەڕینەوە نانی ئێوارە دەخۆن

أعْتَذر منچ عَبالي ----- داوای لیبوردنت لێدەکەم وام زانی

ماعِندچ وَكتْ ----- کاتت نیە

تَحچين وِيايّ ----- قسەم لەگەڵ بکەی

ولايَهمَّك صَديقي مُو مُشْكِله ----- گوێی پێ مەدە هاوڕێکەم کێشە نیە

شسَويتي لِلْغدا ؟ ----- چیت ئامادە کردبوو بۆ نانی نیوەڕۆ

آني مامسَوية غدا ----- نیوەڕۆ هیچم حازرنەکرد

جِيبْنَه الأكلْ مِن مَطْعَم ----- خواردنمان لە چێشتخانە هێنا

و ليش مِنَ المطعم ؟ ------ بۆ لە چێشتخانە

ليش ما حضرتِ بنفسچ ؟ ----- بۆ تۆ خواردنت ئامادە نەکرد

لأنْ هَمَه ماخابَرّونه ----- چونکە ئەوان تەلەفۆنیان نەکرد بۆ مان

گبل مايَجون ----- پێش ئەوەی بێن

المَفْروض إتْخابرّون مِنَ الصّبح ----- دەبوو لە بەیانیەوە تەلەفۆن بکەن

لِأنْ هسه أكّو تليفون ----- چونکە ئیستا تەلەفۆن هەیە

لازمْ الخّطّار يخابرون مِن وَكتْ ----- پێویستە میوانەکان زوو تێل بکەن

حتى أهْل البَيت ----- تاکو خەوەنماڵەکە

يلْحگون يَسَون أكلْ ----- فریای چێشت لێنان بکەون

والله حقچ وكلامَچ صَحْ ----- واللە حەقی تۆیە وە قسەکەت تەواوە

بَعدْ شَسَوي لَهَم ----- ئێ چیان لێ بکەم

گلتْ عَيبْ لازم ----- گوتم عەیبە پێویستە

أخْدمْهَم زين ----- خزمەتی باشیان بکەم

چان عندي مَوعِد طَلعة بس ما طَلعَتْ ----- بەڵێنی دەرچوونیشم هەبوو بەڵام دەرنەچووم

اشْوَكتْ تجِيبُون العَشَه ----- کەی نانی ئیوارە دەهینن

هو گال هسه أطْلَعْ و أجيب العَشَه ----- ئەو گۆتی ئیستا دەرۆم و نانی ئیوارە دەهینم

شّوكتْ يرَجَعون؟ ----- کەی دەگەڕێنەوە

بَعدْ ما أعْرفْ ----- ئیتر نازانم

يَجّوز يَرجعُونْ ساعة تِسعه و نُص ----- لەوانەیە کاتژمێر نۆ و نیو بگەڕێنەوە

يَلا لا تضّوجي نفْسچ ----- دەی تۆش خۆت بێتاقەت مەکە

مرّاتْ اتْصير هيچ مواقِف ----- هەندێك جارهەڵوێستی وا ڕوو دەدات

اي عادي آني متْعَودَه ------ بەڵێ ئاساییە من ڕاهاتووم

على هيچ مَواقفْ ----- لەو جۆرە هەڵوێستانە

زين آنى اتْرَخَص ----- باشە من مۆڵەت دەخوازم

عندي شّغل لازم اسَويهه ----- ئیشم هەیە دەبێت بیکەم

عادي أخّذ راحَتك ----- ئاساییە ئیسراحەتی خۆت وەرگرە

في أمان الله ----- خوا ئاگای لێت بێت

الله ويّاك ------ خوات لەگەڵ

بعض الجمل الاكثر استخداما في حياتنا اليومية
هەندێك ڕستە كە زۆر بەكاردێت لەژیانی ڕۆژانەماندا

سڵاو چۆنی = مرحبا شلُونچ

باشم سوپاس = زينة اشكُرك

بۆ بێ دەنگی قسەیەک بکە = ليش ساكتَه إخْجي شيء ؟

هیچ نیە هەوڵ دەدەم قسە بکەم = ماكو شيء أحاول اخْجي

دەی ئاساییە بەس توڕە مەبە = يلا عادي بس لا تَزْعَلين

بۆ لەسەرخۆت نیت = ليش مو على بَعْضـچ ؟

هیچم نیە تەنها کەمێك ماندووم = مابيّه شيِ مّجَرَّد تَعبان شُويه

ویستم دڵت خۆش بکەم = رّدتْ أفَرَحچ

ئەگەر سەبرم لێبگرى لەوانەیە باش ببم = إذا تَصْبر عَليَ شّويه يمّكِنْ أتَحَسن

تەلەفۆنت بۆ بکەم = اخابرچ ؟

نا ناتوانم بۆ کاتێکی تر , دەی خوا حافیز = لا ما أگدر، غير وَكتْ يلا مع السلامه

باشە دوایی قسە دەکەین , خوات لەگەڵ = زين بَعدين نحچي الله وياچ

چەند دەربڕینێكی زۆر گرنگ

كّلشْ مرْضان = زۆر نەخۆشم ، بۆ کوڕ

كّلشْ مَرْضانَه = زۆر نەخۆشم ، بۆ کچ

كّلش فَرْحان = زۆر دڵخۆشم ، بۆ کوڕ

كّلشْ فَرْحانَه = زۆر دڵخۆشم ، بۆ کچ

لا تَضْحَك عَليه = پێم پێمەکەنە

تَضْحَكْ عَليْ ؟ = پێم پێ دەکەنی

إضْحَكْ = پێ بکەنە ، بۆ کوڕ

إضْحَكي = پێ بکەنە ، بۆ کچ

لا تَضْحَكْ = پێ مەکەنە ، بۆ کوڕ

لا تَضْحَكي = پێ مەکەنە ، بۆ کچ

لا تْصِيح = هاوار مەکە ، بۆ کوڕ

لا تْصِيحي = هاوار مەکە ، بۆ کچ

لا تَبْجين = مەگری ، بۆ کوڕ

لا تَبجي = مەگری ، بۆ کچ

لا تَهْتَم = گوێ پێ مەدە ، بۆ کوڕ

لا تَهْتَمي = گوێ پێ مەدە ، بۆ کچ

أسْتَحي = شەرم دەکەم ، بۆ کوڕو کچ

تَسْتَحي مِنْ شنُو ؟ = شەرم لە چ دەکەی

تدَوّر عَ شنّو ؟ = لە چی دەگەڕێی

تَنْدَّله ؟ = پێ دەزانی

لا ما أنْدَّله = نەخێر پێ نازانم

ليش ما تَنْدلَه ؟ = لۆ پێ نازانی

لِانْ أوَّل مرَّة سامِع بهَه = چونکە یەکەم جارە گوێم لێ دەبێ

حوار بين صديقين
گفتوگۆی نێوان دوو هاوڕێ

شلونچ زينه ؟ .... چۆنی باشی

اشكَرك انتَ شلونك ؟ .... سوپاست دەكەم تۆ چۆنی

كَلش مَشْتاقلَچ .... زۆر بیرت دەكەم

صارلي هوايه مَشايفَچ .... دەمێكه نەم بينيويت

ليش مَتْخابرينْ ؟ .... بۆ تەلفۆن ناكەی

اريدْ اشُوفچ .... دەمەوێت بتبينم

شـوَكتْ عِنـدچْ مَجـالْ عَلمـودْ نَطْلـعْ ؟.........كـه ی مەجالـت هەيـە بـۆ ئـەوەی برۆينـە دەرەوە

بـس مـو مِثـلْ ذيـچِ المـَرَّه رأسَـا تروحـينْ .... بـا وەكـو جارەكـەی تـر نەبـێ یەكسـەر برۆی

ما اگدرْ أطْلعْ ويّاكْ........... ناتوانم بێمە دەرەوە لەگەڵت

أخافْ أهْلي يَحسُون بينَه .... دەترسم ماڵەوە ، كەس و كارم هەستمان پێ بكەن

أريدْ أتْعَرَّف عَليچ ؟ ..... دەمەوێت يەكتر ناسينت لەگەڵ بكەم

انتَ يا مواليد ؟........ كەی لەدايك بووی

شگدْ الرَّقَمْ مالْتَچ ؟ .... ژمارەكەت چەندە

أريدْ أحْچي ويّاچ .... دەمەوێت قسەت لەگەڵ بكەم

گفتوگۆی تایبەت بە (دەوام کردن و مۆڵەت وەرگرتن)

هاي شنو كُل يَومْ دَوام ! ----- ئەوە چیە هەموو ڕۆژێ دەوامە

أگدَرْ آخّذ إجازَة ؟----- دەتوانم مۆڵەت وەرگرم

باچِرْ ماكو دَوام عّطلَة ----- بەیانی دەوام نیە پشووە

يگولون باچِرْ عَطلَة ----- دەڵێن بەیانی پشووە

صارْ لي أسبُوع ----- ئەوە هەفتەیەکە

ما مَخذْ إجازَة ----- مۆڵەتم وەرنەگرتووە

حتى الدَّوامْ مَينْطاقْ ----- تەنانەت دەوامیش لەتوانام نەماوە

أريد آخّذْ إجازة ------ دەمەوێ مۆڵەت وەرگرم

باچر ما أجي ----- بەیانی نایێم

آني هَمينْ ما أجي ----- هەروەها منیش نایێم

اليوم يا يوم ؟ ----- ئەمڕۆ چ ڕۆژێکە

يا يوم نروح ؟ ----- چ ڕۆژێك بڕۆین

اليوم نسافر ؟ ----- ئەمڕۆ سەفەر دەکەین

باچر أرْجَع ----- بەیانی دەگەڕێمەوە

تعال لِلدَّوام ----- وەرە بۆ دەوام

بارِحَة ليش ما جيتْ لِلدّوام ؟ ----- دوێنێ بۆ نەهاتی بۆ دەوام

والله مَلّيتْ ----- بەخوا بێزار بووم

صُدگ يعنى ماكو دوام؟ ----- بەڕاست کەواتە دەوام نیە

كُلش زينْ ----- زۆر باشە

العُطلة جَمْ يومْ ؟ ----- پشوەکە چەند ڕۆژە

باچر نَرتاح شّويَه ----- بەیانی کەمێك پشوو دەدەین

هاي السنة كُلها عّطَل ----- ئەم ساڵ هەمووی پشوو بوو

صارلي شَهر ----- ئەوە یەك مانگە

ما مْدّاوم ----- دەوامم نەکردووە

ولا یَهمَّك عِینی ----- گوێی پێ مەدە چاوەکە

شلونْ ما أهْتَم؟ ----- چۆن گرنگی پێ نەدەم

یگـطْعون راتْبي ------ مووچەکەم دەبڕن

محادثة على تعليم اللغة
گفتوگۆ لەسەر فێربوونی زمان

تَحچونْ بالعَربي ؟ بەعەرەبی قسە دە کەن

تَعْرفُونْ عَربي ؟ عەرەبی دەزانن

تفْهَم كَردي؟ ئایا کوردی تێدەگەی

أي افْهَم . بەڵێ تێدەگەم

تَعْرَفْ كُردي؟ کوردی دەزانی

أفْهَـم كّـردي بَـس مـا أگـدر أحچـى بِهِـهَ ---- لـە کـوردی تێدەگـەم بـەڵام ناتوانـم قسـەی پـێ بکـەم

هَسه تْتْعلمْ كّردي؟ ---- ئیستا کوردی فێردەبی

تَعلْمتْ شْويه بالمَدْرسَة ----- کەمێك لە قوتابخانە فیربووم

اريدْ اتَعَلّم حچي بالكّردي ----- دەمەویت فێری قسەکردن بم بە کوردی

شنو رأيَك بِلحچي مالتي بالكردي ؟ بۆچوونی تۆ چییە بەقسەکردنم بە کوردی

تَفْهَمْني ؟ لەمن تێدەگەی؟

افْهَم كّلشي ----- هە موو شت تێدەگەم

مِنْ رُخْصْتَك إحچي على كِيفَك ----- بەروخسەتت لەسەرخۆ قسەبکە

مِنْ رُخْصْتَك عِيدْ ----- بە یارمەتیت دووبارەی بکەوە

إحچي على كيفكْ أفْهَمَك زين ----- لەسەرخۆ قسە بکە من باش لێت تێدەگەم

كلشي ما فْتَهَمْتْ ----- هیچ تێنەگەیشتم

نووسینی: ظاهر صمد باليسانی

شنو مِعْنى هَاي الكَلِمة ؟ مانای ئەم ووشە چیە

اشْلون تَقْرأ هاي الكَلِمَة ؟ دەربڕینی ئەم ووشەیە چۆنە

من رُخْصْتَكْ صَحِحْلي غَلطي ----- بەڕوخسەتت هەڵەکەم بۆچاك بكە

اريدْ أتَعَلَّمْ عَربي ----- دەمەویت عەرەبی فێربم

بِشنُو تنْصَحْني ؟ ----- بەچی ئامۆژگاریم دەکەی

محادثة بين طالبين
گفوگۆ لەنێوان دوو قوتابی

مرحبا شلونك ؟

سڵاو چۆنی

شكرا آني زين أنتَ شلونك ؟

سوپاس من باشم تۆ چۆنی

گول ْلي انتوا تداومون ؟

پێم بڵێ ئیوە دەوام ئەکەن

نعم هاي چَم يَومْ نداومْ

بەڵێ ئەوە چەند رۆژێکە

چا شلون تَلحگون كُل هالدرُوس ؟

جا چۆن فریای ئەو هەموو وانە دە کەون

شگولَك نَحاول إنْ شاء الله

چیت پێ بڵێم هەوڵ دەدەین إن شاء الله

عاشَتْ إيد المّدرسينْ شلونْ يداومونْ بربّع الراتب !!

دەستی مامۆستاکان خۆش بێت بەم چارەگە موچەیە چۆن دەوام ئەکەن

بس الصَف السادِس الله يساعدهّمْ دروسْهّم صَعبة

بەڵام پۆلی شەشەکان خودا یارمەتیان بدا وانەکانیان زۆر قورسە

وعذهّم إمتحانْ وزاري

هەروەها تاقیکردنەوی وزارییان هەیە

زين شلونَك ويّە دَرس اللغه العربية ؟

باشە چۆنی لەگەل وانەی عەرەبی

والله مو زين ما أدري شَسَوي

بەخوا باش نیم نازانم چی بکەم

برأيك شنو الحَل ؟

بە بۆچوونی تۆ چارەسەرچیە

شتگول بِصيفْ نروح نشاركْ بدًورة تَعليم اللغة العربية

چی دەڵێی هاوین بچینە خولی زمانی عەرەبی

ياريتْ نروحْ بلكتْ تَستَفيد

خۆزگە بچین بەڵکو سوود مەندبین

غيرًوا المنهجْ وصارْ حيلْ صَعبْ !!

پرۆگرامەکەیان گۆڕیوە زۆر قورس بووە

درستوا شنو اليوم ؟

ئەمرۆ چیتان خوێند

تَدْرًسْ بس علْ كتاب لو تَستخدِم المَلازم ؟

تۆ تەنها لەسەر کتێب دەخوێنی یان مەلزەمەش بەکاردێنی

عندي بسْ المَلازِم

تەنها مەلزەمەم هەیە

عِندَكْ كتابْ للتَعليم الَلغه العربية ؟

هیچ کێبێکت هەیە بۆ فێربوونی عەرەبی

نَعم عندي

بەڵێ هەمە

شنو اسم الكتاب ؟

ناوی کتێبەکە چیە

اسم الكتابْ (أحدث طريقة لتعليم اللهجة العراقية)

ناوی کتیبەکە(نویترین شیوازی فیربوونی جلفەی عیراقی)

آني دَوّرت هوايَه مالگيتْ مِثلْ هذا الكتابْ

من زۆر گەڕام کتێبی بەم شێوەیەم نەدۆزیەوە

اي كُلش زين يعني بِيهَه كُلْ شي ؟

ئێ زۆر باشە یانی هەمووشتێکی تێدایە

أي شي تريدْ وتَحْتاجَه مَوجودْ في الْكتاب !!

هەر شتێکت دەوێ و پێویستە لەکتێبەکە هەیە

زين باچِر أروحْ أشْتري هذا الكتاب

باشە بەیانی دەچم ئەو کتێبە دەکرم

هاي كُلش يّفيدْني لأنْ تَعليم اللغة ضَروري جدا

ئەمە زۆر سوودی دەبێت بۆم چونکە فێربوونی زمان زۆر پێویستە

نعم لو عِندكْ هذا الكتاب تَعرف شلون راحْ تَحچي بالعَرَبي

بەڵی ئەگەر ئەم کتێبەت هەبێت دەزانی چۆن قسە بکەی بە عەرەبی

چەند دەستەواژەیەکی گرنگ و پێویست

إنْـگْـضينَه وكتْ حلو ----- کاتێکی خۆشمان بە سەر برد

گـضّيتْ عّمري وياك ----- تەمەنم لەگەڵ تۆ بەسەربرد

أگـضي وكتْ ويَه زُمَلائي ----- کات بە سەردەبەم لە گەڵ هاوڕێکانم

أرْجعْ مِنْ وكتْ ----- لەکاتی خۆی دەگەڕێمەوە

مِنّا وغادْ أدِير بالي ----- لە مەودوا ئاگام لەخۆم دەبێ

شصّاير بيكم؟ ----- چیتان لێهاتووە ، چیتان بە سەرهاتووە

انتو شتعْرفون؟ ----- ئێوە چی دەزانن

تحبُّون أساعِدْكم؟ ----- حەزدەکەن یارمەتیتان بدەم

حبيتّ أشوفچ ----- حەزم کرد بت بینم

آني أخْجَل مِنكم ----- من شەرم لەئێوە دەکەم

ما أريد تَتعذّبْ ----- نامەوێ ئازار ببینی

تعَذّبتّ هْوايە ----- ئازاری زۆرم بینی

ليش تعَذبْني ----- بۆ ئازارم دەدەی

كْلش اشتاقيتّ ----- زۆر تامەزرۆ بووم

چنتّ ناوي أروحْ ----- بە تەمابووم برۆم

شلون أدَّبِرْ هذا ؟ ----- چون ئەمە پەیدابکەم

ليشْ تتْعاركونْ ؟ ----- بۆچی شەڕ دەکەن

نصْ صَوتّ المَسَجلْ ----- دەنگی ڕادێۆکە کەم بکە

عليّ صًوتَكْ ----- دەنگت بەرزکە

إضحك والتعلم
پێبکەنەو فێربە

يگولُون في جَزيرة خاصَّة بالنِسْوان

دەڵێن لە دورگەیەکي تایبە ت بە ئافرە تان

تمَّ الإفساكْ بِرَجُل سَوّى جَريمة ، حَكَمْ عَليه بالإعْدامْ

پیاویکیان گرت تاوانێکی ئە نجام دابوو فە رمانی لەسێدارە دانی بۆدەرکرا

النِسوانْ گالَنْ شنو أُمْنيَتكْ الآخيرة ؟

ئافرەتەکان ووتیان ئاواتی کۆتاییت چیە

الرَجُل گال أريدْ تَكْتلني أحْلى وحْدَه مِنْچِنْ

پیاوەکە ووتی دەمە وێ کامە لەئێوە لەهەمووتان جوانترە ئەو بمکوژێ

يگولون لِحَد هَسه مازلَنّ في صِراع مَع بَعضِهنّ

دەڵێن تا ئێستاش خەریکی ململانێن لەگەڵ یەکتری

والرَّجُل باقي حَيّ رَغمْ مرور ٣٠ عام على الحادِث.

پیاوە کە ش هەر ماوە سەرڕای تێپەڕینی ٣٠ ساڵ بەسەر ڕوداوەکە

نووسینی: ظاهر صمد باليسانی

عند المكوی
لەدووكانی ئوتو

وينْ صارير دْكّان مَكْوي ***** دوكانی ئوتو لەكوێ هەيە

اريد أكَوّي مَلابْسي ***** دەمەوێت جلەكانم ئوتو بكەم

تگدر تِغسلْهن وتَكوّيهنْ ؟ ***** دەتوانيت بيانشۆيت و ئوتوشيان بكەی

تگدَر تَكّوي لي هذا القَميص ؟ ***** دەتوانی ئەم كراسەم بۆ ئوتو بكەی

باچِر أجي آخُذْهنْ ***** بەيانی دێم دەيبەمەوە

اذا مُو تَكوي زينْ ***** ئەگەر باش ئوتويان نەكەی

ارَّجَعْهنْ ما أنطيكْ فُلس **** دەيان هێنمەوە ، پارەكەت نادەمێ

عدكُم خَيَّاط مَلابس ؟ ***** خەياتی جل و بەرگتان لايە

تگـدر تَخَيطْـلي الدّگـم الواگعـات ؟ ***** ئەتوانـی ئـەو دووگمانـەی لـێ كراونەتـەوە بـۆم بدوريتـەوە؟

تگدر تّوَّخرْلي البُقَع ؟ ***** ئەتوانی پەڵەكانم بۆ لاببەيت

اذا تخيطْلي إيّاه ماتْبَينْ ؟ ***** ئەگەر بۆم بدوريتەوە ديار نابێ

هذا البلُوز مو مالْتي ***** ئەم بلوزە هی من نيە

لَمّنْ جبتْلَكْ چانَتْ ما مشگوگة ***** كە بۆم هێنای نەدڕابوو

لِحَدْ يا ساعَة مّفَتْحين ؟ ***** تا سەعات چەند كراوەتەوە

شوكتْ تَعَزلُون ؟ ***** كەی دايدەخەن

زاراوەکانی لەهجەی عێراقی

حَرّامات .... الحسرة على شيء ذهب .... بۆ داخ و حەسرەت لەسەر شت

حَسْبالي .... كنتُ أعتقد ...... وام زانی

حلگ .... فم ..... دەم

حَوْش ..... الرَّدهَة الخارجيه.... حەوشە ، بەرهەیوان

جِيّل ..... كثير جدا ..... زۆر ، رۆر

خاشوگة ..... مِلعَقة طعام ..... کەوچکی نان خواردن

خايبْ ..... فاشِل ...... دۆڕاو

خَتَلَتْ .... إخْتبأت ..... خۆی شاردەوە

خَشمْ ..... أنف ..... لووت ، کەپوو

خُطّار .... ضيُوف ...... میوان

خَـلي يّولَـنْ مالّتْنـا هَـذَني، أتـرك هـذه الحيـل نحـن ابتدعناهـا ، واز لـەم فێڵانـە بێنـە ئێمـە خۆمـان خـاوەنی ئـەم فێڵانەیـن

دختْ ..... أعاني من صّداع الرأس ...... سەر ئێشە

دَربُونَة ...... حارة فرعية ضَيِّقة .... کۆڵانی بچوك و تەسك

دَفرة .... رَكْلة بالقَدم .... شەق تێ هەڵدان

دچة ..... العَتَبة ... بەردەرگا

رَبعْ .... أصدقاء الشَخص ..... هاورێیان و کەسانی ناسیاو

ريُوگ .... فطّور الصّباح ...... نانی بەیانی

رگي ..... بطيخ احْمر ..... شووتی

سبَحتْ .... اسْتَحْمَمْتُ ..... سەرم شۆرد ، چوومە حەمام

سَبعْ .... شُجاع ..... ئازا

سرْسَري .... الغَير مؤدّب ...... ئەوکەسەی ڕەوشتی خراپی هەیە

سكُوتي .... الشَّخص الكَتُوم ...... کەسی بێدەنگ، کەم دوو

سَلابات .... اشياء بسيطة لاقيمة لها ...... شتی خراپ و بێ کەلك

سچّینة .... السكين ..... چەقۆ

شادي .... قِرّد ..... مەیموون

شبيكْ ؟ ...... ماذا حل بيك .... چیت لێهاتوە

شَبَنْتو ..... سمنت البناء ..... چەمەنتۆ

شْتَترَّجی ؟ ..... ماذا تنتظر ...... چاوەڕێ چی دەکەی

بعض المصطلحات الشائعة
چەند دەستەواژەیەکی زۆر بەکارهاتوو

وينْ صايرْ تَلفون عمّومي ؟ .... تلفۆنی گشتی لە کوێیە

اگدر هسه ارّوحْ ؟ .... دەتوانم ئێستا بڕۆم

انتَ أنطَيْتْني رَقَم غَلط .... تۆ ژمارەی هەڵەت پێدام

شّوكتْ يَرجَع ؟ .... کەی دەگەڕێیتەوە

شّوكتْ تروح ؟ .... کەی دەڕۆی

وينْ أحْصلْ تكسي ؟ .... لەکوێ تەکسیم دەست دەکەوێ

اگولَكْ وينْ اوگف ؟ .... پێت دەڵێم لە کوێ بوەستە

اكو أهْنه مكتبْ الإسْتعلامات ؟ .... نوسینگەی پرسگە لێرە هەیە

ادّورْ على مَكانِ الرّاحة .... بۆ شوێنی حەوانەوە دەگەڕێم

شوكتْ يَطلعْ القطار ؟ .... شەمەندەفەرەکە کەی دەڕوات

اگدر أطْلِعْ غَيرْ وَحْدَه ؟ .... دەتوانم دانەیەکی دیکە دەربێنم

سَلِّمْلي على ابّوك ؟ .... سەلام لە باوکت بکە

آنی أخابرَكْ .... من تە لە فۆنت بۆدەکەم

بِخدَمْتَك .... لە خزمە تدام

تفضلْ أگْعُد .... فەرموو دانیشە

شْتسوّي .... چی دەکەیت

شَسَوی لَك ؟ .... چیت بۆ بکەم

اريدْ أشّوفَك .... دەمەوێ بتبینم

باچِر إخچِی ويّاه مرّة لُوخ .... بەیانی جارێکی تر قسەی لەگەڵ بکە

أخافْ مَتّگدر .... دەترسم نەتوانیت

تعرفينْ شّوكتْ يعّود ؟ .... دەزانیت کەی دەگەڕێیتەوە

كّلش مَسرورينْ بشّوفتّكّم .... زۆر خۆشحاڵین بەبینینتان

خلي نّتْناولْ شاي سَويّة .... باپێکەوە چا بخۆینەوە

تّعْرفْنی؟ .... دەم ناسی

أعْرفَكْ ؟ .... دەت ناسم

آني مِن أربيل .... من لەهەولێرم

دِيرّ بالك على نَفسَك .... ئاگات لە خۆت بێ

شتّسَوی ؟ .... چی دەکەیت

ليشْ تَضْحَك ؟ .... بۆ پێدەکەنی

ئاڕاستەکان
الاتجاهات

شَمال	باکوور	نَحوَ الشَمال	بەرەو باکوور
جنّوب	باشوور	يميناً	بەلای ڕاستدا
غَربْ	ڕۆژئاوا	الى اليَمين	بۆ لای ڕاست
شَرق	ڕۆژهەڵات	الى اليَسار	بۆ لای چەپ
شِمال شَرق	باکووری ڕۆژهەڵات	لِفُوگْ	بۆ سەرەوە
شَرقي	ڕۆژهەڵاتی	لِجَوَّه	بۆ خوارەوە
غَربي	ڕۆژئاوایی	نَحوَ الشَرق	بەرە ڕۆژ هەڵات
جنّوب غَربي	باشووری ڕۆژئاوایی	نَحوَ الشَمال	بەرەو باکور

هەندێ گفتوگۆی پێویست

گوبَل إمشي لِگدام ________ ڕێك برۆ بۆ پێشەوە

گدامي ________ لەبەردەمم

ماكو أحَد اهْنا ________ كەس لێرە نیە

گولْ شي ________ شتێك بڵێ

كافي لا تگول أي شيء ________ بەسە هیچیتر مەڵێ

اذا مَيصيرْ لك مٌشكِلة ________ ئەگەر نەبێتە كێشە بۆت

اني مَدْيُون لَك ________ من قەرزاری تۆم

شٌويه إستَعْمِلْ عَقْلك ________ تۆزێ عەقڵت بەكاربێنە

هسة تجي لوْ بَعْدين ؟ ________ ئێستا دێیت یان دوایی

لا تَفهَمني غَلط ________ بەهەڵە لێم تێ مەگە

إعْرفْ حُدَودَك ________ سنووری خۆت بزانە

های شدَه تسَوي ؟ ________ ئەوە چی دەكەیت

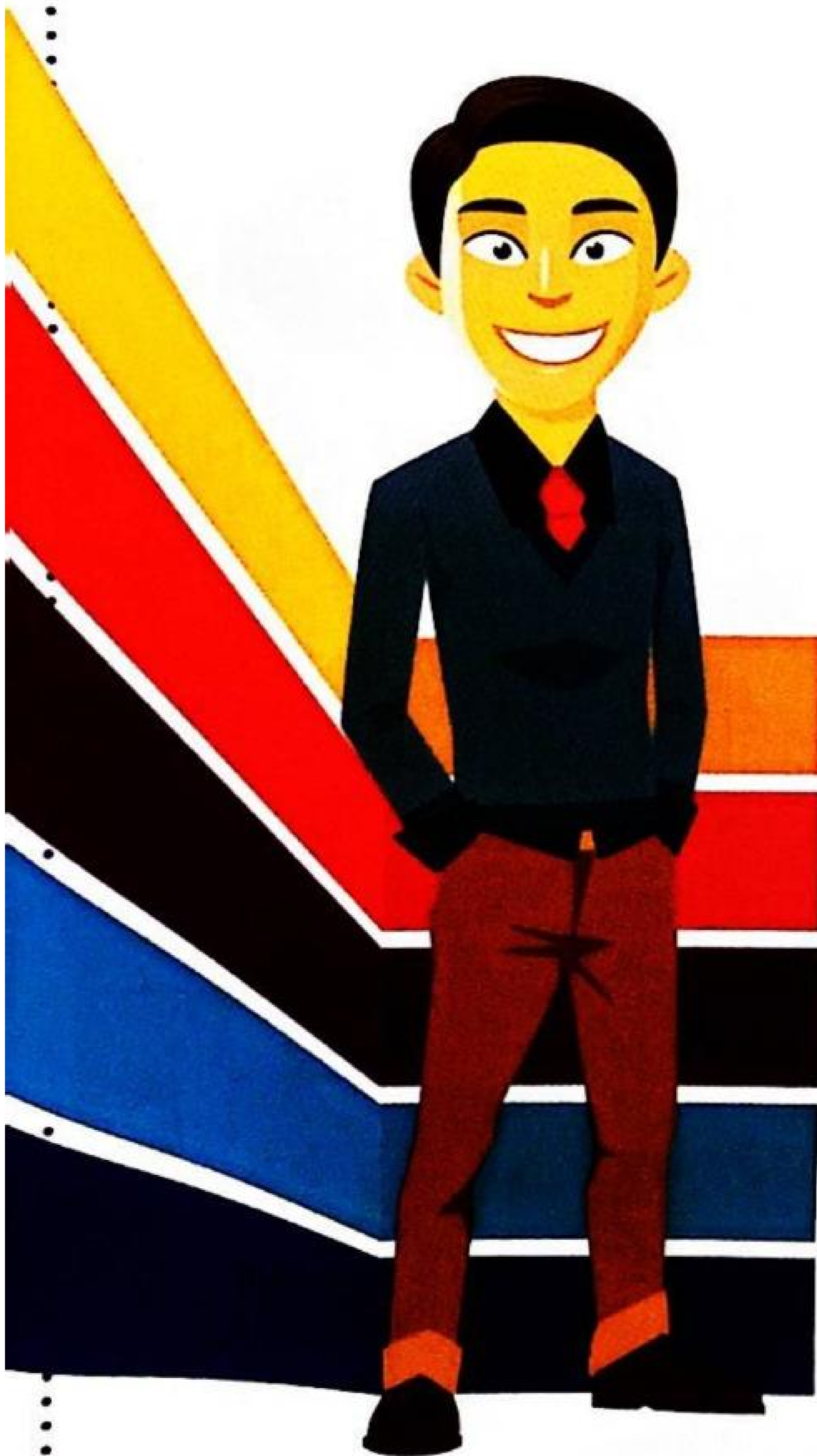
شصَّار؟ ________ چی ڕوویدا

لا تجینی بَعْد -------- لەمەو دوا مێ بۆلام

ما أريد أشْوفك -------- نامەوێ بت بینم

أنتَ ما تَعرفْ ---------- تۆ نازانی

معنی الصَّداقة -------- مانای هاوڕێیەتی

سباك : بەلووعەچی
بۆڕی چی

حَضرتَك ابّو البَلوعات ؟ ___________ جەنابت بەلووعە چی

الگلي مَسَدّود ___________ گەلیەکە گیراوە

هذا البّوري يَنْگـط ماي ________ ئەم بۆڕییە ئاوی لێ دەچێت

التانكي ماالسَطحْ مَتمَلي ________ تانكی سەربانمان پڕ نابی

لأن الطّوافة مالتّه مكسّورة ________ چونكە تەوافەكەی شكاوە

ليش ما تصْعدْ ماي ؟ ___________ بۆ ئاو سەر ناخا

تگدر تصّلحْ لي ؟ ______________ دەتوانی بۆم چاك بكەی

عِندكْ حَنَفيه ؟ ______________ بەلوعەت لایە

روحْ جِيبْ بوري ________________ برۆ بۆڕی بێنە

لەئارایشگای جوانكاری
في صالون التجميل

أقربْ صالون وينْ صايرْ؟ .... نزیكترین ئارایشگا لەكوێیە

أريدْ تگصْلي بمّوديلْ .... دەمەوێ لەسەرمۆدێل بۆم ببڕی

مِنْ رّخصْتك گصْ لي ورّتبلي .... تكایە بۆم ببڕە ڕێكی بخە

أريدَك تمَشطْلي لِيگدامْ .... دەمەوێ بۆ پێشەوە بۆم دا بهێنیت

تگدَر تلَفلِياه .... دەتوتانی بۆم لول كەیت

أريدْ تصْبَغلي شَعري .... ئەمەوێ قژم بۆ بۆیەكەی

شكرا لاتحطْ عَليهَه سْراى .... سوپاس سپڕای لێ مەدە

إصْبَغلي أظافري .... نینۆكەكانم بۆ بۆیە بكە

شِسْمه هذا الدهن ؟ .... ئەم ڕۆنە ناوی چیە

صار لي هْوايَه أسْتَعْمِلَه .... دەمێکە بەکاری ئەهێنم

سَويلي مِكياجْ حلو .... مکیاجێکی جوانم بۆ بکە

بسْ وجْهي .... تەنیا دەموو چاوم

رَتبْلي وَجْهي .... دەموو چاوم ڕێك بخە

غَيّرلي المِكياج .... میکیاجەکەم بۆ بگۆڕە

أريدْ فدْ شي فاتِحْ .... شتێکی کاڵم دوێ

يناسِبْ الحَفلاتْ .... بۆ ئاهەنگەکان بگونجێ

تگدرْ تَكَحلْ عيني .... دەتوانی چاوم بۆ ئارایشت بکەی

عندكْ رمْوش صناعيه ؟ .... برژانگی دەستکردت لایە

أريدْ أعَدلُ حَواجبي .... دەمەوێ برۆکانم ڕێك بکەم

أريد تشوَفْني حُمراتْ جَديدَه .... دەمەوێ سوراوی نوێم پیشان بدەی

حَطْ الحُمْرة على شفايفي .... سوراو بدە لە لێوەکانم

مَشطْ لي شَعري بمُوديل حلو .... قژم بەمۆدیلێکی جوان بۆ دابێنە

شْويَه حَطْ لي كريم .... کەمێك کرێمم بۆ دانێ

صبغ اظافِر .... بۆیەی نینۆك

صبغ شَعر .... بۆیەی قژ

گودله .... پەرچەم

مَشطْ .... شانە

محادثة عند الحلاق
گفتوگۆ له سەرتاشخانە

أروحْ أزَينْ ......دەچم سەرم دە تاشم ، یان چاکی دەکەم

لیش ماتزَيّنْ ؟ .... بۆسەرت ناتاشی

ماشـاء اللـه اليـومْ مْزيّـنْ ...ماشـاءالله ئەمـڕۆ خـۆت جـوان کـردوە ، یاخـود سـەرت تاشـیوە

شلونْ أگصْ شَعْرَكْ ؟....... قژت چۆن بتاشم

أريد گصْ زائدْ ...... بڕینێکی زۆرم دەوێ

اريد أزين لِحْيَتي ...... دومەوێ ڕیشم بتاشم

أريد تَگصْ شَعري شْويَە ..... دەمەوێ قژم کەم ببڕی

يعْجبَكْ هيچی ؟...... ئەوهات بەدڵە

حّلو عاشَتْ إيدَكْ ..... جوانە دەست خۆش

يلوگ لَكْ هذا المّوديلْ ؟....... ئەم شێوازو مۆدیلەت لێ دێ

لا ما يَلْوگْ لی .... نەخێر لێم نایێ

لاتگصرَهَ هّوايَه ..... زۆری لێ مەبڕە

نَگعْهَه شّويَه ...... کەمێك تەڕی کە

إگصْرَهْ هّوايَه .... زۆری لێ ببڕە

شّلون أگصْ لَكْ ؟...... چۆنت بۆ بتاشم ، یاخود ببڕم

شّويَه أگوَلْ مِنْ هاي .... تۆزێ لەمە درێژتربێت

گَصَـه عادِيَه .... بڕینێکی ئاسایی

زَيّن شَعري .... سەرم بتاشە

إنْطيني شامبو .... شامپۆم بدەرێ

خَفِفْلِيياهْ .... بۆم کەم بکەوە

بِلا زخْمَه خَلِيهَ طَويلَه .... بەیارمەتیت با درێژ بێت

انتَ هُوايه گصيتْ .... تۆ زۆرت لێ بڕي

مو گتْلَكْ لاتگصْ هُوايَه .... پیم نەوتی زۆری مەبڕە

شْوِيه گصْ زايدْ مِنْ گدّامْ .... تۆزێك زیاتری لێ ببڕە لەپێشەوە

شلونْ تمَشطْ شَعْرَكْ ؟ .... قژت چۆ دا دەهێنی

أمَشْطَه عَلْ يمّنَه .... بەلای ڕاست دای دهێنم

إفْرگ لي .... دوو کەرتی بکە بۆم

تگصرْ شواربَكْ ؟ .... سمێلت کورت دەکەیەوە

لاتزينْ شْواربي .... نا سمێلم مەتاشە

تريدْ مَساجْ ؟ .... مەساجت دەوێ

لا ما أحْتاجْ مَساجْ .... نا پێویستم بەمەساج نیە

عِندكْ قوهْلّونيَه ؟ .... قولونیات هەیە

صارْ شَگدْ ؟ .... چەندی کرد

صارخَمْسة آلافْ .... کردیە پێنج هەزار

خلي عَليَنَه .... لێ گەڕێ با لەسەرخۆمان بێت

لا شْكرا .... نا زۆرسوپاس

چەند دەستەواژەیەك لەسەر هەواڵ پرسین

هاي وينَجْ فاطمة ؟ ***** ئەوە لەکوێی فاتمە

مِنْ زمانْ مشايَفَجْ ***** ماوەیەکە نەمبینیوی

حتّی بِالْفَيسْ ماكو ***** تەنانەت لەفەیسبوکیش نیت

ماأشَوفَجْ ***** ناتبینم

أخابرْ مَتْجاوبينْ ***** تێل دەکەم وەڵام نا دەیتەوە

شگلَچ ستْ مريم ***** چیت پێ بڵێم خاتو مریم

والله ضايجَة ***** بەخوا بێزارم

مِنَ الفَيسْبوك ***** لە فەیس بووك

أجي أباوعْ علْ المَنْشور ***** دێم سەیری پۆستێك دەکەم

حتی أستفاد مِنْها ***** تاکوو سوودی لێ ببینم

ومَنْ أعَلّقْ عَلْ مَنْشوراتْ ***** وە کاتێك کۆمێنت دەنوسم لەسەر پۆستەکان

تجيني مِيتْ رَسالة ***** سەد نامەم بۆ دێت

علْمودْ هذا ما أعَلّقْ ***** لەبەر ئەوە کۆمێنت ناکەم

على أي مَنشور ***** لەسەر هیچ پۆستێك

حتی المَسنْجرْ ما أفتَحْها ***** تەنانەت مەسەنجێریش ناکەمەوە

أي والله كَلامَچ صَحْ ***** بەخوا قسەکەت ڕاستە

بَعضْ مِنَ الشباب ***** هەندێك لە گەنجان

مَنْ يَعرفونْ إنتِ بُنَيَة ***** کە دەزانن تۆ کچی

رأسَنْ يَدُزون مَسجْ ***** یەکسەر نامە دەنێرن

لاتهْتَمّي مريم ***** گرنگی پێ مەدە مریم

أي شَخصْ دازْ لَچ مَسجْ ***** هەر کەسێك نامەی بۆ ناردی

مِن أعْضاء المجمُوعَة ***** لەئەندامانی گرووپ

إخَجي ويَه المَسئولينْ ***** قسە بکە لەگەڵ بەرپرسانی گروپ

هَمَه يَسونْ لَه بلوك ***** ئەوان بلۆکی دەکەن

لِأنْ قَدْ يَومْ شَفتْ مَنْشور ***** چونکە ڕۆژێك پۆستێکم بینی

كاتْبِيتَة يا بناتْ إذا أيّ ولَد ***** ئەگەر هەر كوڕێك

من أعْضاء الكرّوبْ ***** لەئەندامانى گرووپ

سوَّوَ إزعاجْ ***** بێزاريان كردن

دزو العنوانْ مالتّهَم ***** ناو نيشانيان بنێرن

والله ستْ فاطمة ***** بەخوا خاتو فاتمە

خوْشْ فكْرَة ***** بيرۆكەيەكى باشە

مِنا وغاد ***** لێرە بەدواوە

أسَوي هِيچى ***** ئاوا دەكەم

وأني هَمِيتَة ***** وە منيش هەروەها

شيكارى دەستەواژەى (خان) خيانەت

خانَ ـــــــ خيانەتى كرد / كوڕ

خانتْ ـــــــ خيانەتى كرد / كچ

خانْني ـــــــ خيانەتى لێكردم

خنْتَه ـــــــ خيانەتم لێكرد

أخّونْ ـــــــ خيانەت ئەكـــەم

مَيخّونْ ـــــــ خيانەت ناكە

خائِنْ ـــــــ خيانەتكار

حيلْ خائِنْ ـــــــ زۆر خائينە

ما أخّونْ ـــــــ خيانە ت ناكەم

ليشْ خَنْتني؟ ـــــــ بۆخيانەتت لێ كردم

لا تْخّونْ ـــــــ خيانەت مەكە

يَخّونْ ـــــــ خيانەت دەكا

يخّونّون ـــــــ خيانەت دەكەن

لا تخّونْها ـــــــ خيانەتى لێ مەكە

هذّولْ خَوّنَه ـــــــ ئەوانە خيانەت كارن

محادثة يومية متداولة
گفتوگۆیەکی ڕۆژانەی زۆر بەکارهاتوو

مَرحبا شلَونكَم ***** سڵاو چۆنن

وينْ يَبيعُونْ الكارْتاتْ (الرصيد) ***** لەکوێ کارت دەفرۆشن

هذا المَحلْ يَبيعونْ الكارتْ ؟ ***** ئەم دوکانە کارت دەفرۆشن

عدْكَم رًصيدْ ؟ ***** ئەژمارتان هەیە

الكارتْ بيش؟ ***** کارت بەچەندە

إنطيني كارتْ ابّو الخَمْسَه ***** کارتێکی پێنجیم بدێ

شلونْ أدْخِّلْ هذا الكارتْ ؟ ***** چۆن ئەم کارتە داخیل بکەم

الكارتْ مَدا يَدْخِّلْ ***** کارتەکە داخیل نابێت

عِندي دولارْ واحِد ***** دۆلارێکم پێە

تگدَرْ تَدزْلي رًصيدْ ؟ ***** دەتوانی باڵانسم بۆ بنێری

راحْ أدزْ لَكْ ***** ئێستا بۆت دەنێرم

خلي أدّزْلَكْ رصيدْ ***** با باڵانست (وەحدەت) بۆ بنێرم (بۆ کوڕ)

خلي أدزْلَچ رصيد ***** با باڵانست (وەحدەت) بۆ بنێرم (بۆ کچ)

وينْ چنتو ؟ ***** لە کوێ بوون (بۆکۆی کوڕ)

وينْ چنتِ ؟ ***** لە کوێ بووی (بۆ کچ)

رحتْ أشْتريتْ كارت ***** چووم کارتم کڕی

الشَبكة مو زينَة ***** شەبەکە باش نیە

خابَرْتَكْ بَسْ چنتْ مَشغول ***** تەلەفۆنم بۆ کردی بڵام مەشغول بووی (بۆ کوڕ)

خابَرتَچ بَسْ چنتِ مشغُولَة ***** تەلەفۆنم بۆ کردی بەڵام مەشغول بووی (بۆ کچ)

اهلَه ماكو شَبكة ***** لێره شه‌به‌كه نیه

شْوَكتْ عِندكْ مَجال ؟ ***** كه‌ی مه‌جالت هه‌یه

اگدَرْ أدزْ رِّسالة ؟ ***** ده‌توانم نامه بنێرم

أخابرَكْ ؟ ***** تێلت بۆ بكه‌م

حاولْ مَرَّة ثانية ***** دووباره هه‌وڵبده‌وه

يَدگ ومَحَدْ إيشيلَه ***** زه‌نگ لێده‌داو كه‌س هه‌ڵناگرێ

أريدْ أخابرْ بَيتي ***** ده‌مه‌وێت ته‌له‌فۆن بۆ ماڵه‌وه بكه‌م

إنْطيني رقَمَكْ ***** ژماره‌كه‌تم بدێ (بۆ كوڕ)

إنْطيني رقَمَچ ***** ژماره‌كه‌تم بده‌رێ (بۆ كچ)

إذا احْتاجيتْكَم أخابرْكَم ***** ئه‌گه‌ر پێویستم پێتان بوو تێلتان بۆ ده‌كه‌م

إضحك والتعلم
پێبکەنەو فێربە

-تاجرْ مالْ طَليان

بازرگانێکی مەڕو ماڵات

- محَمِل خَمْسينْ راسْ غَنَم وگفّو بالَسيْطرة مالْ دخّولْ بغداد

پەنجا سەر مەڕی بارکردبوو لەبازگەی دەروازەی بەغدا ڕایان گرت

-سألوهّ الجّنود : شنّو محَملْ بالَسيّارة ؟

سەربازەکان پرسیاریان لي کرد : چیت لەسەیارەکە بار کردووە

-گالُّلهَم خَمْسينْ راسْ غَنَم

ووتی (٥٠) سەر مەڕم بارکردوە

-گلّولَه أكيد ؟؟ وتيان دڵنيات

-گلهَم أيْ ورُوحْ ابّويَه احسبّوهنْ وشّوفوا ؟؟

ووتی بەڵێ ، بەگیانی باوکم بڕۆن سەیرکەن بیانژمێرن

-گامّوا يَحْسبّونْ بِيهن --- واحد --- اثنين --- ثلاثة --- إلخ

دەستیان بەژماردنیان کرد --- یەك --- دوو --- سي --- تاکۆتایی

-وصَلوا خَمسينْ ..... اي مَظبُوطْ ، بَس نَزّلي هذا

گەیشتنە پەنجا ، بەڵێ تەواوە ، بەڵام ئەمەمان بۆ داگرە

-گلْهَمْ خيرْ ليش ؟

ووتی خێرە بۆ

-گلّه هَذاكْ يباوعْ عَلينَه شاكينْ بيهَ عِندهَ شي نَزّلَهْ لِلتَحْقيقْ !!

ووتی ئەمە سەیرمان دەکات گومانمان هەیە کە شتێکی هەبێت ، دایگرە بۆ

لێکۆڵینـەوە

-فَنّزلوهْ وراحْ هو

مەرەکەیان هێنایە خوارەوە وکابرا ڕۆیشت

-بعدْ چَمْ يَومْ حَملْ مَرَّة ثانية نَفس الحَملْ ، بَسْ حَطْ غَطا على عيُون الطّلْيان !!

دوای چەند ڕۆژێك دیسان کابرا بارێکی تری بۆ جاری دووەم بەهەمان شێوەی باری یەکەم هێنا بەڵام چاوی مەڕەکانی داپۆشیبو بە پەڕۆیەك !!

-حتّى ما يّوگعْ بِنَفسِ الغَلْطَه !!

تا نەکەوێتە هەمان هەڵەی یەکەم

-وگَفْ بِالسَيْطرة عَ التَفتيشْ وصارْ نَفسْ السُؤال والجوابْ مِثل المرَّة إلّلي گبْلْها

لە بازگە وەستاندیان بۆ پشکنین ،هەمان پرسیارو وەڵامی جاری پێشوویان لێکرد

-گلّولَه نزِلْ هذا و هذا و هذا و هذا و هذا الخامِس .

پێیان ووت ئەمە داگرە وە ئەمە وە ئەمە ، تا وەکوو پێنجەم

-گلْهُم ليشْ خيرْ شنو أكو واحِدْ مِنهُم باوَعْ عَليكم

وتی بۆ خێرە دیسان یەکێك لەمەڕەکان سەیری ئێوەی کردوە ؟

-گلّولَه : لا لا

پێیان ووت : نەخێر نەخێر

-بسْ ذاكَ إلّلي أَخذْناه ذيجِ المَرَّة إعْتَرَفْ على ذولَة الخَمْسة !!

بەڵام ئەوەی جاری پێشوو کەبردمان دانی نا ، إعترافی کرد لەسەر ئەو پێنجە!!

چەند دەربڕینێك لەسەر لێبووردەیی

أسامحَكَ ***** لێت دەبوورم / بۆ کوڕ

أسامحَچِ ***** لێت دەبوورم / بۆ کچ

أسامحكُم***** لێتان دەبوورم / بۆ کۆی کوڕ ، بەرامبەر

أسامحچِنَّ ***** لێتان دەبوورم / بۆ کچان ، بەرامبەر

سامحْها ***** لێی ببورە/ بۆ کچی ، نادیار

سامحْهُ ***** لێی ببورە / بۆ کوڕی ، نادیار

أسامحْهُم ***** لێیان دەبوورم / بۆ کۆی پیاوان ، نادیار

أسامحْهنَّ ***** لێیان دەبوورم / بۆ کۆی ئافرەتان ، نادیار

سامْحُوني ***** لێم ببوورن / بۆ کۆی نێرو مێ

سامْحُونا ***** لێمان ببوورن / بۆ کۆی نێرو مێ

سامِحْني ***** لێم ببورە / بۆ کوڕ ، فەرمان

سامْحيني ***** لێم ببورە / بۆ کچ ، فەرمان

" تێبینی "

بۆئەوەی ڕستەکە بکەین (بەنەرێ) پێویستە ئامرازی (نەرێ + ما) بخەینە پێش ڕستەکە ، بەڵام دەبێ ئاگاداری شێوازی گۆڕینی جێناوەکان بین نموونە :

سامحُونا ***** لێمان ببوورن ==== ما أسامحكُم ***** لێتان نابوورم

سامحْني ***** لێم ببورە ==== ما أسامحَكَ ***** لێت نابوورم

" تێبینی "

بۆئەوەی ڕستەکە بکەین بە (پرسیار) پێویستە ئامرازی (لیش) بخەینە پێش ڕستەکە ، بەڵام دەبێ ئاگاداری شێوازی گۆڕینی جێناوەکان بین نموونە :

سامحْنا ***** لێمان ببوورە ==== لیش أسامحكم؟ *****بۆ لێتان ببورم

سامحني ***** لێم ببوورە ==== لیش أسامحَكَ ؟ ***** بۆ لێت ببوورم

گفتوگۆ لەسەر لێبوردەیی

بَسْ ها المرّة سامحْني ***** تەنیا ئەم جارە لێم ببورە

اسامحَكْ بَسْ بشَرطْ ***** لێت دەبوورم بەڵام بەمەرج

لا تـچـذبْ بَعدْ ***** لەمەو دوا درۆنەکەی

أترّجاكْ سامحْني ***** تکات لێدەکەم لێم ببورە

ليشْ ما تسامحْني ؟ ***** بۆ لێم نابووری

زينْ سامَحْتكْ ***** باشە لێت خۆش بووم

تعالْ خلْ نَتمَشه شْويَة ***** وەرە با کەمێك پیاسە بکەین

عندي چَمْ حِچايَة ويّاكْ ***** چەند قسەیەکم هەیە لەگەڵ تۆ

ليشْ تروحْ تّحجي عَليه ؟ ***** بۆ دەڕۆی باسی من دەکەی

يمْ أصدِقائي؟ ***** لەلای هاوڕێکانم

لا تـچـَذبْ گولْ ليّ الحقيقَة ***** درۆ مەکە ڕاستی بڵێ

وبدّونْ لَفْ ودَوَرانْ ***** بەبێ پێچ و پەنا

ليش تـحچي عَليّه ؟ ***** بۆ قسەم لەسەر دەکەی

آني شمْسَوي لَكْ ؟ ***** من چیم لەتۆ کردووە ، چیم بەرامبەر تۆ کردووە

فدْ يومْ مِنَ الأيامْ ***** ڕۆژێك لەڕۆژان

آني سَويتْ شي مو زينْ ويّاك؟ ***** من هیچی خراپم کردوە لەگەڵت

عيبْ عَليكْ ***** شەرمە بۆتۆ

شْويَه إسْتحي منْ نَفسكْ ***** کەمێك شەرم لەخۆت بکە

إذا عِندكْ شي ***** ئەگەرشتێکت هەیە

تعالْ إحْجي لي وگولْ ليّ ***** قسەم بۆ بکە ، وەرە پێم بڵێ

وجهاً لِوَجه ***** ڕوو بەڕوو

أني أسامحَك هلْ مَرَّة ***** من ئەم جارە لێت دەبورم

بس إذا كَرَرتْ ***** بەڵام ئەگەر دووبارەت کردەوە

ما اسامحَك نِهائيا ***** لێت نابوورم بەهیچ شێوەیەك

علاقَتْنَه تْنتَهي ***** پەیوەندیمان کۆتایي دێت

عَلمودْ هذا دِيربالَكْ ***** لەبەر ئەمە ئاگاداربە

المحادثة مع الحبيبة
قسەکردن لەگەڵ خۆشەویست

مَساء الخَير شلُونچ ؟ .... ئێوارە باش چۆنی

كَلش مُشتاقلَچ.................. زۆر بیرت دەکەم

صارلي هّوايَه ماشايفَچ .... دەمێکە نەم بینیوی

ليش مَتْخابرْ؟ .... بۆ پەیوەندی ناکەی

صايرةَ مُو وفيَّه .... دڵسۆزی جارانت نەماوە

أريدْ اشُوفَچ .... دەمەوێ بت بینم

شوكتْ عِندَچ مَجال عَلمودْ نَطلَع؟ .... کەی مەجالت هەیە تاوە کو دەربچین

ما اگدرْ أطلَعْ ويّاك .... ناتوانم لەگەڵت بێمە دەرەوە

أخافْ اهْلي مَيحبُّون .... دەترسم ماڵەوەمەمان حەزنەکەن

إحْنَه مو مُتزوجينْ .... ئێمە هاوسەرگیریمان نەکردوە

ادّومينْ لوُگاعِدَة بالبيتْ ؟ .... دەوام دەکەی یا لەماڵەوە دانیشتوی

صارلَچ هّوايَه مخَلصَه الكُليه ؟ .... دەمێکە زانکۆت تەواو کردوە

ليش مَتحبينْ اشُوفچ ؟ .... بۆ حەزناکەی بت بینم

تحبيني لَوْلا ؟ .... منت خۆش دەوێ یان نا

الحُبْ الحَقيقي يَبَينْ مِنْ أوَّل نَظرة ....خۆشەویستی ڕاستەقینە لەیەکەم نیگاوە دیارە

لو اگدَرْ هَسه أجي .... ئەگەر بمتوانیبا ئیستا دەهاتم

أحبَچ ما أريدْ أحدْ يفرگ بينْنا .... خۆشم دەوێی ، نامەوێ هیچ کەس لەیەکمان بکات

ليش تَخافينْ منّي ؟......... بۆ لێم دەترسیت

آني مُعجَبْ بِيچ .... من سەرسامم بەتۆ

أريدْ أتْعَرَّفْ عَليچ؟ .... دەمەوێ تۆ بناسم

رقمَچ شَكد ؟ .... ژمارەکەت چەندە

أتمَنّى أشَوفچْ كُلْ يَوم .... هیوا خوازم هەموو ڕۆژێك بت بینم

جمل محادثة عن الترحيب
چەند ڕستەیەک لەسەر بەخێرهاتن

أحبْ أرَّحِبْ بيكمْ كُلْكُم ----- حەزدەکەم بەخێرهاتنی هەمووتان بکەم

نَوَّرْتُوا البَيتْ ---- ماڵەکەتان ڕوناک کردەوە

وينْ چِنْتوا ؟ ---- لەکوێ بوون

مِنْ زَمانْ أنْتَظرْكُم ؟ ---- دەمێکە چاوەڕێتان دەکەم

والله كلش مُشتا قَلْكُم ----- بەخوا زۆر بیرتان دەکەم

صارلي هْواية ما شايفْكم ----- زۆردەمێکە نەم بینیون

أُخذوا راحْتْكُم ----- پشوی خۆتان وەرگرن

لِحَدْ ما تَحَضرْ الغَدَه ------ تاوەکوو نانی نیوەڕۆ ئامادە دەبێت

ورَه العَصر نْروح سُوَه لِلسُوگ ----- دوای عسر بەیەکەوە دەچینە بازاڕ

اليومْ جَو حْلو ------ ئەمڕۆ کەش خۆشە

مشكُورينْ على الضِيافَة ------ سووپاستان دەکەین لەسەر میوانداریتان

لازم هاليَومْ نْرجَعْ لِلْبَيتْ ------- دەبێت ئەمڕۆ بگەڕێینەوە ماڵەوە

إحنَه جايينْ إهْنه ------- ئێمە هاتووینە ئێرە

عَلمُودْ إنْتوا تجُونْ ويَّانَه ------ ئێمە هاتووین تاوەکو ئێوەش لەگەڵمان بێن

نَروح نَشتَري سيّارَة ------- دەچین ئۆتۆمبێل دەکڕین

أنتوا تَعالوا ويّانَه ------ ئێوەش لەگەڵمان وەرن

إحْنَه ما نَعْرِفْ سِعْر السيّارة ------ ئێمە نرخی ئۆتۆمبێل نازانین

مـاشي أجـي و يّاكـم عِنـدي أصْدِقـاء اهْنـاكْ ------ باشـە دێـم لەگەڵتـان هاوڕێـم هەيـە لـەوێ

اسماء الوزارات
ناوی وەزارەتەکان

وزارة الهِجْرة والمُهَجّرين ***** وەزارەتی کۆچ و کۆچبەران

وزارة التَربية ***** وە زارەتی پەروەردە

وزارة الثَقافة ***** وەزارەتی ڕۆشنبیری

وزارة الداخليّة ***** وەزارەتی ناوخۆ

وزارة العَدل ***** وەزارەتی داد

وزارة الزِرّاعَة ***** وەزارەتی کشتوکاڵ

وزارة النَقلْ والمُواصَلات ***** وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن

وزارة الماليّة ***** وەزارەتی دارایی

وزارة الصِناعَة والمَعادِنْ ***** وەزارەتی پیشە سازی و کانزاکایی

وزارة الصِحَة ***** وەزارەتی تەندروستی

وزارة الشؤُن الإجْتِماعِيّة ***** وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتی

وزارة الرّي ***** وەزارەتی ئاودێری

وزارة الأوقاف والشؤن الإسْلامية ***** وەزارەتی ئەوقاف وکاروباری ئیسلامی

وزارة الإعْمار والتَنْميّة ***** وەزارەتی ئاوە دانکردنەوەو گەشە پێدان

وزارة البَلدياتْ ***** وەزارەتی شارە وانی

وزارة السِياحَة ***** وەزارەتی گەشتو گوزار

وزارة الإشغالْ والإسْكان ***** وەزارەتی بەکار خستن و نیشتە جێکردن

إضْحَكْ والتعلّم
پێبكەنەو فێر بە

مَنْ هوَ العراقي ؟ عێراقی كێیە

مَكْروه دَوْلياً ------ بێزراوە ، ڕقیان لێدەبێتەوە لەوڵاتان

مَظلُومْ وطَنياً ----- لەنیشتیمانەكەی خۆی ستەم لێكراوە

مُحْترِق صَيْفياً ----- لەهاویندا سووتاوە

مُثلّجْ شتْوياً ------ لە زستانیشدا بەستویەتی

مُدمرْ عاطفياً ----- لایەنی سۆزداری تێكشكاوە

فَقير مادّياً ----- هەژارە لەڕووی ئابوری

تَعْبانَ يومياً ----- ماندووە ڕۆژانە

مَحرُومْ نَفْطياً---- بێ بەشە لەنەوت

ماعندَ فلُوسْ نِهائيا ----- هیچ پارەو پولێكی نیە

والعَجيـبُ أنّـهُ مـازالَ حيًّـا ----- ئـەوەی كەسـەیرە !! ئـەو هـاو نیشـتمانیە تـا ئێسـتاش زینـدوە !!

هذا هو حالُ المّواطِنِ الْعراقي يَعيشْ بِقدْرّةِ القادِر !!!

لەکاتی تێوەگلان لەکێشەیەک دەتوانی ئەم دەر بڕینانە بەکاربێنی

آني مْتوَرطْ ـــ من تێوە گلاوم ، نێرو مێ

ورَّطتْ ـــ تێوە گلام ، بۆکچ

آني أوَرطْ ـــ من تێوە دەگلێم نێرو مێ

آني ورَّطتّ ـــ من تێوەگلاوم ، نێرو مێ

أنتَ تْتوَرَّطْ ـــ تۆ تێوە دەگلێی ، کوڕ

هو يْورّطْ ـــ ئەوتێوەدەگلێ ، بۆ کوڕ، نادیار

هي تّتوَرَّط ـ ئەوتێوە دەگلێت، کچ ، نادیار

أنتِ تّتوَرَّطينْ ـ تۆتێوە دەگلێیت ، بۆکچ ، بەرامبەر

انتِ ورَّطْتِ ـ تۆ تێوە گلاوی ، کچ، بەرامبەر

إحْنَه نْورّطْ ـ ئێمە تێوە دەگلێین ، بۆ کۆی نێرو مێ

إحْنه وَرّطْنا ـ ئێمە تێوە گلاین ، بۆ کۆی نێرو مێ ، ڕابردوو

أنْتو تـْطوَرّْطونْ ـ ئێوە تێودەگلێن ، بۆ کۆی نێر، بەرامبەر

انْتو ورَّطوا ـ ئێوە تێوە گلان ، بۆ کۆی نێر

هَمَه يْورّْطْون --- ئەوان تێوە دەگلێن ، کۆمەڵێك کوڕ ، ڕانەبردوو ، نادیار

هَمَه وَرَّطوا ـ ئەوان تێوەگلان ، کۆمەڵێك کوڕ ، ڕابردوو

هَنَّ وَرَّطْنَ ـ ئەوان تێوە گلان، کۆمەڵێك کچ ، ڕابردوو

شیکاری دەستەواژەی (گەیاندن و بردن)

ودّي ..... بردی ، بۆ ڕابردوو، کوڕ

ودّتْ ..... بردی ، بۆ ڕابردوو ، کچ

ودِّينا ..... بردمان ، بۆ ڕابردوو، کۆی کوڕو کچ

أوَدّي ..... دەبەم ، بوتاکی نێرو مێ ، بۆ ئێستا

نُوَدّي ..... دەبەین ، بۆ کۆی نێرو مێ ، بۆ ئێستا

ودِّيتْ ..... بردم ، بۆ تاکی نێر مێ ، ڕابردوو

ودِّيتِ ؟ ..... بردت ، بۆ تاکی کچ ، بەرامبەر

ودِّيتُوا ؟ ..... بردتان ، کۆی نێر ، بەرامبەر

يُوَدُّون ..... دەبەن ، کۆی نادیار ، ڕانەبردوو

تّوَدُّون ..... دەبەن ، کۆی نادیار ، ڕانەبردوو

ودّو الْغراضْ لِفوگ..... ئەم شتو مەکانە ببەنە سەرەوە

سەیری جوانی زمانی عەرەبی بکەن !!تەنها وشەیەک چەندین مانای جیاواز تصريف مصطلح (مرَضَ) شیکاری دەستەواژەی (نەخۆشی)

مَرَضْ ..... نەخۆشی ، چاوگە

مَرِضَ ..... نەخۆش کەوت ، کوڕ

مَرِضَتْ ..... نەخۆش کەوت ، کچ

مَرِيضْ ..... نەخۆشی کوڕ

مَرِيضة ..... نەخۆشی ، کچ

مَرْضى ..... نەخۆشەکان

أمْراض ..... نەخۆشییەکان

مُمَرِضَة ..... ئێشکگری ، کچ

مُمرِيضْ ..... ئیشکگری ، پیاو

مَرِضْنا ..... نەخۆش کەوتین

دەستەواژەی (توانین - مۆڵەت وەرگرتن)

أگدرْ أروحْ ؟ .... دەتوانم برۆم / کوڕو کچ

نَعم رُوحْ .... بەڵێ برۆ / بۆ کوڕ

نعم روحي .... بەڵێ برۆ / بۆ کچ

وينْ تروحْ ؟ .... بۆ کوێ دەچی ، بۆ نێر

وينْ تروحينْ ؟ .... بۆکوێ دەجی، بۆ کچ

أگدر آکلْ ؟ .... دەتوانم بخۆم، بۆ کوڕو کچ

أگدَرْ أنامْ ؟ .... دەتوانم بنوم ، بۆ کوڕو کچ

أگدر اخابر ؟ .... دەتوانم تەلەفۆن بکەم ، بۆ کوڕو کچ

أگدر ما أخلي يَرُوح ؟ ...... دەتوانم لێنەگەڕێم بڕوا

تَسمَحْ لي ما أجي ؟ .... ڕێگەم پێ دەدەی نێم

تَسمَحْ لي أخابرَكْ ؟ .... ڕێگەدەدەی تێلت بۆ بکەم ، کوڕ

أخابرَك ؟ .... تێلت بۆبکەم، بۆ کچ

تَجي ويَايَّه ؟ .... لە گەڵم دێی، بۆ کوڕ

تجينْ ويَايَّه ؟ .... لەگەڵم دێی، بۆکچ

تگدر تجيبْ لي هاي؟....... دەتوانی ئەوەم بۆ بێنی، کوڕ

تگدرين تجيبينْ لي ماي ؟ ...... دەتوانی ئاوم بۆ بێنی، کچ

أگدَرْ أشيلْ ؟........ دەتوانم هەڵی گرم ، بۆ کوڕو کچ

أگدَر أرْكُضْ ؟ .... دەتوانم ڕابکەم، بۆ کوڕو کچ

تگدَر تَشيلْ هالْكُرسي ؟ .....دەتوانی ئەو کورسیە هەڵگری؟ کوڕ

تگدرين تشيلينْ ؟ .... دەتوانی هەڵیگری، کچ

تخَلي ؟ .... دەهێلیت ، لێ دەگەڕێی

بكيفَكْ .... بەمەیلی تۆ ، کوڕ

بكيفَچ ....بەمەیلی تۆ، کچ

إللّيْ يعُجبَچ ...... ئەوەی بەدڵتە، کچ

بِلا زحْمَة .... بێ زەحمەت.

اگدر أسَلِّم عَليْهَم ؟ .... دەتوانم سڵاو یان لێ بکەم

نعم سَلِّم .... بەڵێ سڵاو بکە

ما تَصيرْ عَصبي .... توڕەنابی

شتريدْ سَوّي .... چیت دەوێ بیکە

بلازحمه شّويه ماي .... بێ زەحمەت کەمێک ئاو

أرجُوكْ إسْتريحْ .... تکادەکەم دانیشە

أريدْ رُخصَة لِيومَينْ .... مۆڵەتی دوو ڕۆژم دەوێ

اگدر باچر ما أجي؟ .... دەتوانم بەیانی نێم

بعض الجمل الأكثر استخداما
چەند ڕستەیەکی زۆر بەکار هاتوو

شنو هذا ؟ ------ ئەمە چیە

شرايدْ منّي ؟ ------ چیت دەوێت لەمن

يمْتى تَجي لِلمَدْرسَة ؟ ------ کەی دێیە قوتابخانە

شْوكتْ أشُوفَك ؟ ------ کەی بتبنیم من زۆر بیرت دەکەم

وينْ بيتَكْ ؟ ------ماڵتان لەکوێیە

مِنْ وينْ أنتَ ؟ ------ تۆ خەڵکی کوێ

شكدْ شايلْ فلْوس ؟ ------ چەند پارەت هەڵگرتووە

ليش ما تگَوليّ صّدگْ ؟ ------ بۆڕاستيم پێ ناڵێی

عليشْ أنتَ هيچِي ويّاي؟------- لەبەر چی تۆلەگەڵ من ئاوای

شلّون أروحْ هَسه ؟ ------ ئێستا چۆن برۆم

منو چانْ يمَك هَسَه ؟------ كێت لابوو ئێستا

إلمَنْ هلْ بابْ ؟ ------ ئەم دەرگايە هی كێيە

بيش كيلو لَحمْ ؟ ------ كيلۆی گۆشت بەچەندە

قول جميل ** وتەی جوان :**

الــفتاة الــتي تتوضــأ كّل يوم ثلاث مرات لاتحتاج الى مكياج فـجمالٌ وجْهِها منْ نــورِ رُبها!!

ئەوكچەی هەموو ڕۆژێك دەست نوێژ هەڵدەگرێ پێویستی بە مكياج و جوانكاری نيە جوانيەكەی لەنورو ڕووناكی پەروەردگاريەتی !!

نووسینی: ظاهر صمد باليسانی

بعض الجمل
چەند ڕستەیەك

أرجّوكْ لاتَجْرَحْنی بِكلامَك

تكایە بریندارم مەكە بە قسە كانت

آني اليوم اشْتريتْ سيّارة

من ئەمڕۆ سەیارەیەكەم كڕی

باچِر ما أجی لِلدّوام لأنْ عِدْنا خُطّار

بەیانی نایەم بۆ دەوام چونكە میوانمان هەیە

أنتَّ ليش تَحْچی عَليه

تۆ بۆ قسەم لەسەر دەكەی

ليش ما دافَعْتْ عنّی ؟

بۆ بەرگریت لێ نەكردم

لا تصیرْ عَنودي .

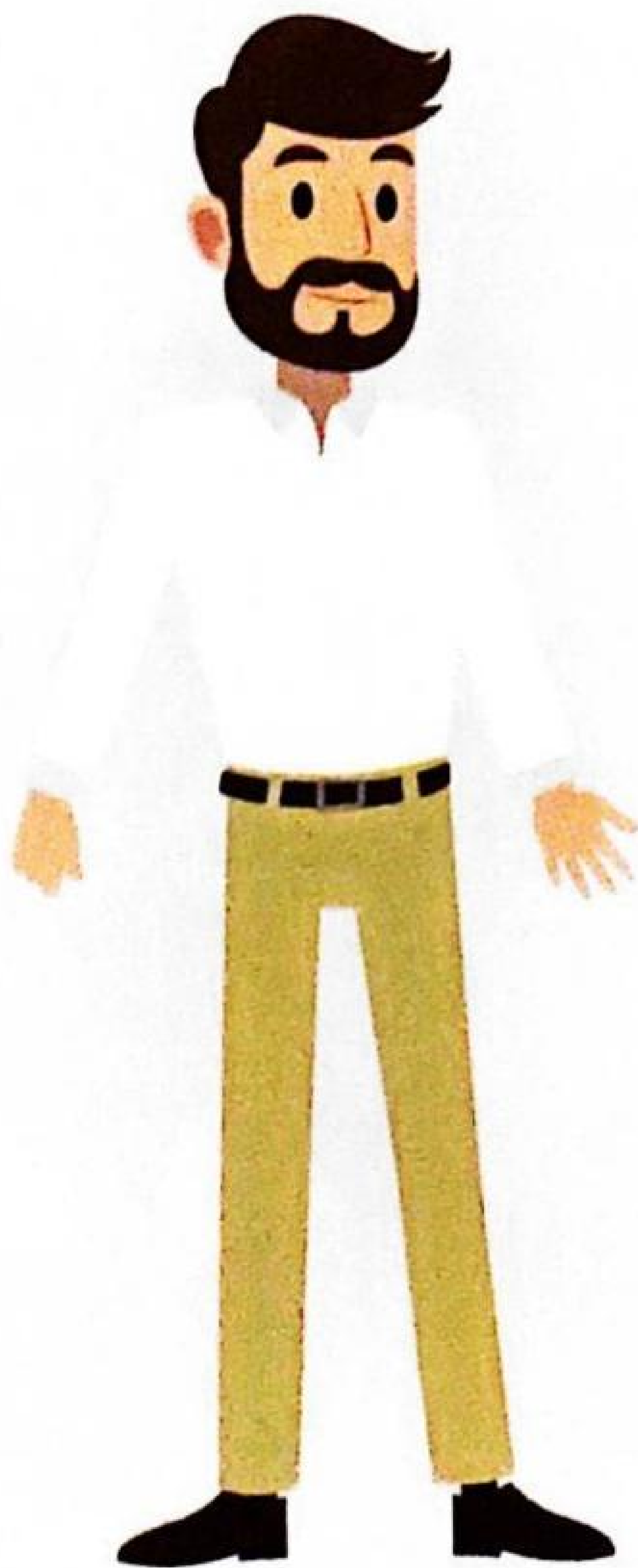
كەلە ڕەق مەبە

لاتغْلطْ ، لاتسبْ ،لاتَفَشر

جنێو مەدە

هسە ماعِدْنَه مای أريدْ أغَسلْ سَیّارَتی

ئێستا ئاومان نیە ، دەمەوێت سیارەكەم بشۆم

نووسینی: طاهر صمد بالیسانی

گفتوگۆی کچ و دایك

الأم : بنتي گومي الوَكتْ مُتأخِر

دایك : کچەکەم هەستە کات درەنگە

البنتْ : يمّه بَعدْ وَكتْ هسَه، فَدْ شْويَه أكْعُدْ

کچ : دایکە هێشتا زووە ئێستا ،کەمێکی تر هەڵدەستم

الام : گومی تْرَيگي واغْسلي المَواعينْ

دایك : هەستە نانی بەیانی بخۆ و قابەکان بشۆ

البنت : يمّه ما أترَيَّگ تَعبانَه شْويَه

کچ : دایکە نانی بەیانی ناخۆم تۆزێك ماندووم

الام : انتِ تَعبانَه مِنْ سَهرَجِ عالْفَيْس

دایك : تۆماندووی لەبەر ئەوەی شەو نەخەوتووی لەسەر فیس

البنت : لا يمّه چنتْ أدْرّس

کچ : نا دایکە دەم خوێند

الام : زينْ بِنْتي إگْعدي على راحْتِچ

دایك : باشە کچەکەم بەئیسراحەتی خۆت هەستە

نووسینی: ظاهر صمد بالیسانی

چەند پرسیارێك و دەربڕینێك لەسەر خۆشەویستی

أمُوتْ عَليكْ دەمرم بۆت ، بۆ کوڕ

أمُوتْ عَليچ دەمرم بۆت ، بۆ کچ

فَديتَچ حَبيبَتي قوربانت بم خوشەویستم ، بۆ کچ

فَديتَكْ حَبيبي قوربانت بم خوشە ویستم ، بو کوڕ

أحبَّك عُمري إلَكْ خوشمدەوێی تەمەنم بۆ تۆیە ، بۆ کوڕ

أحبَّچ عُمري إلَچ خوشمدەوێی تەمەنم بۆ تۆیە ، بۆ کچ

عُمري أنتِ تەمەنی منی ، بۆ کچ

عُمري أنتَ تەمەنی منی ، بۆ کوڕ

أريدْ أتْعَرَّفْ عَليكْ ؟ دەمەوێ تۆ بناسم ، بۆ کوڕ

أريدْ أتْعَرَّفْ عَليچ ؟ دەمەوێ تۆ بناسم ، بۆ کچ

آني مُعْجَبْ بيچ من سەرسامم بە تۆ ، بۆ کچ

آني مُعجَبْ بيكْ من سەرسامم بە تۆ ، بو کوڕ

أشْگدْ رَقَمَكْ ؟ ژمارەکەت چەندە ، بۆ کوڕ

أشْگد رَقَمَچ ؟ ژمارەکەت چەندە ، بۆ کچ

أشْگدْ عُمرَكْ ؟ تەمەنت چەندە ، بۆ کوڕ

أشْگدْ عُمرچ ؟ تەمەنت چەندە ، بۆ کچ

عَليكَ الله عُوفَني توخوا وازم لبێنە ، بو کوڕ

الله عَليچ عُوفِيني توخوا وازم لێبێنە ، بو کچ

هونەری وەڵام دانەوە
فن الرد واجواب

رأى رَجُل إمْرأة فقال لها : كم أنتي جميله !فقالت له : لَيتَكَ جميل لأبادلُك نفس الكلام !
فقال لها : لا بأس إكْذبي كما كَذَبتُ !

پیاوێک ژنێکی بینی پێی وت : تۆ چەندە جوانی ! ژنەکەش پێی وت : خۆزگە تۆش جوان بویتایە تا هەمان قسەم بکردایە!پیاوەکە پێی وت : کێشە نیە تۆش وەك من درۆ بکە ، من درۆم کرد !

چۆنیەتی بەکار هێنانی دەستەواژەی (یال - یاللي)

تێبینی // یَالْ --- واتە : ئەی ئەوکەسەی ، بۆکەس بۆ (مرۆڤ) بەکار دێت .

چەند نموونەیەك

یَالْمتَسيني أحْزاني ----- ئەی ئەوکەسەی کەخەمەکانم لەبیر دەبەیەوە

یَالْحُبَّكَ صَعبْ ----- ئەی ئەوکەسەی کە خۆشەویستیت ئەستەمە

یاللي ویَّاك أفْرَحْ وأنسە كُلْ هُمومي ----- ئەی ئەو کەسەی کە لەگەڵ تۆ دڵخۆش دەبم و هەموو خەمەکانم لەبیر ئەکەم

یاللي مْنوَرْ لَيالِينا ----- ئەی ئەوکەسەی کە شەوەکانی ئێمەت ڕووناك کردەوە

یالمْدَّمرْني بِغيابَكْ ----- ئەی ئەوکەسەی کە بە وون بوون و دیار نەمانت منت تێك شکاندوە

چۆنیەتی بەکار هێنانی دەستەواژەی (لیش ؟) کەتایبەتە بە پرسیارکردن

لیش تَشرَبينْ گهوَة ؟------ بۆ قاوە دەخۆیتەوە ، بۆ بەرامبەر ، کچ

لیش ما يَگعدْ ؟ ------ بۆدا نانیشێ ، بۆ نادیار ، کوڕ

لیش ما تَشرَبْ شاي؟ ------ بۆ چای ناخۆیتەوە ، بۆ بەرامبەر ، کوڕ

لیش ما تجي ويّاي ؟ ------ بۆ لەگەڵ من نایێ ، بۆ کوڕ

لیش رحتِ يمّهَم ؟ ------ بۆ ڕۆشتی بۆ لای ئەوان ، پرسیار ، بۆ کچ

لیش آني حَبيّتَكْ ؟ ------- بۆ من خۆشم ویستی ، بۆ کوڕ

لیش سَويتِ هيچي ؟ ------ بۆ ئاوات کرد ، بۆ کچ

لیش ما سَويتْ هيچي ------ بۆچی ئاوات نەکرد ، بۆ کوڕ

لیش تريدينْ ما أعّوفَچ ؟------ بۆچی ئەتەوێت وازت لێنەهێنم ، بۆ کچ

لیش تريدْ اَعّوفَك ؟ ------ بۆ دەتەوێت وازت لێبێنم ، بۆ کوڕ

لیش تَحْچي هِيچ ؟------- بۆ ئاوا قسە دەکەیت ، بۆ کوڕ

لیش ما تَجينْ ؟------ بۆنایێت، بۆ کچ

چەند دەر بڕینێك بۆ خۆشەویستی

لیش چـذّبتْ ويّاي ؟ ------- بۆ درۆت لەگەڵ کردم

أنتَ مَو گلتْ أحبّكْ ؟ ------ تۆ نەت ووت خۆشم دەوێی

لیش أگوّلَكْ أحبّچ ؟ ------ بۆ پێت بڵیم خۆشم دەوێی

لیش ما تحبّني ؟ ------ بۆ خۆشت ناوێم

لیش ما يحبّني ؟ ------ بۆ خۆشی ناوێم

لیش یحبَّجْ ؟ ------ بۆچی خۆشی دەوێیت

لیش ما یحبها ؟ ------ بۆچی خۆشی ناوێیت

عبالي مَتحبني ؟ ------وامزانی منت خۆشناوێت

ماتحچي ویّاي گلبي شبیك ؟ ------ قسەم لەگەڵ ناکەیت دڵەکەم چیتە

أوف مِنَّجْ !! ------ ئۆف لەتۆ

أوف مِنّكْ !! ------- ئۆف لەتۆ

چەند ڕستەیەك بۆ چۆنیەتی دەربڕینی دەستەواژەی (حچی - قسە)

علی کیفَكْ إحْچي ------ لەسەرخۆ قسە بکە ، کوڕ

علی کیفچ إحْچي ------ لەسەرخۆ قسە بکە ، کچ

أگدر أحْچي زینْ ------ ئەتوانم باش قسە بکەم

ما أگدرْ أحْچي ویّاكْ ------ ناتوانم قسەت لەگەڵ بکەم

تگدر تَحْچي ویّاي ؟ ------ ئەتوانێت قسەم لەگەڵ بکەیت

ماتگدر تَحْچي زینْ ------ ناتوانیت باش قسە بکەیت

ما أریدْ أحْچي ----- نامەوێت قسە بکەم

ما یَحْچي زینْ ------ باش قسە ناکات

أگدرْ أحْچي ویّاچ ؟ ------ دەتوانم قسەت لەگەڵ بکەم ، بۆ کچ

أي تَگدَر تحْچي ویّاي ------ بەڵێ دەتوانیت قسەم لەگەڵ بکەیت ، بۆ کوڕ

ما أگدر أحْچي ویّاچ------- ناتوانم قسەت لەگەڵ بکەم ، بۆکچ

شبیكْ لیش مَتگدَر تَحْچیلِي ؟ ------ چیتە بۆناتوانیت قسەم بۆ بکەی ، بۆ کوڕ

تگدرْ تَحچي ویّاها ؟ ------ دەتوانی قسەی لەگەڵ بکەی ، بۆکچ ، نادیار

لیش شکو إحْچي ------ بۆ چی هەیە ، قسە بکە

ماکو شي راحْ أحْچي ------ هیچ نیە ئێستا قسە دەکەم ، بۆ کوڕو کچ

آني جیتْ عَلمُودَچ حتّی أشوفَچ ------ من لەبەر تۆ هاتم تا بتبینم ، بۆکچ

چەند دەر بڕینێك بۆ (ووتن)

شگولَكْ ؟------ چیت پێ بڵێم ، بۆ کوڕ ، بەرامبەر

هسَه أگولَّجْ ------ئێستا پێت دەڵێم

أگدرْ أگولَّه ؟ ------ دەتوانم پێی بڵێم بۆ کوڕ ، نادیار

لازمْ تگولْها ------ پیویستە پێی بڵێ ، بۆ کچ ، نادیار

ما أریدْ أگولْهَم------ نامەوێ پێیان بڵێم کۆی نێر

روحْ گولْهَنْ ------ بڕۆ پێیان بڵێ کۆی مێ

هَـمْ شـیگولونْ ؟ ------ ئـەوان چـی دەڵێـن شـلَون أگولْهـا روحـي ؟ ------ چـۆن پێـی بڵێـم بـڕۆ بـۆ، کـچ

شلَونْ أگولَّكْ بالكَردي؟ ------ چۆن بەکوردی پێت بڵێم بۆ ، کوڕ

شلَونْ أگولَّج بِالعَربي ؟------ چۆن بەعەرەبی پێت بڵێم بۆ ، کچ

شلَونْ أگولَّه تَعال ؟ ------ چۆن پێی بڵێم وەرە بۆ ، کوڕ

چۆنیەتی بەکار هێنانی دەستەواژەی (شاقە - گاڵتە)

شاقَه ------ گاڵتە

ما أشاقَه ------ گاڵتە ناکەم ، بۆ تاکی کوڕو کچ

أشاقَه ويّاك ------ گاڵتەت لەگەڵ دەکەم ، کوڕ

ما أحبْ أشاقَه ويّاج ------ حەزناکەم گاڵتەت لەگەڵ بکەم ، کچ

لاتْشاقَه ويّاي----- گاڵتەم لەگەڵ مەکە ، بۆ کوڕو کچ

زینْ ما أشاقَه ويّاكْ ------ باشە گاڵتەت لەگەڵ ناکەم ، بۆ کوڕ

هَمَّه یشاقّونْ ------ ئەوان گاڵتە دەکەن ، بۆ کۆی کوڕ ، نادیار

إشاقِینَه ويّاكَمْ ------ گاڵتەمان لەگەڵ کردن

چەند دەستەواژەیەك بۆ (یارمەتی دان و داواکردنی هاوکاری) لەکەسی بەرامبەر

مِنْ رَخْصَتَكْ،   بەیارمەتیت ، بۆکور

مِنْ رخصتچ،   بەیارمەتیت ، بۆکچ

منْ رَخْصَتْكَمْ تگدرونْ تساعدّوني؟   بەیارمەتیتان دەتوانن یارمەتیم بدەن   کۆی کور

منْ رَخْصَتَچْ تَگدرينْ تساعِديني ؟   بەیارمەتیت دەتوانی یارمەتیم بدەیت   بۆ کچ

نَعمْ أگدرْ أساعدَكْ   بەڵێ دەتوانم یارمەتیت بدەم ، بۆ کور

نَعمْ أگدرْ أساعدَچْ   بەڵێ دەتوانم یارمەتیت بدەم ، بۆ کچ

لاما أگدرْ أساعدَكْ ؟   نەخێر ناتوانم یارمەتیت بدەم ، بۆ کور

ليش ما تَـگدَر تساعدْني؟   بۆ ناتوانی یارمەتیم بدەی ،بۆکور

آسِفْ ما أگدَرْ   ببورە ناتوانم

شلونْ أروحْ ؟ ------ چۆن بڕۆم

أگدَرْ أسْألَكْ فَدْ سؤالْ ؟ ------ دەتوانم پرسیارێکت لێ بکەم، کور

ليش صِرتْ عَصَبي ؟ ------ بۆ تورە بوویت

بَعدْ ما أسْألْ ------ ئیتر پرسیار ناکەم

أگدر آخُذْ مُوبايلَكْ ؟ ------ دەتوانم مۆ بایلەکەت وەرگرم ، بۆکور

أگدر أجي ويّاكَم ؟ ------- دەتوانم لەگەڵ ئێوە بێم ، پرسیار، بۆ کۆی کور

أرجُوكْ لا تعّوفْني ------ تکایە جێم مەهێڵە ، بۆ کور

أرجوكْ سامِحْني ------ تکایە لێم ببورە ، بۆ، کور

أرجوكْ أسكُتي ------ تکایە بێدەنگ بە ، بۆ کچ

چەند دەستەواژەیەکی گشتی

منُو گالْ ما أجي؟ ------ کێ وتی من نایێم ، بۆکوڕ کچ

منُو گالْ تَعالي ؟ ------ کێ ووتی وەرە ، بۆکچ

منُو گلّك تَعالْ ؟ ------ کێ پێی وتیت وەرە . کوڕ

مُو گتْلَچْ تَعالي ؟ ----- پێم نەووتی وەرە ، بۆ کچ

أنتَ گلتْ تعالْ ؟ ------ تۆ وتت وەرە

زینْ آني گتْلَكْ تَعال ؟ ------ باشە من پێم وتیت وەرە

مادامْ هیچي هَسَه راحْ أروحْ ------ کەوایە ئێستا دەڕۆم

لیشْ تَحْچینْ هِیچي؟ ------ بۆ ئاوا قسە دەکەیت ، بۆ کچ

حَبّیتْ أتْشاقَه ویّاكْ ------ حەزم کرد گاڵتەت لەگەڵ بکەم ، کوڕ

حَبّیتْ أتْشاقَة ویّاچْ -------- حەزم کرد گاڵتەت لەگەڵ بکەم ، کچ

مُشْتاقلَكْ ------ بیرت دەکەم ، بۆکوڕ

مُشْتاقلَچ ------- بیرت دەکەم ، بۆکچ

چەند دەستەواژەیەکی زۆرگرنگ بۆ ئاخاوتنی ڕۆژانە

لَعَدْ وینْ تروحْ ؟ ------ کەواتە بۆ کوێ دەڕۆیت

لَعَدْ شْسَوي؟ ------ کەواتە چی بکەم

آني زَعْلانْ ------ من توڕەم ، عاجزم، بۆ کوڕ

أنتِ تَعْبانَه ------ تۆ ماندویت ؟ بۆ کچ

أنتَ تَعْسان ------ تۆ خەوا ڵوی ، بۆ کوڕ

تَگدَرْ تاكّلْ شي؟ ------ دەتوانيت شتێك بخۆيت

مَتگدَر تَاكّلْ شي ------ ناتوانيت شت بخۆيت

مايگدر ياكّل شي؟ ------ ناتوانێت هيچ بخوات

هاي شنّو ؟----- ئەمەچيه

هاي منّو ؟ ------ ئەمە كێيە

منّو هو ------ ئەو كێيە

منْ ذلِكَ - منّو هَذاكَ ------ ئەوە كێيە

منْ رّخَصْتَكْ تَعالْ اهْنَه ------ بەيارمە تيت وەرە ئێرە

منْ رّخَصْتَكْ روحْ غادي ------ بەيارمە تيت برۆ بۆ ئەولاوە

منْ رّخَصْتَكْ اگعّدْ ------ بەيارمە تيت دانيشە

ضَيّعتْ دَرْبي ------ ڕێگاكەم وون كرووە

منْ زينيتَكْ گولْ ليّ ------ لە چاكى خۆت پێم بڵێ

أترّجاكْ تَجيبْلي ------ تكات لێ دەكەم بۆم بێنە

تگدَر تَسوِّي ويّاي زينيّه ------- ئە توانى چاكەيەكم لەگەڵ بكەى

اشكُركْ هّوايَه ------ زۆر سوپاست دەكەم

اگدر أساعدَكْ ؟ ------ دەتوانم يارمە تيت بدەم

تَعالْ ويّاي ------ وەرە لەگەڵم

أترّجاكْ إحْجي على كيفَكْ ----- تكات لێ دەكەم لەسەر خۆ قسە بكە

لا تْخافْ ------ مەترسە

شنو سَألتْ ------ چيت پرسى

لا تروحْ بَعيدْ ------ دوور مەڕۆ

هەندێك ڕستە و گفتوگۆ لەكاتی چوونە لای پزیشك

سلاوی خوات لێبێت دكتور ...... سلامٌ عَليكُم دكتور

فەرموو دانیشە..... تفضَلْ إگعدْ

خێر چیتە ..... شبيكْ خَير إنْ شاءالله ؟

هەست بە سەرسوڕان دەكەم .....أحسْ بالدَّوار والدَوخة

لە كەیەوەهەست بەوە دەكەی ..... مِنْ شَّوكتْ تَحسْ بِهاي

باشە پشكنینت بۆدەكەم ...... زينْ أسَوي إلَك فَحصْ

سەرم دێشی ..... راسي يّوجَعْني

گەرمیت زۆرە ..... سخّونَة مالتَكْ هّوايَة

هیچ نیە مەترسێ ..... ماكو شي لا تَخَفْ

إلتیهاباتت زۆرە ...... عندَكْ إلتهابْ حادّ

بڕۆ تیشك بگرە...... روحْ أخّذْ أشِعَة

هیچ دەرنە چوو زۆر باشە...... ما طَلَعْ شي كُلش زينْ

دەمت بكەوە با ببینم .... إفْتَحْ حَلْگكْ خَلْ اشوفْ

هەندێك زمانت دەربێنە....... شّويَة طَلّعْ لِسانَك

دەستم شكاوە ..... إيدي مَكسّورة

خۆت زۆر ماندوو مەكە..... لا تتْعَبْ نَفسكْ هّواية

ئازار لە پشتم هەیە...... أكو وَجَعْ بظَهرْ مالتي

لەسەر ئەو دەرمانانە بڕۆم ...... إمْشي على هاي الدَّوَه

هیوادارم هیچت نەبێ ...... أتمَنّى ما عِندَكْ شي

هەرسکردنم خراپە ......عِندي سوءْ هَضم

پەستانی خوێنت دەپێوم ...... أقَيسْ ضَغط الدَّم مالتَكْ

دەرزی لێدەدەی یان نا...... تَضربْ إبرَة لو لا ؟

پێویستە دوو ڕۆژ لەسەرجێگە بمێنیتەوە...... لازمْ تَباتْ بالفراش يَومينْ

هەناسەی قوڵ بدە ...... أخُذْ نَفس عَميقْ

ئەو چارەسەرە چیە ...... شنو هذا العِلاجْ ؟

هیچت نیە ...... ما عِندكْ شي

دەستم لە جێی چوە ...... إيدي مَخلُوعَة

ڕۆژی چەند جار بیخۆم ...... لازمْ باليوم جَمْ مرَّة آكَلْ ؟

ئەوە کام دەرمانە...... هذا يا دَوَة ؟

هەندێك ڕستە و گفتوگۆی گشتی

اليومْ رحتْ لِلشّغلْ ------- ئەمڕۆ چووم بۆ ئیش

آنی رحتْ بِلمشي ------ بەپێ چووم

مكانْ شُغلي بَعيدْ عَنْ بَيتي ----- جێی کارەکەم لەماڵەکەم دوورە

كَمَّلتْ شُغلي ------ کارەکەم تەواو کرد

رَجَعتْ لِلبيتْ ------ گەڕامەوە بۆ ماڵ

هَسَه آنی بِلبيتْ ------ ئیستا من لەماڵم

شوَكتْ رَّجَعتْ ؟ ------ کەی گەڕایەوە

ساعَة بِثمانيَه و رُبعْ ------ کاتژمێر هەشت و چارە گ

شلونَك ويَه الشّغل مرتاحْ ؟ ------ چۆنی لەگەڵ کارکەت مرتاحی

آني أريدْ أجي يمَكْ لِلشّغل ------ من دەمەوێ بێمە لای تۆ بۆ کارکردن

روحْ گوبلْ ------ ڕاست برۆ ، ڕێك برۆ

وینْ سوط الخَضْرواتْ ؟ ------ بازاڕی میوه له کوێیه

قریبْ إهْنَه لَو بَعيدْ ؟ ------ نزیکه لێره یان دووره

لا كُلشْ غالي ------ نەخێر زۆر گرانه

مُمْكنْ تَنْطيني مُوبايلَكْ ؟ ------ دەکرێ مۆبایلەکەتم پێ بدەی

أريدْ كُلْ كيلو على خَمْسَةْ آلافْ ------ دەمەوێ هەرکیلۆیەک لەسەر پێنج هەزار

بِلا زحْمَة أكو تَكسي ؟ ------ بێ زەحمەت تەکسی هەیە

بيشْ تْوَدِّيني لِلسّوگ؟ ------ بەچەند دەمبەی بۆ بازاڕ

اليوم جَوْ مُو حُلو ------ ئەمڕۆ جەوەکە خۆش نیە

نروحْ لِلسّوگ بِالْمَشي ------ دەچینە بازاڕ بەپێ

تدَلَّلْ- تامُرْ ----- ئەمردەکەی ، نازت هەیە

آني بالْخدمَة تفَضَّلوا ------ من لەخزمەتم فەرموون

بش النّفرْ ؟ ------ نەفەر بەچەندە

آني أريدْ غُرْفَتينْ ------ من دوو ژوورم دەوێ

اشگدْ سعْرْ الغُرفة ؟ ------ نرخی هەر ژوورێک چەندە

نْباتْ يَومينْ ------ دوو ڕۆژ دەمێنینەوە

أشْكرِكْ تسْلَمْ ------ سوپاست دەکەم سەلامەت بی

مشكورينْ سَوّيتَه إلِكُم زَحْمَه ------ سوپاستان دەکەین زەحمەتتان کێشا

تَعَبْناكُم عيني ------ ماندوومان کردن چاوەکه م

هەندێك ڕستەی پرسیار بۆ دەستەواژەی (توانین - تگدر)

تێبینی

ئەم ڕستانە هەموویان بۆ پرسیارکردنە لەڕەگەزی (نێر) .

دەتوانی ئامۆژگاریم بکەی ؟----- تگدَرْ تنْصَحْني

دەتوانی بم بەیت بۆ بازاڕ؟ ----- تگدر توَدِّيني لِلسّوگ

دەتوانی فێرم بکەی ؟----- تگدَرْ تعَلِّمْني

دەتوانی بمپارێزیت ؟ ------ تگدر تَحْميني

دەتوانی چاسەرەسەرم بکەیت ؟ ------ تگدر تعالجْني

دەتوانی پێم بڵێی ؟ ------ تگدر تِگولْ ليّ

دەتوانی بۆم بێنی؟ ------ تگدَرْ تجيبْ لي

دەتوانی منت خۆش بوێت؟ ------ تگدَرْ تحبْني

دەتوانی بەڵێنم پی بدەی؟ ------ تگدَرْ تْوَعَدْني

دەتوانی پیشکەشم بکەی؟ ------ تگدر تَهدي لي

دەتوانی متمانەم پێ بکەی؟------ تگدر تَثِقْ بي

دەتوانی خواردنم پێ بدەی؟------ تگدر تنْطينی أكلْ

دەتوانی قسەم لەگەڵ بکەی؟------ تگدر تحْچی ويّاي

شیکاری دەستەواژەی (أبو - خاوەن)

أبُو مَحَل ------ دوکاندار ، خاوەن دووکان

أبُوعطّور ------ ئەوەی بۆن دەفرۆشێت

أبو تُكسي ------ خاوەن تەکسی

أبو شْوارِبْ ، أبو لِحْيَة ------ خاوەن ڕیش و سمێڵ

شیکاری دەستەواژەی (شال - هەڵگرتن)

أشيلْ ------ هەڵدەگرم ، بۆ تاکی نێرو مێ

تشيلْ ------ هەڵدەگرین ، بۆ کوڕو کچ

شِيلْنا ------ هەڵمان گرت ، بۆ کوڕو کچ

شالَ ------ هەڵیکرت ، کوڕ

شالَتْ ------ هەڵیکرت ، کچ

شالوا ------ هەڵیان گرت ، کۆی نێر

شالَنْ ------ هەڵیان گرت ، کۆی مێ

شِيلوا ------ هەڵگرن ، فەرمان ، بۆکۆی نێر

شِيلَنْ ------ هەڵگرن ، فەرمان ، بۆکۆی مێ

شيلوا كتُبْكم ---------- کتێبەکانتان هەڵگرن

أشيلْ كتُبي ------ کتێبەکانم هەڵدەگرم

تعالوا شيلوا هاي ------ وەرن ئەمە هەڵگرن

شيلْ هاي ويّاها ------ ئەمەی لەگەڵ هەڵگرە

ما أگدَر أشيلَه ------ ناتوانم هەڵیگرم

شيلو مِنّا ------ هەڵیگرن لێرە

راحْ أشِيلَه ------ وا هەڵی دەگرم

لا تْشِلَه وخَدَكْ ------ بەتەنیا هەڵی مەگرە

شِلْتْ الغَراضْ ------ شتەکانم هەڵگرت

شيلوا الغَراضْ ------- کەل و پەلەکان هەڵگرن

بس أشيلْ هاي ------ تەنها ئەمە هەڵئەگرم

مَينْشالْ هّوايَه ثْگيلْ ------ هەڵناگیرێ زۆر قورسە

گفتوگۆی هەواڵ پرسی لەنێوان دوو هاوڕێ

شلونَك صَديقي ؟ ------ چۆنی هاوڕێکەم

أشكرَكْ أخُويَه ------ سوپاست دەکەم براکەم

أنتَ شلونك ؟ ------- تۆ چۆنی

هاي شبيكْ ؟ ------- ئەوە چیتە

مابيَه شي ------- هیچم نیە

بَلي أكو شي ------ بەڵێ شتێك هەیە

گتْلَكْ مابِيَه شي ؟ ------ پێم ووتی هیچم نیە

بس أنتَ مو على بعضك ؟ ------ بەڵام تۆ لەسەرخۆت نی

ماكو شي ولايَهِمَّك ------ هیچ نیە گوێی پێ مەدە

آني مو صَديقَك ؟ ------ من هاوڕێت نیم

مو إخْنَه إخْوان ؟ ------ ئە ی ئیمە برا نین

ليش تَضّم عَليَه ؟ ------ بۆ شتم لێ دەشاریتەوە

مـا أضّـمْ عَليـكْ شي بَـسْ شّـويَّه ضايـجْ ------- هیچـت لـێ ناشـارمەوە تەنهـا کەمێـك بێـزارم

زين بس أريدْ أعْرفْ ------ باشە بەڵام دەمەوێ بزانم

گـولْ ليَّ شـبيكْ بَلْكَـتْ أگْـدَر أسـاعدَكْ ------ پێـم بڵـێ چیتـە بەڵکـو بتوانـم یارمەتیـت بـدەم

أنتَ ما تگْدَر تساعدْني ------- تۆ ناتوانی هاوکاریم بکەی

إلّلي اگدرْ عَليهْ أسَوَّي لَكْ ------ ئەوەی لە توانام بێ بۆت دەکەم

شكرا أخُويَه لا تْتعَبْ نَفسكْ ------ سوپاس براکەم خۆت ماندی مەکە

زين إذا تْگولْ ماكو شي ------- باشە ئەگەر دەڵێی هیچ نیە

ليش هِيچي ضايج ؟ ------ بۆ ئاوا بێتاقەتی

ولايَهِمَّكْ صَديقي ------ گوێی پێ مەدە هاوڕێکەم

بَعدْ شوَيه أصير زين ------ دوای کەمێکی تر باش دەبم

أتمَنّى لَكْ كُلِ الخَير ----- هیوای هەموو باشیەکت بۆ دەخوازم

بس إذا إحْتاجتْ شي گولْ ليِّ ------ بەڵام ئەگەر پێویستیەکت هەبوو پێم بڵێ

سلامْتك كْلشي مَمْحْتاج ------ سەلامەتیت پێویستم بە هیچ نیە

بكيفَكْ ------ بەئارة زووی خۆت

بَسْ حَبّيتْ ------ تەنها پێم خۆش بوو

أطَمنْ وأسأَلْ عَليكْ ------ تەنها ویستم دڵنیا بمەوە ، لە ئەحواڵت بپرسم

فەرهەنگی دەستەواژەی (طگە) بەشێوەزاری عێراقی

طَـگ: إنْفَجَر ..... تەقی

طَـگني : بمعنى ضَرَبْني ...... لێی دام

طَـگ التايَرْ : بمعنى إنْفجر..... تایەکە تەقیەوە

يطـگـطكْ بِالسُوط : بمعنـى يَشتَغل أعـمال حُـرَّ في الـسـوط ...... ئـەوەی کاری ئـازاد دەکات لەبـازاڕ

طَـگـتْ براسَـه : بمعنـى قـرَرَ عـلـى إسْـتعجال وبـدون مُشـاورة ..... واتـە بڕیـاری بەپەلەیـدا ، بەبـێ ڕاوێـژ

أطـگـها رَكْضَة : يعني أرْكُضْ بسُرعة ...... واتە بەخێرایی دەڕۆم

يَطگ أصْبَعْ : يعني فرحان ويَلعَب بأصابعيهِ ...... يارى به پەنجەکانى دەکات

يَطگ أصابِعَه: إصدار صوت عند فرقعة مفاصل الاصابع ...... پەنجەکانى

دە تەقێنێ

أطگ صُورة : ألتقيط صوره ..... وێنه دەگرم

طَگلي صُورة : بمعنى إلتقطْ لي صورة ...... وێنەم بۆ بگره

أطگـلَكْ بيضة : اي أقلي لكَ البيض بالزيت...... هێلکەت بۆ سوور کەمەوه

طگـوهْ بالدهـنْ : مـن المصطلحـات العراقيـة مـا بَعـدَ الإحْـتلال ، بمعنـى كَتلـوهُ ..... واتـه

کوشـتيان

طگ طَگـة مو طبيعية : بوبه خاوەنى ماڵ و سامان بەخيرايى

طَگتْ ويّاه أمورَهْ طا گـة : ئيش و کارەکانى باش بەرێوه دەچێ

طَگ الشجر : بمعنى تَفَتحتِ أوراق الشجر في الربيع ..... گەڵاى دارەکە پشکوت

أسْمَعْ طَگطَگة : بمعنى أسْمعُ أصْواتاً غريبة ! ..... واته گوێم لەدەنگى نامۆيه

طَگتْ الكهرباء : بمعنى إنْفجرتْ او إنْقطعتْ الكهرباء ..... کارەباکە تەقيەوه

طَـگتْ الشـبابيكْ : بمعنـى الهـواء عـالي و يَحـدُثْ أصْـوات .... دەنگـى هەوايـى بـەرز

دێـت ، کەلەپەنجـەرەوه دێتـه ژوورەوه

طَـگتْ روحـي : بمعنـى لَغبانَـه نفـسي و مـالي خُلـك وقَـزاج ..... گيانـم دەرچـوو ،

دەروونـم مانـدووه

كام يَطَكَطِكْ : بمعنى اصابهُ الخَوف والْهَلع ..... ترساوه ، لەدڵه ڕاوکێ دايه

طَگ الحايِطْ : بمعنى إزالة اي تَمّ هَدْمُه ..... ديوارەکە ڕوخا

وخَدَه طاگة : يعني بُنيَه خَشمْها عالي ..... کچێکى لووت بەرز

ولا طَگة : بمعنى لا عِلمْ و لا فَهمْ .....هيچ تێناگا ، هيچى لێ نازانێ

طاگتْ فيُوزاتَه : يعني مُخبَل رَسمي ...... فيزى کردووه ، ياخود شێت بووه

نووسینی: ظاهر صمد بالیسانی

قصة أب مخطوف

چیرۆکی باوکێکی ڕفێنراو

چِنتْ أمْشي بالطـريگ أوْگفْني طِفلْ صَغير وطَلبْ مِنّي جگارة .

بەرێگادا دەڕۆیشتم منداڵێك وەستاندمی داوای جگەرەیەکی لێکردم .

باوَعَتْلَه وگتْلَة ابّوكْ يَدري بِيك تَدَخنْ لو لا ؟؟

سەیرم کرد و پێم وت باوکت دەزانێ جگەرە دەکێشی یان نا ؟

گالْ لا : وتی نەخێر .

گتْلَـة أبـوكْ صَديقـي هَسَـه أخابـرَه وأگلّـة إبْنـكْ يَدخِـنْ . پێـم ووت باوکـت هاوڕێمـە

ئێستـا پەیوەنـدی پێـوە دەکـەم ،پێـی دەڵێـم کوڕەکـەت جگـەرە دەکێشـێت .

گالْ صّـدگ عَمّـو أنـتَ تَعْـرفْ أبَويـه؟ ابُويَـه صـارْ لَـهْ ثْـلاثْ سَنواتْ مَخْطـوفْ مـا تَعـرفْ

شي عَنَـهْ. ووتی : بەڕاسـت مامـە تـۆ باوکـم دەناسی؟ باوکـم سـێ ساڵە ڕفێـنراوە

هیـچ شـتێك دەربـارەی نازانـین .

وگامْ الطِفـلْ يَبچـي وگلّيْ أمانَـهْ بِرِّكْبَتَـكْ إذا شـفْتَهْ گلّـه خَـليّ يَرجَـعْ مُشْـتاقلَهْ حيْـل .

منداڵەکـە دەسـتی کـرد بەگریـان و پێـی ووتـم ، ئەمانـەت بێـت ئەگـەر باوکمـت بینـی

پێـی بڵـێ بـا بگەڕێتـەوە زۆر بـیری دەکـەم .

آني صِرتْ بمَوقفْ ، گلتْ خَليّ أگلّةْ الحَقيقَه .

من توشی هەڵوێستە بووم ، ووتم با ڕاستیەکەی پێ بڵێم .

گتْلَـةْ واللـه عَمّـو آني أتْشاقَهْ ويّـاك مـا أعْـرفْ أبَـوكْ بـس رّدتْ أخَوْفَـكْ حتّـى مـا تَـشربْ

جـگارة .

پێـم وت بەخـوا مامـە مـن گاڵتـەت لەگـەڵ دەکـەم باوکـت ناناسـم تەنهـا ویسـتم

بترسـێنم تـا جگـەرە نەکێـشی

گال لي والله عمّو آني هَمينْ أتْشاقَهْ ويّاكْ ، أبْويَه بِالشّغلْ بس رّدتْ أعْرف صّدگْ تَعْرفَه لَو لا !! ووتی مامه بەخوا منیش گاڵتەم لەگەڵ کردی؛ باوکم لە ئیشە تەنها ویستم بزانم بەڕاست باوکم دەناسی یان نا !!

شیکاری بۆ دەستەواژەی (أكلْ) خواردن

أكَلَ ------ خواردی ، بۆ ڕابردوو ، کوڕ

أكَلَتْ ------ خواردی ، بۆ ڕابردوو ، کچ

أكلْ ------ خواردن ، چاوگ

أكلتُ ------ خواردم ، بۆ تاکی نێرو مێ

نأكُل ------ دەخۆین ، بۆ کۆی نێرو مێ ، قسەکەر

أكَلْنا ------ خواردمان ، بۆ کۆی نێرو مێ ، ڕابردوو

تأكُلْ؟ ------ دەخۆیت ، بۆ پرسیار لەتاکی نێر

تأكُلينْ ؟ ------ دەخۆیت ، بۆ پرسیار لەتاکی مێ

أكلتَ ؟ ------ خواردت ، بۆ پرسیار لەتاکی نێر

أكَلتِ ؟ ------ خواردت ، بۆ پرسیار لەتاکی مێ

تأكلُونْ؟ ------ دەخۆن ، بۆ پرسیار لەکۆی نێر

اكلتُوا ؟ ------ خواردتان ، بۆ پرسیار لەکۆی نێر، ڕابردوو

يأكُلْ ------ دەخوات ، بۆ تاکی نادیار ، نێر ، ڕانەبردوو

يأكلُونْ ------ دەخۆن ، بۆکۆی نێر نادیار ، ڕانەبردوو

َتأكُلْنَ ------ دەخۆن ، بۆکۆی مێ نادیار ، ڕانەبردوو

أكَلُوا ------ خواردیان ، بۆکۆی نێر نادیار ، ڕابردوو

أكَلْنَ ------ خواردیان ، بۆکۆی مێ نادیار ، ڕابردوو

شیکاری بۆ دەستەواژەی (عِلمْ - زانست)

عِلمْ ------ زانست

عالِمْ ------ زانا ، بۆ پیاو

عالِمَة ------ زانا بۆ کچ

عُلَماءْ ------ زاناکان کۆی پیاوان

عالِماتْ ------ زاناکان کۆی ئافرەتان

عَلَمْ ------ ئاڵا

عالَمْ ------ جیهان

مَعلّومْ ------ زاندراو ، بە رکار

مُتَعَلِّمْ ------ فێرخواز

مُعَلِّمْ ------ مامۆستا

مَعالِمْ ------ شوێنوار

عَلَّمْتُكَ ------ فێرم کردی ، بۆ تاکی نێر ، بەرامبە ر

عَلَّمْتِني ------ منت فێرکرد ، بۆ بەرامبەر

عَلَّمْتَهْ ------ فێرم کرد ، بۆ نادیار ، کوڕ

عَلَّمَني ------ فێری کردم ، بۆ تاکی قسەکەر

عَلَّمَكَ ------ فێری کردی

عَلَّمَض ------ فێری کردی ، بۆ کچ بەرامبەر

عَلَّمْتُكَم ------ فێرم کردن ، بۆ کۆی پیاوان بەرامبەر

عَلَّمْتُوني ------ منتان فێرکرد ، بۆ کۆی پیاوان

عَلَّمْتُهَم ----- فێرم کردن ، بۆ کۆی نادیار ، پیاوان

عَلَّمُوني ------ فێریان کردم ، بۆ کۆی پیاوان

نووسینی: ظاهر صمد بالیسانی

گفتوگۆی نێوان ئەندازیاری عەرەب و ئەندازیاری یابانی

گفتوگۆی بەسوود لەنێوان ئەندازیارێکی عەرەب و یابانی
مُهَنْدِس عَربي يَسأل مُهندِس ياباني
ئەندازیارێکی عەرەب پرسیار لە ئەندازیارێکی یابانی دەکات
شلونْ أصْبحْتُم كُلْكُم أذْكياءْ وتَطَوَّرتْ لَديْكُم الإدارة والخَدَماتْ ؟
چۆن هەمووتان زیرەک دەرچوون وە بەرەوپێشچوون لە بەڕێوەبردن و خزمەتگوزاریەکانتان
أجابَ الياباني أنتوا أذكى مِنّا !!
یابانیەکە وەڵامی دایەوە ووتی ئێوە لە ئێمە زیرەکترن !!
گالَ العَربي شلونْ ؟
عەرەبەکە ووتی چۆن
گالَ مِنْ كُلْ عشرة يابانيينْ أكو ذكي واحِد !
وەڵامی دایەوە ، لە هەر دە یابانیەک یەک زیرەک هەیە
بس عِدْكُم مِنْ كُل عشرة أكو تسعة أذكياء وغبي واحد !!
لە کاتێکدا ئێوە لەدە کەس نۆ زیرەکەو یەکێک نەزانە
إحْنَه نَخْتارْ الذكي الواحد ، للقيادةِ الإدارة والمُؤسَساتْ و التسعة الباقينْ يساعدوه .
ئێمە زیرەکە کە هەڵدەبژێرین بۆ ڕابەری و بۆ بەڕێوەبردنی دام دام و دەزگاکان وەنۆ کەی تریان یارمەتی دەدەن .
بس أنتوا فَتَخْتارونْ الغبي الواحد !!
بەڵام ئێوە گێل و نەزانەکە هەڵدەبژێرن
لِقيادةِ المؤسسات والإدارة .
بۆ ڕابەری و بەڕێوەبردنی دام و دەزگاکان
وتعُوفونْ الاذْكياءْ بدّونْ عَمل !!
وە زیرەکەکە بە جێ دەهێڵن بەبێ کار
ولهذا تشوفونْ كّلنا أذكياء .
وەلەبەر ئەوەیە دەمان بینن هەموومان زیرەکین .

المسافات - القياسات - الكميات - الاوزان- الاشكال
مسافه وپێوانه و بڕو كێش وشێوه

پێوانه ـــــ القياساتْ

سەنتیمتر ـــــ سَنْتِمَتر

مەتر ـــــ مَتر

كيلۆ مەتر ـــــ كيلومَتر

مليمەتر ـــــ مِليمَتر

پێ ـــــ قَدَم

ئینج ـــــ إنْج

بازنە ـــــ دائِرة

میل ـــــ مِيل

جوارگۆشە ـــــ مٌرَبَع

یە ک لیتر لە ـــــ لِيترمِن

سێ گۆشە ـــــ مٌثلَثْ

کیلۆگرامێک لە ـــــ کيلو غَرام مِن

لاكێشە ـــــ مٌسْتطِيل

پارجەیەک لە ـــــ قِطْعة مِن

قوجە كی ـــــ هَرَم

شێوە ـــــ أشْكالْ

نیوە بازنە ـــــ نِصْف دائِرة

لولە ك ـــــ أسْطوانَة

نیوە گۆ ـــــ نِصف كٌرَة

چەند دەستەواژەیەكی زۆر پێویست

كٌلْ مرَّة ـــــ هەموو جارێك

بسْ هاي المرَّة ـــــ تەنها ئەم جارە

مرَّة شُفنا ـــــ یەك جار بینیمان

هاي المرَّة ـــــ ئە م جارە

مرَّة الجاي ـــــ جاري دادێ

ذاك المرَّة ـــــ ئە و جاری

مَرَّتْ اللَخْ ـــــ جارێكی تر

چمْ مَرَّة ـــــ چە ند جار

أوَّلْ مَرَّة ـــــ یە كەم جار

آخِرْ مرَّة ـــــ دوا جار

گفتوگۆی پێویست

الوکتْ چانْ گبلْ العَصر .... کاتەکە پێش عەسر بوو

چنتْ أتمَشه في السوگ .... پیاسەم ئەکرد لەبازاڕ

لگیتْ گلادَة ذَهبیَة .... ملوانکەیەکی ئاڵتونم دۆزیەوە

واگعْ عالْگاعْ .... کەوتبووە سەر زەوی

دوَّرتْ هَواية .... زۆر گەڕام

ما لگیتْ صاحبْ الگلادة .... خاوەنی ملوانکەکەم نەدۆزیەوە

ماكو أحد .... کەس نەبوو

سَئَلْ ّرجّلْ شایبْ .... پرسیارم لەپیاوێکی پیر کرد

گالْ لي ودِّیهَ لمَرکز الشُرطه ... پێی ووتم بیبە بۆ بنکەی پۆلیس

رحتْ هناكْ .... چووم بۆ ئەوێ

گالوا خَلصانْ دَوام .... ووتیان دەوام تەواو بووە

لیش ماجیتْ مِنْ وَکتْ ؟.... بۆ لەکاتی خۆی نەهاتی

گالوا إتْفضَلْ إگعدْ .... ووتیان فەرموو دانیشە

طبیتْ جوَّ گعدتْ .... چوومە ژوورەوە دانیشتم

گلتْ لگیتْ هاي الگلادة .... ووتم ئەم ملوانکەیەم دۆزیوەتەوە

گالوا وینْ لگیتْ ؟.... ووتیان لەکوێ دۆزیتەوە

گلتْ في السوگ .... ووتم لەبازاڕ

گالوا أنتَ حَرامي .... وتیان تۆ دزی !!

حبْسوني گالوا أنتَ بگتهَة .... زیندانیان کردم ووتیان تۆ دزیوتە

صيحتْ گلتْ خَلّوني .... هاوارم كرد ووتم وازم لێ بێنن

والله آني مو حَرامي .... بەخوا من دزنيم

آني مُستَعجِلْ لازمْ أرْجَعْ لِلْبيتْ ... من پەلەمە ، دەبێ بگەڕێمەوە ماڵەوە

ماسَمعُوني ماخَلّونى أروحْ .... گوێیان لێنەگرتم ، نەیان هێشت بڕۆم

ضَرْبُوني هْوايه ..... زۆریان لێدام

وآني گمتْ أصيحْ ..... منیش دەستم بەهاوار كرد

من هاي الصّراخ والضّوجَة .... لەم هاوار و هەراو دەنگە بووم .

گمتْ مِنَ النَوم .... لەخەو هەستام

گلتْ الحمدلله هذا حُلم .... ووتم سوپاس بۆ خوا ئەوە خەونە!!

چان حلم مْزعِج ... خەوێكی بێزاركەر بوو

وانتوا شايفينْ هيچي حلم ؟ ئێوە ئەم جۆرە خەونەتان بینیوە

چەند پرسیارێكی گشتی

شسْمَچ ؟______ ناوت چیە

شگد عـُمرچْ ؟ ______ تەمەنت چەندە

عُمري ثلاثين سَنة ______تەمەنم سی ساڵە

منينْ أنتَ ؟ ______ تۆخەڵكی كوێت

مِن أربيل ______ خەڵكی هەولێرم

تدرسين ؟ ______دەخوێنی ، بۆ كچ

نعم أدرُس ______ بەڵێ دەخوێنم

بيا كُلية ؟ ______ لەچ كۆلیژێك

بيا مَرحَلة؟ ______ لە كام قۆناغی

مَرحَلة ثالِثة ______ قۆناغی سێیەم

قسمَك شنو؟ ______ لە چ بەشێك

بقسْم العَربي ______ لەبەشی عەرەبی

شنو إخْتصاصَج ؟ _____ پسپۆریەکەت چیە

خريجَة ______ دەرچووم

خَريجَة يا قسم ؟ ______ دەرچووی کام بەشی

خَريجة قسم العَربي ______ دەرچووی بەشی عەرەبیم

بيا كُليه ؟______ کام کۆلێژ

مزوجَة ؟ ______ شووت کردووە ، بۆ کچان

لا مَمْزوجَة ______ نەخێر شووم نەکردووە

سؤال للولد - پرسیار لەکوڕ :

متْزَوج ؟ ----- خێزانداری ، هاوسەرت هەیە

مزَوّج ؟ ---- ژنت هێناوە

لا ماعندي زوجَة ---- نەخێر هاوسەرم نیە

ايْ عِندي ---- بەڵێ هەمە

أتشرَّفتْ بك _____ شەڕەف مەندبووم بەتۆ

فرصَة سَعيدة ---- دەرفەتێکی خۆش بوو

إحْنَه الأسْعَد ---- من خۆشحاڵتر بووم

بعض المصطلحات والجمل الرياضية
چەند دەستەواژەیەك و ڕستەی وەرزشی

لِعْبة ----- یاری

كُرَة ------ تۆپ

مَلْعَبْ ، ساحَة ------ یاریگا ، كۆڕەبان

لاعِبْ ------ یاریزانی كوڕ

لاعِبَة ------- یاریزانی كچ

لَواعبْ ------- یاریزانەكان ، كۆی كور

لاعِباتْ -------- یاریزانەكان ، كۆی كچ

أَلْعَبْ ------ یاری دەكەم ، بۆ كوڕو كچ

نلْعَبْ ------ یاری دەكەین ، بۆ كوڕو كچ

لَعِبْنا ------ یاری مان كرد ، بۆ كوڕو كچ

يَلْعبُون ------ یاری دەكەن ، بۆ كۆی پیاوان

تلْعَبْنَ ------- یاری دەكەن ، بۆ كۆی ئافرەتان

رياضَة ------ وە رزش

مَركز شَباب ------ مە ڵبە ندی لاوان

كأسْ ------ جام

كأس الخَليج ------ جامی كە نداو

كأس العَرب ------ جامی عەرەبە كان

كأس آسيا ------ جامی ئاسیا

كأس أفريقا ------ جامی ئە فریقا

كأس اوربا ------ جامی ئۆڕوپا

كأس أمريكا الجنّوبية ------ جامی ئەمریکای باشور

كأس العالَم ------ جامی جیهانی

مَيدالية ------ مه دالیه

مَيدالية الذَهبية ------ مەدالیەی زێڕین

ميدالية الفِضية ------ مەدالیەی زیوی

ميدالية البرُونزية ------ مەدالیەی برۆنزی

مٌنتخَب ------ هەڵبژاردە

مٌنتخَبْ الوطني ------- هەڵبژاردەی نیشتمانی

منتَخبْ شباب ------ هەڵبژاردەی گەنجان

منتخب الأولُمبي ------ هەڵبژاردەی ئۆلمپی

منتخبْ الناشئين ------ هەڵبژاردەی تازه پێگەیشتوان

نادي ------ یانه

نادي الرياضي ------- یانەی وەرزشی

مُدَّرِب ------ ڕاهێنەر

مٌساعِد ------- یاریده دەر

كابْتن ------ سه رۆکی تیپ

حارِس مَرمى ------ گۆلچی

مٌدافِع ------ بەرگری کار

مٌهاجِم ------ هێرش بەر

حَكمُ المٌباراة ------ ناوبژیوانی یاری

كرَّةٌ القَدَم ------ یاری تۆپی پێ

كرَّة سَلة ------ تۆپی سەبەته

كرَّة طائرة ------ تۆپی باله

كرَّة طاولة ------ تۆپی سەرمێز

لِعبة تِنس ------ یاری تێنس

لِعبة ريشة ------ یاری ڕیشه

مُلاكمة ----- مست بازی

سِباحَة ------ مەلەوانی

رَكضْ ------ ڕاكردن

مُصارَعة ------ زۆران بازی

مُتفَرِّج ------ سه یركه ر ، تەماشا كەر

شێوازی (النفي – نەرێ) بۆ دەستەواژەكان :

ما ألْعَبْ ------- یاری ناكەم ، كۆی كوڕو كچ

ما نَلْعَبْ -------- یاری ناكەین ، كۆی كچ و كوڕ

ما يَلعَبّون ------ یاری ناكەن ، بۆ كۆی پیاوان ، نادیار

ما تَلْعبنَ ------ یاری ناكەن ، بۆ كۆی ئافرەتان ، نادیار

ئەم شێوازی دەربڕینەش بۆ دەستەواژەی (یاری) ئاخاوتنی پێ دەكرێت :

لا تلْعَبْ بالنار ------ یاری بە ئاگر مەكە

لاتلْعَبْ بي ------- گاڵتەم پێ مەكە

ما ألْعَبْ بيك ------- گاڵتەت پێ ناكەم

ليش تلْعَبْ بمَشاعري ------- بۆ یاری بە هەستم دەكەی

لا تلْعبْ علْ حَبْلَينْ ------ یاری لەسەر دوو پەت مەكە

مَنْ يَلْعبْ عَلْ حَبلينْ يُوكع ------ ئەوەی لەسەر دوو پەت یاری بكات ، دەكەوێت

هەندێك ڕستەی ئاخاوتن :

اليوم عِدْنا لعْبَة ----- ئەمڕۆ یاریمان هەیە

منو كالْ عِدنا لعْبَة ؟ ----- كێ ووتی یاریمان هەیە

شوكتْ عِدنا لعبة ؟ ----- كەی یاریمان هەیە

هالليلة عِدنا لعبة ؟ ----- ئەم شەو یاریمان هەیە

نْلعبْ ويّا منو ؟ -----یاری لەگەڵ كێ دەكەین

أتمَرّنْ وأجي ----- ڕاهێنان دەكەم ، دێم

جَماعة يمّته تجون ؟ ------ جەماعەت كەی دێن

والله تأخَرْنا ------ بەخوا دوا كەوتین

مو كتلكّم تعالوا مِنْ وَكتْ ------ پێم نەوتن لەكاتی خۆی وەرن

الوَكتْ كْلش مّتأخِر ------ كات زۆر درەنگە

إحنه جايينْ ------ ئێمە هاتووین

مَعَلينا بيهُم ------ حەقمان نیە بەسەرئەوانەوە

ليش كّل مَرّة تتأَخَرون ----- بۆهەموو جارێك دوادەكەون

ها المَرّة ما نَلعَبْ ويّاكّم ------ ئەم جارە یاریتان لەگەڵ ناكەین

منُو يَفوز ؟ ----- كێ سەردەكەوێ

منُو فاز ؟ ------ كێ بردیەوە ، سەركەوت

انتوا تَخْسرونْ ------ ئێوە دەدۆڕێن

إحنَه نَفوز ------- ئێمە سەردەكەوین

هەندێك ڕستەی ئاخاوتن پێویست لەسەر (ڕاهاتن) :

آني مُتْعَودْ ----- من ڕاهاتووم ، بۆ كوڕ

آني مُتْعَودة ----- من ڕاهاتووم ، بۆ كچ

مْتْعَودينْ ----- ڕاهاتووین ، بۆ كۆی نێر

تعَوَّدْنا ----- ڕاهاتین ، بۆ كۆی نێرو مێ

چەند ڕستەیەك :

ما مْتعَودْ أجَذبْ ----- ڕانەهاتووم درۆ بكەم

انتْ مْتعودْ علْ جذبْ ----- تۆ ڕاهاتووی لەسەر درۆ

إحنَه مْتْعودين علْ غُربة ------ ئێمه لەگەڵ غەریبی ڕاهاتوین

مْتْعوْدَة أنام من وكتْ ---- ڕاهاتوم زوو بخەوم

تَعوَّدْنا ويَّاكُم ----- لەگەڵ ئێوه ڕاهاتوین

بعض المصطلحات حول وجبات الأكل
هەندێ دەستەواژە دەربارەی ژەمەكانی خواردن

رْيُوگ ، فَطّور ----- نانی بەیانی

غَداءْ ----- نانی نیوەڕۆ

عَشاءْ ----- نانی ئێواره ، شێوان

آني مْسْتَعجِل ما أگدر أتْرَيَّگ ----- من پەلەم ناتوانم نانی بەیانی بخۆم .

تگدَر تجيبْ لي غَدا ----- دەتوانی نانی نیوەڕۆم بۆ بێنی.

أريد فَدْ شي خَفيفْ لِلأكلْ ----- شتێكی سووكم دەوێ بۆ خواردن .

ما يَصير آكُلْ أكْلاتْ إلّلي بِيَه دهّون ----- من نابێت ئەو خواردنانه بخۆم كه چەوری تێدایه .

عِندي مَرَض سُكَر ----- نەخۆشی شەكرەم هەیه

عِندي ضَغط الدَّم ----- پاڵەپەستۆی خوێنم هەیه

صُبْ لي شاي بدونْ سُكّر ----- چام بۆ تێكه بەبێ شەكر

أريد سُكَر زايدْ ----- شەكری زیاترم دەوێ

حامِض ----- ترش

مالِح ----- سوێر

مَحروگ ----- سوتاو

فاهي ----- بێ خوێ

مَشوي ----- برژاو

أُريد بَيضْ مَسلوگ ----- هێلکەی کوڵاوم ئەوێت

عدکُم بَيضْ بدهنْ ؟----- هێلکەو ڕۆنتان هەیە

أرخَصْ طَعام شنو ؟ ----- هەرزانترین خواردن چیە

أكلاتكُم غالي هُوايَه ----- خواردنتان زۆر گرانە

شگد الحِسابْ ؟ ----- حیسابەکە چەندە

بيش النَفر ؟ ----- نەفەری بەچەندە

اسماء بعض اكلات
ناوی هە ندی خواردن

گۆشتی بەستوو ـــــــ لحمْ مُجَمَّد

خواردەمەنی ناو قوتو ـــــ ماكولاتْ مُعَلَّبَة

شۆربای سەوزەوات ـــــ شُوربَة خَضرواتْ

مریشکی برژاو ـــــ دَجاجْ مَشوي

ماسی برژاو ـــــ سَمَج مَشوي

قە لی برژاو ، کوڵاو ـــــ ديكْ رومي مَشْوي ، مَطبوخ

شۆربای گۆشتی مەڕ ـــــ شوربة لَحمْ غَنَم

سەرو پێ ـــــ باجة

کولێرە بەگۆشت ـــــ فَطيرة باللَّحمْ

تێکەڵەیەکی برژاو ـــــ طَبق مِنَ المشاوي المُشَكلة

شوربای گۆشتی مانگا ـــــ شُوربَة لَحمْ بَقر

شوربەی مریشک ـــــ شوربَة الدَجاج

شوربەی گۆشتی مەڕ ـــــ شوربة لَحمْ غَنَم

شۆربەی ماسی ـــــ شوربة سَمَك

زاراوەکانی لەهجەی عێراقی

أرضْ ، الگاعْ --- زەوی

بَحرْ --- دەریا

بُحيرة --- دەریاچە

تُرابْ --- خۆڵ ، خاک

جَزيرة --- دوورگە

حَجَرْ --- بەرد

طـابُوگة --- کەرپوچ

دَرجَة الحَرارَة --- پلەی گەرمی

رَملْ --- لم ، زیخ

ريحْ --- با

ساحِلْ ، شاطيء --- کەنار

سَحابَة --- هەور

سِلْسِـلَة جِبـالْ --- زنجیـره چیـا ، شـاخ

سَهلْ --- دەشتایی

شُعاعْ --- تیشک

شَلّالْ --- تاڤگە

شَمسْ --- خۆر

قَمَر --- مانگ

صَحراء --- بیابان

ضَبابْ --- تەم و مژ

طَقسْ --- کەش و هەوا

طُوفانْ --- لافاو

غابَة --- دارستان

غُبار --- تەپ و تۆز

قِمَّة --- لووتکە

قَناة --- کەنال

ماء --- ئاو

نَبعْ --- کانی

نَجمْ --- ئەستێره

نَدى --- شەونم

وادي --- شیو ، دۆڵ

نَهرْ --- ڕووبار

هِلالْ --- مانگی یەک شەو

چەند دەستەواژەیەکی گشتی

لا تزعَلينْ مِنّي ---- لێم زویر مەبە

تَعبتْ ويّاكُم ---- لەگەڵ ئێوە ماندوو بووم

هَسّه أنتَ شناوي ؟ ئێستا تۆ بە تەمای چیت

أشعاركُم هواية غالي ---- نرخەکانتان زۆر گرانن

إحنه ما متعَودين ---- ئیمە ڕانەهاتووین

لازمْ نتشاوَفْ باچر ---- پیوستە بەیانی یەکتر ببینین

شوكتْ نَتشاوَفْ ---- کەی یەکتر ببینین

ما اريدْ تتَدَّخلْ بحياتي ---- نامەوێت تەداخولی ژیانم بکەی

بعدْ ما بيّه حيل أتْحَمّل ---- لەمەودوا ناتوانم بەرگە بگرم

آني گتلكُم ما أجي ---- من پێم گوتن نایێم

ماعَدا هذا ---- جگە لەوە

ماكو سَببْ واضح ---- هۆکارێکی ڕوون نیە

أريدْ أسْتريح شْويه ---- دەمەوێ کەمێك پشوو بدەم

تَعبان هْوايه ---- زۆر ماندووم

افْهَم شْويه ---- کەمێک تێ دەگەم

إنْطيني شوية وكتْ ---- کەمێک کاتم بدێ

آني مْسْتَعِدْ ---- من ئامادەم

ياريتْ اشّوفْكُم --- خۆزگە دەم بینین

ما أريدْ أرْجَع ---- نامەوێ بگەڕێمەوە

شیکاری بۆ دەستەواژەی (پێزانین - تندل)

أنْدَلْ ----- پێ دەزانم

ما أندَلْ ----- پێ نازانم

تنْدَلْ ؟----- پێ دەزانی

تندلینْ ؟ ----- پێ دەزانی

ما تَنْدَّلْ ----- پێ نازانیت

يَنْدَّلْ ؟ ----- پێ دەزانیت

ما يَنْدَّلْ ----- پێ نازانێت

تَنْدَّلْ ----- پێ دەزانین

ما تَنْدَّلْ ----- پێ نازانین

لیش ما تَنْدَّلون ؟ ----- بۆ پێ نازانن

لیش ما تنْدَلّنَ ؟ ----- بۆ پێ نازانن

تَنْدَّلونْ ؟----- ئێوە پێ دەزانن

ما تَنْدَّلونْ ----- ئێوە پێ نازانن

يَنْدَّلون ؟ ----- ئە وان پێ دەزانن

ما يَنْدَّلون ----- پێ نازانن

کۆمەڵێک رستەی پێویست و گرنگ

إجيتْ البارحَه ؟ ----- دوێنێ هاتی

اجيتْ أوَّل البارحَه ----- پێرێ هاتی

راحْ تِجي باچر ؟ بە یانی دێی

باچر تعال ----- بەیانی وەرە

تعال عُگبْ باچر ----- دوو بەیانی وەرە

ياريت لَوْ تجي اليوم ----- خۆزگە ئەمڕۆ بها تبای

لا باچر أجي ----- نەخێر بەیانی دێم

محادثة عند طبيب الأسنان
گفتوگۆ لەلای پزیشکی ددان

سِنِي --- ددانم

سِنك --- ددانی تۆ

سِن --- ددان ، دان

سنون ، أسنان --- ددانەکان

ضِرس ، طاحِن --- خرِێ - کاکیله

قاطِع --- برِەر

ناب ، نیّوب --- کەڵپە

الاسنان اللَّبنة --- ددانی شیری

أسنان البالغينْ --- ددانی پێگە یشتوان

سِنّ العَقل ، ضِرس العَقل --- ددانی ئەقڵ ، ددانی ژیری

اللِّثة --- پووک ، پدوو

فَمْ ، حَلط --- دەم ، دەو

لِسان --- زمان

إصْفرارٌ الأسنان --- زەرد بوونی ددانەکان

تَبيضْ الأسنان --- سپیکردنەوەی ددانەکان

تَسَوس الأسنان --- کلۆر بوونی ددانەکان

حَساسيةٌ الأسنان --- هە ستیاری ددان

طَقمٌ الأسنان ، تخْمٌ الأسنان --- تاقمی ددان

زرعُ السِن --- چاندنی ددان

حَشو مٌؤَقتْ --- پڕکردنەوەی کاتی

حَشو دائمي --- پڕکردنەوەی هەمیشەیی

إلتِهابْ اللُثة --- هەوکردنی پووک

تگدر تقدَملي سرً مالتی ؟ --- دەتوانی نۆرەم پێش خەی

دكتور سِني يُوجَعْني --- دکتۆر ددانم ئازاری هەیە

مَنْ أشربْ شي بارد --- کاتێك شتێکی سارد دەخۆم

قَصدَكْ يـاهو؟ ---- مەبەستت کامە

الفوگ --- ئەوەی سەرەوە

اللّي جوَّه --- ئەوەی خوارەوە

الگدام --- ئەوەی پێشەوە

الورَه --- ئەوەی دواوە

ما أعْرفْ يمُكن هذا --- نازانم لەوانەیە ئەمە بێت

هذا اللي يوجَعك --- ئەمەیە ئازارت دەدات

صار بيهه تَسوس --- توشی کلۆری بووە

تريدْ أحطْ لَكْ حَشوه ؟ --- دەتەوێ بۆت پڕکەمەوە

نعم أريدْ أخْلصْ من هذا الألم --- بەڵێ دەمەوێ لەم ئازارە ڕزگارم بێت

راح أحشُوها --- بۆت پڕ دەکەمەوە

تگدر تشلَعلیاه ؟ --- ئه توانی بۆم بکێشی

لَئتي مَتوَرمه --- پووکم ئاوساوه ، ئه ستوور بووه

تگدر تَعضَ على هذا ؟ --- دەتوانی گاز لەمە بگری

ما اگدر أعضَ على أي شي --- ناتوانم گاز لەهیچ شتێك بگرم

اريد أنَظِفْ أسْناني --- دەمەوێ ددانم پاک کەمەوە

عِدكُمْ تَبيضْ الأسنان ؟ --- سپیکردنەوەی ددانتان هەیە

سِن إبني حيل يأذِيه --- ددانی کوڕەکەم زۆر ئازاری دەدات

باللّيلْ بس يَبجي --- بەشەو هەر دەگری

ما يَحْتاج قَطعْ عَصَبْ --- پێویستی بە بڕینی دەمار نیە

سِـن إبْنـي الأخـير مَلْتهـبْ كَلـش --- ددانی کۆتایـی کوڕەکـەم هەوکـردنی زۆری هە یـە

شـوفه دكتـور وسنَه الثـاني يحتـاج حَشـوه --- سـەیرکە دکتـۆر ددانی دووهەمیـشی پێویسـتی بەپڕکردنەوەیـە

ما يحتاج حَشْوه --- پێویستی بەپڕکردنەوە نیە

كلش يأذيني إشلَعْها أحْسنْ --- زۆر ئازارم دەدا هەڵیکێشە باشترە

بكيفـچ إذا تردیـنْ أحشـو لَـچ --- بەئـارەزووی خـۆت ئەگـەر دەتـەوێ بـۆت پـڕ دە کە مـە وە

واذا تريدينْ أشلَعْها --- وە ئەگەر دەتەوێت بیکێشم دەیکێشم

بس هسه ما أگدر لأنْ عِندكْ إلتهابْ --- بەڵام ئێستا ناتوانم لەبەر ئەوەی هەوکردنت هەیە

أنطيك دَوه --- چارەسەرت پێ دەدەم

مَنْ يَروح الالتهاب أشلَعْها --- هەرکاتێك هەوکردنەکە نەما بۆت دەکێشم

چەند دەربڕینێك و دەستەواژەیەكی پێویست

فوگ الگاع ---- لەسەر زەوی

بِصَفِ الحائط ---- لەلای دیوارەکە ، لەتەنیشت

یمِ الدَرْبُونه ---- لەلای کۆڵانەکە

جوَّ البیتْ ---- لەناو ماڵەکە

فوگ السَطح ---- لەسەربان

جوَّ الگاع ---- لەژێر زەوی

مَحلة ، زُقاق ---- گەڕەک

رصیف ---- شۆستە

الضیافة ---- میوانداری

خُطار ---- میوان

عدنا خُطار أریدْ أروح للسوگ ---- میوانمان هەیە دەمەوێت بچم بۆ بازاڕ

شلون أهلك ؟ ---- کەسو کارت چۆنن

أبویَه شلونَه؟ ---- باوکم چۆنە

یمَّه شلونچ ؟ ---- دایکە چۆنیت

بیبی شلونچ ؟ ---- دایە گە ورە چۆنیت

منو هَّمَّه ؟ ---- ئەوانە کێن

أروح لِبیتْ أبّویه ---- دەچم بۆماڵی باوکم

چم واحد أنتوا ؟ ---- ئێوە چەند کەسن

إحنه ثمَنْ نَفراتْ ---- ئێمە هەشت کەسین

أقربْ مَحلْ وين صايرْ ؟ ---- نزيكترين فرۆشگا لەكوێيە

وين اگدر أشترى غراضى ؟ ---- لەكوێ دەتوانم شتە كانم بكڕم

آنى أدَور عَ شَغل ---- من بەدواى كاردا دە گەڕێم

منو تگدر تساعِدْنى ؟ ---- كێ دەتوانێ يارمەتيم بدا

آنى مَستعْجِل هَوايە ---- من زۆر پەلەمە

منو صاحبْ المَحل ؟ ---- كێ خاوەنى ئەم دووكانەيە

بعدْ شّويە راحْ يَجى ---- دواى كەمێكى تر دێت

أخافْ أنتظرْ وما يَجي ---- دەترسم چاوەڕێ بكەم و ئەو نەيێت

گبل شْويّە راحْ ---- كەمێک لەمەو بەر ڕۆشت

عدكّم غير نَوعيّة ؟ ---- جۆرى ترتان هەيە

بيتكّم يَم بيتْنا ----ماڵتان لاى ماڵى ئێمەيە

والله هَوايّە مّشتاقَتْلكّم ---- بەخوا زۆر بيرتان دەكەم

أشوفَكْ مو زينْ ---- دەت بينم باش نى

آني زينْ بس گلبي مَكسّور ----- من باشم بەڵام دڵم شكاوە

انتْ وينْ عايشْ هسَه ؟ ---- تۆلەكوێ دەژى ئێستا

بەکار هێنانی (یاء المتکلم) لەگەڵ (فعل الامر) فەرمان کردن

ساعِدْني ـــــــــــــ یارمەتیم بدە ، بۆ نێر

ساعِديني ـــــــــــــ یارمەتیم بدە ، بۆ مێ

جاوِبْني ـــــــــــــ وەڵامم بدەوە ، بۆنێر

جاوِبِيني ـــــــــــــ وەڵامم بدەوە ، بۆ مێ

عْوِفْني ـــــــــــــ وازم لێ بێنە ، بۆ نێر

عوفِيني ـــــــــــــ وازم لێ بێنە ، بۆ مێ

إسْأَلْني ـــــــــــــ پرسیارم لێبکە ، بۆ نێر

إسْأَليني ـــــــــــــ پرسیارم لێبکە ، بۆمێ

إضْرِبْني ـــــــــــــ لێم بدە ، بۆ نێر

إضْرِبِيني ـــــــــــــ لێم بدە ، بۆ مێ

سامِحْني ـــــــــــــ لێم ببورە ، بو نێر

سامْحِيني ـــــــــــــ لێم ببورە ، بۆ مێ

إكْرَهْني ـــــــــــــ ڕقت لێم بێ ، نێر

إكْرَهِيني ـــــــــــــ ڕقت لێم بێ ، مێ

صَدِّگْني ـــــــــــــ باوڕم پێبکە ، نێر

صَدِّگيني ـــــــــــــ باوڕم پێبکە ، مێ

شِلْني ـــــــــــــ هەڵمگرە ، نێر

شِليني ـــــــــــــ هەڵمگرە ، مێ

إنْطيني ـــــــــــــ پێم بدە ، بۆ کوڕو کچ

إنْساني ـــــــــــــ لەبیرم بکە ، بۆ کوڕو

هەندێك هەڵەی باو
بعض الأخطاء الشائعة

مەنووسە (إنشاء الله)× بنووسە (إن شاء الله)

مەنووسە (الله واكبر)× بنووسە (الله اكبر)

مەنووسە (جزاك الله كل خير) × بنووسە (جزاك الله خيرا)

مەنووسە (الحمد الله)× بنووسە (الحمدلله)

مەنووسە (اللهم صلى على محمد)× بنووسە (اللهم صل وسلم على نبينا محمد)

مەنووسە (ماشا الله)× بنووسە (ماشاءالله)

مەنووسە (استخفرالله)× بنووسە (استغفرالله)

+ چەندین تێبینی گرینگ

+ بەهێزترین فەرهەنگی زاراوەکانی جڵفەی عێراقی

+ سەدان ووشە و واتای پێویست

+ ئاخاوتنی عێراقیانە و گفتوگۆی هەمەجۆر

2021

TIA TOP INTERNATIONAL ACADEMY

LEARNING TODAY LEADING TOMORROW

بەرگ: محەممەد جەبار